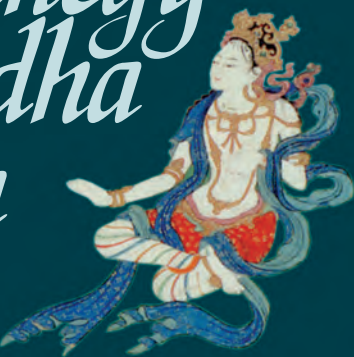

SOÓS SÁNDOR

*A
nyolcvannégy
mahásziddha
legendája*

A Tan Kapuja

Soós Sándor

A nyolcvannégy
mahásziddha legendája

Soós Sándor

A nyolcvannégy
mahásziddha legendája

A Tan Kapuja Buddhista Egyház, 2000

E legendagyűjtemény a következő művek alapján készült:

Keith Dowman: Die Meister der Mahamudra; Eugen Diederichs Verlag, München, 1991.;

Dasgupta, S.: Obscure Religious Cults, Saraswati Printing Press, Calcutta, 1976.;

Az erény útja (Dhammapada), fordította: Fórizs László, Farkas Lőrinc Imre Könyvkiadó, 1994.;

Szarahapáda királyi éneke, Uszó 5., 1988.;

Mí-la: A Semmi virágai, kézirat, é.n.;

Buddha's lions, Caturasiti-siddha-pravrthti, Dharma Publishing, Berkeley, 1979.;

Toni Schmid: The eighty-five siddhas, Statens Etnografiska Museum, Stockholm, 1958.;

Sántidéva: Bódhicsárjávátaára, fordította: Ernst Steinkellner, Eugen Diederichs Verlag, München, 1981.

Írta, fordította, összeállította és jegyzetekkel ellátta
© Soós Sándor

A címlap Szarahapáda mahásziddhát és misztikus kedvesét ábrázolja, egy 18. századi tibeti tekercskép részleteinek felhasználásával.

ISBN 963 00 5153 2

Tartalomjegyzék

Előszó (<i>Mireisz László</i>)	9
Lúipa legendája, a halbélevő herceg megvilágosodása.....	33
Lílapa, a királyi élvhajhász	36
Virúpa, a dákiník mestere	38
Dombipa, a tigrislovagló.....	44
Savaripa, a vadász.....	48
Szaraha, a dicsőséges pap	52
Kankáripa, a szomorú özvegy.....	56
Mínapa, az indiai Jónás	58
A náth sziddha Góráksa, a halhatatlan tehénpásztor.....	60
A náth sziddha Csaurangipa, a szétdarabolt mostohafiú.....	62
Vínápa, a zene szerelmese	65
Sántipa, a hiú misszionárius.....	67
Tantipa, a szenilis takács	70
Csámáripa, a foltozóvarga	72
Khadgapa, a rettenthetetlen tolvaj.....	74
Nágárdzsuna, a filozófus és alkimista	75
Kánhapa (Krisnácsárja), a sötét sziddha.....	80
Árjadéva (Karnaripa), a félszemű.....	83
Thaganapa, a kényszeres hazudozó	86
Nárópa, a rettenthetetlen sziddha	89
Sjalipa, a sakálos jógi	91
Tilópa, a nagy lemondó.....	92
Csatrapa, a boldog koldus	94
Bhadrapa, az elbizakodott pap.....	95
Dukhandhi, a rongyszedő.....	97
Adzsógi, a kitaszított naplopó.....	99
Kálapa, a szép bolond.....	100
Dhóbípa, a bölcs mosodás.....	102
Kankana, a sziddhakirály.....	103
Kambala, a feketeköpenyes jógi.....	105
Dengipa, a pap, aki egy kurtizán rabszolgája lett.....	109

Bandépa, az irigy isten.....	111
Tantépa, a játék megszállottja	112
Kukkuripa, a kutyás jógi	113
Kucsipa, a golyvás mester	116
Dharmapa, az örök tanuló	117
Mahipa, a legnagyobb.....	118
Acsintapa, a kapzsi remete	120
Babhaha, a megszabadult szerető.....	122
Nalinapa, aki magától veszítette el magát	123
Busuku (Sántidéva), a lusta szerzetes	124
Indrabhúti, a megvilágosodott sziddhakirály	131
Mékópa, a szörnyűségesen bámuló sziddha	133
Kótálipa, a földműves.....	134
Kamparipa, a kovács.....	136
Dzsálandhara, a dákiní választottja.....	138
Ráhula, a szenilis vénség, aki megifjodott.....	139
Gharbaripa (Dharmapa), a bűnbánó tudós.....	140
Dhókaripa, a szilkés sziddha.....	142
Médhini, a kimerült földműves	143
Pankadzsapa, a lótusból született pap.....	144
Ghantápa, a varázsharangként csengő szerzetes	146
Dzsógipa, a zarándok	151
Csélukapa, az újjáéledt mihaszna	152
Gódhuripa, a madarász.....	153
Lucsikapa, aki megszökött a világból.....	155
Nirgunapa, a megvilágosodott semmirekellő.....	156
Dzsajánanda, a varjak mestere	158
Pacsaripa, a kenyeres sziddha	160
Csampaka, a virágkirály	161
Bhiksanapa, a kétfogú sziddha	163
Dhilipa, az élvhajhász kereskedő.....	164
Kumbharipa, a fazekas	166
A náth sziddha Csarbaripa (Csarpati), aki kővé változott.....	167
A sziddhá jóginí Manibhadrá, a boldog háziasszony.....	168
A sziddhá jóginí Mékhalá, a lefejezett nővér	171
A Sziddhá jóginí Kanakhalá, a lefejezett híg	173
Kilakilapa, a kítaszított nagyszájú	174
Kantalipa, a foltszabó	175

Dhahulipa, a kötélverő, akinek hólyag volt a kezén	176
Udhilipa, a madárember	178
A kapáli sziddha Kapálapa, aki koponyákat viselt.....	179
Kirapálapa (Kilapa), a bűnbánó hódító	181
Szakara (Szaróruha), a lótusból született sziddha	183
Szarvabhaksa, a falánk	185
Nágabódhi, a vörös szarvú tolvaj.....	186
Dárikapa, aki egy templomi prostituált rabszolgája lett.....	189
Putalipa, a koldus a képpel.....	192
Upanaha, a cipész.....	193
Kókilipa, az öntetszelgő esztéta	193
Anangapa, a szép bolond.....	196
Mahásziddhá jóginí Laksmínkará, a bolond hercegnő	197
Szamudra, a gyöngyhalász	199
Vjálipa, a kurtizán alkímistája	201
Glosszárium	203

A legendákról és a forrásokról

A mahásziddhák legendáit többségében a tibeti buddhista kánon őrizte meg, akárcsak maguknak a sziddháknak a műveit, amelyek előkelő helyet foglalnak el a szentiratok között. Ezek némelyikének van már európai nyelvre fordított változata, a többségnek azonban még nincs. Magukról a sziddhákról természetesen igen bőséges anyag olvasható.

Az itt közreadott legendák ebben a formájukban nem szerepelnek sehol. E mű megírásában sokkal inkább vezetett a sziddhák alakjának élő bemutatása, mintsem egy mű pontos fordításának a vágya.

E legendagyűjtemény a következő művek alapján szerkesztetett meg: Keith Dowman: Die Meister der Mahamudra; Dasgupta, S.: Obscure Religious Cults; Dammapada (Az erény útja), fordította: Fórizs László; Szarahapáda királyi éneke, Uszó 5. ; Mi-la: A Semmi virágai; Buddha's lions, Caturasiti-siddha-pravrtti; Toni Schmid: The eighty-five siddhas; Sántidéva: Bódhicsárjáváatára.

Fórizs László csodálatos tolmácsolásában a Dammapada versei a megszabadulás tanának időfeletti egységét is szimbolizálják.

Nagy segítségünkre volt munkánkban dr. Hetényi Ernő és dr. Szabó Tibor: Tibeti mítoszok – A 84 Mahasiddha című könyve. Külön hálánkat fejezzük ki dr. Szabó Tibornak, hogy hozzájárult a könyvben illusztrációként felhasznált, feltehetőleg a 19. század elejéről származó, fanyomatatos tibeti könyv mahásziddhákat ábrázoló nyomatainak átvételéhez.

A nevek átírásánál és kiválasztásánál újra és újra gondot okozott, hogy többségük szanszkrit, bengáli és prákrit alakban is fennmaradt, és a szövegekben gyakorta keverten szerepel. A szanszkrit, illetve bengáli neveket és kifejezéseket magyar átírásban, magyar mellékjelekkel adjuk meg, a történetekben konzekvensen a legjellemzőbbnek és leghelyesebbnek tartott nevet alkalmazva. Ebben a nagy alaposságot és türelmet igénylő aprólékos munkában nagy segítségünkre volt Körtoélyesi Tibor.

Végezetül köszönetet mondok a mahásziddháknak, akik nélkül ez a könyv biztosan nem készülhetett volna el.

Előszó

A nyolcvannégy mahásziddha legendája a VII. és XII. század között indiai buddhista megvilágosodástörténetek, üdvtörténetek gyűjteménye. A sokáig szájhagyomány útján terjedő, majd a tibeti buddhista mesterek által lejegyzett és kanonizált legendák a keleti vallási irodalomban is egyedülálló módon, meseszerű keretbe ágyazva és mester-tanítvány láncolatra felfűzve foglalják össze a tantrikus buddhizmus legfontosabb elveit és tanításait. A történetekben alig találjuk nyomát a korábbi buddhizmusra jellemző filozofikus fejtegetéseknek és logikai levezetéseknek, sőt egységes gyakorlatrendszer sem találunk bennük, viszont a Tan olyan új elemei jelennek meg, amelyek a korábbi vallási formákat messze meghaladják.

A kerettörténetek Indiában játszódnak, az okkult és misztikus vallási törekvésekkel átszőtt középkorban. Itt ekkor – talán még fokozottabban, mint a középkori Európában – mágusok, alkimisták, tantrikusok, titkos és misztikus szekták, jógik és halhatatlanságot kereső aszkéták sokszínű szellemi kavalkádját találjuk. Ebben az időszakban megy végbe a buddhizmus indiai hanyatlása, ekkor jelenik meg Sankara, a hinduizmus megreformálója, aki a buddhizmusból átveszi a kettős igazság elvét, és lerakja a védánta iskola alapjait, hogy az áttekinthetetlenül sok hindú irányzatot és szektát a védikus elvekhez visszavezesse. Ekkortájt érkeznek Indiába az Iránból elmenekült Zaratusztra-hívek, a párszík, majd később megjelenik az arab misztika, a szúfi. Mindez azt eredményezi, hogy egyrészt elmosódnak azok a határok, melyek az egyes vallási iskolák jól kivehető kereteit adják, másrészt megjelenik a „tanítások feletti tanítás”, a tantra, amely a megvilágosodás és megszabadulás módszerét új dimenzióba helyezi.

A mahásziddhák is az ekkor előtérbe kerülő tantrikus tanítások követői voltak. A mahásziddha szanszkrit szó, a mahá jelentése *nagy, hatalmas*; a sziddha (szidh = beteljesíteni, végrehajtani gyökből) *célba-érkezett, beérkezett* jelent. (A sziddhi mágikus erőt és természetfeletti képességet jelent, így a sziddha jelentései közé tartozik

a „természetfeletti képességekkel rendelkező”, azaz mágus is, és mint látni fogjuk, a sziddhák eszköztárában feltűnnek a mágia különböző formái is.) Ezért, a mahásziddha jelentéseként a *Beérkezett* vagy *Célbaérkezett* formát érdemes használni, mert minden sziddha-irányzatra az a jellemző, hogy a megvilágosodást és a megszabadulást „még ebben a testetöltésben” igyekeztek elérni, szemben a korábbi elképzelésekkel, melyek a születések sorozatán keresztül helyes törekvés gyümölcsének tartották a célbaérkezést. A „még ebben az életben célbaérkezni”¹ ideája nem csak buddhista iskolák sajátja volt, hanem más tantrikus irányzatok is magukénak vallották.

Számos sziddha-kultusz létezett a középkori Indiában, buddhista és hinduista, ez utóbbiban visnui és sivai egyaránt. A hindú irányzatok közül ilyen volt a *visnui szahadzsjá*, a *náth*, a *bául* vagy a *dharma* kultusz. A visnui *szahadzsják* a Legmagasabb Boldogság állapotát tűzték ki célul, és ezt az ellentétek (a fizikai és a szellemi lét, vagy a formai és a formántúli lét) mágikus és misztikus egységének megélése formájában vélték elérhetőnek. A *náth*-sziddhák segítő istenségek imaginációs bevonása, valamint „a nap és a hold” egyesítése által felébresztett természetfeletti erővel érték el a megszabadulás állapotát. Ebben a tantrikus jóga irányzatban általános a mágikus praktikák és gyakorlatok alkalmazása, melyek célja az volt, hogy az immanens sivai bölcsesség kifejlesztésével az álomba merült feminin világerőt felébresszék, és az abszolútumba visszavezessék. A *bául* irányzat a hinduizmus és a szúfi találkozásából keletkezett. A *bául*² örültet jelent, és az örült irányzat követői minden előítéllettől, szociális és társadalmi konvenciótól szabadon, az ének és a tánc segítségével jutottak el a legmagasabb misztikus egyesüléshez. A Nyugat-Bengáliában keletkezett *dharma* iskolát sokan titkon buddhista-hindú irányzatnak tekintették, mivel a buddhizmus univerzális világtörvény³ fogalmát Rámára, Visnura és a Napistenre vonatkoztatták.

A középkorban keletkezett hindú irányzatok mindegyike meghaladta az addigi vallási és társadalmi kereteket, és ugyanezt lehet elmondani a buddhista mahásziddha irányzatról is. Ebből sokan azt a következtetést vonták le, hogy ezek tulajdonképpen az alacsonyabb

1 Dzsívanmukti.

2 Szanszkrit: vátula vagy vjákula, szúfi: viwáná.

3 Dharma.

kasztból kiinduló társadalmi változtatás kísérletei (súdra lázadás) lettek volna. Tény, hogy a tantrikus irányzatok megjelenése egybeesik a varnák⁴ által fenntartott szakrális társadalom összeomlásával, összezavarodásával. A szakrális társadalmakat a szellemi hierarchia és a realizáció központúság jellemezte, s amikor ezek megszűnése vagy háttérbe szorulása nyomán a kasztok elveszítették eredeti, a legmagasabb értelemben vett vallási és metafizikai jellegüket, akkor valóban előtérbe kerültek azok a tantrikus tanítások, amelyek a szellemi megvalósítást már nem a korábbi keretek által jelölt vallási értékek mentén tartották elérhetőnek, hanem e keretek tagadásával. Ekkor már nem csak a papok és a harcosok előjoga volt a metafizikai szintek elérésére tett erőfeszítés, hanem az alacsonyabb osztályoké is, s ez a kasztrendszer által fenntartott társadalom szellemi életét tovább zilálta. De a tantrikus tanítás éppen ebben a helyzetben tudott igazán új és magasrendű szellemi megközelítést felmutatni, mert a tantra (melynek jelentése többek között: kiterjeszteni, folytatódni, megfeszíteni) egyrészt a szellemi megvalósítás feltételeként nem szabott meg semmilyen külső keretet, másrészt a szellemi út fokozatait és állomásait, valamint a megvalósítás menetét olyan szimbólumokkal és metaforákkal írta le, amelyeket csak a beavatottak tudtak kellő mélységben értelmezni, s így a szellemi megvalósítást kiterjeszthették a közönséges és profán szintekre is.

A buddhista sziddhák esetében a súdra lázadás felvetése semmiképpen sem jogosult, mert a buddhizmus már Buddha idejében azt tanította, hogy az, aki a felébredés útjára lép, kasztok felett áll. Így a buddhizmusban korábban sem vetődött fel, hogy ki honnan származik, sőt lehet tudni, hogy Buddha közvetlen tanítványai között is megtaláljuk mind a négy kaszt szülötteit. Tény, hogy a tantrikus mesterek megjelenése a buddhizmuson belül is felfokozta ezt a folyamatot, s a nyolcvannégy sziddha legendáiból kitűnik, hogy a korábban csak elvétve megjelenő alacsonyabb kasztbéli szülöttek ekkor már lényegesen nagyobb számban lesznek a tanítás hordozói. Így a sziddhák legendáiban származásukat tekintve egyaránt találkozzunk papokkal, harcosokkal, kereskedőkkel, gazdálkodókkal és

4 A négy „kaszt”, vagyis a papok, harcosok kereskedők és szolgák: bráhmanák, ksatriják, vaisják és súdrák.

„szolgákkal”, mert a tantrikus elvek minden megkülönböztetést és előítéletet még nyomatékosabban eltöröltek.

Ebben a középkori szellemi közegeben a buddhizmus is jelentősen átalakult, a mahásziddhák megjelenése a buddhizmus harmadik nagy periódusa, a „gyémánt-villám-jogar-út”, a vadzsrajána irányzata kezdetét is jelentette. E tanok részletesebb megismerése előtt érdemes röviden áttekinteni a buddhizmus két korábbi irányzatát.

Sákjamuni Buddha életének és megvilágosodásának története közismert, így erre most nem kell kitérnünk. Tanításait életében nem jegyezték le, így parinirvánája – halála – után, egészen a jóval későbbi időkig, különböző értelmezések és ezekre építkező irányzatok jöttek létre. Például a buddhizmus második nagy periódusához, a széles úthoz⁵ tartozó kínai Hua-jen (japán Kegon) iskola azt tanítja, hogy Buddha megvilágosodása után a „Buddha-füzér-szútra”⁶ igazságait ismertette, de miután ráébredt, hogy e mélységes tanokat a közönséges halandók fel nem foghatják, ezért különböző szellemi szinteken fejtette ki a megvilágosodás tanát.

A kínai Tien-taj iskola japán meghonosítója, a Tendai iskola megalapítója, Saicso (vagyis Dengjo Daisi) szerint Buddha megvilágosodása után tizenkét évig a keskeny út⁷ elveit tanította. Az ezt követő nyolc évben a széles út tanait fejtette ki. Ez az úgynevezett „terjedelmes”⁸ korszak (olyan szövegek tartoznak ide, mint a Tökéletes bölcsesség szútra – Pradnyáparamitá-szútra –, vagy az előbb említett Avatanszaka-szútra). A harmadik, huszonkét évig tartó korszakában az üresség⁹ igazságát fejtegette. Utolsó nyolc esztendejében a „mindennek buddha-természete van” igazság állt tanításának középpontjában. Más iskolák azt tanítják, hogy a három útnak¹⁰ megfelelően három szinten fejtette ki a megvilágosodás tanát, s ezeket nevezzük keskeny-, széles- és gyémánt út-nak. Az elsőt Buddha Sziddhártha alakjában, a másodikat Buddha Nágárdzsuna („Az ismertetőjelek

5 Mahájána.

6 Buddhávatanszaka-szútra.

7 Hínajána.

8 Vaipulja.

9 Súnjátá.

10 Jána.

nélküli Buddha”) alakjában, a harmadikat pedig Padmaszambhava – vagy más forrásban a sziddhák legendáiban is szereplő – Szaraha-páda alakjában fejtette ki.

E kérdéskörrel kapcsolatban szinte minden irányzatnak megvan a maga elképzelése, a buddhológusok azonban abban egyetértenek, hogy a keskeny-, a széles- és a gyémánt út tanításai a buddhizmust három nagy korszakra osztják, s ezek Buddha tanának különböző szintű megújulásai.

A buddhizmus első periódusa: a keskeny út (hínájána)

Mivel Buddha nem rendelkezett tanítványainak a kötelezően követendő útról, és utódjának sem nevezett ki senkit, ezért parinirvánáját követően tanítványai tizennyolc irányzatra oszlottak, azonban mindegyik iskola követői megmaradtak ugyanazon elvek mentén, melyeket röviden – pontokba szedve – a következőképpen lehet összegezni.

1. A cél a létforogató (szanszára) mozgató erőinek ellobbantása (nirvána). „Keskeny út”-nak nevezik, mert az egyéni megváltás, az erkölcsi tökéletesség, a szent (arhat) állapot elérése áll a gyakorlatok középpontjában. Ezt négy fokozatban lehet megvalósítani: 1. A folyamba lépett (szrótápanna) 2. Egyszer még visszatérő (szakridágámin) 3. A forogatóba vissza nem térő (anágámin) 4. A szentség és a nirvána realizálása (arhat).

2. A „négy nemes igazság” mindenek feletti elfogadása, objektív igazságként kezelése. Ezek: a lét összemozgottság és ezért szenvedés; az összemozgottságot a létesülésre való szomjúhozás okozza; ha a szomj kialszik, akkor a szenvedés megszűnik; a létszomj megszüntetését a „nemes nyolcútvány” végigjárása eredményezi.

3. Buddha egy ténylegesen létező személy volt, aki a létszomjat teljesen megszüntette.

4. A lét lételemek (dharma) összessége, így összetett, s minden, ami összetett, az pillanatnyi és mulandó. Az egység látszatát a lételemek gyors áramlása (keletkezése és elmúlása) okozza, melynek a létszomj okozta tompaság miatt nem ébredünk tudatára. A lételemek a világtörvény (Dharma) végtelen megnyilvánulásai, nem magánvalók és nem minőségek, hanem lehetőségi létük van. Az atomok és a pillanatok nem összetettek, ezért ezek valóságos létezők.

Így az ember párhuzamosan vagy egymás után törvényszerűen megjelenő lételemekből álló, szünet nélkül áramló, mindig megújuló folyamat. Az én összetett, mégpedig formalátásból (rúpa); érzésből (védaná); gondolkodásból (szandnyá); indítékokból (szanszkára) és az ezekből összeálló tudatosságból (vidnyána) áll, s mivel összetett, ezért mulandó. A létforgatagban megnyilatkozó én (átman) nem-én (anátman). Olyan az én, mint a szekér: Mert mi a szekér? A kerék a szekér? A tengely a szekér? A saroglya a szekér? S ahogy ezekből összeáll a szekér, úgy áll össze az előbbi összetevőkből az én-tudat. Összetettsége miatt a személyiségben nincs semmi maradandó, a személyiség üresség (pudgala-súnjátá). A szent ember eljut a személyiséget összetevők ürességének belátásáig, s ezzel megszünteti a szenvedés gyökérokait.

5. A keskeny út követői nem ismerik el a széles út tanításait és azt eltévelyedésnek tartják. Mivel a keskeny út követői a lét elemeit valószínűsítően létező jelenségeknek fogják fel, ezért „minden van-tan” (szarvászti-váda) követőknek is nevezik őket.

A keskeny út követőinek ideálja tehát a szent, akit a kínai és a japán széles út követők is nagy tiszteletben tartanak.¹¹

A buddhizmus második periódusa, a széles út (mahájána)

A buddhizmus történetének ötödik századában jelentős változás következett be a filozófiában, a gyakorlatokban és a vallási út jellegében egyaránt. Ez a változás Nágárdzsuna nevéhez fűződik (aki egyesek szerint azonos a 600 évvel később működő alkimista Nágárdzsuná-

11 Kínában és Japánban a szenteket (szanszkrit: arhat, kínai: lo-han, japán: rakan) 16, 18 vagy 500-as csoportokban ábrázolják, és legendáik különböző változatokban ismertek. Ezek a legendák, hasonlítanak ugyan a mahásziddhák e munkában ismertett legendáihoz (sokan és sokféleképpen össze is vetették őket), ám jelentős különbség is van közöttük: az arhatok a korai buddhizmus ideáljait testesítik meg, ezért legtöbbször remeteként vagy a hegyek vadonában élő szentekként jelennek meg, szemben a sziddhakkal, akik a tantrikus tanítások követői, így a világi élethez kapcsolódó történetek szereplőiként tűnnek fel előttünk. (Legismertebb Guan Hsiu csan szerzetes, festő és költő lohanokat ábrázoló képsorozata. Guan Hsiu meditációban látott formában festette le őket a VII–VIII. században. Később kis költeményeket írtak a képek mellé.) Nagy vonalakban azonban a kínai és japán buddhisták szentjei és a tibetiek által ősguruknak vagy gyökérlámáknak nevezett indiai mahásziddhák ugyanazt a célt szolgálják, nevezetesen, hogy mintát nyújtsanak a megvilágosodásra törekvőknek céljuk eléréséhez.

val). Kumáradzsíva által kínaira fordított életrajza szerint a Mahárástra tartományban lévő Vidarbhában, egy bráhmána családban született, hozzávetőlegesen ötszáz évvel Buddha után. Fiatalon megismerkedett a védákkal és különböző mágikus praktikákkal, s egy alkalommal önmagát láthatatlanná téve bejut a király háremébe. Amikor „lefülelik”, nincs más választása, szerzetesnek áll. A keskeny út szent szövegeit (Tipitaka) 90 nap alatt kívülről megtanulja, majd északra megy. A Himálajában találkozik egy 300 éves remetével, akitől megtudja, hogy Buddha kinyilatkoztatta a széles út tanait, és a kígyókirály őrizetére bízta. Ekkor leszáll a kígyók birodalmába és megszerzi a tudást. Ezután járja Indiát, sokfelé hirdeti és tanítványok seregének adja tovább a tanokat, melyet középútnak (madhjamaka) nevez.

A neve fehér kígyót jelent, a „kígyó pedig annak az erőnek az elnevezése, amely minden szenvedélyt elpusztít.”¹² Mindenesetre az ő nevéhez fűződik a széles út irányzatának megteremtése, s ennek fő jellemzőit a korábban alkalmazott pontok szerint a következőképpen foglalhatjuk össze:

1. A keskeny út arhat ideáljával szemben itt a „megvilágosodott lény” (bóddhiszattva) kerül előtérbe, aki „minden lényt segít eljutni a megszabaduláshoz”. A tökéletes megvilágosodás nem az egyes ember megszabadulását, hanem minden lény és minden állapot „megváltását” jelenti.

2. A „négy nemes igazság”-ot felváltja a „kettős igazság” tanítása, mely szerint az empirikus valóság látszólagos és relatív (felszínes igazság, szamvriti-szatja), s emellett van abszolút igazság (paramártha-szatja), amelyben minden jelenség végső, üresség (súnjátá) természete megmutatkozik, s amely nem a konvenciókra épül. E két igazság azonban ugyanazon jelenség két aspektusa, mert a forma nem különbözik az ürességtől és az üresség a formától. Így lesz a létforogtatag és a megszabadulás egységben.

3. A Buddha nem egy ténylegesen létező személy, mint azt a keskeny út tanítja, hanem a buddhaság, a megvilágosodás ideája, amely minden lényben ott szunnyad, s melyet bárki megvalósíthat. (Ezért széles út, mert sokan „elférnek rajta”).

4. „Az én üresség (pudgala-súnjátá), de az érzékszervekben megjelenő jelenségek valóságosak” korábbi tanítása helyébe a „minden

12 Maddzshima Nikája I. 23.

lételem üresség” (szarva-dharma-súnjátá) elve lép, azaz a világ és az én egyaránt ürességtermészettel bír. Nincs önmagában valóságos entitás, semmi sem önálló létező. A jelenségek úgy kapcsolódnak egymáshoz, mint a fogaskerekek, és éppen összekapcsoltságuk révén léteznek, létezőnek tűnnek fel, valódi öntermészetük azonban az üresség. A lételelemek tehát kölcsönös kapcsolatban vannak, függőek, és éppen ezért nem valóságosak, nincs önmagában valós létük (szvabháva-súnja). Vagyis ez a tanítás a relativitás és minden elemi létező következetes nem-valóságosságának tanát vallja.

Nágárdzsuna a korábbi filozófiai szövegeket (Abhidharma) szuperimpozáns metafizikai konstrukcióknak, és elvont fogalmaknak valóságos létet tulajdonító filozófiai koncepciónak tartja. Ezek alkalmatlanok az abszolút valóság tapasztalására. Ezért a korábbi buddhizmus minden logikai konstrukcióját, mint hamis és ellentmondó elméleteket, elutasítja. Az igazi tudás intuíció és a négyrétű logika útján érhető el. (Ez: van, nincs, van is és nincs is egyszerre, sem nem van és sem nem nincs egyszerre.)

„Ha minden üres, nincs sem keletkezés, sem elmúlás, akkor hogyan lehet a nirvánát elérni? – A nirvána nem más, mint minden szellemi működés tökéletes elnyugvása. Olyan, mint semminek a pusztulása, semminek az elérése; nem megsemmisülés és nem is öröklét; nem a megállított és nem a keletkezett – ez a nirvána meghatározása. Semmi sem létező és semmi sem nemlétező, így a megszűnés kérdése fel sem vetődik. Ez a szemlélet nem valamely lét tagadása, csupán a lét vagy nem-lét minden képzetének megszűnése. A nirvánában úgy enyészik el minden tudat, mint a kialvó gyertya fénye. A nirvána nem a létező és nem is a nem-létező. Olyan, mint az üres tér által kötött csomó, amit azután ugyanaz az üres tér újra kibont.”¹³

A „középkövetők” (mádhjamika), vagy másik nevükön az „üres-tan-követők” (súnjavádin) a későbbiek során két nagy iskolára váltak szét. Egyikük, a prászangikák, kizárólag a cáfolás módszerével éltek, és elutasítottak minden lételméleti és ismeretelméleti koncepciót. A dolgok önlétébe vetett hitet érzelmi zavarnak, a logikába vetett hitet elmezavarnak tartják, és szerintük a jelenségek pusztán az érzékelésük és a megnevezésük által léteznek. A másik iskola a „függet-

13 Madhjamika-vritti. XX.

lenek” (szvátantrikák) irányzata, akik fenntartanak egy lényegi eszmét, és mérsékeltabb irányvonalat képviselnek.

A buddhizmus második periódusának másik nagy irányzata a „jóga mestereinek” (jógácsára) tanítása, akik a „külső objektivitás üresség” (bhávja-artha-súnjátá) elvét vallották, és a tudatosságot helyezték a tanítás középpontjába. Ezt az irányzatot Dasgupta „meg nem alkuvó idealizmusnak” nevezte, mert azt tanítják, hogy minden lételem (entitás, szubsztancia, minőség) csupán a tudatlan elme képzeletbeli konstrukciója. A tudat teremti önmagát és a képzeletbeli objektivitást, s így önmagát csapja be önmaga által. A dolgok és jelenségek objektíve nem léteznek (abhúta), szubjektíve pedig illúziók (parikalpa). Létezőknek egyedül abhútaparikalpa természetük alapján lehet felfogni azokat, mert ez mentes a kettőségektől.

Minden jelenséget a tudat teremt, amely kezdettelensége miatt „hozzászokik” a teremtéshez. A tudat örvénylése által végbemegegy a teremtés, és így létrejön a szubjektum és az objektum, ezekkel pedig a keletkezés, a létezés és a megszűnés, mindez pedig a „mindent tartalmazó tárház-tudatban” (álajavidnyána) megy végbe. Ahogy az óceán táncol a hullámzással, úgy a tudat, a „mindent tartalmazó tárház-tudat” is „táncol” különböző modifikációival (vritti). A tudat összegyűjt minden mozgást (karma), az elme (manasz) ezeket szintetizálja (vidhjáta), és a tudatosság így hozza létre az ötszörös tapasztalást. Minden szenvedés oka a szubjektum és objektum megtörtsége, de ez csak látszat, mivel a „három világ csak egyetlen tudatban létezik”.

Az ürességben felismert valóság az „olyanság” (tathatá); „az okhoz nem kötöttség” (animitta); a dolgok összességének egysége (dharmadhátu). Az abszolútum immanens a jelenségvilágban: sem különböző, sem nem-különböző.

Mindezek miatt a jógamesterek tanítását (jógácsára) néha „csak tudat van” tannak (csittamátraváda), máskor tudatosság-tannak (vidnyánaváda) vagy „támasz nélküli tannak” (nirálambanaváda) nevezik, mivel a végső cél a tudat támasz nélküli önmegélése, melyben minden illuzórikus tapasztalás és minden kettőség megszűnik. Az abszolút állapotban (parinispanna) nincs sem szubjektum (gráhaka = aki megragad), sem objektum (gráhja = ami megragadható). Olyan az, mint a felhőtlen égbolt.

5. A széles út mesterei a keskeny út tanításait elfogadják és alapnak tekintik, bár a szent ideálja helyébe a „megvilágosodott lény” kerül, aki mindaddig nem hagyja el a létforgatagot, amíg a megvilágosodás ideája minden lényt el nem ér, mert a felébredésnek a lét teljességének minden elemére ki kell terjednie.

Röviden összefoglalva, ezek az elvek képezik a buddhizmus első két periódusának lényegét, egyben e tanítások lesznek a kínai *csan*, majd később a japán *zen* buddhizmus alapjai is. Ezekre a tanításokra épülnek fel a kontempláció, a koncentráció és a meditáció gyakorlatainak iskoláktól és irányzatoktól függő különböző rendszerei. Némely irányzatban (például a zenben), bár jelentősen eltávolodott a Tan elméleti fejtegetéseitől, a filozófiai és logikai megközelítések háttérbe szorultak a gyakorlattal szemben, azonban minden gyakorlat ezeknek az elveknek a megvalósítását szolgálja, és még a leginkább elméletellenes irányzatok is a tudat örvénylő folyamatainak a megfékezését és megzabolázását végzik. S annak ellenére, hogy a mahásziddhák legendáiban csak elvéve találunk logikai és filozófiai fejtegetéseket, tudnunk kell, hogy a háttérben mindaz ott van, amit a korábbi buddhizmus tanított és képviselt, de a Beérkezettséget már új úton és új módszerrel valósították meg.

A buddhizmus irányzatai

Hínájána: keskeny út

1. Srávakabuddhajána: a hallás útján megvilágosodás útja
2. Pratjékabuddhajána: az önmegvilágosodás útja

Mahájána: széles út – Bódhiszattvajána: a megvilágosult lény útja

3. Páramitájána: a tökéletesedés útja

Madhjamakamárğa: a középkövetők ösvénye

Szvátantrika: függetlenek

szautrántrika-madhjamaka-szvátantrika

jógácsára-madhjamaka-szvátantrika

Prászangika: függők

Jógácsámárğa: a jógamesterek ösvénye

Vidnyánaváda: tudatosság-tan

Csittamátraváda: csak tudat-tan

- Vadzsrájána: gyémánt út (főbb irányzatai – Szahadzsjájána: természetes út, azaz a sziddhák útja, Tantrájána: a tantra útja, Mantrájána: mantra út, Kálacsakrajána: időkerék út)
(*alacsonyabb*) *Tantra*
4. Krijátantrájána: a tettek tantrikus útja
 5. Csarjatantrájána: a haladás tantrikus útja
(*magasabb*) *Tantra*
 6. Jógatantrájána: a jóga tantrikus útja
 7. Mahájógatantrájána: apa-tantra
 8. Anuttarajógatantrájána: anya-tantra
 9. Atijógatantrájána: a jógafeletti tantra útja

A buddhizmus harmadik korszaka, a mahásziddhák és a tantra

A tantrikus buddhizmust összefoglaló néven „gyémánt-villám-jogar-útnak” (Vadzsrájána, mert a vadzsra mind a hármat jelenti egyszerre) nevezik, de különböző megközelítései és irányzatai szempontjából Mantrájána (mantra út), Tantra-jána (a tantra útja), Kálacsakra-jána (időkerék út) és Szahadzsa-jána (természetes út) néven is említik. A mahásziddhákat ez utóbbihoz szokás sorolni, az általuk alkalmazott módszer természetessége miatt is.

A különböző szövegek leírják, hogy a tantra a „sötét kor” (kali-juga) módszere, s akkor kerül előtérbe, amikor a hagyományos praxisok már nem alkalmasak a tökéletesség és beteljesedés eléréséhez. Tantrikus elemek már a Buddha előtti időkben is megjelennek, például az Atharva-védában, de a tantrikus kultusz csak az általunk tárgyalt időszakban bontakozik ki. A legkorábbi buddhista szöveg, amelyben tantrikus utalást találunk, Aszanga (IV. sz.) Mahájána-szútrálankárája, amelyben a következőket írja: „A szexuális unióban végrehajtott visszafogás (parávrított: visszatérés), valamint a Buddhaboldogság élvezete és a női partner tisztátalan gondolatoktól mentes szemlélete által a legmagasabb szellemi állapot (vibhutvam: mindenhatóság) elérhető.” E szöveg a legkorábbi utalás arra, hogy a szexuális egyesülés szimbóluma lehet a megvilágosodás folyamatának, s később általánossá válik, hogy a tantrikus szövegek a férfi-nő egyesülés szimbólumával írják le a végső egység elérésének folyamatát. De nem csak a szexuális egyesülést használja fel a tantra a beteljesedés eléréséhez, hanem minden olyan területre kiterjeszti a

megvalósítást, melyek korábban legyőzendők voltak, mert tantrikus alaptanítás, hogy a szenvedélyek olyan csírák, melyekből a megvilágosodás kibontakoztatható. Így például az öt gyönyör-gyökérnek (pancsakámaguna), az embert mozgató különböző vágyerőknek nem az elnyomása és megszüntetése vezet a megvilágosodáshoz, hanem ezek harmonizálása és átalakítása, valamint a szellemi úton való felhasználása. Ezért a személyiséget alkotó öt összetevő (szkandhák, melyet a keskeny út követői megszüntetni igyekeztek) a tantrában potenciálisan az öt Meditációs-Buddha (Dhjáni-Buddha) természetét ölti magára, s ezzel a tökéletes megvilágosodás és az individuum valós természetére való ráébredés szimbólumává válik. Ezért mondja Gampópa, hogy a buddhista tantra minden tudást összefoglaló filozófia, az elmélyedés bizonyos módszere, életművészet, melynek révén minden tevékenység felhasználható a végső megszabadulás érdekében.

A Guhjaszamádza-tantra („A Titkos Társaság tantrája”) definíciója szerint a tantra alap, folyamat és cél. Az alap a kiterjesztés, amely azt szolgálja, hogy a lét minden eleme, még a legtisztátalanabbak és a legszellemellenesebbek is, be legyenek vonva a megvilágosodásba, mert a „legmagasabb és legnemesebb a legalacsonyabban és a legközönségesebben van elrejtve”. A folyamat a megfelelő akció (krijá) és módszer (upája) megtalálásából áll. A cél pedig az integráció, az elmentétek egységének megvalósítása. A tantra tehát egy olyan megvalósítási út, amely semmit sem zár ki a megvalósítás folyamatából, a lét minden elemét és aspektusát hasznosítja és felhasználja az úton. Elismeri mindazt a vágyerőt, amely az emberben munkál, és ezeket nem elnyomni, hanem a folyamatba építeni törekszik, a mérgeket elixírré változtatja, és a megvalósítás-ellenes erőket is bevonja a megvalósításba.

Részben ezekkel az elvekkkel is összefüggésben, a mahásziddhákat *szahadzsijáknak* és a sziddhák útját *szahadza-jánának* is nevezik.

A „természetes út” (szahadza-jána)

A szanszkrit szahadza szó jelentései a következők: együtt született, veleszületett, velejáró, vele együtt keletkezett (szaha dzsájáté iti szahadza), valamint egyszerű, természetes, nyilvánvaló, eredeti. Az angol fordítások gyakran a spontaneitás kifejezést használják.

Lényegében minden jelenség eredeti, valamint minden létezés veleszületett és elidegeníthetetlen öntermészetét (szahadzsa-szavabháva) jelenti. Minden dologhoz hozzátartozik, mint a látható dolgok láthatatlan lényege. Ez egyrészt azt jelenti, hogy nincs olyan tudatállapot, amelyben az ember teljesen elidegenedhetne önnön veleszületett végső lényegétől, másrészt, az embert körülvevő világ a tudattal együtt keletkezik, és így kettősségében is egységet alkot. A szahadzsa tehát egyszerre mutat rá a mahásziddhák által alkalmazott módszerre, ami az eleve meglévő és az emberrel együtt keletkező képességek egyszerű és természetes kibontakoztatására és felismerésére vonatkozik, valamint a célra, a lét minden területén megnyilvánuló kettősségek egységének megélésére. A Hévadzsra-tantrában ezt találjuk:

*„Az egész világ a szahadzsa természetéből van,
mert a szahadzsa mindennek a kvintesszenciája (szvarípa);
ez a kvintesszencia maga a nirvána annak,
aki birtokolja a tökéletes tudatát.”*

Gyakran a szahadzsa azonos a Tökéletes Boldogsággal (Mahászukha), s így a tantrikus gyakorlatok (szádhana) céljaként jelenik meg, amelyet, bár egy fiziológiai folyamaton keresztül lehet megvalósítani, mégsem úgy értenek, mint valami testhez tartozót. Mert – bár a testben van – fizikailag mégsem lehet megragadni, hanem, mint mindennek a kvintesszenciája, azonos az abszolút valósággal, immanens és transzcendens.

Ezen belül a szahadzsa egy módszert, mondhatnánk technikát is jelöl, mert ennek a lényegiségnek a megvalósítását a legtermészetesebb és legegyszerűbb módon lehet végrehajtani, nevezetesen az ember veleszületett (szahadzsa) képességeinek a feltárásán és megragadásán keresztül. Például Thaganapa, a kényszeres hazudozó sziddha, a hazugság természete felett szemlélődve éri el a sziddhit:

*„Ha víz folyt a füledbe,
Vízzel távolítsd el azt.
Így hazugságként láttam, ami megnyilvánult,
S akkor az igazság nékem feltárult.”*

Vagy Kánhapa esetében:

*„Fenn a magas égben egy keselyű kering,
E képessége veleszületett, s lám, messze száll.”*

Éppen így, az ember valamely veleszületett képességén keresztül érheti el célját, mert ekkor a gyakorlatok során a legtermészetesebb módon a már meglévő és munkáló folyamatokat használja fel a beteljesedés eléréséhez. A legendákban megjelenő mester minden esetben a tanítvány veleszületett képességeinek a kibontakoztatására, a létkörülményeiben és életvitelében rejlő lehetőségek megragadtatására törekedett. Nágabódhi, a rablóból lett sziddha, az áhított drágaköveken való meditáció segítségével érte el a beérkezettséget. Vagy Kankanapa, a királyból lett sziddha, kedvenc gyémánt karkötőjén való meditációban fogta fel a szellem mindent beragyogó természetét.

Ennek eredményeképpen minden sziddha gyakorlata a saját körülményeiben gyökerezik, s ez azt jelenti, hogy minden esetben szinte újrateremtődik a megvalósítás útja, s az ebben lévő szellemi akció, az út újrateremtésének aktusa, a legnagyobb erőforrás minden szellemi úton.

A mahásziddhák élettörténetei kitűnően illusztrálják, hogy milyen sokszínű és változatos módon lehet eljutni a végső valóság megtapasztalásához. Életük és megvilágosodásuk mozzanatai a legfontosabb tanításokban gyökereznek, s mivel mindannyian mágikus erők birtokosaivá (sziddhi) válnak, a tanítás éppen abban rejlik, ahogyan ennek az erőnek a birtokába jutnak. Legendáikból kiderül, hogy nincs egy jól meghatározható pálya, melyet a gyakorlónak be kell járnia, nincs egy meghatározott gyakorlat vagy szellemi feladat, amelyet el kell végeznie, hanem kinek-kinek a saját létfeltételei jelölik ki a bejárandó utat, s ez nem kapcsolódik semmilyen külső konvencióhoz. Kinek-kinek önmagát kell megvilágosítania, önmagában kell a menedéket megtalálnia, tudatát lecsendesítenie. Minden szokás, nehézség, csábító erő vagy véletlen kiindulópontja lehet a megszabadulás útjának, mindent fel lehet és fel is kell használni a szellemi úton.

Ez azt is jelentette, hogy a formális vallási étellel és a hagyományos vallásgyakorlatokkal szemben a sziddhák erős kritikával éltek. Például Lúipa felveti:

*„Vajon mire jó a meditáció?
Az ember halála akkor is fájdalommal teljes.”*

*Hagyd el a jóga kidolgozott gyakorlatait
És a természetfeletti képességek téves reményét.
Fogadd el az ürességet, mint végső öntermészeted.”*

Vagy Szarahapádánál:

*„Vajon mit ér annak a meditáció,
aki a változások világához köti magát?
Mi szüikége van annak mécsesre?
Mit ér ott az áldozati adomány?
És mit segít azon a titkos varázsigék mormolása?”*

Erős kritikával illették a különböző irányzatokhoz tartozó és a vallás formai elemeihez ragaszkodó papokat, jógikat, aszkétákat, a konvenciók és formalitások eltúlzása miatt:

*„Ezek a »mesterek« az istenek tiszteletére
bekenik magukat hamuval,
és a befont hajuk terhét viselik fejükön.
Házaikban mécseseket gyújtanak,
és a sarokban ülve rázzák a csengőt.*

*Szemüket fixálva ászanában ülnek, mint a valódi jógik,
és titkokat sugdosnak a hiszékeny nép fülébe.
Özvegyeknek, lenyírt hajú nőknek és hasonlóknak
adnak beavatást a busás jutalom reményében.”¹⁴*

A mahásziddhák a formális vallásosság kritikája mellett elutasították az elvont filozofikus és „tudományos” megközelítéseket is. Ezt elsősorban annak okán tették, mert a végső valóságot nem lehet tanulás, verbális átadás és tudományos okoskodás révén elérni. „A szahadzsát nem lehet szavakkal kifejezni vagy megmagyarázni.” A szavak semmit sem képesek abból megmutatni. A valóság kizárólag a személyes és belső intuíción keresztül érhető el. Mert a szahadzsza egy mindenek felett álló csúcs-pillanat, ahová sem a test, sem a szavak, sem a szövegek nem érnek fel.

14 Szarahapáda, Dóhákósa 4-5.

*„Az egész világ hangos a szavaktól,
a belső csendre nem figyel senki.
Addig-addig játszanak a szavakkal,
míg a végén mindenki megsüketül.*

*Az ég alapjaiban véve tiszta,
de addig vizsgálgatják, míg szemléletük lassan bepiszkolja.
Ilyenkor azután hiábavaló minden fáradozás,
a tévelygők zavarukban csak becsapják saját magukat.”¹⁵*

A sziddhák tanításaitak nem a tudósoknak (pandita) és nem is a papoknak szánják, hanem a „népnek”, s azon belül is azoknak a szellem felé nyitott, előítéletektől és szokásoktól mentes törekvőknek, akik elutasítják a vallásosság konvencionális formáit, nem elégednek meg a dogmává merevedett vallásosság felszínes, csak a formai részre hangsúlyt helyező szemfogatásával. Éppen ezért tanításaitak énekekben (dóhá, csarjágítá), verses formában közölték, melyeket nem szanszkrit, hanem egy rontott (apabhramsa) népi (prákrit) dialektusban adtak elő. Feltehetően a „bronzból aranyat” elv alapján választották ezt a nyelvjárást. A versek értelmezhetőségét megnehezítette, hogy nyelvezete szándékosan titkosított (szandhjábhása), és metaforikus képekkel (gauna) teletűzdelt. Például Kukkuripa éneke tele van alig megfejthető szimbolikus képpel:

*„Mikor a két mellbimbó s a teknős tejet ad,
Hogyan fogná föl azt edény?
S a tamarinda-fa gyümölcsét a krokodik elnyeli.
A homlokzat aztán valóban közel van a házhoz –
Lám, öntermészet kisasszony mindegyre hallgat!
A fülbevalót meg éjjélkor lopták el:
Apósom alszik, s a sógor felriad –
Hol van a fül-ék, a tolvaj hol szalad?
Ha fenn a nap, sógornóm visít, varjút kiált.
S mi lesz majd,
ha jön az éjszaka?”*

15 Idézett mű 90; 36.

A versben a „mindkettő” a test két energia vezetéke, az idá és a pingalá; a „teknős teje” a megvilágosodás tudat (bódhicsitta); az „edény” egy energia-centrum (manipúra-csakra); a „tamarinda-fa” a test; a „krokodil” a légzés megtartása.

A férfi és a nő a tantrában

A buddhista és a hindú tantrában egyaránt fontos szerepet kap a nemek polaritása, egyrészt mint szimbólum, másrészt a gyakorlatok területén. Mint korábban említettük, már Aszanga utal a szexuális unióban rejlő szellemi lehetőségekre, a tantrában azonban a legjelentősebb szimbólummá válik. Olyannyira, hogy a tibeti buddhizmusban a tantrák különböző osztályait is a nemek közötti kapcsolatfelvétel fokozataival írják le:

A Krijá-tantra olyan, mint amikor a két pólus észreveszi egymást, megtörténik a szemügyre vétel és a pillantás váltás (vagyis a gyakorló a külső tárgyi világ működésére összpontosít). A Csarjá-tantra olyan, mint amikor a két pólus észreveszi egymásban a kiegészülési lehetőségét, és megjelenik a bátorító mosoly (a külső világra összpontosítás csökken, megjelenik a kontempláció és a segítő istenségek bevonása). A Jóga-tantrában megtörténik a kapcsolatfelvétel és a kezek érintkezése (a kontempláció kiterjed, a külső világ objektív volta veszít erejéből). És végül az Anuttara-jóga-tantrában megtörténik a beteljesítő szexuális aktus (a formális működések megszűnnek, és megvalósul a teljes integráció).

A hindú tantrikus jóga sivai „balkéz” (vámácsára) útján megkülönböztetik az isteni (divja) és a hősi (víra) gyakorlatokat. A divja esetében nem jelenik meg a női kiegészítő (sakti: erő), a gyakorló önmagában, belsőleg ébreszti fel a világsaktit; a víra ellenben összekapcsolódik egy manifeszt dákinival (aki a gyakorlatban résztvevő nő) és abban ébreszti fel a világ-saktit. A „balkéz” tantrában (vámácsára) a szexualitás konkrét gyakorlatként és beavatásként egyaránt megjelenik. A visnui és sivai szahadzsják megmutatják, hogy milyen nő alkalmas a tantrikus gyakorlatok végzésére: 1. az „általános nő” (szádharáni) vagy „közönséges nő” (számánjá) nem alkalmas tantrikus társnak, mert saját kielégülésére törekszik 2. a „korrekt nő” (szamandzsaszá) az, aki egy közös szexuális élményben akar részesülni 3. az „ugyanolyan célú nő” (számárthá), a céljaiban „kivételesen

csodálatos nő” (visésa-rati) az, aki a szexuális élményben a legmagasabb és végső megszabadulásra törekszik, a teljes önátadás és lemondás által. A szövegek azt mondják, e nő testében felfüggesztett minden nemi működést.

Ugyanakkor azt is hangsúlyozzák a szövegek, hogy a férfi szempontjából minden nő megtestesíti a „világszüzet”, a világerőt, a saktit, a prákritit.

A tantrában a szexualitás nem egy profán aktus, hanem rítus, az újraegyesülés misztikus rítusa. A gyakorló szempontjából egy meztelen nő a tiszta erő, az „elsődleges állapot reprezentánsa, aki nem kötődik formákhoz, és akit nem takarnak el individuális kondíciók. S ha a gyakorló egy meztelen női testben nem ezt látja, és nem keletkezik benne a kozmikus misztérium érzete, akkor az nem rítus, hanem egy profán aktus, minden kedvezőtlen következményével. A megszabadulás helyett bilincs, amely a kondicionált létezéshez köt, s a nő élvezete megerősíti ezt a bilincset” – mondja Eliade.

A tantrák gyakran hangsúlyozzák, hogy a „bölcesség” (pradnyá) istennő benne lakozik minden nőben, és a „módszer” (upája) minden férfiban. Így tehát minden nő alkalmas a misztikus gyakorlatban résztvevő jógini szerepére, s ha egy jögi bármilyen különbséget tesz anya, nővér, mosónő vagy bármilyen más nő között, akkor az még nem érte el az üresség-tudást, és még nem alkalmas a tantrikus jógára. Ebből is érzékelhető, hogy a tantrában messze nem egy profán aktusról és a szexuális erő kiéléséről, hanem éppen ellenkezőleg, a szexuális erő transzformálásáról van szó. Éppen ezért a gyakorlatok három fő állomásból állnak: 1. Meg kell valósítani az üresség tudása által az érzelmek felett a teljes uralmat. 2. Ekkor közeledhet a gyakorló az „áhhított nőhöz” (nájiká). 3. Majd egy belső ikonográfia alapján a nőt a legmagasabb istennővé kell transzformálni. Így az ember szerelmi aktusa az isteni szerelem reprodukciójává válik.

A buddhista tantrákban is általános, hogy a megvilágosodás folyamatát a férfi és nő szerelmi egyesülésének szimbólumával írják le. Amíg azonban a hindú tantrában a maszkulin elv a „passzív” és a bölcesség, a feminin elv pedig az „aktív” erő szimbóluma, addig a buddhista tantrában éppen fordítva áll a dolog. A buddhizmus jellegének megfelelően tantráiban a következő párosításokkal találkozunk:

maszkulin elv	– feminin elv
erő	– bölcsesség
módszer (upája)	– cél (upéja)
részvét(el) (karuná)	– üresség (súnjátá)
relatív igazság	– abszolút igazság
(lókaszamvritiszatja)	(paramárthatzatja)

Ez utóbbi a korábban tárgyalt madhjamaka irányzat két igazsága, melyek elvi alapként a tantrában is szerepelnek.

Mivel a tantra minden szempontból az ellentétek egyesítését végzi, hosszasan lehetne sorolni azokat az ellentétpárokat, melyek a végső egyesülés állapotában – amit a tantra Tökéletes Boldogságként (Mahászukha) mutat meg – teljes uniót alkotnak. Például:

maszkulin és feminin = Tökéletes Boldogság; módszer (*upája*) és bölcsesség (*pradnyá*) = megvilágosodás-tudat (*bódhicsitta*); gyémánt-világ-jogar (*vadzszra*) és lótusz (*padma*) = fény (*sukra*); hold és nap = tűz; sperma (*sukra*) és vér (*rakta*) = mag (*bídzsza*); konzonáns (*káli*) és szonáns (*áli*) = örök hang (*aksara*); jobb energiavezeték (*pingalá* vagy *lalaná*) és bal energiavezeték (*idá* vagy *raszaná*) = középső vezeték (*szusumná* vagy *avadhúti*); a törvény (*dharma*) és a törvény hiánya (*adharmá*) = törvényfelettség (*dharmádharmá*); tudat (*csitta*) és tudattalan (*acsitta*) = tárháztudat (*álajavidnyána*).

Szarahapáda a népnek szóló énekében világosan kifejti az egyesítés lényegét: „Ha valaki a részvétet (karuná) mellőzve ragaszkodik az ürességhez (súnjátá), az sohasem találja meg a legmagasabb ösvényt. Ha pedig kizárólag a részvéte(l)t gyakorolja, akkor sohasem érheti el a változások világából való megszabadulást. Ám az, aki képes e kettőt önmagában egyesíteni, azt sem a létforgatag (szanszára), sem az ellobbanás (nirvána) nem köti meg többé.”¹⁶

Az egyesítés szellemében a mahásziddhák gyakran hangoztatják: „A jobb és a bal kelepce.” „Tartani kell a középső utat.” „Amikor a nap és a hold összeölelkezik egymással, akkor érdem és bűn eltűnik azonnal.” Mindezek újra és újra az ellentétek kontinuum egyesítésének gyakorlatát jelentik.

16 Idézett mű 16-17.

A mahásziddhák legendáiban gyakran feltűnnek dákinik, jóginik, kurtizánok és más női alakok. Ezeket a sziddhák minden esetben inspirátoruknak és mesterüknek tekintették, mint a világ, az üresség, vagy a bölcsesség istennőjének megtestesítőit, és mint a legnagyobb tisztelet tárgyát. Az egyes sziddhák és irányzatok más és más alakban tisztelték ezeket. A tibeti „anya-tantrában” dákiniként jelennek meg, míg a Halbélevő Lúipának egy „madam” volt a mestere, Szarhapádát pedig egy alacsony kasztból származó nyílkészítő lány vezette el a végső valósághoz. Sok sziddhának „dombí”, a kasztonkívüli fiatal lány megjelenése eredményezi a valóság meglátását, mint például Dombihérukának, aki a királyságát hagyta ott, és távozott egy cigánylánnyal. De a „bölcsesség” (pradnyá) megjelenhet, mint dzsanani (anya), mert mindennek ő ad életet; bhaginí (nővér), mert különbözik a módszertől (upája); nartikí (táncosnő), mert bármilyen formát képes felvenni; radzsakí (mosónő), mert az ellentétek azonosságának tanítása szerint a legalacsonyabban van elrejtve a legmagasabb. A sziddhák esetében leggyakrabban azonban dombíként (kaszton kívüli lány) jelenik meg a bölcsesség, mert ez mentes minden minőségtől, attribútumtól, szociális, vallási és társadalmi kategóriától, és így a nairátman (éntelenség) szimbóluma. Ebben nem csak a kasztok ideológiájának meghaladása van benne, hanem minden profán szakralizációja is. Shahidullahtól idézve:

*„Ó, Dombí, Te vagy a legtisztátalanabb,
sokan téged visszataszítónak tartanak,
de a bölcs átölel, virágbaborulásodig.
Ó, Dombí, nincs nő, aki nálad feloldóbb lenne.”*

Kánhapa „szűz lánynak” nevezi női inspirátorát, a kaula irányzat pedig „szűz szajhának” (vésjá kumáriká), s közben minden tantrikus ágnál a nő a legnagyobb tisztelet tárgya. A sziddhák számára a nő üresség-istennő, beavató mester, a sziddha pedig maga a részvét és részvétel (karuná) megtestesítője, aki a legalacsonyabban is meglátja a legmagasabbat, s ezáltal a mérgeket elixírré változtatja – és az ürességgel egyesülve célbaérkezik.

Messze vezetne mindazokat az élettani törvényszerűségeket itt ismertetni, melyek mentén a légzés, a tudatfolyamatok és a férfiúi mag, vagyis a szexualitás pszicho-fizikai működései összefüggnek.

Mindenesetre az eddigiek alapján aligha lesz bárki, aki a sziddhák legendáiban felbukkanó női kapcsolatokat, vagy általánosságban a tantrikus gyakorlatok során felmerülő férfi-nő szimbólumokat (például a tibeti jab-jum ábrázolásokat), szexuális kicsapongásnak látja. A tantrikus szövegek gyakran fogalmazzák meg, hogy „a mag sohasem csökken, amikor a tantrikus gyakorló egy gyönyörű nőt átölel”, vagy „a tantrikus gyakorlatokban a mag nincs kibocsátva”, vagy „a legmagasabb állapot valósul meg a légzés, a gondolatok és a mag mozdulatlansága által”.

Ahogy mozdulatlan az óceán vize, ha elcsitul a szél, ugyanúgy megszűnnek a téves gondolatok, az előítéletek és minden szenvedéstermi állapot, ha a légzés, a tudat és a mag mozdulatlan. Ez a tantrák legfontosabb tanítása.

A mahásziddhák tanításainak összegzése

Messzire vezetne, ha a mahásziddhák irányzatának minden új elemét részletesen áttekintenénk, hiszen szólni kellene az erőcentrumok (csakra) és energiavezetékek (nádí) rendszeréről, a mantrák (dháraní), az alkímia (raszajána) és ezzel kapcsolatban az „azonos ízűség” (szamarasza) mikro- és makrokozmosz teóriáiról. Ehelyett azonban röviden összegezzük azokat a lényegesebb pontokat, amelyek alapján áttekinthetően kirajzolódik a mahásziddhák vallási útja és a korábbi buddhizmus tanításai közötti lényegi különbség:

1. A mahásziddhák a korábbi tantételeket erős kritikával és elutasítással kezelték, s helyettük a „veleszületettség” és „természetesség” (szahadzsa) fogalma köré csoportosítható tantételeket helyezték az elvi megközelítés középpontjába.

2. Az egész sziddha-kultuszra jellemző a filozófiától, az elvont és racionális tudományoskodástól való tartózkodás. Mivel a létezés végső lényegét ezekkel nem lehet megragadni, ezért minden filozófiai és teológiai fejtegetést mellőztek, az intellektuális megértést és a verbalitást nem tartották megfelelő eszköznek az én és a világ végső természetének megragadásához.

3. A korábbi vallási életet és a vallásgyakorlás módszereit erős kritikával kezelték, és a természetesség, valamint a belső átélés spontán kifejeződését tekintették célravezetőnek. Nincs egy egységes gyakorlati rendszer, számuk, a nyolcvannégy (Siva nyolcvannégyezer

testhelyzetével analógiában), a szellemi utak sokféleségének és sokszínűségének szimbóluma.

4. A tantrikus elemek kerülnek tanításaik középpontjába.

5. Megjelenik a mágia, okkultizmus, alkimia és misztika, a különböző istenalakok és „démonikus” Buddhák, melyek a korábbi buddhista irányzatokban egyáltalán nem kaptak helyet.

Mindez azt jelentette, hogy egy olyan új irányzat bontakozott ki, amely alapjaiban különbözött minden korábbi buddhista iskolától. A mahásziddhák nem kolostori és szerzetesi életet éltek, sokkal inkább a magányos, otthontalan vándorélet volt rájuk jellemző. Ennek ellenére, gyakran felbukkannak a középkori nagy buddhista „egyetemeken” (Nálandában, Vikramasilában, Uddandapurában), mint mesterek és tanítók. Ők lesznek később a tibeti lámaista buddhizmus „ősgurui”, és tanításaikból nyernek formát az alapvető tantrikus elvek és szentiratok, mint a Guhjaszamádza-tantra és a többi megszámlálhatatlanul sok tantrikus munka.¹⁷ Életrajzaikat és legendáikat elsősorban tibeti források alapján ismerjük, és a mai napig is különböző változataik a tibeti mesterek tanításainak középpontjában állnak.

Azonban az általuk képviselt metafizikai hagyomány túlmutat a buddhizmus keretein, legendáik, életrajzaik és tanításaik méltán kerültek a világ szellemi kincseinek sorába. Az általuk képviselt szellemi tanítások örökérvényű igazságokat hordoznak, legendáik a változó időközön keresztül is képesek időtlenül fenntartani a szellem mindent beragyogó természetét.

Mert nem pusztán az élet és a vallás külsőségei, nem az aszketikus gyakorlatok, a szentiratok tanulmányozása, vagy a különböző meditációs technikák révén lehet a végső igazság birtokába jutni, hanem ezt önmagunkban kell megtalálni, a legtermészetesebb módon, az ellentétek meghaladása és a középben tartózkodás által. Ez a mahásziddhák örökérvényű tanítása.

*Váljék mindez a lények hasznára,
hogy legyőzhessék a létforgatag szenvedéseit!*

17 A legendákban is említett Szamvara- és a Hévadzsra tantra az „anya-tantrák” közé tartozik, a Guhjaszamádza tantra pedig „apa-tantra”.

A nyolcvannégy mahásziddha legendája

*Kerestem, mint tűzszomjú vándor a kutat,
s éreztem, csontomiglan a homok átkutat,
de ő meglelt és én megöltem,
ő belém engem, én belé meg őt leheltem.*

Lúipa

Vadszradhara, az Ósbuddha

Lílapa

Lúipa legendája, a halbélevő herceg megvilágosodása

*Vajon mire jó a meditáció?
Az ember halála akkor is fájdalommal teljes.
Hagyd el a jóga kidolgozott gyakorlatait,
és a természetfeletti képességek téves reményét.
Fogadd el az ürességet, mint végső öntermészed.*¹⁸

Réges régen történt a srí-lankái szigetkirályságban. Hosszú uralkodás után meghalt az ország jó és igazságos királya. Három fia volt, s az udvari jósok, álomfejtő papok és asztrológusok azt olvasták ki a megfigyelt jelekből, hogy a birodalom és a nép érdekében a középsőnek kell a trónra lépnie.

Így is történt. Az erényes és nagyra hivatott ifjú elfoglalta helyét a gyöngyökkel, drágakövekkel, arannyal, ezüsttel ékített, leírhatatlan pompájú palotában. Az uralkodást azonban elviselhetetlen tehernek tartotta, a világi gazdagságot és kényelmet megvetette. Egyetlen vágya volt, hogy e rákényszerített helyzetből megszabaduljon. Nem látván más kiutat, szökni próbált, ám az éber őrök elfogták, s egy színaranyból készült ketrecbe zárták.

Egy éjjel azonban mindenki elszenderedett a palotában, az őrök, a szolgálók, a táncosnők. Még a csillagokat vizslató asztrológusokat is elnyomta egy előre nem látott lenge álom. A király ekkor bársonnyal és selyemmel bélelt ketrecének ajtaját kitérte, és elszökött az éjszakába, egyetlen hű szolgálója volt csak társa. Átkelt Indiába.

¹⁸ Lui-pa mester dóhája; Mi-la: A Semmi virágai.

*Ha a Kedvest megismerné,
ki jól figyelt ama éjszakán,
s átjutott a túlsó partra,
a bölcs megóvná önmagát.*¹⁹

Ráma király országába ért, s itt már jógiként, vándoraszketaként élt. Egy szarvas bőre volt trónusa, s szattyán fekhelye: az út pora. Daliás termete, szépsége és sugárzó őszintesége az emberek szemében kedvessé tette, így mindig könnyen kapott alamizsnát.²⁰

Bejárta egész Indiát, és egy napon eljutott Vadzsraszana városába is, arra a helyre, ahol a történeti Buddha megvilágosodott.

Itt találkozott össze egy vendégszerető dákinivel²¹ – a világban megjelenő megvilágosodott bölcsesség női megtestesítőjével. Tőle tanulta meg a belátás²² módozatait. Innen később Pátaliputrába, a Gangesz partjánál fekvő királyi városba vándorolt. Itt is koldulásból élt, s egy hullaégető²³ helyen aludt.

A piacnapon a bazárban, egy bordélyház mellett koldult, s ekkor megszólította egy kurtizán – aki nem volt más, mint a bölcsesség istennője. Ezeket mondta a koldusnak:

– Tested négy misztikus központja²⁴ tiszta, de szívedben, bár reményeid elfedik, királyi büszkeség rejtezik – s ahogy mondandójának végére ért, a koldulócsészébe rothadó maradékot lottyantott. Azzal továbbment.

A király a gusztustalan moslékot erősen undorodva a csatornába öntötte, ám a dákiní hátranézett és dühösen rákiáltott:

– Na, szépen vagyunk! Mennénk mán a nirvánába²⁵ üstöllést, de azért „anyuka, mi lesz a vacsora?” – válogatunk, válogatunk, szentem galambom!?! Hogy nézze meg az ember az ilyen finnyás jógiját!

19 Dhammapada 157.

20 A vándoraszketák ugyanis ekképpen jutnak hozzá mindahhoz, ami életük fenntartásához szükséges.

21 A dákiník Buddha bölcsességének női megjelenítői, a tantrikus istenek misztikus kedvesei; bővebben lásd az egyes legendákban, illetve a könyv végén a magyarázatokban.

22 Pradnyá, vagyis a színről színre látás bölcsessége.

23 A hullaégető hely, szimbolikus jelentésénél fogva, a vándorjógik kedvelt lakhelye volt.

24 A test négy misztikus központja a fej, a torok, a szív és a köldök.

25 Ellobbanás, minden szenvedés kioltódása.

A király megszegyenült. Ráébredt, hogy bár névleg a lemondás útját járta, mindaddig becsapva önmagát, kapzsin kincseket gyűjtögetett. No nem aranyat meg efféléket – szellemi erényekhez ragaszkodott, s így lényegében világi életet élt. De mert a megszabadulás vágya őszinte volt benne, s mert bírt az önmeghaladás hősi erényével, ott helyben megfordult, leballagott a Gangesz partjára. Tizenkét éven át tartó gyakorlatba kezdett az emberi gondolkodás természetének megismerése végett, hogy kötöttségeitől és elfogultságaitól szabadabb tegye magát.

Módszere az volt, hogy ettől fogva nem evett mást, mint a halászok által elhajított halbeleket.²⁶ Ám a király a beleket minden dolgok üresség-természetének felismerése révén a Tiszta Éberség Nektárjává változtatta. A halaskofák nevezték el Lúipának, ami annyit tesz: Halbélevő. A mester mindenfelé ismertté lett, s a sziddhák becsületességének szimbólumaként is tisztelték.²⁷ E versben nyilvánította ki beérkeztségét:

*Legyen bár jó kutya, ha orra mézzel fedett,
A dolgok fejében összekeverednek,
Nem igazítja el soha a látvány.
Így a láma²⁸ titka a világi bolondnak nem vigaszt hoz,
Hanem pusztulást; nem is menthet meg senki mást!
A titkot majd úgy keresi, saját agya hasad bele –
Meg a hagyomány szelleme, s a Tan-átadás.
Ám ha olyan nyeri el, ki éber és nyitott,
S a nemszületetről tudomása van,
Akkor jelenjen meg csupán villanásra
Tiszta fény-alakjában mestere, a láma,
Minden illúziót ellobbant e pillanat, mely elszabadul,
Miként a harci elefánt, mi megvadul,
S karddal az ormányán az ellenség sorai közt dúl.*

26 A hal a hagyománytisztelet pusztá formáiba bemerevedett indiai társadalomban nemhogy egy király, hanem már egy paraszt számára is érinthetetlennek számított, s ráadásul a bűnök szimbolikus állata volt.

27 Mesterei: Szarahapáda, Savaripáda. Tanítványai: Dárikapá, Dengipa, Dombihéruka. Matszėjandranátha néven, Padmapáni bódhiszattva megtestesüléseként, Nepál védőistene.

28 A tibeti változatban fennmaradt szöveg lámaként nevezi meg a lelki vezetőt.

Lílapa, a királyi élvhajász

*A négy felmérhetetlen állapot²⁹ erődjében
Fenséges havasi oroszlánhoz hasonlatosan
Uralkodik a Jóga-Király. Az oroszlánt
Türkiz sörényének ötszörös fonata³⁰ koronázza,
Nőstényének teje a halhatatlanság nektárja.
A buddha-tudatosság ötszörös jelképe: a jógi koronája.
Miként az oroszlán tíz karma az ökör csontjáról a húst letépi:
A jógi tíz tökéletessége a nemtudás erőit szétoágja.
Amint ezt felfogta, Lílapa megszabadult –
Oroszlántejet kortyol az örökkévalóságban.*

Hajdanában egy dél-indiai király trónusán hátradölvé fogadta a bölcs Nágárdzsuna mester látogatását. Szánalmat érzett iránta, és így szólt hozzá:

– Bizony, milyen nehéz is neked. Oly sokat szenvedsz nyomorultul, országról-országra vándorolsz hontalanul.

– Én a legkevésbé sem szenvedek – felelte a jógi. – Te vagy az, akinek részvétre van szüksége.

– Hát ezt meg honnan veszed? – kérdezte a király feldúltan.

– Állandóan a királyság elvesztésétől rettegsz, mindig tartanod kell alattvalóid engedetlenségétől. Tehát: szenvedsz. De ami engem illet? Nem égek el, még ha tűzbe ugrom is, nem halok meg, mérget eszem. Szabad vagyok az öregségtől és a szenvedéstől – még magától a haláltól is, hiszen birtoklom az alkímisták halhatatlanságról szóló titkos tanítását.

A mester szavai mély benyomást tettek az uralkodóra, hirtelen bizalom ébredt fel benne a szent iránt. Eképpen szólott:

– Én nem tudom vándoréletedet utánozni, de amennyiben lehetséges, hogy itt elmélkedjek, a trónomon, a palotámban, akkor kérlek, add meg a szükséges tudnivalókat erről.

29 Mairí: szeretetteljes barátságosság; muditá: együttérzés; karuná: részvét; upéksá: egykedvűség.

30 Pancsadnyána: tükörhöz hasonlatos tudatosság, az azonosság tudatossága, részvétljes tudatosság, mindenenket beteljesítő tudatosság, a tér éghez hasonlatos tudatossága.

Odaadó tiszteletében a földre borult Nágárdzsuna előtt, aki teljesítette a kérését.

A király Hévadzsra³¹ beavatását nyerte el, és a felhatalmazást az istenség tanaink gyakorlására. Ezután elmerült az egyhegyű figyelem³² elragadtatottságában.³³ Oroszlántrónusán, selyempárnákra leheveredve kezdett elmélkedni miniszterei és feleségei között, az udvari muzikusok zenéjét élvezve, akik a legkülönbözőbb hangszereken játszottak neki.

Lílapa néven lett ismertté, és Lílavadzsraként is emlegették a világi örömök iránti szemmel látható vonzalma, a szép dolgok iránti szeretete és vonzódása miatt. Neve annyit tesz: „a játék, a varázslat mestere”.

Gyakorlata a következő volt: arra a gyűrűre kellett összpontosítania a figyelem elkalandozása nélkül, melyet a jobb kezén viselt. Miután ez sikerült, kibontakoztatta³⁴ magában az elmélyedés két fokának egységét,³⁵ a beteljesedett mahámudrá³⁶ erejét és felfogását. Különös adottságokat is elnyert, mint például a misztikus érzékek feletti észlelést.³⁷

Végül elérte a megszabadulást a Dákiní Mennyországában.³⁸

*Aki lemond az apró gyönyörökről,
nagy boldogság részese lehet.
Ezért a bölcs elhagyja az apró gyönyöröket,
hogy valódi boldogság legyen osztályrésze.³⁹*

31 „Ó, Gyémánt-Villám-Jogar” tantrikus istenség; istadévatá, vagyis „vágyott isten”, az elmélkedés első szakaszában pontos szimbolikus leírások szerint megjelenített alakja az úton védelmező és vezető, aki a megszabadulás megtestesítője.

32 Ékágratá.

33 Szamádhi.

34 Nehéz megfogalmazni: ez tetten és nem-tetten túli, nem aktív és nem passzív.

35 Az elmélkedés két fokozata: utpattikrama, „belépési-fokozat”, a világ képzetének szimbólumok általi meghatározása és újra-felépítése, immár teljes tudatossággal; nispannakrama, „beteljesedettségi-fokozat”, minden képzet és dolog eredendő ürességtermészetének felfogása, az elővételezettségek kioltása.

36 Remek tartás, nagy pecsét, a teljes megváltás kifejezése.

37 Lílapa története rámutat, hogy nem szükséges a világi élvezetekről lemondani a megszabadulás eléréséhez. Mesterei voltak még: a nagy Lalitavadzsra, Anangavadzsra és Mandzsusrimitra. Gódhuripa és Kukkuripa voltak a tanítványai.

38 A Dákiní Mennyországa a tiszta képesség és teremttörő üressége, a nem múltó üdv. „Kimondhatatlan, elképzelhetetlen / üres, nyugodt és tiszta.” (Uészó 5., 24. oldal)

39 Dhammapada 290.

Virúpa, a dákiník mestere

*Én, ki a Csodás Jelek által
A közvetlen valóságban élek,
Az intuitív felfogással bírván,
Én, ki a dolgok leplezetlen valójában értelenül
Elidőzöm, túl a gondolkodáson,
Semmit sem elérve –
A nihilizmus vermétől megmenekedtem
Az önvaló éber tudásán hordozott
Elemi tapasztalás által,
S az örök mennytől⁴⁰ megmenekedtem
A teljes függetlenség által.
Élek immár a beteljesedett tiszta gyönyörben és
Tökéletes éber elragadtatottságában.*

Virúpa Tripurá városában, Bengáliában⁴¹ született, Dévapála⁴² király uralkodása idején. Már gyermekkorában szerzetessé szentelték a nagy szómapurí kolostorakadémián,⁴³ Itt tanult és elmélkedett, ezer társával egyetemben végezte gyakorlatait. A Vaddisznófejű Dákininek, Vadzsra Váráhinak⁴⁴ beavatását nyerte el.

Szorgalmasan gyakorolt, fáradhatatlanul törekedve tizenkét éven át mormolta az istennő varázsimáját, ám nem kapott még egy kis álm-jelet sem. Nagyon elszomorította és nyugtalanította, hogy gyakorlatában nem jutott előbbre. Végtére olyannyira elkeseredett, hogy imafüzérét behajította a latrinába:

– Mi közük van e gyöngyöknek a boldogságomhoz!?

40 A vélemények és ideológiák - még oly tetszetős - káprázat egeitől.

41 Tripurá: „Háromváros”, mitikus hely, Májá, a káprázat istennője teremtette, és Siva pusztította el pillantásának tüzevel. Aranyból, ezüsből és vasból való volt, s földön, égen és levegőben terült el. Bengália (Bangala) a tantrikus irányzatok egyik bölcsője Kelet-Indiában.

42 A pála dinasztia egyik királya, i. sz. 810-840-ig uralkodott.

43 Dévapála, esetleg Dharmapála király által alapított, mahájána (nagy szekér) irányzathoz tartozó akadémia. A szerzeteshallgatók többsége a mahászanghika rend tagja volt.

44 A Vaddisznófejű Dákiní Hévadzsranak („Ó Gyémánt-Villám-Jogar”), a tantrikus istenségnek misztikus kedvese. A valóság meg nem határozható természetének megjelenítője, a nemtudás és a bűnök legyőzője.

Ám e mindent eldöntő nap estéjén, éppen mikor megszokásától hajtván leült volna imáit mormolni, rádöbbsent, hogy immáron nincs többé imafüzére. Ebben a pillanatban egy dákiní jelent meg előtte, s átnyújtott neki egy rózsafüzért:

*Ne aggódj, te csodálatos gyermek,
Hisz te a felébredettek kedveltje vagy.
Ne élj hát az ítélkező gondolkodás rabságában,
Önnön elképzeléseidről szabad légy!
Egyedülvaló tisztaság a szellem természete,
Íme a valódi Vadzsra Váráhi.
Ám hogyha keresed: ostoba és gyerekes,
Ha sóvárgod önzőn, csak elveszítheted!
A szellem természete kívánságteljesítő drágakő,
Ő minden képzettől szabad: ez a tökéletes megszabadulás!*

Virúpa ekkor fellelkesedve, immár minden dolog ürességtermészetére alapuló bölcsessége révén, még egyszer elvégezte Vadzsra Váráhi tizenkét éves gyakorlatát. Elérte a mahámudrá beteljesedését.

Ahogy az élet és halál fölötti uralmat megvalósította, elkezdett inni és húst enni. A fogásokról szolgálai gondoskodtak számára. Egy napon azonban semmi más ehető nem találtak, mint a kolostortető alatt fészkelő galambpárt. A szelíd és bizalmas madárkák bevárták őket, így nem okozott semmi nehézséget, hogy kitekerjék a nyakukat és konyhakész állapotba hozzák azokat.⁴⁵ Az így elkészült ínycsiklandó elemózsiát feltalálták mesterüknek.

Egy éber szerzetes észrevette a madarak eltűntét, s megütötte a közösség összehívására szolgáló harangot.

– Ki eszik a szerzetesek között galambot? – kiáltott elborzadva.

45 Vadgalamb Virúpa módra. Hozzávalók egy személyre: két galamb, só, tíz deka vaj, tíz deka hagyma, két babérlevél, fekete és fehér bors, kakukkfű, citromhéj, két deci vörösbors, két kanál ribizkebefőtt, két evőkanál reszelt mézeskalács, cukor és citromlé. A megtisztított és kibelezett galambokat megmosták és megsózták, apróra vágott hagymát vajon fonnyasztottak, babérlevelet, néhány szem fekete és fehér borsot, csipet kakukkfűvet, egy darabka citromhéjat tettek bele. A galambokat beletették, párolták, időnként vörösborral locsolgatták. A már megpuhult szárnyasokat kivették és feldarabolták. A pecsenye levét átszűrték, ribizkebefőttet adtak hozzá, reszelt mézeskaláccsal besűrítették, cukorral és citromlével ízesítették. A kész mártásba berakták a feldarabolt galambokat, és párolt rizzsel tálalták.

– Ki az, aki közülünk megölne egy madarat? – kérdezték az összegyűlt szerzetesek.

Felkerekedtek hát, s átkutattak minden cellát. Virúpa ablakán bekukkantva észrevették az uzsonna maradékait. Ekkor újra összegyűlve elhatározták, hogy a tettest kitaszítják a kolostorból.

Virúpa levette szerzetesi köpenyét, és alamizsnás csészéjével együtt a templom oltárára helyezte. Utoljára hajolt meg a szentély előtt, ahol több mint huszonnégy éven át imádkozott, azután elment.

A kolostorkapuban egy szerzetes arról kérdezte, hogy mihez fog ezután kezdeni. A mester így felelt:

– Elűztetek, hát elmegyek. Követem az utat, mely gondoskodik rólam, hontalanul is mindig otthon leszek.

Volt a közelben egy tavacska, melynek felszínét lótuszlevelek fedték. Mikor Virúpa ideért, nem ment sem jobbra, sem balra, Buddha nevével ajkán a vízen át ment a túlsó partra. A kolostor szerzetesei, akik figyelték távoztát, meglátták ezt a csodát. Feltámadt bennük a lelkiismeretfurdalás, odaszaladtak a mesterhez, és leborultak a lábaihoz.

– Ó, de hát miért ölelted meg a galambjainkat, tiszteletreméltó? – kérdezték alázatosan.

– Minden időbevetett jelenség merő káprázat – hangzott a felelet.

Szolgái odahozták neki a galambok szárnyait, s ő azokat az égbe dobva csettintett, a madarak pedig megelevenedtek és tovaröppentek, egészségesebben és kövérebben, mint valaha. Ekképpen hagyta ott Virúpa a szerzetesi életet, s lett jógivá.

A következő csodát a Gangesz partján vitte végbe. A folyam istennőjétől kért ételt és italt, aki elutasította óhaját. Ekkor zord paranccsal kettéválasztotta a vizet, s száraz lábbal kelt át a túlpartra.

Innen Kanaszata városába jutott, ahol betért egy kocsmába. A kocsmárosnétól pálinkát és rizst kapott, s ez igencsak ízlett az éhes vándornak. Mikor minden elfogyott, újra és újra italért kezdett követelőzni, míg a kocsmáki nem fogyott készleteiből. Amikor pedig fizetésre került volna a sor, kijelentette, hogy alkonyatkor fogja megadni tartozását. Phurbuját⁴⁶ fény és árnyék határába döfte, és ezzel rögzítette a napot az égen. Ezt követően letelepedett és annyi pálinkát ivott meg, amennyit ötszáz elefánt tudott csak odacipelni.

46 Mágikus tör, a démonok és a nemtudás legyőzője. Vasból vagy fából készítik.

Virúpa

Dombípa

Savarípa

Közben az ország királya lassacskán aggódni kezdett. Miniszterei nem tudtak segíteni, az országot sújtó szárazság okát képtelenek voltak kideríteni. Végül nagy szerencsétlenségében maga a Napisten-nő jelent meg a király álmában, s elárulta, hogy az az összeg tartja fogva az égen, amellyel Virúpa egy kocsmárosnak tartozik. Így hát a király kifizette a mester tartozását, és ő eltűnt.

Tovább vándorolt, s Indra⁴⁷ birodalmába ért, papok országába. Amikor elment Siva⁴⁸ isten húsz méter magas kőszobra előtt, az ott őrködő papok arra akarták kényszeríteni, hogy tiszteletét téve hajoljon meg előtte.

– Nem helyes, hogy az idősebb hajoljon meg a fiatalabb előtt – felelte ő.

Ám Indra királya, aki épp ekkor jött tiszteletét tenni a szoborhoz, megerősítette papjai véleményét:

- Ha megtagadod, meghalsz – fenyegetőzött.
- Csakhogy ez bálványimádás lenne – ellenkezett a mester.
- Akkor a bűn az én fejemre szálljon – kiáltott a király.

Virúpa ekkor áhíthatosan összetette a kezeit, s a hatalmas kőszobor abban a pillanatban kettérepedt. Az égből hang hallatszott: „Mester, hallak és engedelmeskedem.”

– Végy hát menedéket a Buddhától – parancsolta Virúpa.

Abban a pillanatban, amint a szobor ezt megtette, újra ép lett. A Sivának felajánlott adományokat Virúpának adták, ő pedig szétosztotta azokat a buddhista hívők közt – eme adomány őket táplálja, mind a mai napig.

47 A mennydörgés és villámlás védikus istene, az istenek királya.

48 A pusztítás és teremtés, uralom és halhatatlanság hindú istene.

Indrából Virúpa Kelet-Indiába ment, Dévikotta⁴⁹ városába. E hely lakosai húsfaló boszorkányokká lettek. Egy közülük minden nap elrejtőzött a városhoz vezető út mellett, és varázsigt mondott a gyanútlan utazókra. Ettől ők az est beálltával könnyű prédává váltak. Virúpa és egy hozzá csatlakozó ifjú pap szintén a varázslat áldozataivá lettek. A fiú kapott némi elemőzsiát, majd egy segítőkész buddhista hívő a város végén lévő templomhoz vezette, mondván, hogy ott megpihenhet. Mindazonáltal figyelmeztette a veszélyre:

– Itt mindenki boszorkány. Borzalmas dolgokat tehetnek veled, de itt elalhatsz.

Virúpa ezalatt titkon elszökött a városból és a Srí Parvatá-hegyre ment, ahol Nágabódhi mester megtanította Jamántaka istenség⁵⁰ titkos tanaira. Miután e tudás birtokosává lett, Virúpa visszatért a városba, és a templomban találkozott a fiúval. Egy óvó varázsigt mormolt rá, mielőtt az aludni ment volna.

Eközben a boszorkányok összegyűltek, hogy a véráldozat szertartását végrehajtsák. Állati hús már a birtokukban volt, emberi hús, „nagy hús” azonban még nem. Ekkor az, amelyikük az útnál rejtőzött, beszámolt sikeréről.

Megtudván, hogy áldozataik már a városban vannak, rögvést el is mentek értük. Az ifjút, kit Virúpa varázsa védett, meg sem tudták moccantani, ám a mestert, ki egy falapon aludt, fekhelyével együtt a boszorkánykörbe cipelték.

Lerészegedtek s ünnepelni kezdtek, egymást hergelve: készülve a gyilkosságra. Vadul fenték késeiket s hisztérikusan vihogtak, ezzel lovalván magukat őrzöngésbe.

Egyszerre Virúpa is elnevette magát, a Héruka⁵¹ tizenkét hangú nevetését hallatva. Emellett a boszorkányok vihogása olyan volt, mint a játszadózó gyerekek önfeledt kacagása. A banyák úgy megijedtek, hogy megöszültek, megörültek és elájultak.

Mikor magukhoz tértek végre, a mester megeskette őket, hogy ezután minden nap menedéket vesznek a Buddhától, és csak a megszabadulás tanait követik. Nyomatékképpen még megfenyegette

49 Város Bengáliában, Dinadzpur tartományban (Bangarh), a nagy istennő szentélye, akárcsak Virúpa szülőhelye, Tripurá. Itt a bennszülöttek emberáldozatokat mutatnak be az istennőnek.

50 „A Halál Lemészárólója”.

51 Tantrikus, „tanvédő” haragvó istenség.

őket, hogy ha fogadalmukat nem újíják meg napról napra, csészényi vért veszítenek anélkül, hogy ereik megsérülnének. Ha pedig elvetik a megszabadulás tanát, akkor szörnyű harci fegyver, a diszkosz metszi le fejeiket, vérüket Észak Démona szívja ki. Úgy mondják, a Diszkosz és a Démon ettől a naptól fogva látható, mint csillagkép, az éjszakai égbolton.

Ezután Virúpa ismét tovább vándorolt.

Mikor néhány évvel később visszatért Dévikottába, Siva és kedvese négy és fél millió családból álló város illúzióját jelenítették meg tiszteletére, hogy őt áldozati adományokkal tiszteljék. A lakomára, melyet érkezésének ünneplésére tartottak, a Harminchárom Érzéki Égből⁵² hozták az ételeket minden isteni palotából.

Virúpa ezt a verset írta életéről:

*Szerzetesként vezettem életem,
Otthonom volt Szómapurí hatalmas kolostora,
S a múlt tettek érdem-gyümölcseivel volt teli
A Fegyelem Kosara.
Tizenkét éven át gyakoroltam: micsoda önbecsapás!
S a vége nem volt más, mint káromkodás:
A latrinába vágtam imafüzéremet.
Ekkor jelent meg végre a szabadság bölcs asszonya,
S tanai révén feltárult előttem a lét titkos ős-oka,
Feltárult titkon a szabadság hona.
S a szerzetesek ekkor, e csuhába burkolt világi gyerekek,
Görcsös vágyaiktól hajtván elűztek engemet.
Tévedésüket oszlatván sétáltam a vízen,
S a Gangesz folyását is megállította hitem.
Sok tiltott gyümölcsöt ettem, s mondhatom,
Úgy jóllaktam vele, nem a hasam,
A papok szobra repedt bele.
Lám gőgjük nem állhatott tovább repedt alapon,
Észretértek ekkor gyorsan, mondhatom!
Dévikotta banyái is életre tértek:
Nem hívei immár sem halálnak, sem vérnek.
Siva is elismerte erőimet, s mindazt, amit tudok,*

52 Trajasztrinszá.

Várost teremtett, melyben engem tisztelt, nékem áldozott.
S ha mindeme dolgokat elhinni nem tudod,
Minek is tiszteled egyáltalában a Buddha tanát.

Virúpa nevének jelentése: „az, akinek sokféle alakja van”. A mester hétszáz éven át tanított,⁵³ s végül végső szabadságot nyert a Dákiní Mennysországaiban.

Dombipa, a tigrislovagló

*A hajó a Gangesz és a Dzsummá vizein halad át,
S a tiszta gyönyör leánya gyengéden kíséri a túlpartra fiát.
Vezess, ó dombí, ideje már hogy az útra térjünk!
Áldást oszt a valóság-mester lótusz lábnyoma.
Vezess, ó dombí, vár a győztesek hona!
Az öt evező mozog, szeli a vizet, s a bárka száll,
Útra keltél, hát úton jársz, eggyé lett út, üresség és cél!
Vezess, ó, dombí, ideje már, hogy révbe érjünk!
A hajókötél mind összekötöttet,
Az üresség edényével merd ki a becsorgó vizet,
Ügyeld az eresztékekeket, s tőmj össze füvet.
A Nap meg a Hold két kerék,
A teremtés és rombolás egysége e hajón az árbc.
Láthatatlan az út a két szélső irányban,
Üdvöd szerint vezesd a hajót!⁵⁴*

Dombipa Magadha királya volt, akit Virúpa mester avatott be Hévadzsra istenség varázskörébe.⁵⁵ Az uralkodó ekképpen érte el a beérkeztséget, s nyert varázslatos erőket. Minden lény iránt atyai szeretetet érzett, s népét gyermekeként szerette. Jóságosan és bölcsen országolt, ám beérkeztségeről senki sem tudott.

53 Mesterei: Nágabódhi, Árjadéva, Aszanga, Dharmamitra, Dharmapála, a mahásziddha jóginí Laksmínkará, Anangavadzsra, Kambala. Tanítványai: Dombihéruka (Dombipa), Maitripa, Vjáthalipa, Marpa (a nagy fordító).

54 14. dal, közli S. Dasgupta: *Obscure religious cults*, Calcutta, 1976., 97. oldal.

55 „Ó, Gyémánt-Villám-Jogar” tantrikus istenség mandalája.

Hogy a fondorlattal támadó szükség és nyomorúság ellen védelmet nyerjen az ország, hatalmas bronzharangot öntetett, és felakasztatta egy erős fa ágára. Az egyik miniszter tiszte lett, hogy amint bármiféle vész előszele eléri a birodalmat, üsse meg a harangot. Ekképpen a király uralkodása idején Magadha mentes volt mindenfajta szenvedéstől.

*Éljenek bárhol a szentek,
falun vagy mezőn,
vízen vagy szárazföldön,
örömteli az a hely.⁵⁶*

Egy napon kasztonkízüli cigány vándorénekesek, dombík érkeztek a palotába, hogy dallal és tánccal tisztelegjenek a király előtt. Volt az egyiküknek egy csodálatosan szép, tizenkét éves leánya, megkapó, sudár termetű, minden mocsoktól ment ifjú szűz. Dombipa elhatározta, hogy eme leányt misztikus kedvesévé teszi. Hosszasan alkudozott a meghökkent énekesekkel, s azok végül ráálltak, hogy eladják neki a lányt. Annyi aranyat kaptak érte, amennyit a szépség súlya tett ki.

Tizenkét éven át volt titkos társa a lány.

Ám végül otléte kitudódott, országos botrányt kavarva. Azt, hogy az ég fenségét jelképező személy összeállt egy érinthetetlen asszonnyal, el sem merték hinni az emberek. A nemesek és az előkelők semmilyen szín alatt sem akarták ezt a döbbenetes helyzetet elfogadni, s a király végül uralmát fiára ruházva lemondott, és az erdő magányába távozott kedvesével.

*Az emberek nem kedvelik a vadont,
pedig az erdő magánya örömteli azoknak,
akik a szenvedélyektől megszabadultak,
s nem vágnak gyönyörökre.⁵⁷*

A királyság boldogsága hamarosan odalett. Rosszul kormányozták, s amint az lenni szokott, az erkölcsi romlással együtt az életkörülmények is egyre rosszabbodtak, hiszen egy ország jóléte mindig erkölcsi

56 Dhammapada 98.

57 Dhammapada 99.

tartásától függ. Amikor a helyzet már tarthatatlanná vált, a tanács elhatározta, hogy követeket meneszt az öreg királyhoz, hogy rábírija a visszatérésre.

A követ meg is találta a király remetekunyhóját. Ahogy a lombsátor takarásából kipillantott a tisztásra, meglátta a jógi kedvesét. Éppen egy kis tó felszínén lépdelt a lótuszleveleken, hogy tizenöt ölnyi mélységből hozzon fel hús vizet a fa alatt üldögélő mesternek. Kezében nektárrá lett a víz. A követ döbbsen szaladt vissza a palotába, elújságolva mindenkinek a látottakat.

Nosza, rögvest díszes menet indult el, hogy nyomatékokot adjon a nép kérésének. A király mosolyogva vette át a felkérés cizellált tekercsét, és beleegyezett a visszatérésbe.

*Akinek sem isteni, sem angyali, sem emberi lények
nem ismerik az útját, őt, a szentet, aki legyőzött
minden szenvedélyt, őt hívom én bráhmanának.⁵⁸*

Elérkezett a várva várt nap. Magadha minden lakója, nők, férfiak, felnőttek, gyerekek, közrendűek és nemesek a dzsungel szélénél tolongva leste az uralkodó megérkezését. Lett is ám nagy riadalom! Ő ugyan is egy vemhes tigris hátán jött elő a sűrűből, szerelmi egyesülésben kedvesével, s hatását egy halálos mérgű kígyóval ostorozta.

Miután a kijelölt szónokok lassacskán ismét visszanyerték hangjukat, elstutogták a királynak a birodalom kérését: Térjen vissza a trónra! Ő azonban kijelentette, azzal, hogy egy dombít vett magához kedveséül, elhagyta kasztját, s mint ilyen nem ülhet az uralkodói székbe.

Ám mivel a halálban minden különbség véget ér, társával együtt máglyára lép, s a lángok között így újra elnyeri eredeti tisztaságát. Az emberek tehát felépítettek számukra egy hatalmas, tehénfejű szantáltörzsekből álló máglyát, s miután a jógi és kedvese fellépett rá, meggyújtották.

Hét napon át égett a hatalmas tűz, s mihelyt annyira kihűlt, hogy a közelébe lehetett merészkedni, az emberek odaóvakodtak. Megpillantották az aszkétát és a lányt, amint Hévadzsra istenségként és dákiní kedveseként a misztikus egyesülés ülés módjában ölelkeztek

58 Dhammapada 420.

egy kinyílt lótusz kelyhében.⁵⁹ Testük ragyogó fényt árasztott, üde harmat borította őket. Ekképpen jelenítették meg a mahámudrá minden kényszertől mentes megnyilakozását. Minden valaha volt kétely eltűnt a magadhaiak szívéből, s királyukat ekkor nevezték el „a dombi urának”.⁶⁰ A király kilépett a tűzből, és a négy kaszt⁶¹ tagjai elé lépett:

– Ha úgy akarjátok, a királyotok leszek, ám akkor nektek magatoknak is mindent meg kell tennetek, ami csak erőtökből telik. Minek uralkodjak rajtatok, ha ti magatok restek és elkényelmesedtek vagytok?

Több sem kellett az embereknek! Rémulten tiltakoztak az ötlet ellen, mondván, hogy ők bizony nem jógik meg aszkéták, hogy kényelmes életmódjukat feladják. A király, aki szinte bizonyos volt benne, hogy ez így lesz, ezeket mondta az egybegyűlteknak:

– Legyen kívánságotok szerint! De ne kívánjátok tőlem, hogy e világban balgák pásztora legyek. Az én királyságom immáron a Valóság Királysága. Ha valaki lemondással és tiszta szívvel keres meg, annak mindig a segítségére leszek, amíg a világ világ.

Ezután kedvesével együtt a Dákiní Mennysországaiba emelkedett, s ott időzik tiszta éberségben és tökéletes elragadtatottságban.

*A bölcsek köve arannyá teszi az ólmot,
A belső erő ragyogó gyémántja
A szenvedés ólmát
Éberség-arannyá váltja.*

59 Dombihérükaként, a tantrikus isten megtestesüléseként tisztelik. Kedvesét, aki nem volt más, mint a Vaddisznófejű Dákiní testetöltése, egyes források Csintának nevezik. Elválaszthatatlan „jab-jum” egyesülésük a beteljesedetség örökkévalóságának kinyilvánítása.

60 Dombipa: A dombi ura, a dombi mestere. Virúpa, Lúipa, Krisnácsárja, Nárópa és Vjádhalipa volt a mestere, tíz tanítványa közül Alalavadzsra, Gharbharipa, Krisnácsárja és Rá hulavadzsra a leghíresebb.

61 Papok, harcosok, kézművesek és szolgák.

Savaripa, a vadász

*Rágom a szívem bétel-levelét,
És kámfort rágok a nagy üdöben,
Nairámani istennővel⁶² a nyakamban
Elhagyom a nemtudás éjjelét
A felragyogó tiszta gyönyörért.⁶³*

Élt egykoron Vikrama lankáin, egy hegyen, mely a szakadékokban bővelkedő Mantra-hegylánchoz tartozott,⁶⁴ egy vadász, akit Savaripának hívtak. A sabarák, akiknek törzséből származott, vad, kaszt nélküli bennszülött vadászok voltak. Egyetlen vallásos rítusukként emberáldozatot mutattak be Csandikának. Állig felfegyverkezve jártak, fejüket pávatollakkal díszítették, és gandzsából font koszorút hordtak nyakukon. A gandzsát, vagyis a marihuánát igen nagy becsben tartották.

Savari sorsa szörnyű volt, élete az öléstől függött, állatok gyilkolásától. Őlt, hogy fennmaradjon, s azért élt, hogy öljön. Amikor a könyörületeség bódhiszattvája,⁶⁵ Lókésvara,⁶⁶ a vadász kilátástalan sorsát meglátta, mély részvétet érzett iránta. Vadásszá változott, aki mindenben tökéletesen hasonlított Savaripára, ám a nemtudástól ment volt. A világban megjelenve, künn a mezőkön találkozott a vadással. Az gyanakodva méregette:

- Ki vagy te?
- Vadász, akárcsak te.
- No, és honnét jössz?
- Ó, messziről – hangzott a kitérő felelet.

62 Nairámani, Nairátma istennő, a színről-színre látás bölcsességének megtestesítője. Nevének jelentése: „Önzetlenség”, „Éntelenség”.

63 28. dal, közli Dasgupta, S.: *Obscure religious cults*, Calcutta, 1976. 103. oldal: hia tamvola maha suhe kápura khái / suna nirámani kanthe laijá mahasuhe ráti pohái

64 Szójáték: Mantra Vikrama a „manavikrama” szó elferdített alakja, melynek jelentése a szellem helyreállítása.

65 A Buddha bölcsességét és tulajdonságait megjelenítő, a világban megtestesítő lény. A bódhiszattvaság eszméje a nagy szekér útjának, a mahájánának központi tanítása.

66 A Könyörületeségből Alátekintő Úr egyik alakja.

– És hány őzet tudsz egyetlen nyíllal elejteni? – kérdezte Savari, aki igen büszke volt az íjásztudományára.

– Talán háromszázat.

– Hát persze, háromszázat, szeretném én azt látni, amikor megcsinálod! – kuncogott magában csúfondárosan Savari.

Így a következő nap reggelén a vadász s a bódhiszattva együtt indultak cserkelésre. Egy távolabbi síkságon hatalmas, ötszáz őzből álló csapatra bukkantak – az állatokat a bódhiszattva varázsigéje jelenítette meg. A vadász gúnyosan nógatta társát, aki nyugodtan kijelentette, hogy egyetlen nyílvesszővel fogja az összes állatot leteríteni. Nyugalma láttán a vadász önbizalma megrendült és zavartan hebegte: nem kell mindet megölni, elég lesz száz is. Ekkor a bódhiszattva kilőtte a nyílvesszőt, amivel száz őzet ejtett el. Azután így szólt a kővé dermedt vadászhoz:

– Kérlek, vigyél haza egyet nekem!

Savaripa meg sem bírta mocchantani az őzet, büszkesége és gőgje porrá omlott. Otthon kérlelni kezdte az idegen vadászt, hogy tanítsa meg tudományára. A bódhiszattva meg is ígerte, ám ahhoz a kemény feltételhez kötötte a tanítást, hogy Savari egy hónapig nem ehet húst. Azután elment. A vadász és felesége valóban felhagyott a húsevéssel, amit életükben eddig még sohasem tettek.

A bódhiszattva már egy hét elteltével visszatért. Amikor meggyőződött róla, hogy mindketten új életre tértek igazságáért, azt is elárulta, hogy a cél eléréséhez a vadásznak fel kell ébresztenie magában a minden lény iránti szeretetet és részvétet.

A hónap elteltével visszatért hozzájuk. Savari és felesége boldogan üdvözölte. Lókésvara ekkor varázskört⁶⁷ rajzolt a földre, amelyre virágokat szórt. Odahívta tanítványait, megkérve őket, hogy tekintsenek bele. Ők ezt meg is tették, s megpillantották önmagukat a nyolc nagy pokolban égve. Olyan irtóztató rettegés és félelem lett úrrá rajtuk, hogy szólni sem tudtak.

A bódhiszattva akkor felajánlotta, hogy a megszabadulás útjára vezeti őket. Abban a pillanatban tiszta szívvel megígérték, hogy beteljesítik a tanítást. Ezután a bódhiszattva a Buddha tanításait magyarázta a vadásznak és feleségének: a sors összefonódását, a szenvedés

67 Mandala.

okát, az erényeket, bűnöket, a tíz üdvös és tíz fájdalommal teli cselekedetet, és az ember veleszületett képességét a megszabadulásra.

Savaripa ekkor átérezte a létesülés kerekébe zárt számtalan szenvedő életforma fájdalommal teli állapotát. Iszonyt érzett eddigi életmódja iránt. Mestere megtanította egy olyan gyakorlatra, amellyel a benne lakozó gyilkos hajlamot immár nem elfojtja vagy féktelenül kiéli, hanem ezt a tudati mérget a tiszta üdv állapotává változtatja. A Danti-hegyre⁶⁸ küldte, hogy ott elmélkedjék.

Tizenkét évig elmélkedett Savaripa a nem-irányított és nem-összetett legmélyebb könyörületről – gondolatoktól szabad állapotban. A mahámudrá legmagasabb megvalósultságát érte el.

*Ó, mily magas a gerincoszlop hegye,
S ím, efelett a mahászukha-csakrában⁶⁹
Ott ül a Sabarí lány.
Pávatollakból áll dákiní koronája,
Gandzsa-fű koszorú díszíti nyakát.
Ó, üdvözült Savara, ó, örült Savara – kiált a lány a hegyen –,
Világi hítségben öröme ne legyen!
Én vagyok a te drága szahadza kedvesed.
Sok fa van a hegyen, melynek lombja az eget éri,
S a Savari lányt a vadász fülbevalókkal ékíti,
S a pompás erdőben csak a mennydörgés játszik.
A test, beszéd és elme hármias alakja, ím, felismertetett!
S e hármias alakból a Nagy Gyönyörben
A kigyóhoz hasonlatos Savara, ki a tudat maga,
Mindent fenntartó ágyat vetett,
S itt Nairátmá istennővel, ki a szenvedést lerombolta,
Az üdv éjjelén szerelmeskedett.⁷⁰*

68 A Nyílhegy-csúcs hegye.

69 „A nagy-gyönyör”, az üdv köre.

70 28. dal, közli Dasgupta, S.: *Obscure religious cults*, Calcutta, 1976.:

ivcá úsá pávata tahim basai savarí báli / norangi picha parahina savari givata
gunjari máli // umata savaro págala savaro má kara gulí guhadá tohori /
nia gharini náme sahaja sundarí // náná taruvara maulila re gaanata lágelí dáli /
ekelí savarí e bana hindai karna-kundala-vajradhári // tia dháu kháta padilá
savará mahásukhe seji cháilí / savaro bhujanga mairámaní dári pemma ráti
pohálí //

Azután egy napon, amikor a legeloldódottabb könyörület elragadtatottságából⁷¹ felébredt, felkerekedett, hogy mesterét, a bódhiszattvát⁷² megkeresse. Amikor megtalálta, Lókésvara megdicsérte tökéletes ellobbanását és ekképpen tanította:

*Ó, boldog ember, a te ellobbanásod
Nem olyan, mint égő füvet taposó birkapásztor,
Ki a szenvedést kitépi, s vele az élet gyökerét.
Maradj hát az élet körében azokért,
Kiket a kötöttségek láncolnak a szenvedéshez.
Ments meg minden szenvedő lényt!*

Savaripa⁷³ visszatért hazájába, s ott maradt. Három különböző néven vált ismertté: Savaripa: „a savarák magja”; Mapsi Gosen: „aki pávatollakba öltözött” és Ritro Gömpo: „a hegyi remetelak őre”. Mindazoknak, akik tiszta szívvel bírnak és éber figyelemmel fordulnak felé, átadja bölcsességét táncsal, hangokkal és jelképekkel kifejezve. E szavakkal juttatta kifejezésre beérkeztségét:

*A nemtudás erdejében hever egy őz,
S elidegenedés annak a neve.
Képesség és belátás hatalmas íját én megfeszítem,
Kilövöm egyetlen nyilát a végső igazságnak –
Az őz eltaláltatott – igen, az elgondolás halott!
A vadhús a nem-kettős ünnepi lakomája.
Fűszere a tiszta öröm íze,
S a cél, a remek tartás eléretett.*

71 Szamádhi.

72 A Világokba Alátekintő Úr, „Mahákarunika”, „minden szenvedőt a részvét által megmentő” alakjában jelent meg ekkor.

73 Savaripa a Szamvara-tantra, a „Megtartó Istenség Titkos Szövétnekének” tudója. Mestere Szarahapáda és Nágárdzsuna, tanítványa Lúipa, Dzsógipa, Szarvabhaksa, Bhadrapa és Szakara volt. Őt hívják Fiatalabb Szarahának is, és több Szamvara-tanítványi lánc mestereként tisztelik.

Szaraha, a dicsőséges pap

*Amint a nyílkészítő egyenes, sima nyílvevesszőket készít,
a bölcs kisimítja remegve vibráló, ingatag elméjét,
melyet oly nehéz szilárdan tartva irányítani.⁷⁴*

Szaraha a kelet-indiai Roliban született. Egy dákiní fia volt, ő pedig dáka, vagyis olyan foggal született, kezdetlen varázserővel bíró lény, aki létbe lépésétől fogva a felébredés erőinek tudatos hordozója.

A megtestesülés világában a papok kasztjához tartozott, és rendszerben betartotta a bráhminok törvényeit, ám ugyanakkor a Buddha követője is volt, több titkos szövétnek⁷⁵ beavatottja. Maga a Buddha volt a mestere.

Bár a papi előírásokat tökéletesen megtartotta, iszákossága városszerte ismert ténynek számított. Emiatt szépen lassan feloldhatatlan ellentétbe kerültek véle buzgó kasztbelije. Végül a viszály odáig fajult, hogy a felbőszült bráhminok Ratnapála király előtt panaszt tettek. Arra kérték az uralkodót, zárja ki a papi osztályból a botrányhőst. A király, aki jóindulattal viseltetett a mester iránt, ezt megtagadta, ám az éj leple alatt elment Szarahához, hogy a lelkére beszéljen.

*Ahogy a nyugodt víz a szélről felkorbácsolva
Hömpölygővé és hullámozóvá válik,
Úgy, a király is sokfélével gondol Szaraháról,
Habár ő csak egy ember.⁷⁶*

A mester biztosította pártfogóját, hogy soha nem iszik egyetlen kortyot sem. Igazságát alátámasztandó kijelentette: hajlandó alávetni magát bármilyen próbának – mutasson rá az ég az igazságra. Így is történt, előkészítettek minden szükséges kelléket, a király, a királynő, a papi testület és a nép megjelent, hogy a nevezetes eseménynél tanúskodják.

Előhoztak egy hatalmas üstöt, amely színültig volt olvadt rézzel, a mester pedig, kijelentve, hogy nem iszik, beledugta a karját. Jó

⁷⁴ Dhammapada 33.

⁷⁵ Tantra.

⁷⁶ Szaraha Királyi Éneke, 1. vers, Uszó 5.

Szaraha

Kankáripa

Mínapa

darabig kavargatta a sűrű folyadékot, majd kihúzta a kezét, amely teljesen sértetlen volt.

– A sarlatán vedel, mint a gödény! – üvöltötték az eredménnyel elégedetlen, feldúlt papok.

*Belső tapasztalataikat a legmagasabb tudatosságként tanítják,
A bilincseiket nevezik szabadságnak.*

*Egy zöldszínű üveg csecsebecse nekik értékes smaragd.
Vakságukban nem látják, hogy nem drágakő,
amit annak hisznek.⁷⁷*

Ekkor egy hatalmas tálat hoztak elő, melyben bugyborékolva ezüst fortyogott. Szaraha kedélyesen üdvözlésre emelintette a király felé, aztán egyetlen slukkra felhajtotta a nemes italt. Elégedetten letörölte a bajuszát, és várakozásteljesen nézett a magukból mostanra teljesen kifordult papok felé.

– Pofátlanság! Szégyentelen! Fújj! Elég ezekből az ócska mágikus trükkökből, piás!

*Mint szarvascorda, amelyik a tévedés hatalma alatt
Rohan a vízhez, ami pusztán csak délibáb,
Úgy a tévelygő szomját nem olthatja, mert az csak megköti őt,
S ebben talál élvezetet, mondván: ez a végső valóság.⁷⁸*

77 Szaraha Királyi Éneke, 25. vers, Uszó 5.

78 Szaraha Királyi Éneke, 28. vers, Uszó 5.

Végtére egy óriási kondér alá máglyát raktak, s benne arany zubogott. A mester közös fürdőcskézésre hívott valakit a papok közül, de érthetetlen okból egyiküknek sem akaródzott megmártózni vele a kádban. Megvonta hát vállát és egyedül ballagott fel a kis emelvényre, ahonnan kényelmesen beléphetett a fürdőbe.

– Éppen jó. Nos, urak? Elhiszik most már? Én nem iszom.

A király mosolyogva kérte a papokat:

– Ha ily nagy ereje van, hagyjátok inni.

*Amit már megtettünk és amivé az válik, az önmagában
Üres: mégis hasznos volt ennek is, annak is.
Mert akár szenvedéllyel teli, akár nem,
A forma üresség.⁷⁹*

Mindenki, aki csak ott volt, meghajolt a mester előtt, és bölcs útmutatását kérte. Szaraha ekkor dalolta el a Királyi Ének dóhá-füzérét az uralkodónak, a Királynői Ének dóhá-füzérét az uralkodó hitvesének, és a Népi Ének dóhá-füzérét minden egybegyűltnak. Mindenki azt a ciklust hallotta meg és értette meg, amelyik rögvest a megszabadulásra vezetete. Leborultak a mester előtt, de mire föltekintettek, ő már elment.

*Drága fiaim! A valóságnak csodálatos íze van,
nem tudja azt egy tanítás sem körülírni.
A legmagasabb Boldogság a megszabadulás,
és nem a tudatállapotokhoz való ragaszkodás.⁸⁰*

Egy nyílkészítő leány lett misztikus kedvese. E tizenöt éves, gyönyörű szűzzel egy elhagyott helyen telepedett le. Belekezdett elmélkedési gyakorlataiba, s a szépség mindenben gondoskodott róla.

Egy napon kedvencét, retek-curryt kért bivaly-jughurttal, s az étel hamarosan el is készült. A lány odavitte hozzá egy tálon, de addigra a mester az egyhegyű figyelem elragadtatottságának állapotába merült. Tizenkét évig maradt így, ám végül szemét kinyitva ismét

⁷⁹ Szaraha Királyi Éneke, 39. vers, Uszó 5.

⁸⁰ Szaraha-páda tanítása a népnek, 54. vers, Mi-la: A Semmi virágai.

felállt – első mondatával a finom csemegét követelve. Kedvese szkeptikusan megfeddte:

– Na tessék, tizenkét éven át az elragadtatottság egében lebegsz, s most meg az első vágyad a nyalánkságod! Szép kis jógi! Remek elragadtatottság! Most, ha nem tudnád, koraőszt van, és nincs reték.

A megszégyenült aszkétában fellobogott a bizonyítás vágya, és azonmód elindult volna a magas hegycsúcsok közé, hogy teljes magányban folytassa elmélkedését. Ám a lány ekképpen tanította:

*Nem magány az egyediüllét,
Ha szellemed nemtudástól fedett!
Ha nem hálóz be többé a fogalmak csapdája,
Az az igaz magány, a lét ítélettől mentes szabadsága.
Ha az égből visszatérve a hasadon jár az eszed,
Mit segítenének rajtad azok a hegyek?*

Szaraha hallgatott asszonyára, és nem ment el a hegyek közé. Minden dolgot eredeti, veleszületett tisztaságában tapasztalt meg, és elérte a mahámudrá legmagasabb megvalósulását.⁸¹ Kedvesével együtt egész életében önzetlenül tevékenykedett másokért, s végül testben léptek be a Dákiní Mennyországába.

*Jusson eszetekbe, barátaim, a szahadzsa,
A veleszületett teljesség!
Ne keresd máshol, mint a mester ajkain.
Ismerjétek fel, hogy szava végső lényege
És a szellem öntermészete halhatatlan,
S nem öregszik a test.*

81 Szaraha a mahámudrá tanok legelső mestere. Buddha fiának is nevezetik. Vadzsrájoginí, az „Azonnali megszabadulás erőinek istennője”, és Vadzsradhara Ádibuddha nyilvánították ki neki a titkos tanokat. Így lett megalapozója a legfőbb tantrikus irányzatoknak, „Ős-mestere” a „Megtartó Istenség” titkos tanainak. Fő tanítványa Nágárdzsuna és Savaripáda volt, de több más sziddhát is vezetett közvetlenül a megszabaduláshoz.

Kankáripa, a szomorú özvegy

*Ha – mint tökhéjat ősszel –
látod heverni szerteszt
a galambfehér csontokat,
ember, hogy örülhetsz te még?⁸²*

Élt egykor Magadhában egy alacsony kaszthoz tartozó családfő. Hasonló származású lányt vett feleségül. Nem volt erkölcstelen ember, de nem sok gondot fordított az érdemteli életre, amely a szellemi szabadsághoz vezet. Miután pedig a házaselet örömeibe belekóstolt, az érzéki gyönyörök megszállottjává vált. Olyan égi magasságokba jutott, amilyenekről még csak nem is álmodott addig.

Ekkor történt, hogy bár sorsa egyre nagyobb elégedettséggel töltötte el, s úgy hitte, a világ egyedül vágyai kielégítéséért van, szóval ekkor történt, hogy az asszonya számára rendelt idő lejárt, és az hirtelen meghalt.

Az ember kicipelte a holttestet a hullaégető helyre.⁸³ Lerogyott mellé és átadta magát a kétségbeesésnek. A bánatnak ebben az állapotában talált rá egy megvilágosodott jógí, aki megkérdezte, hogy mitől ilyen összetört.

– Nem látod, milyen helyzetbe kerültem? – zokogta az özvegy. – Elveszítettem asszonyomat, és ez a csodálatos élet végét is jelenti számomra. Olyan ez, mintha ebben a pillanatban mind a két szememet kitépték volna. Senki sem szenved úgy, mint én.

– Minden élet a halállal végződik, minden találkozás elválással ér véget, minden, mi összetett, végül szertehullik. A létesülés forgatagának világában minden szenved. Igazad van, asszonyod halálával te is meghaltál, s szereidet elvesztve hogyan is láthatnád mindazt, ami eddig örömet okozott számodra? Immár tehát, ha elmúlt életed emlékeihez ragaszkodsz, egy hullát cipelsz a hátadon. Miért őrzöd hát asszonyod testét, ami semmiben sem különbözik egy marék

82 Dhammapada 144.

83 Indiában a holttesteket az úgynevezett hullaégető helyeken égették el. A holttest érinthetetlennek számított, kaszton kívüliek és igen alacsony kaszthoz tartozók végezték el a szükséges munkálatokat. Szellemi értelemben minden dolog mulandóságának példája, a tantrikus mesterek, jógik kedvenc tartózkodási helye, s a metaforikus tantrikus tanítási nyelvezetben bizonyos technikák szimbóluma.

kavicsos rögtől? Miért nem gyakorlod a megszabadulás tanát és szünteted meg a fájdalmat?

– Ha van út, amely ebből az összezavarodott állapotból kivezet, akkor kérlek, mutasd meg nekem! – kérte az elkeseredett ember.

– A mester tanítása a kivezető út – mondta erre a jógi.

– Akkor kérlek, légy a mesterem!

A jógi ekkor beavatta és felhatalmazta annak a gyakorlatnak a beteljesítésére, mely minden dolgok lényegére vonatkozik. Megtanította arra, hogy miként elmélkedjék. Asszonyára ne halottként gondoljon, hanem úgy képzelje el mint dákinít, a tiszta tudatosság világban való megtestesítőjét.

Az özvegy elmélkedésbe merült, s hat év alatt képzetei, melyek hús-vér asszonyként tekintették feleségét, átváltoztak az öröm és üresség lelkiállapotává. A szellemét elsötétítő fellegek elvonultak. Felkelt benne a tiszta öröm ragyogó fényének közvetlen tapasztalása. Mint mikor a csattanómaszlag mérgének hatása elmúlik, s távoztával minden hallucináció, csalódás és tévedés, melyet előhívott, tovatűnik, úgy hagyta el őt is a zavarodottság mérge, a lét nem-ismerése, s meglátta a változatlan igazságot. E szavakkal fejezte ki beérkeztségét:

*Dákiní asszonyom, királynőm, úrnőm!
Tiszta tudatosságom láthatóvá lett,
Forma, mely nem más mint én, ám nem részem –
Túl vagy szavakon,
Hasonlíthatatlanul, leírhatatlanul.*

A magadhábéli súdra családfő elérte a mahámudrá-sziddhit, s a világban Kankáripaként lett ismert. Neve annyit jelent: „A mester a csontvázzal”. Sok élőlénynek tanította Magadhában Buddha tanait, s végül a Dákiní Mennyországaiba emelkedett.

Mínapa, az indiai Jónás

*A halász kit elfogott önnön hálója és horga,
S a bizonyosság-tengerébe merülve
Nyelt el a hatalmas hal gyomra: Mínapa volt.
A jógát gyakorolta,
Mit a Pusztító-Teremtő Úr⁸⁴ tanított kedvesének.
Újra szárazra lépve a sziklán is nyomot hagyott
Beérkezetségének súlya.*

Mínapa, a bengáliai halász, Kámarúpában élt. A fogott halakat eladta a piacon, s ebből tartotta fenn magát. Egy napon, amikor szokása szerint felcsalizott horgot vetett a vízbe, valóban nagy fogást csinált. A horgot egy óriáshal kapta be. Idáig rendben is ment a dolog, de a halász nem bírt zsákmányával, elengedni pedig nem tudta, s végül Mínapa lett a hal aznapi eledele. Ám nem halt meg, hanem keserves rabságba jutott. Nyálkás börtönévé vált a hal sötét gyomra.

Nem sokkal ezután Siva misztikus kedvese, Umádéví, kérlelni kezdte urát, hogy tanítsa meg a megszabadulás legtitkosabb tanaira. A hatalmas isten beleegyezett, ám semmiképpen sem szeretne volna titkait olyan helyen feltárni, ahol fennáll a veszélye annak, hogy avatatlan fülek elcsípnék valamit tanításából. Ezért elhatározta, hogy a rejtelkedő tenger legmélyén fog tanítani. Umádéví el is készítetett számára egy kényelmes helyet, és Siva beszélni kezdett.

Ám, mivel nincs olyan titok a világon, amely napvilágra ne kerülne, a sors úgy hozta, hogy a hatalmas hal éppen ennek a helynek a közelében telepedett le, hogy a nehezen emészthető reggeli által okozott kínokat enyhítse. Ekképpen nyerte el az indiai Jónás a titkos tanokat. De ez sem maradhatott titokban: az Istennő, bár kíváncsian figyelt, csak elszunyókált, s így, mikor az Isten megkérdezte, hogy figyel-e, önkéntelenül Mínapa válaszolt neki.

Amikor a tanítás végére értek, az Istennő felriadt, és figyelmetlenségét leplezendő, élénken folytatásra bízta Mahádévát. Így per-sze rögvést fény derült arra, hogy eddig aludt, de arra is, hogy valaki más felelt helyette. Siva ekkor körülpillantott mindent látó tekintetével, és észre is vette a bánatos hal gyomrában üldögélő Mínapát.

84 Siva.

Tanítványává fogadta a halászt, aki esküt tett előtte a megszabadulás beteljesítéséről és a Tan helyes átadásáról.

Mínapa tizenkét éven át végezte gyakorlatát. Ekkor egy Srí Tapariba való halász kifogta a hatalmas halat ...

*Miként a hal, melyet kiragadtak
vízi otthonából és a szárazföldre dobtak,
éppúgy ficáncol kétségbeesve az elme,
hogyan szabaduljon a Kísértő uralmából.⁸⁵*

...és súlyát méricskélve biztosra vette, hogy gyomra felmérhetetlen kincseket rejt. Felvágta zsákmánya hasát, s megtalálta Mínapát. Ő elmesélte történetét a megrökönyödött halászoknak, akik a jögi és a csoda előtti tiszteletükben leborultak előtte, és áldozati adományokkal halmozták el. Ők adták neki a „Hal-úr”, „Mínapa” nevet.

Amint végre újra a szárazföldre lépett, a halász tánca perdült örömeiben, s lábai úgy hagytak nyomokat a legkeményebb sziklában, mintha csak vizes agyagon lépkedne. Ezt a dóhát⁸⁶ énekelte:

*Jó alkalmat ad számtalan életformám erénye,
S a helyes út felismerése
Erővel s bölcsességgel tölt el.
Ennek eredménye a Most, a varázslatos képességek,
Tulajdon szellemed az értékes drágakő!*

Ötszáz éven át szolgált önzetlenül másokat. Vadzsrapának és Acsin-
tapának is nevezték. Padmapáni bódhiszattvaként Nepál védőistene.
Tanítványai: Halipa, Malipa, Tibólipa, Góráksapáda és Csaurangipa.⁸⁷
Minden varázserőnek urává lett. Végigjárta a megszabadulás útját,
s végül, kinyilvánítva beérkezetttségét, testben érte el a Dákiní
Mennyországát.

85 Dhammapada 34.

86 A sziddhák által oly kedvelt versforma.

87 Mínapa a „náth sziddhák”, a védelmi varázslatok tudóinak - tantrikus jógiknak - az „Ős-mestere”.

*Mínapa vagyok, a sziddhák atyja,
Mínapa vagyok, az Égi Halász,
S mennyei vizekbe vonom a bűnök mocsarából azt,
Aki megragadja horgom,
s felismeri mindennap kikiállt titkaim.*

A náth sziddha Góraksa, a halhatatlan tehénpásztor

*Mindegy, hogy milyen állapotba születél,
magasba vagy alacsonyba, ha éberen használod
adottságaid, célodat elérheted,
a sors folyama nem akadályoztatik.
Lehetőségemet én megragadtam,
a megvilágosodás magja elvettetted,
ápoltam szeretettel, önzetlenül a csonka herceget,
s midőn a Halhatatlanság Nektárja lett Acsinta adományá,
belátást nyert Góraksa a Nem-kettős valóságba.
S most itt állok, im: A Három Világ Tehénpásztor-királya.*

Góraksa, egy kelet-indiai parfümárus fia, igen fiatalon munkába állt mint tehénpásztor, hogy enyhítsen a család gyötrő anyagi gondjain. Őrizte a teheneket társaival, nap mint nap az állatok közelében volt. Egy napon, amikor éppen a fűben heverésztek, egy nagy fa árnyékában, eltikkadva a hőségtől, odasétált hozzájuk Mínapa mester, akit Acsintapának is neveztek.

– Látjátok ott azokat a köröző keselyűket?

– Igen, uram.

– Nos, egy ifjú herceg hever ott, akinek lemetszették a végtagjait, s most magatehetetlenül fekszik, a halált várva. Ki törődik hát most vele, ki menti meg az életét?

– Hát majd én! – tört ki a kiáltás akaratlanul is Górakсібól.

Rögvest el is szaladt megnézni a szerencsétlen sorsú ifjút. Amíg távol volt, Mínapa őrizte helyette a teheneket, egy fűszálat rágcsálva fogai közt.

Amikor visszatért, a mester afelől tudakolta, miféleképpen szeretné gondját viselni a hercegnek. Góraksa elmondta, hogy önnön

Góraksa

Csaurangipa

Vínápa

ételét fogja megfelezni védencével, s mindenben gondját viseli.

– Nagyon jó. Gondoskodj hát róla mindenben – mondta Mínapa és elment.

*Ahogy a pásztor hajtja botjával
a teheneket a legelőre,
úgy úzi a lények életét
az öregkor és a halál.⁸⁸*

A fiú levelekből kunyhót épített a herceg fája köré, és nap mint nap ellátta a lehető legnagyobb gondossággal. Ekképpen telt el tizenkét év. Ekkor történt, hogy amikor egy napon a fához érkezett, Góraksa a legnagyobb megdöbbenésére a tulajdon lábain állva, teljesen ép testtel találta védencét, Csaurangit. Rögvest rádöbbsent, hogy a herceg eleddig azt a jógagyakorlatot végezte, amit Mínapától tanult meg annak idején. Mostanra beteljesítette azokat, s tagjai ismét kinőttek.

A herceg a levegőbe emelkedett és felajánlotta gondozójának, hogy megtanítsa az elmélkedés módozataira. Góraksa tiszteletteljesen elutasította, mondván, hogy neki magának is van már mestere. Visszatért a gulyához, és Mínapa megérkezésére várakozott.

Amikor a mester megérkezett, mindent elmesélt neki, hogy s mint esett, s Mínapa igen megörült a hallottaknak. Megáldotta Góraksát és feljogosította az elmélkedés végzésére. Megtanította mindarra, amire szüksége volt ezek beteljesítéséhez.

88 Dhammapada 135.

Amint belekezdett elmélkedésébe, Góraksa hamarosan világi mahámudrá-képességeket⁸⁹ ért el, s felkerekedett, hogy megkeresse mesterét. Mínapa elmondta neki, hogy a tökéletes megvilágosodást csak akkor éri majd el, ha egymillió lényt megszabadít. Nosza, több sem kellett! Irány az utcák és a terek! Kissé túlságosan is lelkes mesterünk boldog-boldogtalant leszólított nagy indulatában, hogy beavatást adjon neki, míg végül Siva, a teremtés és pusztítás isteni ura maga feddte meg, mondván, hogy ezt így nem szabad csinálni. Csak azokat lehet tanítani, akik azt mindennél fontosabban kívánják, s mellé még kitartásuk és buzgalmuk meg is próbáltott.

Góraksa ekképpen cselekedett, s számtalan lényt vezetett a megszabadulás útjára. Mind a mai napig éber figyelemmel tekint mindazokra, akik fogékonyak tanaira. Akik tiszta szívvel bírnak, felismerik dobolással és szent szimbólumokkal kifejtett tanait. Mindenki más előtt azonban csöndben elrejtezik. Neve annyit tesz: „a nyáj védelmezője, tehénpásztor.”⁹⁰

A náth sziddha Csaurangipa, a szétdarabolt mostohafiú

*Időtlenül öntözi a megszokás monszunja
A Nemtudás fáját,
Káprázat-ága így növekedett.
Ma e fát én kidöntöttem,
Fejszém a mester tanítása volt.
Halld hát, gondold át, és ezt gyakorold!*

Csaurangi Dévapála⁹¹ király fia volt. Tizenkét évesen veszítette el édesanyját. Mikor gyógyíthatatlan betegségének terhével halálos ágyán feküdt, az asszony magához hívta a fiút. Végrendeleteként

89 Varázslatos képességeket, mint ártatlanság, igazmondás, józanság, vétlenség és nyitottság a világ felé.

90 Góraksanátha két igen jelentős szellemi irányzat mestere, a védelmi mágia birtokosaiként ismert náth sziddháké és a kapálíkáké, a „koponya jógiké”. A hathajóga technikáinak is birtokosa. Górakasataka címmel fenn is maradt egy kései, de neki tulajdonított írás. Másik mestere Dzsálandhara sziddha, leghíresebb tanítványa pedig Vairáginátha volt.

91 Ha a király azonos a Pála-dinasztia uralkodójával, úgy 810–830-ig uralkodott.

megeskette, hogy egyes-egyedül a színtiszta igazságot teszi meg életének mértékéül, s az erényt létének alapjául. A fiú tiszta szívéből megígérte mindezt.

Meghalt a királyné, és az udvaroncok tanácsára a király idegen országból való nőt vett maga mellé. Ám az esküvő után pár nappal a szerelmét titkon még mindig gyászoló uralkodó elrejtett az erdő magányába, enyhítván bánatát.

Az új királyné ezalatt a palota tetőteraszáról gyönyörködött a csodálatos építmények, kertek és szökőkutak látványában. Letekintett és megpillantotta mostohafiát az udvarok egyikén. Szívében oly heves, oly perzselő vágy támadt fel iránta, hogy kendőjét kellett arca elé kapnia, hogy el ne árulja magát az udvarhölgyek előtt.

Még aznap elküldetett érte, ám a fiú visszautasította a meghívást. A királyné vágya egy pillanat alatt megalázott gyűlöletté fordult, s hirtelen dührohamában megparancsolta a szolgáltnak, hogy öljék meg a fiút. Ők azonban szerették az ártatlan gyermeket, és visszautasították a parancsot. A fúria ekkor más eszközhöz fordult, s női fondorlatának minden eszközét kész volt felhasználni vétlen áldozata ellen.

Amikor a király visszatért, megszagatta ruháit, összekócolta haját, végigkarmolta karjait és vérrel kente be a testét. Sikoltozva hadarta el, hogy a fiú erőszakot tett rajta, s a női furfangok terén igen tapasztalatlan király annak rendje-módja szerint lépre is ment. Hóhérkézre adta tulajdon fiát, utasítva emberét, hogy vágja le a herceg kezeit és lábait, majd hagyja ott az erdőben a pusztulásnak s az enyészetnek.

Ez a palotaőr jobban szerette a fiút, mint tulajdon életét. Elhatározta, hogy saját fiai közül áldoz fel egyet, hogy megmentse Csaurangit, ám ő erről hallani sem akart. Végül a szolgál sírva-ríva teljesítette a király akaratát.

A herceg egy fa alatt hevert, s a fájdalom tüzén át látta a lombokon átsütő fényt, s a magas eget. Ekkor hajolt föl Mínapa mester, a birodalomban mindenfelé ismert és tisztelt sziddha. A haldokló fiú a segítségét kérte, s Mínapa mindent meg is tett, hogy megmentse a fiút. Végül beavatta a „hasi légzés jógájába”, elárulva neki, hogy amennyiben a gyakorlatot beteljesíti, teste újra ép lesz. Ezzel elment, magára hagyva a herceget. Miképpen hívta el Góráksát Csaurangi

szolgálatára és a megszabadulás útjára, azt a Tehénpásztor legendája meséli el.

Tizenkét éven át gyakorolt szakadatlanul a herceg, figyelmét szüntelenül a nem-születetten rögzítve. Egy este fájának közelében kereskedők ütöttek tanyát, akik a jól sikerült vásárról tartottak hazafelé arannyal, ezüsttel, gyöngyökkel és drágakövekkel megrakottan. Mivel rettegetek a rablók támadásától, elhatározták: éjszakára elássák a kincseket. A herceg meghallotta sötétben botladozó lépteik zaját, és megkérdezte, hogy ki jár ott. Erre ijedtek csak meg igazán a kereskedők! Egymást túlkiabálva bizonygatták, hogy szenet cipelő szénégetők.

– Rendben van, úgy legyen – mondta a herceg, s nyugovóra tért. A kereskedők meg visszatapogatództak nagy sietve a táborukba. Boldogan szorították magukhoz kincseiket. Egyikük azonban mindenképp még egyszer meg akarta számolni a pénzt. A ládában azonban igazi, jó minőségű faszén hevert. Összetörve omoltak egymás karjaiba, nem tudtak hová lenni riadalmukban. Végére a legöregeb-
bik közülük, aki bölcsebb volt valamennyivel, eltöprengett:

– Az az ember ott, az erdőben, nem lehetett más, mint egy valódi életszentséggel bíró aszkéta, akinek minden szava valóra válik, s nem tud mást mondani, mint igazságot.

Visszamentek hát a nagy fához, és ott rábukkantak Csaurangira. Könyörögve kérelték, hogy adja vissza a kincseiket. A herceg elgondolkozón nézett rájuk, de ekkor már valamivel értelmesebben is el tudták mondani neki szívük bánatát, s hogy mi járatban vannak.

– Nem tudom, hogy én vagyok-e a felelős, de ha igen, úgy változ-
zon vissza a szén a kincsetekké.

A táborban a kereskedők ismét megtalálták drágaságaikat a ládákban. Újra visszamentek a szenthez, és számtalan ajándékkal halmozták el, amit ő a hozzá látogató nincsteléneknek adott.

Nem sokkal később Csaurangi visszaemlékezett mesterének jóslatára, és imában kérte teste megújhodását.

*Megitta a magány, a lecsendesülés italát,
megszabadult a félelemtől, megtisztult a bűntől,
a Törvény örömeiből iszik örökkön át.⁹²*

92 Dhammapada 205.

Másnap reggel Góraksa már a saját lábán állva találta védencét. Csaurangipa ezt a dóhát énekelte a meghökkent Góraksnak:

*Az én bölcs és szent mesterem
Elvezetett a bölcsesség terébe, a mindent átható bölcsességbe,
S minden dolgok egy értéke ekképpen felfogatott!
Mily nagy öröm vágytól, fájdalomtól szabadnak lenni!
Miként a föld alapja mindannak, ami terem,
Üresség-alapból lett nem-múló lábam, kezem.
E herceg a halált le bírta, az örök életre ért.*

Csaurangipa elért minden világi sziddhit és számtalan nagy csodát vitt véghez. Mindazonáltal indulatos természetű volt, és titkait senkivel sem akarta közölni. Igen ám, de a fa, amely elmékedésének tanúja volt, nem halt meg, mert tudójává lett mindannak, amit a jógi alatta beteljesített.

Ez hát Csaurangipa legendája, aki a halhatatlanság italával bír.

Vínápa, a zene szerelmese

*Kitartással és odaadással lettem a víná⁹³ virtuóza,
Húrjait pengetve mestereként,
Ám mikor a nem-született,
Nem-pendített hangot gyakorolta,
Vínápa elveszítette az „ént”.*

Gauda királyának egyetlen fia minden valószínűség szerint az ország legelkényeztetettebb gyereke volt. Dadák, pesztonkák hada leste minden lépését, a nemesek gügyörésztek neki, szülei, mondani sem kell, tejből-vajból fürösztötték. Andalító muzsikával ringatták álomba, vidám dalokkal ébresztgették reggel.

Így igen megkedvelte a zenét, s amikor már elég idős lett hozzá, maga is megtanult a négy húrú, döngő hangú tampurán játszani. Amikor pedig később megismerkedett a hét húrú vínával, ez az

93 Indiai húros hangszer, kezelése nagy ügyességet kíván.

ismeretség mindent elsöprő szerelemmé vált, s a herceg éjt nappallá téve zeneszerszámával gyakorolt.

Szülei és az udvar egy idő után aggodalmaskodni kezdett, hisz a fiú semmi jelét sem mutatta annak, hogy vágyat érezne az uralkodás elsajátítására. Nem csak trónralépésre nem látszott érettnek, de még szobája ablakán sem tekintett ki, nehogy akár csak egy pillanatra is elszakadjon imádott vínájától. Elhívták hát az udvarba a tiszteletreméltó Buddhapa mestert, Szarahapáda híres tanítványát, azt remélve, hogy tán ő ismer valamiféle gyógymódot a fiú számára.

A szent mély benyomást tett a hercegre. Még vínáját is odébb tette egy kicsit, és leborult a jögi lábai elé. Leültek beszélgetni a park árnyas fái alá. A mester számára világossá vált, hogy valójában igen jó képességű, szellemileg érett, okos és tehetséges ifjúval van dolga, aki be tudja teljesíteni a megszabadulás tanait a világ üdvére.

Óvatosan megkérdezte hát tőle, nem lenne-e kedve egy gyakorlatot végezni, ám a fiú ekkor beismerte, hogy bizony ő a vínán kívül semmire sem tud gondolni. Még a madarak dalát is hangszere csendülő hangjaként hallja. Buddhapa ekkor megáldotta a fiút, és megtanította egy olyan gyakorlatra, amely kötöttségeit változtatja a megszabadulás útjává: a hercegnek a vína hangja felett kellett nem lankadó éberséggel elmélkednie.

*Hol lel majd üdvöt
A tamera foglya, a vína rabja,
Hogy szökjön észrevétlen
A láncára eszmélt fogoly?*

*Mily lágyan száll a vínámnak hangja,
S a számtalan káprázat a valóságot eltakarja.
Ám most egyiként tekintve a hangot,
s a képzetet mi véle feltámad,
A gondolatoktól szabad térben,
Az ürességben ezek egy-gyökerét megláttam.*

Kilenc éven át elmélkedett a fiú a megadott módon, és elérte a mahámudrá beteljesedtségét.

Misztikus képességekre tett szert, például arra, hogy mindenkit úgy tudjon tanítani, ahogyan az az adott embernek leginkább

megfelel. Bhadrapa és Kánhapa is mesterévé lett, s elnyerte Hévadzsra és Szamvara⁹⁴ istenségek tanait. Tanítványa Tilópa volt. Magadhában tanított, számtalan lény üdvére, majd ismertette végakarátát és testben lépett be a Dákiní Mennyországaiba.

Sántipa, a hiú misszionárius

*Miként férfivé lesz anyja mellett a serdülő gyermek,
Úgy jut el az éretlen szellem a nagy szekér útjára,
Vezetője az igazság-mester tanítása.
S miként betegséget szüntet az orvos gyógyszere,
Eltűnik rögvést „én”, s „enyém” igézete
A színről-színre látás valóságában.*

Srí Lanká királya, Kapina, aki hírből ismerte csupán a Buddha tanát, egy napon elhatározta, hogy meghívja országába a nagy hírű vikramasíli⁹⁵ hittudóst, Sántipát.⁹⁶ Követeket menesztett a kolostorakadémiaiba, kincsekkel és értékes ajándékokkal dúsan megrakottan. A dicsőséges tanító elfogadta a meghívást, s kétezer szerzetes kíséretében el is indult a szigetre, málhásállatok hátán vitte magával a teljes buddhista kánont.

Mielőtt a Szingaléz-tenger partján behajózott volna, követeket küldött előre, hogy hírül adják közelgő érkezését. A sziget népe ennek hallatán az isteni boldogság mennyországaiba emelkedett. Olyan pompázatos fogadási ünnepséget készítettek elő, amilyenre még nem volt példa az ország történetében.

Megérkezése után Sántipa három éven át tanította éjt nappallá téve a sziget lakóit. Amikor végül elérkezett a hazatérés ideje, csodás ajándékokkal megrakottan indult vissza. Más utat választott a visszatérésre, mint amilyen jött, Rámesvará Siva hívő királyságán keresztül.

Így jutott el az országon túli sivataghoz, amelyen hét napig tart az átkelés. Neki is vágott a veszélyes útnak, és a negyedik napon

94 „A Megtartó Istenség.”

95 Buddhista szerzetesi egyetem, több nagy sziddha is tanított itt.

96 Ratnákarasánti, a vikramasíli kolostor déli kapujának őre.

találkozott Kótálipával, a földművessel, aki tanítványává lett. Végtere visszaért a kolostorakadémiára, ahol eztán egyforma nyugalomban teltek napjai, s az évek úgy röppentek el, mint a percek.

Sántipa megöregedett, minden foga kihullott, teljesen legyengült, s a látása sem volt már a régi. A tanítványai, akik szerették a kisöreget, bivalykordén húzták, és kásával meg édességekkel etették. Amikor száz éves lett, tizenkét évig tartó magányos elmélkedésbe kezdett a Tanról szóló bölcsekedései felett.

Ekkor kezdett bele Kótálipa tizenkét éves elragadtatott szemlélődésébe a valóság felett.

Mikor az idő letelvéen, Sántipa kijött cellájából, tiszteletteljesen meghajoltak előtte a szerzetesek.

Amikor Kótálipa elérte a mahámudrá-sziddhit, hódoltak és leborultak előtte az istenek, a dákinék és maga Indra, az istenek királya. A jógi fejének csúcsából a halhatatlanság nektárja áradt.

„Íme, a Gyémánt-Villám-Jogar-Lényegiséget Megtestesítő!”⁹⁷ – hirdették ujjongva a dákinék. Kótálipa áldása felmérhetetlen, nem-múló boldogsággal töltött el minden égi lényt.

*Az erdőket, mezőket szántottam a sziklás hegyen,
Szenvedés és merő kín volt egész életem.
Ám az áldott mester, Sántipa tanítása
Kótálinak az Ég Kapuját kitarta.*

A Sziddhát maga Indra hívta meg a Harminchárom Érzéki Ég Mennysországaiba, ám Kótálipa elutasította a meghívást, mondván, hogy szeretett mesterét kívánja meglátogatni. Ő megtestesíti a valóság három drágakövét.

El is ment volna, ám az út gyalog hónapokig tart – így inkább csodás képességei révén misztikus testben rögvest Vikramasílaban termett. Leborult mestere előtt, tiszteletteljesen körüljárta, köszöntötte – semmi. Még egyszer leborult – megint csak semmi reakció... Végtere rádöbbsent, hogy efféle megjelenésben bizony senki sem látja meg vagy érzékeli, s ezért fizikai testben is megjelent a teremben:

– Ó, csodás mester – kezdte.

97 Vadzsraszattva.

Sántipa

Tántipa

Csámáripa

– Ki az? Van itt valaki?! Nono, észre sem vettem, amikor bejöttél! Hát te ki fia borja vagy?

– A te tanítványod vagyok, ó, mester és...

– Nekem számtalan tanítványom van, én vagyok a híres Sántipa, talán olvastad azt a kommentáromat a ...

– Én vagyok a földműves a sziklákról, hát nem emlékszel?

– Ó, hát te vagy az! Mondd csak fiam, mire vitted? Írtál kommentárt valamihez?

– Nem, én csak beteljesítettem a mahámudrá-sziddhit és elértem az ellobbanást.

– Hát ez derék ... tudod ... én pusztán elméleti síkon ... de ott korrektül, filológiailag támadhatatlanul ... azaz ... de mondd csak, tudod, én már öreg vagyok, nincs sok felesleges időm, nem emlékszel esetleg arra, amit annak idején tanítottam neked? Bizony, azt én már elfelejtettem.

Kótálipa ekkor egy elhagyott helyre vitte mesterét, és beavatta a lét legtíkosabb tanaiba, megáldotta és feltárta előtte a konkrét tenivalókat.

*Hiába él valaki száz évig,
ha nem ébred rá a születésre és a halálra;
egyetlen nap, amelyen rádöbben
a keletkezésre és az elmúlásra, többet ér.*⁹⁸

98 Dhammapada 113.

Tizenkét év után Sántipa elérte a sziddhit.⁹⁹ Egyszerre megifjodott és új élet töltötte el. Ezután önzetlenül tevékenykedett a lényekért, s végül a Dákiní Mennyországaiba lépett.

*Mivel a valóság egy én-intuíció, így abba a
transzcendens szférába semmilyen spekuláció nem vezet.
De az, aki a természetes (szahadzsa) úton jár,
az eljuthat a másik partra.¹⁰⁰*

Tantipa, a szenilis takács

*Láncfonal és vetülék: így szó a világi takács.
De Tanti a megtapasztalás szálait szövö
A valóság-mester tanain át:
Fonalam az ötféle tudatosság üressége,
A gerebenem pedig a mesterem tana,
A szövőszék az üresség tökéletes megtapasztalása,
S a kész szőttes a dharmakája.¹⁰¹
A mindent magábafoglaló tér,
S a játékos tudat összeolvadása.*

Bizony, az évek múltával megöregedett a szendhonagari takács. Egész életében a jólétért dolgozott, s most, hogy fiai felcseperedtek, megházasodtak, felesége pedig meghalt, menyei gondoskodtak róla. Ám mivel már 89 éves volt, és kiszolgáltatottabb lett, ez nagyon sokat jelentett az öregnek. Idővel bizony szenilisebbé és magatehetetlenebbé vált, nem volt már ura a testének, szavainak és késztetéseinek. Egyre többet szidták, gyalázták, üvöltöttek vele, s ő egyre jobban érezte, hogy környezetének terhére van. Nevetségessé válik, s a fiatalok szégyenkeznek miatta. Ekkor visszavonult egy kis kerti kunyhóba, amely megóvta a kíváncsi és gúnyos tekintetektől, kettesben maradva félelmeivel és fájdalommal.

⁹⁹ Mesterei voltak még Nárópa és Thaganapa. Egyik híres tanítványa Atisa volt, egy másik pedig Sraddhakaravman.

¹⁰⁰ Sántipa dóhája; Mi-la: A Semmi virágai.

¹⁰¹ „A megszabadulás tanának teste.”

Egy napon Dzsálandhara mester vendégeskedett a házban, s az étkezés után a takács fia felajánlotta számára, hogy töltsé a házban az éjszakát. A mester el is fogadta az ajánlatot, de mert nem volt szokása magas és kényelmes fekhelyen aludni, a kertbe vitte ki gyékényszőnyegét. Az öreg meghallotta a hangokat és kérdezzetni kezdte, hogy ki jár ott. Dzsálandhara odament hozzá és elbeszélgetett vele. Életéről és helyzetéről kérdezgette. Az öreg elmondta neki, hogy a haláltól való rettegés köti gúzsba, és egyébként is felesleges vén trotlinak érzi magát. A mester ezeket mondta neki:

*Nem attól lesz valaki a vének-közüil-való,
mert a haja megőszült;
ha csak a fiatalsága ért véget, azt mondják róla:
„hiába öregedett meg”.¹⁰²*

Miután az öreg biztosította Dzsálandharát, hogy beteljesíti tanait, a mester beavatta Hévadzsra istenség varázskörébe, megtanította az elmélkedés módozataira és megáldotta. Reggel, mikorra a háziak felébredtek, a mester már el is ment.

*Jaj, elkopik a szép királyi hintó,
s a testet megérinti az öregség;
de a jók erényét nem érinti semmi,
hiszen a jók mindig egymást tanítják.¹⁰³*

Eltelt tizenkét év, s a takács házának lakói ez idő alatt észre sem vették, mennyire megcsöndesedett, lehiggadt az addig oly harsány vénység. De ha az érzőbb szívvel bírók esetleg észre is vették, pusztán az öregség számlájára írták, s nem törődtek vele. Így érte el az öreg takács észrevétlenül a mahámudrá beteljesedtségét.

Egy este azonban az a meny, aki éppen soros volt az öreg ellátásában, bizony elfeledkezett kötelességéről. Csak amikor már jócskán benne jártak az éjszakában, villant eszébe mulasztása. Nosza, vitte is az elemőziát hamar a kunyhóhoz – ám egyszerre megtorpant, mert a nádfonat repedésein át erős fényt látott kiszűrődni. Közelebb

102 Dhammapada 260.

103 Dhammapada 151.

óvakodott és belesett a kalyibába. Bent megpillantotta az öreget, amint trónuson ül, testéből fény árad, és tizenöt csodásan felékszerezett fiatal lány készít számára terítéket.

Riadtan hátrált vissza a házba, és sikítva újságolta, hogy az öreget alighanem démon szállta meg. A következő napra már az egész város tudott a különleges eseményről. Az emberek odatódultak a takács házához, hogy szentől-szembe láthassák a hihetetlen csodát.

Ekkor az öreg kilépett a konyhójából, s az emberek felfedezték, hogy teste megifjodott, s egy 16 éves ifjú alakjává lett. Oly erős fényt árasztott, hogy szinte rá se tudtak nézni, hiszen megjelenése híven tükrözte szellemi tisztaságát. Tantipa mesterként¹⁰⁴ vált ismertté, s önzetlenül tevékenykedett minden lény üdvéért. Végül sok szendhognagari emberrel együtt testben érte el a Dákiní Mennyországát.

Csámáripa, a foltozóvarga

*Csámári, az isteni foltozóvarga vagyok,
S a fogalmak bőrét a részvételre fektetem,
A forma ürességtermészetére.
Az intuitív megismerés árával szúrok,
S varrok a kezdetlen létezés szálával.
A nyolc kényszertől¹⁰⁵ szabadon készítek
Csodás dharmakája-lábbelit a szahadzsában.*

A visnunagari foltozóvarga az évek múltával teljesen belefásult munkájának egyhangúságába. Gépiesen ismételte a betanult mozdulatokat, ezerszer és még ezerszer. Olyan betegnek, fásultnak és el-esettnek érezte magát, hogy egyetlen vágya az volt, bárcsak örökre megszabadulhatna a szenvedés minden formájától.

Tudott ugyan róla, hogy a vándoraskéták a felébredés módszereit tanítják mindazoknak, akik készek azt beteljesíteni, ám ő még nem találkozott eggyel sem. Azt is elképzelhetetlennek tartotta, hogy egy

104 Tantipa a náth-sziddhák hagyományvonalának híres mestere.

105 Astalókadharma: dicséret és szidalom; szégyen és dicsőség; nyereség és veszteség; öröm és fájdalom.

híres mester akár csak szóba is állna olyan alacsony sorba tartozó, nyomorult fickóval, mint ő.

Ám egy napon megtörtént a hihetetlen: éppen bódéja előtt megpillantott egy arra ballagó szerzetest. Rögvest odaszaladt az ég küldötéhez, leborult előtte és esdve kérte, látogassa meg szerény hajlékában. A mester, aki hosszú vándorlás után érkezett a városba és meglehetősen éhes és fáradt volt, örömmel elfogadta az ajánlatot. A vacsora pedig kiváló volt, a varga lehetőségeihez képest a legjobbat nyújtotta, felesége és lánya pedig nagy tisztelettel szolgálta ki a neves vendéget. Még fáradt tagjait is megmasszírozták. A vacsora után a jógi ekképpen tanította vendéglátóját:

*Varrd hát meg a csodaként megvalósult cél lábbelijeit,
a szenvedés és elővételezés bőréből,
Amit a szeretet¹⁰⁶ és részvét¹⁰⁷ formájára feszítesz.
A valóság-mester tanítása legyen munkádhoz az ár,
S a nyolc kényszertől való teljes szabadság a fonál.
Nem mutatkozik meg a pompás dharmakája-lábbeli annak,
Kinek pillantása homállal teli.*

A varga egy elhagyott helyre ment, s mindentől szabadon követte mestere útmutatásait, az egykedvűség fonalával varrt, a felismerés egyetlen pillanatával hasította a tudatlanság bőrét, s eszközévé¹⁰⁸ lett önnön megtapasztalása. A kész mesterremekeket a művészet és a kézművesség istenének és kíséretének ajánlotta fel.

Tizenkét év szüntelen gyakorlás után elérte a sziddhit. Senki sem tudott beérkezetségéről mindaddig, amíg egy éppen arra járó ember meg nem pillantotta elmélkedése közben, amint Visvakarmanként¹⁰⁹ ült a cipéspanon.

Ezután sok-sok ember kereste fel, akik útmutatásait kérték, s ő a valóság-mester megtalálásának csodáját tanította nekik. Nevének jelentése: „a varázslatos foltozóvarga”. Csodás tetteket vitt végbe, s végül testben lépett be a Dákiní Mennysországaiba.

106 Maitrí.

107 Karuná.

108 Upája.

109 A kézművesség istene, „Mindenek Alkotója”, aki önmagát áldozza fel a viláért, így építve meg azt. Teremtő isten, égi költő, aki megállapítja az istenek neveit.

Khadgapa, a rettenthetetlen tolvaj

*Aki a bűnöket, akár kicsinyek, akár nagyok,
végleg megszünteti magában,
aki már minden bűnt megsemmisített,
azt hívják szamanának az emberek.¹¹⁰*

Khadgapa, a magadhai földműves a tisztas élet nyugalmát elvetve mestertolvajjá lett. Egy éjjel, amikor egy jómódú házba próbált éppen betörni, az éber éjjeliőr felfedezte, s ő menekülni kényszerült. Végül a hulláégető helyen kötött ki, ahol beleütközött Csarpati mesterbe. Zihálva kérdezte tőle, hogy kicsoda.

– Jógi vagyok, aki az élet és halál ismétlődő körforgásától retteg. Azért elmélkedem ezen a helyen, hogy a szenvedések köréből megmenekedhessem.

– Mondhatom, sokra mész te ezzel az elmélkedéssel. Bár én is tisztelen a Buddha tanait, nincs nekem időm ilyesmire. Mire jutsz te avval?

– Ezt éppen te kérdezed, a nincstelen, a mindenkitől üldözött? S mi lesz, ha egy napon gyorsabbak lesznek az örök? Börtön vagy vérpad vár rád. De hogy harcodban győzelemre segítsenek, én megmutathatom neked a legyőzhetetlenség képességéhez vezető utat, ha azt meg akarod ismerni.

A tolvaj kapva kapott az alkalmon, s Csarpati megáldotta és beavatta a titkos tanokba:

– Magadha egyik városában van a Gaurí-sankar templom, amely kívülről olyan, mint egy sztúpa.¹¹¹ A belsejében van egy szentély, amelyben a Könyörületességből Alátekintő Úr¹¹² szobra áll, amelyet maga a bódhiszattva szentelt fel, így hatalmas erővel bír. Huszonegy napon át jár e szobor körül éjjel-nappal úgy, hogy mindig a jobb kezéd felé essék. Egyetlen pillanatra se torpanj meg, még ha eszel vagy iszol, akkor sem. Amikor majd megpillantasz egy, a szobor alól kikúszó kígyót, félelem és habozás nélkül ragadd meg a feje mögött. Ha mindent úgy teszel, ahogy mondtam, legyőzhetetlenné válsz.

110 Dhammapada, 265.

111 Buddhista építmény, amelyben valamilyen ereklyét tartanak. Az épület az üdvözültség világának szimbolikus képe.

112 Avalókitésvara bódhiszattva.

Khadgapa

Nágárdzsuna

Kánhapa

A tolvaj mindenben pontosan követte mestere tanítását, és amikor a rettenetes kígyó előtekerőzött a szobor lábai alól, bátran megragadta a feje mögött. A kígyó ekkor egy karddá változott – a tolvaj az éberség ragyogó fényű kardját tartotta a kezében. Minden szellemi beárnyékoltsága eloszlott, s elnyerte a kard sziddhijét, a nyolc nagy erő egyikét. Ekkor nevezték el Khadgapának, a kard mesterének. Huszonegy napon át tanította Magadha minden lakosát Buddha örömhírére, majd testben lépett be a Dákiní Mennyszázáába.

*Küzdjön bár fáradhatatlanul,
A fegyvertelen harcost mindig legyőzik.
Am felfegyverezve a halhatatlanság és éberség kardjával
Ellenségemet, a „három területet”¹¹³ egyszerre levágtam.*

Nágárdzsuna, a filozófus és alkimista

*Ha egy megvilágosulatlan ember hiún úgy tesz,
Mintha sziddha volna,
Lázadóhoz hasonlatos, ki a trónt bitorolja.
Ha megvilágosodott ember jut eltompult ostobaságba,
Olyan, mint az elefánt, mely rejtőzik a sárban.*

113 Trilóka: az érzéki vágyak birodalma (kámalóka), a formák világa (rúpalóka) és a formák nélküli világ (arúpalóka).

Nágárdzsuna a Kahóra körzetben fekvő Káncsi városában született. A papok kasztjához tartozott, s az iskola legkitűnőbb diákjaként tartották számon. Ám őt nem inspirálta a papi életmód, s csuháját szegre akasztván megmártózott az érzéki örömök tengerében. Ezt oly nagy sikerrel tette, hogy végül városszerte rettegett, csibész aranyifjú hírébe került. Pajzán csínytevéseit szörnyülködve mesélték egymásnak az emberek úton-útfélen. A lányos apák, ha rosszat álmodtak, hát vele álmodtak.

Legnagyobb vihart kavart tette az volt, amikor egy varázslótól egy kanna pálinka fejében olyan köpönyegre tett szert, amely láthatatlanná tette. Ennek birtokában ivócimboráival belopózott a király háremébe. Csakhogy ez alkalommal elhagyta őket a szerencse. Az örök megszimatolták a dolgot, és elfogták társait, akik rövid úton a vérpadon végezték. Nágárdzsunát a lélekjelenléte mentette meg, ugyanis egész idő alatt – köpenyét fejére húzva – el sem mozdult a király mellől.

A város feldúlt papjai ekkor ultimátumot intéztek a királyhoz, hogy most aztán elég, vagy a gazfickó, vagy ők – és a döntést meg sem várva csomagolni kezdtek. Ám ekkor Nágárdzsuna kijelentette, hogy semmiképpen sem akarja megfosztani az embereket papjaiktól, inkább önszántából elmegy.

El is hagyta a várost, s most, kicsapongásai után magába szállott. Nagy szükségét érezte az összeszedettebb életvezetésnek.

Nálanda hírneves kolostoregyetemére ment, és Vadzsrászanának, másik nevén a „Hívös Kert Hullaegető Városának” túlsó felén letette a szerzetesi fogadalmat. Hamarosan nagy hírnevet szerzett eszével és félelmetes vitakészségével. Mind feljebb és feljebb jutott az akadémiai ranglétrán, s mind fásultabb és fásultabb lett. Végtére rádöbrent a helyzet tarthatatlanságára, a hivatali pozíció-rendszer végzetesen lélekölő voltára. Ekkor kezdett bele abba a szemlélődő elmélkedési gyakorlatba, amely Tára istennő lényegi megismerését célozta.

Amikor az Istennő testi mivoltában is megjelent előtte, ez jelentette addigi életének feladását. (Ehhez jött még az az igen kellemetlenül végződő vita is, melyben az asztrológusokat teljességgel nevetségessé tette, felmutatva minden alapot nélkülöző áltudományuk szélsőségesen kártékony mivoltát. Az asztrológusok átkától, no meg a felbérelt orgyilkosoktól – akik az igen jól jövedelmező üzletágat voltak hivatva védeni – Szarahapáda mentette meg. Így lett a híres mester

tanítványává, aki Amitájusznak, a Hosszú Élet Buddhájának varázskörébe avatta be, valamint a Titkok Mesterének Titkos Szövétnekébe és több más tantrába. Beavatta a halál feletti uralom tanaiba is.) Elhagyta a kolostoregyetemet és a vándoraszkréták életét élte.

Ám a végső valóság lényegi megtapasztalásának vágya hatotta át minden tettét és irányultságát, ezért Rádzsagrihába ment, hogy az őselem-istennők, a jaksík feletti uralmat megszerezze. A legmagasabb állapot eme megjelenítőit varázs-ima által kezdte uralma alá hajtani.

*Az első napon földrengés támadt,
A másodikon árvíz,
A harmadikon tűzvihar,
A negyediken szélvész,
Az ötödiken fegyverek zápora,
A hatodikon gyémánt-jogar-villámok és mennykővek,
A hetediken pedig maguk az őselem istennők.*

Egyhegyű figyelmének elragadtatottságából azonban nem sikerült kimozdítaniuk. Ebben a pillanatban az őserő istennők, a jaksík szolgálivá lettek, és tizenkét éven át táplálták visszavonultsága alatt. Amikor gyakorlatának végére ért, a 108 őserő istennőt immár tökéletesen uralma alatt tartotta. Hódolni jöttek elé a hat világ lakói, az istenek, a titánok, az emberek, az állatok, az éhes szellemek és a pokollakók. A tenger alatt lakó nága-kígyók királya maga hozta el a mesternek azokat a szentiratokat, amelyeket a történeti Buddha bízott őrzésére mindaddig, amíg azok felolvasásának ideje el nem érkezik.

A mester átvette az iratokat, azután elindult, hogy mindenféle módon a lények szolgálatára legyen. Eredeti terve az volt, hogy arannyá változtatja a Gandhasila-hegyet, s már vassá tette, s a vasból rézzé, amikor sietve elé toppant a Bölcsesség bódhiszattvája,¹¹⁴ aki elmagyarázta neki, hogy a már amúgy is marakodó hajlamú emberiség boldogítására talán nem ez a kissé idealista megoldás a legalkalmasabb. A mester belátta igazát és továbbvándorolt, a Srí Parvatá-hegy felé. Ám a Gandhasila csúcsa mind a mai napig rézszínűben játszik.

Útközben egy széles folyamhoz ért. A pásztorok, akiket először megkért, hogy mutassanak neki gázlót, egy veszedelmes, mély,

114 Mandzsusrí.

krokodilokkal teli és erős sodrású folyószakaszhoz vezették. Azonban egy, a közelben legeltető másik pásztor odarohant hozzá, és elkísérte egy biztonságos helyre. Mi több a vállaira vette, hogy átvigye a túlpartra. A mester a folyam közepén fenyegetően támadó krokodilok illúzióját idézte elő. Az ember nem hátrált meg, hanem bátran kiáltva védence oltalmára kelt. A mester ekkor eltűntette a képeket, s hamarosan átértek a másik partra.

Nágárdzsuna felfedte kilétét segítője előtt és kijelentette, hogy teljesíti a kívánságát. A pásztor királlyá szeretett volna válni. A mester vizet fröccsintett egy szálafára, amely rögvest elefánttá változott. Trombitálására hadsereg termett elő hirtelen, s így lett a pásztor, akit eztán Szálabandhának, Szálaváhnak, illetve Szálafa- királynak neveztek, a 8 400 000 családból álló Bhahitan uralkodója. Feleségül vette Szindhí királynőt, és jóságosan uralkodott népén.

Nágárdzsuna folytatta útját, és meg is érkezett végül Srí Parvatába, ahol leereszkedett egy barlangba és elmélkedésbe kezdett. Így telt el jónéhány év.

Végtére a király felismerte az uralkodás szenveit, és mindennél erősebb vágy ébredt fel benne, hogy mesterét lássa. El is ment Srí Parvatába és leborult Nágárdzsuna előtt, kérve, hogy vele maradjon. A mester azonban visszaküldte országába, ahol immáron ő volt a boldogság záloga. Adott neki egy felszentelt imafüzért, amely megvéd minden bajtól, és kinyilatkoztatta, hogy az Örök Élet és Rettenthetetlenség Itálából is ad majd neki, ha eljön az ideje. Bár a király egyetlen vágya a maradás volt, mégis visszatért birodalmába. Ám előtte Nágárdzsuna megtanította egy alkímiai gyakorlatra, mellyel száz évvel meghosszabbíthatja az életét az ország üdvére.

Eltelt a száz év, és ekkor hirtelen baljós jelek mutatkoztak meg. A Nap és a Hold fénye csökkent, az eső nem, vagy rosszkor esett, a termés beéretlenül ment veszendőbe. Megsokasodtak a betegségek, háborúk törtek ki, nyereszkezők és hatalmasok sanyargatták a népet. Kiszáradtak a mezők s az erdők fái. Azért történt mindez, mert Szundharana királyfi szívét elöntötte a gonosz féltékenység és hatalomvágy. Ő volt az a herceg, aki a jóslat szerint csak a mester halála után léphetett a trónra, s most oly erővel támadt fel benne a sóvár vágy, hogy az egész földet elborította áradása.

Nágárdzsuna nem tagadhatta meg egyetlen szenvedő lény kérését sem. Tudta, hogy most meg kell halnia. Szálabandha a jelekből

mindent kiolvasott, lemondott a trónról fia javára, és rohant mesteréhez. Kétségbe esve könyörgött neki, hogy segítsen megoldani gyötrő kínjait. A mester ekképpen tanította:

*Minden születés vége a halál,
Minden alkotott dolog a kioltódásba tér.
Minden, mi összeállt, szertehullik,
Minden, mi összetett, elmúlik, ha ideje véget ér.
A világ rendje ez.
Ne aggódj hát a baljós jelek miatt –
Idd a Rettenthetetlenség élető italát!*

Nágárdzsuna elosztotta világi tulajdonait, s egyszerre Brahmá jelent meg előtte, a Teremtés Ura, egy papfiú alakjában. A mester fejét kérte.

Ezt már nem tudta elviselni Szálabhandha, aki mindennél jobban szerette a szentet. Leborult Nágárdzsuna előtt, és mindörökre úgy maradt – meghasadt a szíve bánatában.

A papfiút szidalmak özönével árasztották el, de ő kitartott kérése mellett. Nágárdzsuna ekkor kijelentette, hogy bár most Szukhávátiba, a legmagasabb ég mennyországába távozik, ám a megfelelő időben e testben visszatér minden lény üdvéért. A perc elérkezett, fejét azonban senki sem akarta levágni. Végül ő maga vett kezébe egy szál éles kusa-füvet, melyet a legnagyobb áldozatok helyének megszentelésére használnak, és véghezvitte a tettet. Saját fejét is ő maga adta át a fiúnak.

Az ég felmorajlott, a föld megremegett, a fák virágai elhervadtak, nem daloltak tovább a madarak, ez emberek erényessége és érdemei szerte a világban csökkentek.

A mester testét az őselem istennők közül nyolc őrzi mind a mai napig a hegy barlangjában. Nágárdzsuna halálának pillanatában mindent átható fénysugár hatolt be koponyanyílásán át Nágabódhiba, a mester szellemi fiába és örökösébe. Ez a fény mind a mai napig ragyog, akinek szeme van a látáshoz, látja.

A fejet elvitték, messze a törzstől, ám minden évben közelebb és közelebb kerül hozzá. Pontosan akkor találkoznak ismét, hogy újra egyesüljenek, amikor Maitréja, az Eljövendő Buddha, testi mivoltában megjelenik a földön, minden lény szabadulására. Ekkor a mester ígéretéhez híven testben fog feltámadni, hogy a lények üdvéért tegyen.

Kánhapa (Krisnácsárja), a sötét sziddha

*Gyakorold bár teljes odaadással az adakozást s az erkölcsösséget,
A legmagasabb sziddhit a mester nélkül el nem éred:
Kerék nélkül a kocsit nem vezetheted.
Fenn a magas égben egy keselyű kering,
E képessége veleszületett, s lám, messze száll.
Ha a mester mindent átható tanától gyarapodik,
A jógi, kit sorsának keze erre terelt, boldog és elégedett.*

Kánhapa, akit Krisnácsárjának is neveznek, egy írnök fiaként született Szómapuriban. A hírneves kolostor-akadémia szerzetese lett, és mestere, Dzsálandhara, avatta be Hévadzsa istenség varázskörébe.

Tizenkét éven át elmélkedett Kánha a tanultak szerint. Ekkor egy napon megjelent előtte maga Hévadzsa és teljes isteni kísérete. Még a föld is megremegett. Eme jel gőgössé tette a fiút, akit egy részvét-teljes dákiní figyelmeztetett arra, hogy ne lásson ebben különöset, ez csak egy előjel az úton. Kánhapa folytatta is az elmélkedést, de csak fúrta az oldalát a kíváncsiság, hogy mit is ért el addig.

Odaóvakodott egy sziklához, és nagy körültekintéssel ráhelyezte a lábát. Láss csudát, a lába nyomot hagyott a kövön! A vigyor még szét sem terült az arcán, a dákiní már ott is termett, és kiabálva zavarta vissza cellájába.

Pár nappal az eset után, amikor éppen kilépett elragadtatott elmélkedéséből, magasan az ülőpárnája felett lebegve találta magát. A mostanra már határozottan morcossá lett dákiní egy szót sem szólt, csak ellentmondást nem tűrve a párnára mutatott. Ám nemsokára, mikor elmélkedését befejezte, hét baldahint pillantott meg maga felett lebegve, és hét vadul pergő damaru-koponyadobot. Ez már több volt annál, mint amit el tudott viselni.

– Háháhá, megvan! Sikerült! Szuper-sziddha vagyok! Nincs senki a földkerekségen, aki felérne velem! Ily beérkezettséget ugyan ki látott?!

Ilyenformán őrjöngött még egy darabig, aztán valamelyest lecsillapodva azon kezdett el tűnődni, hogy most mihez kezdjen. Végül korszakalkotó felismerésre jutott:

– Induljunk hát a szerencsétlen barbárok szigetére, és térítsük meg a szegény vadakat!

Kánha tehát Srí Lanká felé indult, háromezer tanítvány kíséretében. Amikor a tengerhez ért, meg sem állva járni kezdett a vízen. Ez olyan önimádattal töltötte el, hogy hangosan felkiáltott:

– No, ezt még a mesterem sem tudná!

Ekkora pofátlanság hallatán az égiek, akik eddig vigyázták, hogy túl nagy bajt ne okozzon magának, összeráncolt szemöldökkel pislantottak össze, és a fiú abban a pillanatban szépen elmerült a vízben.

Bár úszni nem tudott, a hullámok nem túl gyengéd határozottsággal a partra sodorták. Vízet köhögve felpillantott – és megpillantotta maga felett Dzsálandharát, amint a levegőben lebeg.

– Hova, hova Kánhapa? – kérdezte nyájasan.

– Ó, csak ide, úton voltam, hogy ezt a barbár szigetet megmentsem... – válaszolta egy bárány szelídségével Kánha.

– Valóban? Hát ezek barbárok!?

– Tudod az úgy volt, hogy arra gondoltam, hogy már messze felülmúltalak erőben és akkor minden tudás elhagyott hirtelen, én meg... A többit már tudod.

– Nem biztos ám, hogy ilyen módon te bárkinek is a hasznára leszel. Kánha, te álmodozol! Ennek így nem lesz jó vége. Ne a csudákat keresd, hanem a valóságot! Menj most el Patáliputrába, ahol Dharmapála király uralkodik. Keresd meg ott a tanítványomat, aki takács. Engedelmeskedj neki a legeslegutolsó szóig mindenben, akkor eléred a valóságot! Mindezidáig semmit sem értettél meg. Most pedig menj!

Kánha a földre borult mestere iránti szeretetében és tiszteletében, s minden ereje abban a pillanatban visszatért.

Egyedül indult a takács keresésére, akit csodálatos módon, a beérkeztség jeleinek megnyilvánulása által talált meg. Leborult előtte és kérlelte, hadd legyen a tanítványa. Mindenben engedelmességet fogadott neki. Azután rögvest együtt mentek el a hullaégető helyre, ahol is egy viszonylag még frissnek mondható holttestre leltek.

– Na, fiam, egyél!

– Hogy én?!!!

– Jó étvágyat.

– Krbrzstlkzstkr – zihálta Kánha, azzal leszelt a hullából egy kiadós szeletet, és salátával meg hagymával egy zsemlebe rakta.

– Ne így! Még a végén elterjed ez az undorító szokás! – mondta megvetően mestere, avval farkassá lett és vicsorogva zabálni kezdte étkét, majd egyszerre visszaváltozott emberré:

– Valahogy így gondoltam.

Következő tanításként elkérte a kissé zilált Kánha szilkéjét, és a döbbenettől kimeredt szemű tanítvány szeme láttára föleguggolt és egykettőre „megtöltötte”.

– Desszertnek kása. Itt egy kanál. Ne egyél kézzel, mert az gusztustalan.

– ...?...?!...!... Na nem. Ezt nem. Ezt azért nem. Mindennek van határa. Mit szólnának például az emberek, ha ezt megtudnák?

Erre a takács ette meg a desszert harmadát, az égi istenek a másik harmadot, a harmadik harmadot meg a nága-kígyók vitték el magukkal föld alatti birodalmukba.

Visszamentek a városba, ahol a takács pár fityingért pálinkát és rizst vett, majd meghívta magához hatalmas ünnepségre Kánha háromezer tanítványát. Kánha el is ment értük, de a hitetlenség mar-dosta: ennyi étel még egy gyereknek sem volna elég. Amikor minden résztvevő összegyűlt, a takács megáldotta az ételt és az italt. Hét napon át vendégelt mindenkit – úgy tűnt, még egy kevés sem fogyott el az étkekből.

Ám Kánha megunta, mondván, ennek sosem lesz vége, s szilkéje tartalmát – minden éhező jóllakottságra – a földre öntötte, azzal tanítványaival együtt útra kelt. A takács szomorúan nézett utánuk és így kiáltott:

*Ó, ti szerencsétlen, gyermekes emberek!
Önnön pusztulástok kovácsai!
Olyan jógik vagytok ti, kik a beérkezettséget
Az életben való cselekvő résztvétől elmetszitek.
Miféle győzelem a ti szaladástok?
Miféle eredmény a dob s a baldahin?
Ne béklyózzanak titeket színes álmok,
Fogjátok fel a valóság természetét!*

Kánha nem hallgatott rá, továbbment Badhókóra földjére, ahol sorsa beteljesedett. Egy város falai mellett haladt el, amikor megpillantott egy lányt, aki egy licsi-fa alatt ült. A fa teli volt gyümölcsökkel, és ő kért egyet a lánytól, aki kereken megtagadta tőle. Erre szempillantásának erejével szedte le az ágakról a termést. Ám a lány, szintén szemének pillantásával visszarepítette őket a fára. Erre iszonyatos

dühroham fogta el Kánhát, és megátkozta a lányt, aki abban a pillanatban vérben fetrengve rogyott össze.

Döbönt emberek siettek oda, s gyilkost kiáltottak. A szavak rá-döbentették Kánhát tetteire, és rögvest visszavonta a hirtelen szavakat. A lány azonnal jobban lett, de most ő kiáltott a mesterre, aki összeesett. Testéből patakozott a vér, és a halál közelített felé. Kiáltva hívta segítségül a jó Bhandé Dákinít, akit délre, Srí Parvatába küldött gyógyfüvekért, amelyek megmentenék.

A dákiní el is ment, hét nap alatt téve meg a hónapos utat. A füvekkel tért vissza Bengáliába. Az úton egy síró-rívó anyókat látott, aki a mestert siratta, mondván, hogy már meghalt. A kétségbeesett fájdalomtól szíven talált dákiní elhajította az életadó füveket, és a mesterhez rohant – aki még élt. Bhandé ekkor döbönt rá, hogy az anyóka a gyilkos szándékú lány volt. Hiába, most már nem volt mit tenni. Kánha még hét napig élt, és megtanította a dákinít és többi tanítványát a „Lefejezett Vadzsra Váráhi” módszerére. Végül sorsa beteljesülvén, testét hátrahagyva belépett a Dákiní Mennyszázába.

Bhandé a mester halála után a gyilkos keresésére indult. Mindent felkutatott érte, poklot és eget, s az emberi világot. Végül egy samhila-fában találta meg. Előhúzta és olyan ígét mondott rá, amelyetől soha többé nem volt képes senkinek sem ártani.

*Ahogy a só feloldódik a vízben,
úgy egyesül a tudat önnön belső úrnőjével.
S ha ez az egység megvalósul, úgy
egylényegűvé válik minden abban a pillanatban.*¹¹⁵

Árjadéva (Karnaripa), a félszemű

*Mikor az elme, az érzékek, s az élet lehellete
Mind elenyésznek, nem tudom többé, hol jár az önvaló.
Mint a hold, mi fölkel éjjel, fénye földre száll, ám ha
Lenyugodott, akárhogy nézed, nincs már holdsugár.*

115 Kánha-páda: Dóhákósa (részlet); Mi-la: A Semmi virágai.

*Ilyen hát az elme: korlátait vesztve minden jelenése,
S illékony formája oda már.*¹¹⁶

Árjadéva csodálatos módon született: egy lótusz szíromkelyhében jelent meg. Szerzetessé lett, később a híres nálandai kolostor apátjává tették. Ám ő a tökéletességet kereste, s amikor híret vette a nagy mesternek, Nágárdzsunának, elhatározta, hogy megkeresi és tanítványává lesz.

A kolostorból dél felé indult, s útja egy tó mellett vitt el. Itt találkozott össze Mandzsusri bódhiszattvával, aki egy halász képében jelent meg előtte. Árjadéva meghajolt a halász előtt, s a bölcsesség megnyilvánítójaként tisztelte. Ő elmondta neki, hogy a mestert egy sűrű erdőben találja meg, ahol a halhatatlanság italát készíti. Útmutatása alapján Árjadéva rá is lelt Nágárdzsunára, aki éppen az elixír tartozékait gyűjtögette össze az erdőben.

Leborult a mester lábaihoz és arra kérte, hadd legyen a tanítványa. A mester Gulhaszamádzsa mandalájába¹¹⁷ avatta be, s a gyakorlatok felől tanította. Azt is megengedte neki, hogy vele maradhasson, míg végzi azokat.

Mindkét mester koldulni járt a közeli városba, így szereztek be mindazt, amire szükségük volt. Ám míg Nágárdzsunának alig adtak valamit, Árjadéva minden alkalommal finomságokkal megrakodva tért vissza a kunyhóhoz. Nágárdzsuna végül ekképpen korholta:

– Neked csak mindenféle csintalan és pajzán asszonykák adakoznak, ezért mindaz, amit kapsz, szentségtelen. Bah! A jövőben csak azt fogod enni, amit fel tudsz szűrni egy tű hegyére.

Mikor a városbéli asszonyok erről tudomást szereztek, olyan árpasüteményt készítettek neki, melynek teteje ínycsiklandozó kandírozott gyümölcsökkel volt beszórva. Ezeket könnyedén fel lehetett szűrni egy tű hegyére. A lecupaszított süteményt pedig Nágárdzsuna kapta meg, aki farkasétvággyal falta fel. Ám amikor a süti „valódi természetéről” tudomást szerzett, eltiltotta tanítványát a koldulástól. Megparancsolta neki, hogy maradjon a kunyhóban.

116 31. dal, közli Dasgupta, S.: *Obscure religious cults*, Calcutta, 1976.:

jahi mana india pavana ho nathá / na jámani apá kahini gai paithá // ... /
cándare cándá-kánti jima padibhásan / cia vikrane tahi tali paisaa //

117 A „Titkok Mesterének” varázskörébe.

Árjadéva

Thaganapa

Nárópa

Ekkor viszont egy, a közelben terebélyesedő fában lakozó nimfa kényeztette csemegéikkel Árdjádévát. Ráadásul csodás, karcsú alakját sem fedte el előle, míg a kunyhó rejtekében beszélgettek. A hú tanítvány a kapott finomságokat átnyújtotta mesterének, s elbeszélte neki a nimfával való találkozásának mikéntjét. Nágárdzsuna odament a fához és előhívta a nimfát, aki azonban szemérmesen csak a fejét dugta ki egy odúból. Nágárdzsuna morgolódott:

– Nekem miért nem mutatod meg magadat?

– Tanítványod teljesen szabad a szentektől, melyeknek te kicsinyt még rabja vagy, ezért nem láthatsz meg teljesen. Oltsd ki magadban lappangó vágyadat!

Nágárdzsuna ekkor adta tanítványának az Árjadéva nevet, amely azt jelenti: „Nemes Isten”.

Mikor aztán Nágárdzsuna végül elkészült a halhatatlanság italával, az örök ifjúság elixírjével, s egy cseppel benedvesítette ajkait, a csészét átnyújtotta Árdjádévának. Ő az egészet kiöntötte egy fa tövére, amely rögtön leveleket hozott.

– Na, szép, mondhatom! Ha kiöntötted az elixíremet, legyél szíves pótolni is! – nevetett Nágárdzsuna. Árjadéva erre belevizelt egy vödörbe, egy ágacskaival megkavarta, s átnyújtotta mesterének, aki azonban sokallta ezen ital mennyiségét. Így fél vödörnyivel meglocsoltak egy fát, amely azonnal virágba borult.

– Most, hogy tudod: tökéletességed beérett, ne maradj immár a lét forgatagában! – mondta Nágárdzsuna, s Árjadéva a levegőbe emelkedett, teljes elragadtatásban.

Ebben a pillanatban odalépett hozzájuk egy asszony, aki már régóta a nyomukban járt. Leborult lábaik elé s köszöntötte őket.

Árjadéva megkérdezte:

– Mit akarsz, asszony, miért követsz állandóan?

– Szükségem van az egyik szemedre, add hát oda nekem, kérlek.

Árjadéva odaadta neki a jobb szemét, s ezután vált ismertté Karnaripa (félszemű) néven.

Árjadéva feltétel nélkül követte mestere tanításait a szent engedelmességben, s mikor ő a szabadságra utasította, megszabadult.¹¹⁸ Hét pálma magasában lebegve hirdette a szabadság tanát, a világ minden lényének üdvére.

E versben nyilvánította ki beérkezetttségét:

*A három világ minden Buddhája
Igaz lényegében egy.
Ha ezt színről színre megismered,
Ebben leled meg öntermészeted.
Hagyd hát a görcsöt, feszültséget,
S engedd magad:
A nem-szerkesztett valóságban
Folyamatosan kioltódva jógi vagy.*

Végül a légben lebegve fejjel lefelé fordult, lába az ég fele állt. Visszafordultában az istenek hintettek körülötte virágokat, s ő eltűnt.

Thaganapa, a kényszeres hazudozó

*Ha víz folyt füledbe,
Vízzel távolítsd el azt:
Így hazugságként láttam, ami megnyilvánult,
S akkor az igazság nékem feltárult.*

Thaganapa, a kelet-indiai csibész, jókora tuskón üldögélve sütkérezett a napsütésben. Valami újabb szélhámosságon törte a fejét. Ideje volt bőven, hisz különféle alkalmi munkákból tartotta fenn magát, no

¹¹⁸ Tanítványai Ráhula és Udhilipa voltak; ő maga Vairáginátha néven Góraksa tanítványa.

meg hazugságai gyümölcséből. Mindamellett nem pusztán a pénzért hazudozott: kényszeres, megrögzött füllentő volt, aki a fél életét is odaadta volna egy jól sikerült meséért. Nos, ahogy így töprengett, egy szerzetes lépett elé, aki alaposan megnézte magának.

– Mit csinálsz azon a tuskón, te fickó?

– Ó, tiszteletreméltó atyám, én e helyt...

– Ejnye, ne is folytasd kenetteljes litániád! Micsoda vérlázító hazugságot kezdél te nekem itt mondani!

– ...?!

– Ne is fáradj, lesír rólad:

*Aki a hazugságban leli örömét,
pokolra jut, ahogy az is, aki azt teszi,
amiről hajtogatja, „nem teszem”.
Miután eltávoztak ebből a világból,
ugyanaz lesz mindkettőjük sorsa a következőben.¹¹⁹*

*Hiába tapasztal csupa kellemes dolgot,
amíg bűnének gyümölcse beérik;
mihelyt a bűn meghozza gyümölcseit,
a bűnös megtapasztalja, mi a szenvedés.¹²⁰*

– De hát mit is tehetnék, én a hazugság megszállottja vagyok, ha akarnám, se tudnám abbahagyni.

– Ha megígéred, hogy beteljesíted, megtanítalak egy módszerre, amivel kötöttségedet utaddá teheted.

– Megteszek mindent, amit kívánsz tőlem.

A szerzetes, aki nem volt más, mint Maitripa mester, ekkor Thaganapa egyéni adottságainak tükrében a jóga azon gyakorlatára tanította meg, amelynek a neve „vízzel távolítani el a vizet”. Beavatta a titkos tanokba és megáldotta:

*Ha a jelenségek csalóka mivoltát nem ismered,
Úgy hazugságban élsz, és hazug a neved.*

119 Dhammapada 306.

120 Dhammapada 119.

*De ha a tudó és a tudás, mindkettő káprázat,
Megcsalnak az érzékek s az érzéktárgyak,
Az igazságot akkor fel hol leled?
Ha e csalást mind valónak véled,
A lét kerekében vár szenvedésed!*

*A gyermek tartja valónak a hamisságot,
S a lét kerekében pörög, felkavarva a világot.
Hagyd hát el az éretlen szemléletet,
Szabadságod akkor elnyered!
Minden formát káprázatként látva,
S minden hangot ámításként hallva,
Figyelmed a csalás természetét
Végül megpillantja.*

Thaganapa hét éven át elmélkedett szakadatlanul a jelenségek csalóka természete felett, s elérte a kioltódást. Ekkor elment mesteréhez, aki tovább tanította:

*A tapasztalás számtalan elemét sem csalásként,
Sem valóságként ne lásd, mert a valóság nem-alkotott,
Nem-létrehozott, nem-meghatározott.
Elmélkedj eztán minden dolog lényegi üressége felett,
Ekképpen ismerd meg öntermészeted.*

Thaganapa szemlélődésbe merült, és hamarosan felfogta minden dolgok valódi természetét. Ettől kezdve vitázó, ellenkező gondolatai a beteljesedettségek útjává váltak. Elérte a mahámudrá-sziddhit. Mindazok számára, akik őszintén fordultak hozzá, a mesterétől hallott módszert tanította.¹²¹ Végül testben távozott a Dákiní Mennyországába.

121 Nevének jelentése: „a ravasz”. Másik mestere Ánandagarbha volt, tanítványa pedig Ratnakárasánti (Sántipa), a „hiú misszionárius”.

Nárópa, a rettenthetetlen sziddha

*Ahogy a világi királyok sokasága
Meghódítja a földeket s a tengereket,
Úgy hódítja meg a jógi, ki a szahadzsa ízét ismeri,
A lét forgatagát, s uralma üdvteli.*

Nárópa apja pátaliputrabéli pálinkaárus volt. A fiú azonban nem űzte tovább e mesterséget, hanem fát gyűjtött, s a piacon adta el áruját. Ám életének értelmét nem találta meg abban, amit csinált – okos és nyíltszívű volt, a beérkezett bölcsesség születésétől fogva áthatotta.

Amikor hírét vette, hogy él Visnunágárban egy valódi éleletszentséggel bíró, a mindent átható egyetlen ízről tanúskodó bölcs, akit Tilópának hívnak, azonnal elcserélt egy rakomány fát egy őzbőrre, a jógi szokott jelképére, és elindult megkeresni mesterét. Ám mire a városba ért, addigra Tilópa éppen elhagyta a kolostori katedrát, s vándoraszakéta életbe kezdett. Nárópa a keresésére indult és éveken át kutatta hollétét, állandóan a nyomában járva.

Mindegyre csak ő utána kérdezősködött, s ha megpillantott egy alakot a távolban, szíve nagyot dobbant a remény pillanatában, hogy tán éppen most... Úgy mondják, Tilópa madarak, anyókák, szántóvetők és sok más jelenség alakját felöltve figyelte tanítványát az út folyamán, és számtalanszor hallott Nárópa titokzatos hangot: „No, most sem ismertél fel, fiam.”

*Dicsőség nektek – ez az önmagukat felismerők igazsága;
Szavakkal leírhatatlan, tudatállapotnak nem nevezhető.
Én, Tillo-pa, ezen felül mást nem mondhatok.
Törekedj arra, hogy a szimbólumok segítségével
a szellem önmagát felismerje.
Elképzeléstől, töprengéstől, fürkésztől, kutatástól mentesen,
elmélyedéstől és szemlélődéstől szabadon,
a tudatot őrizd meg természetes állapotába.¹²²*

Vannak, akik úgy tartják, szemtől-szembe sosem találkoztak itt e világban, ám mások szerint egy napon a tisztán megnyilvánuló

122 Tillo-páda dóhája; Lui-páda: A Semmi virágai.

szahadzsa jelképeként a rettenthetetlen vándor véletlenül ráakadt az úton Tilópára. Leborult előtte és mestereként köszöntötte. A porlepte bölcs mérgesen rásújtott botjával, és morogva értésére adta, hogy ő senkinek sem a mestere, nincs is hát semmiféle tanítványa. Nárópa egyetlen zokszó nélkül hallgatta, és ettől kezdve egyetlen percre sem hagyta el. Élelméért koldult és panasz nélkül szolgálta. Pedig a sora semmivel sem lett könnyebb, egyetlen árva jó szót sem kapott, szidalmat viszont bő marékkal mért a mindig zsémbes Tilópa.

Tizenkét év telt el így. Akkor Nárópa egy pompás lagziba tért be alamizsnáért, s a bőkezű, boldog házigazda 84 féle étékfogással ajándékozta meg, többek között egy különlegesen finom csemegével. Tilópa, szokása szerint morogva, befalt mindent az utolsó falatig, ám amikor végül az ínycsafalatot is megeszegette, így szólt tanítványának:

– Ej, fiam, de finom volt ez a valami, hozz kérlek ebből még nekem!

Nárópát olyan boldogság öntötte el, mint még soha, üdvében az egek kapujáig szárnyalt. Éveken át még a nevét sem akarta tudni a zord szent, most meg fiának nevezi és megkéri valamire! Úgy rohant vissza a házba, mintha íjból lőtték volna ki. Hozott is a finomságból egy nagy tállal. A mester azt is megette. Újra meg újra visszaküldte – s ő mindig vissza is ment, s kapott bőségesen. Ám amikor ötödszörre tért vissza a teljesen kiürült, és gondosan kinyalogatott tállal, eszébe ötlött, hogy tán most már azt hiszik, egy közepes méretű hadseregnek viszi valójában a nyalánkságot. Kérni szégyellt, üres kézzel visszamenni nem akart, hát legyőzve minden belső ellenkezését, végül egy alkalmas pillanatban ellopta az egész fazekat, s visszafutott vele a mesteréhez.

*A szahadzsában az én üres, a világ üres, mindhárom világ üres.
A tiszta szahadzsában sem bűn, sem erény.*¹²³

Tilópa ekkor nevezte el „állhatatos mesternek”, illetve Nádapádának, „ragyogó fényű mesternek”. Megáldotta és Vadzsra Váráhi erőivel töltötte el. Megtanította arra is, miként elmélkedjék. Nárópa nyolc hónap múlva elérte a mahámudrá-sziddhit. A testéből áradó fény az

123 Tillo-páda dóhája; Lui-páda: A Semmi virágai.

egész világot beragyogta. Miután fáradhatatlanul tevékenykedett a lények üdvéért, testben emelkedett a Dákiní Mennyszázáába.

*Már nem hisz, hanem tud,
mert megismerte a Teremtetlent,
rést nyitott a falon,
megszüntetett minden alkalmat,
kivetett magából minden vágyat,
ő a legkiválóbb az ember között.¹²⁴*

Sjalipa, a sakálos jógi

*A képek, mit festettek a híres festők,
Oly rettentők! Félelemhez elég
Csak egy pillantás!
Nézzünk hát még egyszer oda:
Hisz valótlan, pingált kép az,
Semmi más!*

Sjalipa, a bighápurí napszámos, a hullaégető hely közelében lakott. Éjjelente áthallatszott hozzá a koncon marakodó sakálok vicsorgása és vonyítása, a tépőfogak keltette zaj, a csámcsogás és a csontok roppanása. Nem csoda hát, hogy a szerencsétlen embert olyan félelem kínozta, hogy az éj leszálltával le sem merte hunyni a szemét.

Egy napon egy koldulószerzetes vetődött el a teljesen kikészült fickó odújához. Félelem ide vagy oda, szíve jószágából a napszámos megvendégelte a vándort mindazzal, amit csak elő tudott teremteni nagyhírtelen. A szerzetes örömmel fogadta el a felkínált elemózsiát, és a bőkezűség áldásáról beszélt vendéglátójának. Ám az csak azt az egyet akarta tudni, hogy a jógi meg tudja-e szabadítani kínoz félelmétől.

Végül a szerzetes beavatta a jóga azon tanába, amely a „félelmet kioltó félelem” néven ismeretes. Megáldotta a szabadulásra vágyó embert, és megtanította egy varázs-imára. Sjalipa ekkor mindenét

124 Dhammapada 97.

odaadta neki áldozati adományul, és a jögi útmutatása szerint a hullaégető helyre költözött, a sakálok közé. Minden jelenséget sakál-üvöltésnek tekintve elmélkedett a formák üresség természete felett, félelme nem hagyta figyelmét elkalandozni.

Ekképpen lett önmagáról is megfélekedező ijedelme rendíthetetlen örömmé, s kilenc év után elérte a mahámudrá-sziddhit. Ezután egy sakálbőrt viselt a vállán annak jelképeként, hogy az egyetlen ízt ízleli, s „sakálos jögiként” vált ismertté. Tanítványainak számtalan módon mutatta fel a jelenségek és az üresség elválaszthatatlan egységét. Végül testben érte el a Dákiní Mennysországot.

Tilópa, a nagy lemondó

*A madár, mely a Meru hegyén fészkel,
Aranyból való, s ragyog tiszta fénnel.
A bölcs ki mindent tiszta lehetőségként lát,
Nem foglya immár e világ hálójának, az égbe szállt.*

Tilópa Visnunagar királyának papja volt. Nagy fizetést kapott a várostól, hisz ő volt a leghíresebb és elismerten a legjobb tanár széles Indiában. Ő maga azonban elégedetlen volt helyzetével, nyugtalan a sorsa miatt. Úgy érezte, ez a tevékenység, bármily üdvteli is, nem életének igazi értelme, s elszakítja az igazság beteljesítésétől. Újra és újra beadta a lemondását, de azt persze nem fogadták el, a sok tanulót csábító hírességet hogyan is engedték volna továbbállni? Tanítványai szintén maradásáért könyörögtek. Ám végül egy csendes éjjelen, amikor a kapuőröket elnyomta az álom, Tilópa rongyokba burkolózva kiosont a városból és elszökött, reggelre a nyomait is betemette az út pora.

*Az igazságot csak önmagunkban lehet teljesen megvalósítani,
tanulással vagy recitálással nem lehet elérni.
Mert mindaz, ami bekerül a tudat hatókörébe,
az nem lehet az abszolút igazság.¹²⁵*

125 Tillo-páda dóhája; Mi-la: A semmi virágai.

Sjalipa

Tilópa

Csatrapa

A szobájában, szerzetesi öltözékére helyezve, találták meg levelét: „Nem térek vissza soha, ne is keressetek, ne is kövessetek, a valóságot keressétek önmagatokban. Tilópa.”

Káncsi városában telepedett le, a hullaégető helyen. De itt sem maradt sokáig, továbbállt és vándoraszkrétaként járta a világot. Egy napon összetalálkozott Nárópával, a tökéletesen megvilágosodott sziddhával, aki nem akarta észrevenni önnön beérkezett-ségét. Ő kísérte el mindenfelé Tilópát, szolgálta és csodálta. Tilópa mestereként tekintett a fiúra, és egyetlen percre sem hagyott fel az elmélkedéssel.

Végül elérte a mahámudrá-sziddhi legmagasabb betetőzését, a test, beszéd és szellem eredeti egységét. Az istenek lakomára hívták tiszteletük jeléül, az égtájak őrei és a dákinik tiszteletteljesen hódoltak előtte. Mindenfelé ismertté lett, nevének jelentése: „szszámolaj préselő”, „olajárus”.

Miután sorsát tökéletesen beteljesítette és önzetlenül tevékenykedett a lények üdvéért, testben lépett be a Dákiní Mennysországaiba.

*Aki, hátrahagyván minden
földi és égi köteléket,
minden béklyótól megszabadult,
azt hívom én bráhmaánának.¹²⁶*

126 Dhammapada 417.

Csatrapa, a boldog koldus

*Minden, mit lát, tanítássá lesz a jógi számára:
A látvány nem-születettként tapasztalása
A mester legmagasabb megnyilvánulása.
Ártatlanságnak nevezik az utat, mely a nem-kettőshöz elvezet,
Mert benne a bűnök s az erények hatásai egyek.*

Csatrapa, a sendhonagari koldus, kéregetés közben állandóan a szentiratok egy tekercsét tartotta kezében. Így történt, hogy felfigyelt rá egy jógi, aki meglátta benne a tehetség rejtett jeleit, s miután élete felől kérdezgette, felajánlotta neki tanítását. A koldus ekképpen nyerte el Hévadzsra istenség beavatását és áldását.

*Ismerd be minden hibád s minden bűnödöt,
Elmélkedj a vágy felett szüntelen.
Korábbi tett eredményeként fogd fel testedet,
Jövődöt annak eredményeként,
Mely állapotban most van szellemed.
Ha állhatatosan megmaradsz az éber felismerésben,
Megmutatkoznak majdan a siker jelei,
Még eme életedben Buddhává leszel.*

Ám a koldus e verset nem volt képes megérteni, ezért a jógi más és más módokon is elmagyarázta neki a gyakorlat lényegét, a szent szimbólumok titkos jelentéseit.

*Aki a kezeit megfékezte, a lábait megfékezte,
a beszédét megfékezte, önmagát legyőzte teljesen,
összeszedetten, megelégedve él egymagában,
koldusnak azt hívják az emberek.*

*A száját ha megfékezte,
szent szóval szól a szerzetes:
Igazságot, Törvényt közöl,
örömet hoz szelíd szava.*

*Az Örök Törvényben lakozik,
az Örök Törvényben örvendezik,
az Örök Törvényben mélyed el.
A koldust, ha az Örök Törvényre emlékezik,
sohasem szakíthatják el az Igazságtól.¹²⁷*

Csatrapa a városban maradt és beteljesítette gyakorlatát, hat év múlva elérte a mahámudrá-sziddhit. Híres tanítóvá lett, nevének jelentése: „a jógi a könyvvel”.

Hétszáz év után testben távozott a Dákiní Mennyországába.

Bhadrapa, az elbizakodott pap

*Ürességet megismerve illan el a káprázat,
A szeretetben szemlélődve felhagysz az elfojtással,
Az elmélkedés: az egység felfogása,
S célod: az egyetlen íz.*

Élt egykoron Manidhara földjén egy gazdag pap. Barátaitól körülvéve töltötte napjait, s minden vallási előírást a legnagyobb szigorúsággal megtartott, egészen a legapróbb részletekig. Lelke mélyén azonban rettegés lapult, s ő titkos, mardosó aggodalomban töltötte napjait. Egy napon, amikor társai éppen elmentek a folyóhoz, hogy az előírt napi megtisztulási szertartást elvégezzék, hirtelen belépett házába egy vándoraszketá – valódi életbölcsessel bíró, éberségben időző szent.

– Tisztátalanság, tisztátalanság! Beszennyezted a házamat, te koszos csavargó! Tűnj el innen, mielőtt barátaim visszajönnének és meglátnának! Micsoda botrány, egy ilyen rongyos koldus az én megszentelt hajlékomban! Fúj! – siránkozott láttára a pap. A jógi csendesen megkérdezte:

– Mit értesz az alatt, hogy tisztátalan?

– Mosdatlan, pucér, csimbókbán lóg a haja, koponyából készült csészét hord magánál, mindenféle moslékot eszik, alacsony sorból

127 Dhammapada 362-364.

származik – ezek közül egy is elég lenne önmagában –, hát még így, együtt. Na elég, tűnj el innen, de gyorsan, mielőtt még szégyenbe hoznál!

*Nem hívom én bráhmanának,
csak mert annak született,
s anyja révén jó a származása.
Aki vagyont halmoz fel,
az csak gőgös lesz;
azt hívom én bráhmanának,
akinek semmije sincs,
aki nem ragaszkodik semmihez.¹²⁸*

*Nem papok és nem királyok a legnagyobbak,
Hanem kik az éberségben megalapozottak,
Ezek a felébredés útját beteljesítő bölcssek.
A valóság-mester mindent átható tanítása
Tisztít meg testet, beszédet és szellemet,
Tisztaságnak csak ezt nevezheted,
A bőr síkálásával ezt el nem érheted.
A kívánságoktól mentnek lenni:
A legszebb asztal, s a legjobb éték,
Az Egy-ízt ízleld, ne sajtot, tejet, mézet.*

A pap megértette a jógi szavait, s hirtelen rádöbbsent, hogy mindeddig a valóságtól való félelmei mozgatták. Mély hittel kérlelni kezdte az aszkétát, hogy vezesse az igaz megismerés útjára. Kánhapa, mert ő volt a jógi, ezt meg is ígérte – amennyiben ellátja mindenféle finom étellel. A papban azonban egyszerre ismételten feltámadt a félelem, hogy barátai megpillantják evvel a fickóval együtt, s inkább ő szeretett volna elmenni hozzá. A jógi ekkor meghívta magához, a hulláégező helyre, s meghagyta neki, hogy ha jön, feltétlenül hozzon magával disznósajtot és pálinkát. (Disznóhúst és tömény szeszt a vallási előírások szerint még csak megérintenie sem volt szabad egy papnak.)

A házigazda a kíváncsi szemek elől rejtvezve, az éj leple alatt osont el a tiltott helyre, köpenyege alatt flaskát és levelekbe csomagolt disznócsülköt szorongatva. Letelepdedtek egy kényelmes farakásra, és

128 Dhammapada 396.

Bhadrapa

Dukhandhi

Adzsógi

együtt eszegették az orozva szerzett falatokat, s kortyolták hozzá a pálmából erjesztett italt. Ekképpen áldatott meg a pap, s nyerte el a titkos szövétnek tanait.¹²⁹

Gyakorlata szerint ettől kezdve a mester latrináját pucolta a déli órákban. Miután eme metódus szerint megismerésre jutott, a kunyhó padlójának repedéseit javította meg agyag és tehéntrágya keverékével. Ekképpen ismerte fel a meglátás (darsana), az elmélkedés (bhávaná), a cselekvés (csarjá) és cél (phala) egységét, s a jelenségek valódi természetét.

Elhagyta kasztját, és mindenről lemondva jógivá lett. Hat év elmélkedés után elérte a mahámudrá-sziddhit, és Bhadrapa mesterként lett ismert. Nevének jelentése: „az áldott”. Másik mestere Savaripa volt. Élete hátralevő részében önzetlenül tevékenykedett másokért, s végül ötszáz tanítványával együtt a Dákiní Mennyszázába emelkedett.

Dukhandhi, a rongyszerző

*Egyesítem az elmélkedés két fokát,
S ekkor, ím a tiszta éberségben
Előadódik, mahámudráként, elmélkedésem eredménye:
A Buddhák Három Testének tiszta ébersége.*

129 „Ó, Gyémánt-Villám-Jogar” (Hévadzsra) védőistenség tanait, valamint a „Megtartó Istenség” tanainak titkos szövétnekét (Szamvara-tantra) és az „Idő Kerekének” tanait (Kálacsakra-tantra).

Gangápur városában élt egy rongyszerű. Az utcaseprők és gyepmesterek kasztjába tartozott. Rongyokat turkált elő a szemétből, s a cafatokból ruhákat varrt össze. Egy napon egy beérkezett jóggal hozta össze a sors. Ő rámutatott a fickó életének szinte már nem is emberi voltára, s az élet szenvedéseinek iszonyatára. Azt is megkérdezte tőle, hogy nem végezne-e szívesen buddhista tantrikus gyakorlatot, mely a megszabaduláshoz vezet. A bűzös rongyokba burkolt figura hitetlenül kacagott már az ötleten is, hogy őt bárki is tanítaná.

Szinte még be sem fejezte a gúnyos kacajt, a jögi máris megáldotta, s kezét feje fölé tartva beavatta a Megtartó Istenség tanaiba. Megtanította neki az elmélkedés két formáját is, ám hiába próbálta végezni ezeket emberünk, gondolatai újra meg újra elkalandoztak, s a rongyszerű körül jártak. Ekkor elment mesteréhez, aki megtanította arra, hogyan változtassa kötöttségeit a megszabadulás módszerévé:

*A határtalan tér minden dolgok természete,
Nincs sem öltés, sem varrás a valóságban.
Olyanság¹³⁰ az istenség valódi imája,
Fogd hát fel úgy az imát, az istenséget és
Minden gondolatot, mint végtelen teret,
Melyből megnyilatkozott.*

Dukhandhi¹³¹ ekképpen elmélkedett, s egyesítette önmagában az elmélkedés két formáját. Tizenkét év után elérte a Mahámudrá-sziddhit és számtalan lényt szolgált önzetlenül, mielőtt a Dákiní Mennysországaiba lépett volna.

*Sem a meztelenség, sem a kócos haj, sem a sár,
sem a bőjt, sem a földön alvás, sem a por és korom
nem tisztítja meg bűneitől a halandót,
amíg nem győzi le magában a kételkedést.¹³²*

130 Tathatá.

131 Neve annyit tesz: „az, aki a kettőt eggyé teszi, a kettősséget egyesíti”.

132 Dhammapada 141.

Adzsógi, a kitaszított naplopó

*Akár ha buborék lenne,
vagy tovatűnő délibáb –
ha így nézel a világra,
nem lát meg a Halálkirály.*¹³³

Volt ám nagy öröm és vigalom Pátaliputrában! A boldog családfő szinte az égbe emelkedett, mert megszületett végre várva várt gyermeke. No, de nem kellett volna ily korán vigadnia, mert alighogy felcseperedett, mondhatom, jól cserbenhagyta apját pici fia. Elhízott, magatehetetlen hájgömbbé dagadt, aki még a legalapvetőbb életfunkcióit sem tudta ellátni. Nem használt kérlelés, semmilyen ráhatás, bömbölhettek vele, szidhatták – hiába. Végére az egész családnak elfogyott a türelme, s végső elkeseredésükben kivonszolták a dagit a hulláégető helyre. Lezuttyantották és magára hagyták.

Alig hevert ott egy rövidke órát, arra járt egy jógi, aki meglátván a szuszogó zsírhalmot, kíváncsian odaballagott, hogy közelebről is megnézzé. Amikor rádöbent a valóságra, igen megsajnálta a halálra szánt fickót, megetette egy kis rizspéppel, s faggatni kezdte a sorsa felől. Az nyöszörögve válaszolt:

– Én bizony még csak felkelni sem vagyok képes, minden szempontból használhatatlannak, reménytelennek, természetellenesnek és kilátástalannak bizonyultam. Látod, apám is a halálnak adott, s most itt heverek, várva végezet.

– Tudok egy olyan gyakorlatot, amit itt, fektedben is végezni tudnál, de vajon képes lennél e beteljesíteni? – töprengett a jógi.

– Azt hiszem, igen, más dolgom amúgy sem lenne, de érdemesnek látsz-e arra, hogy taníts?

A jógi ekkor beavatta tanítványát Hévadzsra mandalájába, s az elmélkedés „belépési” és „beteljesedési” fokozatába:

*Képzeld el egy golyót a felső kapudon,
Porszemnyi golyót az orrodon,
S képzeld el e picinyke térben, de úgy, hogy tényleg látod,
Egész világo kból sok százmilliárdot.*

133 Dhammapada 170.

– És akkor majd mi lesz, fogok tudni repülni, meg átmenni a falon, meg picire összehúzódni, meg beszélni az állatokkal, meg ...

– Csináld csak, amit mondtam, aztán majd meglátod mi lesz – felelte a mestere és elment.

A fiú beteljesítette a tanítást és minden pillanatában megélte azt. Kilenc év után elérte a mahámudrá-sziddhit, és Adzsogi mesterként, a „Naplopóként” lett ismertté. Nevének jelentése: „aki semmiféle erőfeszítést sem tesz”. E dalban nyilvánította ki beérkeztségét:

*Mesterem parancsát követtem,
S zéruspontot képzeltem el az orrhegyemen.
S mihelyt tudatom e ponton rögzítettett,
Kioltódtak a világok a földgolyón!*

Önzetlenül tevékenykedett minden lény üdvéért, s végül a Dákiní Mennysországaiba emelkedett.

Kálapa, a szép bolond

*Becsapják magukat az emberek,
Engem meg bolondnak neveznek ezek a balgák.
Nemtudás-betegségre hoz gyors gyógyulást
A mesteri tan ambrózia-nektárja.*

Kálapa, a szépség, egy ideje erősen megunt a rádzsapuri emberek kitüntetett figyelmét. Nem bírta tovább elviselni, hogy lépten-nyomon a képébe bámulnak, csapatokban járnak a nyomában. Elege lett a piruló lánykákból, a vihorászó csitrikből, a puszogásból, pisszegésből, integetésekből és álmélkodásból. A várt nyugalmat a hullaegető helyen találta meg. Ide aztán senki sem jött utána, a sakálokat meg nem ő érdekelte.

Egyetlen társa Nárópa mester volt, ő ekkoriban éppen ezt a helyet választotta elmékedésének végzéséhez. Sokat beszélgettek, végül jó barátokká váltak, és kölcsönösen tisztelték egymást. Nárópa egy napon felajánlotta társának, hogy megtaníttja a megszabadulás tanaira. Ekképpen nyerte el Kálapa a Fenntartó Istenség titkos

Kálapa

Dhóbipa

Kankana

szövétnekét, s az áldást az elmélkedés két fokozatának végzéséhez.

Miután beteljesítette gyakorlatát, életvezetése teljesen megváltozott. Viselkedése a mindenfajta megkötöttséget levetközött gesztusok áradásává lett, érzéseit és érdeklődését minden görcs és leplezés nélkül kimutatta.

„No, tessék, még egy szent bolond!” – mondogatták az emberek, ám ő ekképpen énekelt:

*A hit abban, hogy az ember elkülönült sziget,
Adja a különbözőség érzetét,
S e hasadékkal születik lappangó rettenet.
Ám a bölcsnek, ki szabadulni akar,
Az istenek kísérőjévé lesznek gondolatai,
S az alap betűben, az „A”-ban önmaguktól eloszlanak.
Egekben elpárolgó felhővé lesz a gondolat,
Adván az égnek folttalan nézetét.
Születés, élet, fájdalom, halál – e bolond felett nincs hatalmuk már.
Örömmé lett magatartásának erőteli áradása,
Örömmé lett beteljesedett tisztasága,
Örömmé lett szemlélődése a semmit el nem rejtő érzékterületek felett,
Örömmé lett, nem múló örömmé, a cél, mely életetett.*

Ezzel hét pálma magasságába emelkedett, kimutatva az elemek feletti uralmát. Kálapa¹³⁴ mesterként vált ismertté, s végül a Dákiní Mennyországába lépett.

134 Kálapa azonos Kálacsakrapádával, az Idő Kereke Titkos Tanainak urával, „idősebbként” megjelenő alakja Cséluka mesterrel, „fiatalabbként” testetöltő alakja Pindópával. Időrendben az utolsó a 84 sziddha közül.

Dhóbípa, a bölcs mosodás

*Időtlen ideje mosom ki a foltokat,
De nem moshatom fehérre a szenet,
A legnemesebb dhobi¹³⁵ a valóság-mester,
Megtisztítja mindig makulátlan öntermészeted.*

Élt egykoron Pátaliputrában egy mosodás család. Ott aztán hegyvidékké lett a szennyes! Kicsik és nagyok egyaránt lúgmarta kézzel dolgoztak a megélhetésért, amely bizony szűkös volt. Egy napon, mikor éppen a fiún volt a mosás sora, egy vándoraszkrétá lépett oda hozzá, alamizsnát kérve tőle. Adott is a fiú bőkezűen, ismerve a nélkülözés nehéz kenyerét, sőt még azt is megkérdezte a jógitól, hogy nincs-e olyan ruhadarabja, amit kimoshatna.

– Ruhám éppenséggel nincs, de itt van ez a széndarab, ha már úgy is mosásban vagy, fehérítsd ki ezt nekem!

– Hogyan is lehetne kimosni egy kormos széndarabot?

– Hogyan is lehetne megtisztítani valamit a külsejének sikálása által? S ha mindent meg is mosol, mivel mosod meg a vizet? Nem lehet, hogy ez a nagy tisztaság-mánia csak a lassan kimondhatatlan, rejtett lelki szennyek paravánja?

– Ó, de hát akkor én mit tegyek? Ki mutatna utat nekem? Légy te a mesterem, vezess el a megszabaduláshoz.

És az ifjú három éjjelen és három napon át kérlelte az aszkétát, míg végtére beavatta a Fenntartó Istenség titkos tanaiba, megáldotta, s bevezette a testtartások, varázsimák, és az elragadtatottság¹³⁶ rejtett módszereibe. A fiú 12 éven át gyakorolt mestere tanításai szerint.

*A víz, amely lemosa testedet, a tűz testtartása legyen.
Magán- és mássalhangzók zengzete beszéded tisztává tegye.
Szellemed üdvözülése:
Apa- és Anya-Istenség szerelmi egyesülése.*

A mosodás testi megnyilvánulása a megszabadulás gesztusává lett, szavai az üdv varázsimáivá, szelleme a két elmélkedési fokozat

135 Dhobi-dzsi: bérmosást végző ember.

136 Mudrá, mantra és számádhí.

egységévé. Elérte a mahámudrá-sziddhit. A szennyes, melyet eztán hoztak elé, önmagától, minden emberi érintés nélkül lett tisztává. Amint ezt a város lakói felfogták, rádöbbenek, hogy a kítaszított, társadalmon kívüli fickó a Buddha tulajdonságaival bír. Dhóbípa meszterként lett ismertté, a nevének jelentése „Mosodás”. Önzetlenül tevékenykedett másokért, s testben távozott a Dákiní Mennyszázába.

*De minden tisztátalanságnál tisztátalanabb
a legnagyobb tisztátalanság: a tudatlanság.
Szabaduljatok meg ettől a tisztátalanságtól, szerzetesek,
és akkor minden tisztátalanságtól megszabadultok.¹³⁷*

Kankana, a sziddhakirály

*A beérkezetség kívánságteljesítő drágaköve,
Melyből a tiszta tapasztalás fénye ragyog,
Varázsán keresztül teljesít minden kívánságot.
Ki az egy ízt megízleli, végső beérkezetségre jut.*

Visnunagar királya virágzó és csodaszép birodalomban uralkodott. Örömet lelte mindabban, amit ország nyújtani tudott neki, s minden kívánságát beteljesítette. Egy napon Tilópa mester tért be hozzá alamizsnáért. A király szíve jószágából elhalmozta mindenféle étellel, csemegékkal és édességekkel, a jógi pedig felismerte benne a tehetőséget és a szellemi érettséget. Ekképpen tanította:

*Király és királyság – ezek üres szavak.
Trónodon is elér a halál nyomorúsága,
Nem menekül tőle senki, a lét körforgásába zárva,
Rejtőzzön bárhová, ha ideje letelt,
Király vagy koldus, mennie kell.
Hisz halandók még e világ istenei is,
Örömiük csalóka, kéjük ára drága.
Idejük múltával őket is a halál várja.*

137 Dhammapada 243.

*Hagyd hát a csalóka gyönyör káprázatát,
Mely természete szerint röpké és sívár.
Keresd a halhatatlanság nem-múló örömét.*

– Ez mind szép és igaz, de hát el tudnál engem képzelni, amint rongyokba burkolva koldulni megyek? Engem a koponyacsészének, az ételmaradéknak, a pornak és a rongyoknak már a gondolata is megbetegít – mondta a király és iszonyodva csóválta fejét.

– Ám, ha tudsz egy olyan gyakorlatot, amit itt, a trónomon ülve is megbetegít, akkor azt beteljesítem hittel és kitartással.

Tilópa ekképpen tanította:

*Tekintsd a karpereced kövének fényét, s lásd
A szellem természetében való elragadtatást:
Ruháid színe, ékszereid fénye, s körül e terem minden éke
A drágakőben tükröződik.
Ám a kő természete ettől nem érintett, teljesen ment marad,
Ilyen hát szellemed: a kő,
S a jelenségek sokasága: a terem díszei.*

A király trónján ülve elmélkedett a tanultak szerint, és hat hónap múltán elérte a mahámudrá-sziddhit. Mindaddig senki nem tudott beérkeztségéről, amíg egy napon véletlenül meg nem pillantották ragyogó trónon ülve, számtalan istennőtől körülvéve. Az udvar kérésére a király ekképpen tanította őket:

*A szellem természetének felfogása a király,
Kinek a tiszta elragadtatottság a királysága.
Királyságában a király: a beérkezett megkoronázása.
Végezzétek a megszabadulás eme gyakorlatát,
Ha az üdvözültségre vágytok.*

Az uralkodó Kankanapáda néven lett közsismert, ami annyit tesz: „a tiszteletreméltó karpereces jógi”. A Guhjaszamádzsa¹³⁸ tanok

138 Tantrikus Istenség, Vadzsradhara Ádibuddha megjelenési formája, a „Titkok Mestere”.

tudója volt. Ötszáz év után Kankana udvarával és Visnunagar egész népével együtt testben lépett be a Dákiní Mennyszágaiba.

*Aki, bár díszes ruhában jár,
de szenvedélyek nélkül
lecsendesülten, az elméjét leigázva,
az érzékeit megfékezve, szűzességben él,
nem emelve kezét semmilyen élőlényre,
bráhmána az, remete s kolduló barát.¹³⁹*

Kambala, a feketeköpenyes jógi

*Kincsekkel teli a messzeség, s a tengerek mélye,
Mily csodás gazdagság – ilyen a nága- király üdvözültsége!
Kezdetől fogva minden a Dharmakája hangja és fénye,
S felmérhetetlen elragadtatottság a valóság felismerése!*

Sírva-ríva lépett Kankarama királya elé édesanyja. Két éve nem látták egymást, mióta meghalt az öreg király, és két fia közül a minden erénnyel teljes idősebbik lépett a trónra, betöltvén így a nép kívánságát. Soha nem látott jólét köszöntött ezzel a birodalomra, s a királyság mind a nyolcvannégyezer családja aranytányérból evett.

– Ó, én szegény fiam, édes gyermekem, miért kell nekem ily szörnyű helyzetben látnom tégedet?

– Miért mondd ezt, hisz király vagyok és az ország virágzik?!

– A királyság kín és teher, ha elfordít az örökkévalóság keresésétől – a halál egyként ragad el zsellért és királyt.

– Legyen hát kívánságod szerint, követem bölcsességedet: legyen öcsém a király, s én most szerzetessé leszek.

A fiú háromszáz nemes kíséretében kolostorba vonult, és ott élte életét szerzetesi fegyelemben, imádkozva, tanulva és dolgozva. Ám egy napon anyja meglátogatta és amikor rátekintett, ismét csak keserves sírásra fakadt.

– Fiam, mondd, mit jelent, ha te így éled a lemondás életét – hisz,

139 Dhammapada 142.

bár palást helyett csuha fedi testedet, te szívedben király maradtál. Menj a dzsungel magányába, ne a lemondás formáját keresd, hanem a tartalmát.

Ekképpen hagyta ott a kolostort a fiú, s kezdett magányosan elmélkedni, letelepedvén egy fa tövébe. Szentségének híre elterjedt a közeli falvakban, és az emberek tiszteletük jeléül ellátták mindennel, amire csak szüksége lehetett. Egyszerre azonban – ismét sírva-ríva – elétoppant az édesanyja:

– Micsoda pompa, micsoda fényűzés, jaj, fiam, te a hátadon szalmát hordasz egy égő házba.

Ekkor a volt herceg levetette pompás rendi ruháját, ráhelyezte finom művű szerzetesi kellékeit és vándoraszkétává, jógivá lett. Járt a vidéket, városról városra, országról országra járt.

Egy napon megjelent előtte az anyja – a levegőben lebegve –, s a jógi ekkor döbrent rá, hogy nem más ő, mint Pradnyáparamitá Dákiní.¹⁴⁰ Tőle nyerte el ekkor a Megtartó Istenség beavatását és áldását, valamint a megszabadulás titkos gyakorlatait. Tizenkét éven át végezte ezeket vándorlása közben, és elérte a mahámudrá-sziddhit. Boldogságában a levegőbe röppent, ám ekkor ismét megjelent előtte a Dákiní és ekképpen dorgálta:

– Ne kérkedj erőddel, inkább fáradtságot nem ismerve tevékenykedj minden lény üdvéért.

A mester ekkor Mangalapur kétszázötvenezer családból álló városába ment, Oddjaná országába. A Pálmacsúcs barlangban telepedett le, hogy szemlélődésbe merüljön.

Ezen a vidéken azonban rakoncátlan dákiní-boszorkányok laktak. Amikor hírét vették a mester megérkezésének, elhatározták, hogy minden eszközzel akadályozni fogják a jógit elmélkedésében. A „hadművelet” megtervezését vezetőjükre, Padmádévire bízta.

Amikor a vándor a város felé vette útját, egy csapatnyi ifjonc banya körülzsongta, kérlelve, hogy legyen a vendégük. Ezt a mester a lehető leghatározottabban elutasította. Ekkor azért könyörögtek neki, hogy legalább a fekete gyapjúköpenyét bízza rájuk, amíg a városban jár. „Mindent bedobtak”, követelődzésük egyre szemtelenebbé vált. A mester végül kénytelen-kelletlen beleegyezett, köpenyegét odaadta Padmádévinek, és pucéran ment be a városba.

140 A mindenen túlvivő színről-színre látás bölcsességének megtestesítője.

Kambala

Dengipa

Bandépa

A dákinik eközben tanácskozni kezdtek, hogy mitévők legyenek. Kisütötték, hogy mivel egy sziddha minden tárgya varázserővel bír, így a köpenyege is, ha megeszik, tán megszerzik erőit. Igazságosan elosztották hát a köpenyt – mindenkinek jutott belőle egy kiadós falat –, és nagy bőszen nyeldesték adagjukat. Egy kis fecni megmaradt, ezt a tűzbe dobták.

Mikor a mester visszatért, azt hazudták neki, hogy egy szép új köpenyt akarnak csinálni neki, ezért eldobták a régit. Igen ám, de Kambala ragaszkodott megszokott ruhadarabjához, és hallani sem akart arról, hogy mást vegyen magára. Ajánlhattak neki aranyat, drágaságokat, hízeleghettek napestig, mit sem ért mindez. Végül a mester a királyhoz ment panaszra mérgében.

– Te vagy a király, tessék megvédeni az országban lakókat az ilyen tolvaj boszorkányoktól! Ki hallott már ilyet, hogy csak úgy eltűntetik az ember köpenyét!

A király rá is parancsolt a dákinikre, hogy azonnal adják vissza a köpenyt, s ekkor kénytelen kellett lenni beismerték, hogy mi is történt valójában. Szegény Kambala nagy bosszúsan meztelenül ballagott haza.

Barlangjában Vadzsra Váráhnak, Héruka misztikus kedvesének ajánlott fel megszentelt süteményt, s ezzel elnyerte erőit. Így amikor az egyik banya kiapasztotta barlangjának forrását, a Földistennő a mester egyetlen parancsára újra vizet fakasztott számára.

Telt-múlt az idő, és eljött a nap, amikor a Világhegy és a négy kontinens minden dákini-boszorkánya Oddjanába jött. A mester ezt az alkalmat találta alkalmasnak arra, hogy megleckéztesse őket. Az egész társaságot birkává változtatta, s csak Padmádévi hosszas

bégetésére volt hajlandó visszaadni eredeti alakjukat – ám előbb még mindannyiukat megnyírta. Így persze, újra emberként, teljesen kopaszok lettek.

Nem sok eredménnyel járt ez a lecke, mert kevéssel ezután az Érzékelhetőség (Érzékiség) Istennői megpróbálták megölni a mestert barlangjában. A hatalmas szikla a feje felé zuhant, ám Kambala egyetlen intéssel eltérítette röptét, s a kő fennakadt a sziklákön. Ott hever mind a mai napig, úgy, hogy bármikor leszakadhat. A király az esetről hallva cselekvésre szánta el magát. Maga elé parancsolta a banyákat, s meghívta Kambala mestert is.

– No, ti veszedelmes asszonyszemélyek! Hiába pillogtok, tudom, hogy egytől egyig veszedelmes csibészek vagytok, akik így vagy úgy mind okoztatok már szenvedést a férfiaknak. De most aztán elég! Itt rögvést esküdjetek meg, hogy ezután az ártatlanság útjára, az erények ösvényére léptek!

Persze a dákinik húzódoztak, amire Kambala mester rájuk dörrent:

– Hancúroznátok, rosszalkodnátok, fickándoznátok, ti csalóka jelenségek?! Uralatlanul csak a szenvedés okaivá lesztek! De ha megtagadjátok, hogy eztán az Igazságtól kérjetez menedéket, akkor a Halál fiai (illetve lányai) lesztek! Ha eskütöket megszegitek, menten lóváz teszlek benneteket – de testben ám! Lóváz változtatlak titeket!

Erre már tényleg megijedtek a dákinik (emlékeztek még birka korukra – hát még a ló – no nem...), és menedéket vettek a Buddhától. Arra is megesküdtek, hogy betartják szavukat. Megtisztulásuk után visszaadták a mesternek a köpeny darabjait, amit annak idején lenyeltek, s ő újra összevarrta a cafatokat. Ám a köpeny most egy kicsivel rövidebb lett.¹⁴¹

Kambala mester, miután számtalan embert szolgált, testben lépett be a Dákiní Mennyországába.

141 A nagy jógi Kambalaként, „a feketeköpenyes mesterként” lett ismert, de emlegeték még Lua-ba-pa-ként is. Srí Prabhatában „pompázatos fény” néven ismerték.

Dengipa, a pap, aki egy kurtizán rabszolgája lett

*Akinek elméjét nem gyengíti érzékiség,
akinek elméjét nem zavarta meg a világ,
aki nem gondol többé jutalomra vagy büntetésre,
„aki ébren van”, annak nincs mitől félnie.¹⁴²*

*Az üdvözültség hasonlatos lóhoz, elefánthoz és tengerhez,
A beérkezetttség íráshoz a vízen, majomhoz és gyermekhez,
Az oszthatatlanság akár a Nap, folyó, vagy orvosság,
Elérni a célt: mily hasonlatosság
Hajcsárhoz, kerékhez és szemhez.*

Dengipa, a pap, Pátaliputra királyának, Indrapálának volt a minisztere. Követte a remetiségbe urát, amikor az Lúipa sziddha tanítványává lett. A hulláégető helyen nyerték el mesterüktől a Megtartó Istenség beavatását és áldását. Ekkor, mivel lemondván mindenről, amijük csak volt, nincstelenné lettek – önmagukat ajánlották fel ajándékképpen Lúipának, aki el is fogadta ezt az adományt. Elment velük Orisszába és eladta a királyt, aki a beavatáskor a Dárikapa nevet nyerte el.

Ezután hét napon át úton voltak, s ekképpen jutottak el Dzsajantipurba. Itt nyílegyenesen a bordélyba mentek, ahol Lúipa találkozott a madámmal, eladva neki a papot száz uncia aranyért. Abban azonban megállapodtak, hogy Dengipának egyedül kell aludnia, és visszakapja szabadságát, mihelyt ledolgozta vételárát. A rabszolgát ezután elvezették, a mester pedig elment.

A bölcsességet és jóindulatot sugárzó pap elnyerte mindazok tetszését, akikkel csak kapcsolatba került. Az úrnő igen megkedvelte, a szolgák pedig elnevezték Szvamidzsinek, „tiszteletreméltó bölcsnek”.

Egy napon gazdája elfelejtette elküldeni neki a vacsoráját, s ő, miután munkáját elvégezte, mint mindig, visszavonult magányos kerti kunyhójába. Ám egyszerre az asszonymnak eszébe villant mulasztása. Elküldte az egyik szolgálólányt a kunyhóhoz a megkéssett vacsorával. A lány el is ment, de kisvártatva izgatottan szaladt vissza a házba,

142 Dhammapada 39.

s felindulva újságolta, hogy amikor bepillantott a kunyhóba egy repedésen át, a papot ragyogó fénykoszorút sugározva pillantotta meg. Éppen tizenkét égi tündérleány szolgálta ki pompás lakomával.

A madám azonnal elszaladt Dengipához, és a lábai elé borulva kérte bocsánatát, amiért szentségét nem ismerte fel, és tizenkét éven át rabszolgájaként kezelte. Könyörögve kérte, hogy legyen házának papja, de a mester ezt elutasította. Am őket és a város minden lakóját a megszabadulás útjára vezette, beavatván az embereket Vadzsra Varáhi varázkörébe.¹⁴³ Megtanította őket egy gyakorlatra is, amellyel a megszabadulás közvetlenül elérhető. Végül hétszáz tanítványával együtt a Dákiní Mennyországaiba emelkedett.

Dengipa nevének jelentése „a rizscséplő mester”, azért vált ezen a néven ismertté, mert a cséplés volt elmékedésének egyik formája.

*Dengipa vagyok, a védák papja,
S a tettek üdvözülttségében elmerülve
Csépelem a rizst – ez a jógám.
Az elszórt magvakat összeseperem,
S a valóság-mester tanításával kicsépelem.
Más munkával nem törődöm, nem érdekel,
Odacsapok, s a sötét magot tisztává teszem.
Először az erénnyel a bűnre csapok:
Gyémánt-villám tudatosság a csépem,
S a Nap meg a Hold a csévelt magok.
Mozsaram maga az üresség természet,
Ebbe sújtva teszek eggyé adást és elvételt.
A gondolatok, a HŰM varázsima által, mint a tej, köpiültetnek,
Megalva,¹⁴⁴ mint legtisztább vaj, örömmé nemesednek.¹⁴⁵
De ez már a nem-kettős egyetlen íze.
Lám, e pap ekképpen megaláztatott,
Hogy gőgje megtörjön, eladatott,
Hát így vette meg Dengipát egy kurtizán.*

143 A Vaddisznófejű Dákiní mandalájába.

144 Nirvikalpa-szamádhi.

145 Mahászukha.

Bandépa, az irigy isten

*Még az istenek is irigylik a Felébredetteket,
ezeket az állhatatos bölcseket,
akik örömiüket abban lelték,
hogy a meditációnak szentelődve
emlékhálóikból vágytalanság révén kiszabaduljanak.*¹⁴⁶

Bandépa, az isten, Szrávaszti felett az egekben időzött. Egy napon, mikor végtelenül elégedetten épp egy felhőcskén heverészett, kedvenc dalát dúdolva, hirtelen megpillantott maga mellett egy alakot, aki szerzetesi csuhát viselt, kezében botot és alamizsnás szilkét tartott. No, idáig rendben is van, de leírhatatlanul ragyogó dicsfény övezte alakját.

– Fú, micsoda sugárkoszorú, az enyém ehhez képest csak holmi vásári bővli. Ki lehet ez az alak? – morfondírozott istenünk. Visvakarman, az egek ura adta meg neki a választ. A Buddha egyik tanítványával találkozott, szent arhattal, aki minden szenvedélytől és szenvedéstől megtisztult.

Bandépában rögvest felébredt a vágy, hogy ezt a beérkezettséget felülmúlja. Egy rózsaalmafa törzsén leereszkedett az emberek világába, hogy mesterre leljen.

Krisnácsárja sziddha lett mesterévé, aki Guhjaszamádza istenség világkörébe avatta be. A megszabadulás négy határtalan tudatállapotáról tanította:

A könyörületeségről, mindent beteljesítő látásmódként; együttérző örömről, elmélkedésként; szeretetről, tökéletes magatartásként; és egykedvűségről, gyakorlata céljaként. Bandépa véghezvitte gyakorlatait, s elérte a mahámudrá-sziddhit. Mindenfelé ismert mesterré lett. Nevének jelentése: „a gazdagság istenének hordozója”.

Amikor Visvakarman látta Szrávaszti felett visszatérni az égbe Bandépát, rögvest tudni szeretete volna, hogy mit is ért el. Bandépa így felelt:

*Lényeg nélküli szemléletet értem el,
Elmélkedést, mely szüntelen,*

146 Dhammapada 181.

*Magatartást, mely a szülői szeretettel egy.
Éghez hasonló célt értem el!
S ha e négy – egyként felismertetett,
Hol is maradnának még óhajok?
Immáron minden szenvedől ment – szabad vagyok!
Ó, mily csodálatos a mester! A bölcs mindenkor őt szolgálja.*

Négyszáz éven át szolgálta Bandépa az embereket Árvárvarta hat nagy városában, Szrávasztiban, Rádszagrihában, Vészáliban, Váránasziban, Pátaliputrában, Kánjakubdszásban. Ezután négyszáz tanítványával együtt testben érte el a Dákiní Mennysorságát.

Tantépa, a játék megszállottja

*Minden elgondolás, elképzelés elenyészett,
Kioltódott a gondolatoktól szabad térben,
A jelenségvilág minden pillanatnyi eredménye
Eloszlott az Ürességben.*

Tantépa, aki Kusámbí városában élt, a kockázás menthetetlen rabja volt, éjt nappallá téve játszott – és el is veszítette, amiye csak volt. Ez sem térítette jobb belátásra, kölcsönkért mindenkitől, aki csak volt oly balga, hogy szóba állt vele. Természetesen e kölcsönöket senki sem látta viszont. Hitelezői egy napon megvitatták egymás közt a dolgot, majd pedig felkerekedtek, és közös megegyezéssel irgalmatlanul elverték a mániákust, aki már nem tudott idejében elbújni előlük. Az ájult fickót végül a hullaegető-helyre hajították.

Itt talált rá egy jógi, akivel beszédbe elegyedett. Amikor a mester felajánlotta tanítását, mellyel a megszabadulást elérhetné, emberünk elmondta, hogy eleve reménytelen a dolog, mert ő csak és kizárólag a kockákra tud gondolni, róluk álmodik, minden vágya egy jó parti – egy percre sem tudná ezt abbahagyni. A jógi ekkor beavatta, majd ekképpen tanította:

*Képzeld hát el a három területet:
Épp oly üresek akár a zsebed – mikor a játéktól felállsz.*

*S most ismerd fel tulajdon szellemed,
Mely ezzel egyízű s együittszületett.*

*Úgy veszik el minden gondolat a három területen,
Mint pénzed a kockán, s dobásod értéke a
Gondolatoktól szabad tudatosság.
S mert gondjaid az ürességben elenyésznek –
Ez legyen megveretésed;
Miként nyugtot nyerve fekszel itt, a holtak honában,
Úgy oltódsz ki az öröm örökkévalóságában.*

A játékos ekképpen elmélkedett, és elérte a mahámudrá beteljesedtségét. Utolsó tanítását e versben mondta el:

*Kezdetben nem volt bajom nekem,
Nem is mutattam bánatot,
Hogy is indultam volna a szabadság útjára?
S a célt el hogyan értem volna,
Ha nincs hitem a megszabadulás tanában ?*

Evvel felröppent a levegőbe, és testben érte el a Dákiní Mennysországot.

Kukkuripa, a kutyás jógi

*Hiába dúskál valaki az aranyban,
nem talál kielégülést a gyönyörökben,
mert a gyönyöröket alighogy megízleltük,
szenvadás jár a nyomukban. Megértvén ezt,
a bölcs még a mennyei örömeiben sem leli örömét;
a Teljesen Felébredett tanítványa
egyedül a szomj kioltódásában leli örömét.¹⁴⁷*

147 Dhammapada 186-187.

Élt egykoron Kapilavasztuban, abban a városban, ahol a Magasztos felnevelkedett, egy papi kasztba tartozó férfiú, aki a Buddha útjára lépett. Mindenről lemondva vándor-jógivá lett, s elhatározta, hogy elzarándokol Lumbiníbe, ahol a Sákjamuni Buddha született.

El is indult, de alig tett meg pár mérföldet, egy nyomorúságos állapotban lévő kutyuskára lelt. Megszánta a szerencsétlent, és a karjaiban vitte el a szent helyig.

Itt keresett egy barlangot, ahová a kis szukával együtt leereszkedett. Koldulásból szerezte meg közös ételüket, s pillanatra sem szakítva meg gyakorlatát, tizenkét éven át végezte azt. Végül elnyerte az isteni bölcsességet, a jövőbelátás képességét és mágikus erőre tett szert.

Erényeit tisztelve a harminchárom érzéki ég istenei¹⁴⁸ meghívták palotájukba, s a jógi el is fogadta a meghívást. Élvezte a pompázatos ünneplést, amit az istenek tartottak tiszteletére, a pazar lakomákat, csodás multságokat. Úgy röpi el itt ezer év, akár egy pillanat. Ám a jógi nem feledkezett meg a kis kutyalányról, akit a barlangban hagyott. Többször is nekiindult, hogy visszatérjen hozzá, ám a mulatozástól megrészegült istenek újra és újra lebeszélték az indulásról, kedves erőszakossággal marasztalták.

Ám végtére győzött benne a kutyus iránti szeretet, s visszakeresztelkedett barlangjába. Hűséges társa ugyanott várta, ahol hagyta, s a jógi örömmel simogatta meg a borzas fejet. Ebben a pillanatban a kutyus Dákinív¹⁴⁹ változott, s így szólt a jógihoz:

*Pompás tett, remek tett! Értéked ím, bizonyítottá lett!
A részvételi jógi a kísértésen győzedelmeskedett!
Visszatértél hát a kutyalány barlangjába,
A legfőbb erőt ekképpen elnyered!
Nem zavart meg öröm és dőzsölés csalfa csábítása,
A világ isteneinek mulandó nyugvása,
Mely virághegyű nyílhoz hasonlatos – ítélet ágán halál bokkrétája.
Ám Égi Királynőd most teneked felülmúlhatatlan bölcsességet ad,
El nem múló szeplőtelen örömet.*

148 Trajasztrinsa, a létforgatag körein belüli isteni szféra, tulajdonképpen a világi boldogság birodalma.

149 Mahápradzsnyáparamitá Dákiní: „A Mindenben Túlvivő Bölcsesség”.

Tantépa

Kukkuripa

Kucsipa

A Dákiní a legfőbb gyönyör szerelmes egyesülésében beavatta a jógit a képességek¹⁵⁰ és belátás¹⁵¹ örök egységébe. A jógi pedig az üdvözült szemlélődésben felismerte a tudat múlhatatlan öntermészetét.

*Mikor a két mellbimbó s a teknős tejet ad,
Hogyan fogná föl azt edény?
S a tamarinda-fa gyümölcsét a krokodil elnyeli.
A homlokzat aztán valóban közel van a házhoz –
Lám öntermészet kisasszony mindegyre hallgat!
A fülbevalót meg éjjélkor lopták el:
Apósom alszik, s a sógor felriad –
Hol van a fiül-ék, a tolvaj hol szalad?!
Ha fenn a nap, sógornóm visít, varjút kiált,
S mi lesz majd, ha jön az éjszaka?
Efféleképpen dalolt csárja-dalt tinéktek Kukkuri,
S a szívből induló tízezer közül
Abba az egybe lépett!¹⁵²*

Az emberek a beérkezett mestert Kukkuripának, „a kutyás jóginak” nevezték. Ő önzetlen segítőkészséggel élte le életét, s ekképpen énekelt:

*Szertartások a Buddhának, s a pompás áldozatok,
Félre mindezzel – hiábavalók.*

150 Upája: módszer, karuná: részvét.

151 Pradnyá: bölcsesség, „színről színre látás”, súnjátá: üresség.

152 Kukkuripa, 2. dal, közli: S. Dasgupta: *Obscure religious cults*, Calcutta, 1976. 415. lap.

*Hol törekszel buzgón, s könnyel kevered veritékedet,
A Magasztost ott meg biztosan nem leled.
S a valóság mesterének üdvözült áldása,
S legmagasabb megtapasztalása
A boldog emberen magán múlik –
Csak rászánja-e magát, hogy ezt meglássa?*

Végül egy kapilavasztui tanítványa kíséretében testben érte el a Dákiní Mennyországát.

Kucsipa, a golyvás mester

*A szahadzsa, a veleszületett teljesség, fájdalmat okoz,
Ha a jógi indulattal reagál, ingerlékenyen, mint az elefánt szeme.
Ám ha a bölcs kioltódva belép a legmagasabb elragadtatottságba,
A kívánságtól ment lesz, független, s nem múlik boldogsága.
Én a valóság-mester egyetlen szavára elhagytam a szélsőségeket,
El a tagadás és bizonyítás kötelekeit.
Ekkor szélsőségeként a felületes valóságot megláttam,
Ebben felismerésre jutván az égbe szálltam,
Felébredt ekkor Kucsi, ki az önvalóra lelt.*

Kucsipát, a kaharibéli egyszerű földművest borzalmas betegség kínozza: visszataszító golyva nőtt a nyakán. Elviselhetetlen fájdalmában és szégyenében elrejtőzött az emberek tekintete elől. A magányba menekült. Ekkor talált rá Nágárdzsuna mester. Kucsipában addig sohasem érzett hit és bizalom ébredt fel a szent iránt, és elé szaladva borult le előtte:

*Végre eljöttél, szabadító mester!
Kiálltam, lásd számtalan kínokat
A szorongató múlt miatt,
S az iszony béklyózó fájdalma rág!
Kérlek, ó uram, légy szabadítómmá,
Mutass a vándornak nem-apadó kutat,
A riadt, elhagyott betegnek hozz gyógyulást!*

Nágárdzsuna, miután őszinte ígéretet kapott, hogy a földműves mindenben beteljesíti útmutatásait, a Titkok Mesterének varázskörébe avatva be tanítványát, megáldotta és az elmélkedés mikéntjéről tanította:

– A golyvád legyen elmélkedésed kezdő szakaszának tárgya, és a növekvésének képzete legyen az utad.

Emberünk így is tett, és a golyva napról-napra nagyobb, a fájdalom egyre erősebb lett. Amikorra mestere visszatért hozzá, már a fejét is alig tudta felemelni. Nágárdzsuna ekkor az elmélkedés következő fokozatáról tanította:

– Tekintsd most úgy duzzanatodat, figyelmed fiát, mint amiben benne van egyként az egész világ.

Amint a golyvás e tanítás szerint kezdett elmélkedni, duzzanata egyre kisebb lett, majd végül eltűnt. Mestere ekkor ismét kijelentette neki, hogy a tetteiben rejlik a gyógyulása kulcsa:

*Igenlés és tagadás okán mar vágy és fájdalom –
Hagyd hát el a szélsőségeket!
Mert miben különbözik a vágy és a fájdalom tapasztalása?
Bölcs, ki az ürességet minden helyzetben látja.*

A földműves megértette a szavak értelmét, és elérte a hang és kép nélküli mahámudrá megvalósulását. Hét éven át szolgálta önzetlenül Kahari lakóit, akik „golyvás jóginak” nevezték el. Végül hétszáz tanítványával együtt testben érte el a Dákiní Mennyországát.

Dharmapa, az örök tanuló

*A fel nem fogott szavakból
hiába hall meg ezret is,
ezer haszontalan szónál
több egy, ha az lecsendesít.*¹⁵³

Dharmapa, az örök diák buzgón törekedett, fáradhatatlanul, éjt nappallá téve tanult, olvasott és olvasott. Ám mindennek nem sok

153 Dhammapada 100.

fogantja volt, pompázatos vallási frázisok ismétlésén túl nemigen jutott, nem értette, nem élte meg, amit tanult, s semmit nem tudott ígéreteiből tettekre váltani. Mindamellett tárgyi téren, formailag tökéletesen eleget tett a vikramasíli kolostoregyetem magas követelményeinek: tudós volt és pap egy személyben.

Ám egy napon meglátogatta őt Dzsálandhara mester. Emberünk oly nagy bizalmat érzett iránta, hogy őszintén megvallotta neki gyötörő problémáját, hogy mit sem ért a hallottakból, s mindent elfelejt. Végére megkérte a jógit, tanítsa meg valamiféle módszerre, mellyel mindezekon úrrá lehet. Dzsálandhara beavatásban részesítette, eltöltvén a mester áldásával, s minden dolog egyetlen ízeről tanította:

*Mint kovács, ki fémforgácsot olvasztva önt ki egyetlen rudat,
A szellemed végtelen természetében egyesítsd megtört tudásodat.*

A beavatás által Dharmapát¹⁵⁴ eltöltötte a belátás bölcsessége, s megismerésre jutott, elérve a mahámudrá-sziddhit. E versben nyilvánította ki beérkeztségét:

*A megismerő tudatosságot az elemzésen át megbetegíti
A kétségben lévő gondolkodás mérge.
A mester szava áldás, meggyógyul tőle,
Kit a csalóka létforgatag látványa megbetegített.*

Számtalan tanítványt vezetett el a megszabadulás útjára, majd életét teljességgel betöltve testben távozott a Dákiní Mennysországaiba.

Mahipa, a legnagyobb

*Aki idejekorán – amikor még fiatal és erős –
nem tör a magasba, hanem tunyaságba süpped,
az a rest ember, elnehezült akarrattal és elmével,
nem találja meg a megismeréshez vezető utat.¹⁵⁵*

154 Nevének jelentése: „A megszabadulás tanának mestere”. Másik mestere Kánhapa volt.
155 Dhammapada 280.

Dharmapa

Mahipa

Acsintapa

A magadhai Mahipa, ez az öntömjénező, szélsőségesen hiú és öntelt fickó, naphosszat egyebet sem tett, mint a város utcáin járkálva pompás izmait mutogatta. Testének erejéből élt, s szentül meg volt győződve legyőzhetetlenségéről. Így esett, hogy egy napon, amikor éppen az utcán sétálgatott, egy rá bámuló jógi látványa hirtelen érthetetlen módon megdöbbsentette. Mestere ugyanis így szólította meg:

– Pompás gondolat ez az „ej, de milyen remek fickó is vagyok én” litánia! Csak így tovább, fiacskám!

Az izompacacsirta gögje úgy odalett, mint szalmacsutak a máglya-tűzben. Felismerve tanítójának megigazultságát, a lábaihoz borult tiszteletében. Kérte, hogy mutassa meg a beteljesedtséghez vezető utat. Kánhapa, mert ő volt a jógi, ekképpen tanította:

*Fogd hát fel a jelenségeket, mint magát a szellemet,
S legyen ez elmélkedésed tárgya:
A nemszületett, szakadatlan ürességben önmagad uralása.*

Mahipa¹⁵⁶ elkerekedett szemekkel hallgatta e kinyilatkoztatást, töprengett felette egy ideig, majd végül kinyögte:

– Na, igen... de én ebből egy árva kukkot sem értek!

A jógi ekkor más oldalról próbálta neki mindezt elmagyarázni:

*Karjaid ereje legyen ürességed, ebben ismerd fel való önmagad!
S ebben, amit ismersz –
Egyesíts az égben megismerést, erőt, s minden jelenséget.*

156 Nevének jelentése: „erős”, „hatalmas”. Vínápa egyik mestere volt.

A vasgyúró azt hitte, a gyakorlat most már könnyedén menni fog, hiszen az eddigi akadályok módszerévé lettek. Ám minden, amit csak tudott, illékonnyá vált, mihelyt figyelmét rögzíteni próbálta volna rajta. Mikor már végképp minden támaszát elvesztette, az ég végtelen távolában elérte a mahámudrá-sziddhit.

Háromszáz éven át tanított önzetlenül mindenkit, aki felfigyelt beérkeztségére. Felmutatta nekik a múlhatatlan, valódi erőt, ami az önvaló végső, meghatározhatatlan természetén nyugszik. E szavakkal nyilvánította ki beérkeztségét:

*Az ostoba gőg hegye alatt a beérkeztség
Kívánságteljesítő drágaköve rejtezik.
Most, a vágyak ellenére, a megvilágosodott tettek
Varázsáról tégy, mert ki az egyetlen ízt megízleli: beérkezik.*

Végül kétszázötven tanítványával együtt testben lépett a Dákiní Mennyszázába.

Acsintapa, a kapzsi remete

*Ne egy fát, az erdőt vágd ki!
Onnan tör rád a félelem.
Ha kiirtod mind egy szálíg,
úgy leszel bhikkhu, vágytalan!¹⁵⁷*

Élt egykoron Dhanirúpa városában egy favágó. Másról sem álmodott, mint a gazdagságról. A vagyon utáni vágy olyannyira gyötörte, hogy végül kényszerképzetétől űzve a magányba menekült. Itt talált rá Kambala mester, s ekképpen szólította meg:

– Látom, az emberek elől már sikerült elbújnod. No de önmagad elől elrejtőztél-e már?

– A gazdagság képzete tart megszállva, ha ez nem volna, szabad-dá lenne kötetlen szellemem! De hát hogyan szabadulhatnék meg egy ily erős sóvárgástól?

157 Dhammapada 283.

– Ha a megszabadulás gondolata valóban felébredt benned, van olyan módszer, amit gyakorolhatsz. Ha ígéretet teszel, hogy beteljesíted, megtanítlak rá.

A remete megesküdtött, hogy követi mestere tanításait, s ő Szamvara istenség beavatásában részesítette, s az elmélkedés belépési fokára tanította:

*Mit nyersz hát a sóvárgással, meddő asszony száz fiával?
Képzetedtől szabadulj!
Képzeld el úgy a testedet, mint felhőtlen éjjeli eget,
Rajta fenn szikrázó csillagok mind a gondolatok.
A Gazdaság Istene maga jelenik meg így neked,
S mert előtted testet ölthetett, minden vágyad betöltetett!*

A tanítvány végezte gyakorlatait, s gondolatai a mennyboltozat csillagaivá lettek, majd eltűntek az ég határtalan messzeségében. E gondolatoktól szabad állapotban tért vissza mesteréhez, aki tovább tanította:

*Mi hát az ég természete? S mi az, mi ebben tárgy lehet?
E szín és forma nélkülire hogyan tapad vágyad?
S ennek egészét hogyan értheted?*

Amint a remete felfogta e vers értelmét, elérte a mahámudrá-sziddhit. E szavakkal fejezte ki beérkezetttségét:

*A kép és tárgy nélküli mahámudrában
A tízezer csalóka gondolat üres.
Ott minden jelenség tudatosság: bölcsesség s tiszta éberség.
S én valóságom mahámudráként látom.*

Acsintapaként, a „gondolatoktól szabad mester”-ként¹⁵⁸ lett ismert, s háromszáz éven át tevékenykedett önzetlenül a lények üdvéért, majd számtalan tanítványa kíséretében testben lépett be a Dákiní Mennysországaiba.

158 Acsinta a nirvikalpa-szamádhi, a „gondolatoktól szabad üdv” megnevezése, s így Acsintapa Mínapádával és Maitripával is azonos.

Babhaha, a megszabadult szerető

*Öröm, öröm, nem-függő öröm!
Feltétlen, vágytól-ment öröm!
Minden gondolati forma örömmé lett!
Ó, mily elérhetetlen, titokzatos öröm!*

Babhaha, Dandzsur hercege, a gyengébbik nem őszinte híveként, mámorossá részegült a világi örömök borzongató érzésétől. Azonnal és feltétel nélkül beleszeretett minden nőbe, akit csak megpillantott. Ám az idő múltával az édes masni szorító kötelékként kezdte fojtogatni, s egy napon, épp a legjobbkor, egy bölcs jögi tért be hozzá alamizsnáért a palotába. A széptevőben feltámadt a mély és őszinte hit a szent iránt. Útmutatást kért tőle, hogy ha már megszabadulni nem is tud a perzselő kéjvágytól, hogyan tudná legalább ezt az erős késztetést a megszabadulás útjává tenni. A jögi ekképpen tanította:

*Bizony mondom, ameddig a férfiban
a legkisebb vágy is él a nő után,
az elméje úgy csüing a lét bilincsein,
mint a kisborjú – amíg szopik – az anyján.¹⁵⁹*

*A beteljesülés minden
Misztikus tapasztalat forrása.
A valóság-mester a szikla,
Miből előtör a beérkezetség áradása.*

Beavatta és megáldotta a herceget, s a misztikus csatornák, az életerők és a mag-lényegiség tantrikus jógagyakorlataira tanította:

*A lótosz-világkörben kedveseddel,
E kiváló, csodás szerelmeddel
Az éberségben egyesülj,
S fehér magod keverd el vörös magja tengerével.
S ha a nektár a létbe lépett,*

159 Dhammapada 284.

*Fogjad fel és osszad széjjel, így nem ér véget,
Hogy is érne, gyönyörteli Üdvözültséged.
Majd pedig – mert vágy haladja meg a vágyat –
Tekintsd úgy igéző társad,
A téged ölelőt, mint az Ürességtől nem különbözőt.*

Tizenkét évi alapos gyakorlás után a herceg elérte a sziddhit. Ekképpen énekelt:

*A ludak királya elvászott egymástól vizet és tejet.
Eltölt immár az elixír nektárja,
Kiapadhatatlan forrása a Valóság-mester tanítása!*

Sok-sok éven át tevékenykedett tanítványaiért, s végül testben érte el a Dákiní Mennysországot.

Nalinapa, aki magától vesztette el magát

*Koponyanyílásom iszaphól született lótuszában
Az üdvösség csírája rejtezik.
Gége-centrumomban a legmagasabb üdv,
Szív-centrumomban az elnyugodott üdv,
Köldök-centrumomban a veleszületett szahadzsa öröm,
S a felülmúlhatatlan beérkezetttség.*

Bizony még hercegekkel is megeshetik olykor-olykor, hogy a sorsuk csak megfordul, s minden földi pompa a múlt emlékévé lesz. Így történt ez Pátaliputrában Nalinapával.

S a „volt herceg” eztán lótuszgyökereket gyűjtött a tó fenekéről. Ez lett léte alapjává.

Egy napon összetalálkozott egy jógival. A mester a létesülés hiábavalóságáról tanította – s az ellobbanás üdvözültségéről. Nalinapában felébredt a megszabadulás hite. Segítséget kért a jógitól, hogy beteljesíthesse a megváltás útját. Ekképpen nyerte el Guhjaszamádza istenség beavatását, a mester áldását, s a „finom testi hordozók” felépítésének tanát.

*Fejed koronája felett lásd a folttalan-fehér HAM gyönyörét,
Köldöködnél az átragyogó BAM-szótagot – lángolva fénylik,
S összeolvad a HAM-mal fejedben.
Majd az üdvösség négy foka felkél egymás után:
Öröm, s a legfőbb üdv, a kioltódott öröm,
S a veleszületett öröm.
Ekképpen hagyd el a lét kerekének szenvedéseit,
Elérve immár a megszabadulás tiszta örömét.¹⁶⁰*

Nalinapa¹⁶¹ e tanítást követve beteljesítette életét, lótuszhoz hasonlatosan, iszából eredve érlelt folttalan, makulátlan üdvöt. Kilenc évi gyakorlás után elérte a mahámudrá-sziddhit.

*Ahogy egy nagy út mellett hátrahagyott szeméthegyen
kinyílt jóillatú lótusz örömet visz a szívekbe,
itt, e földi szemétdombon éppentúgy gyújt világot ő,
a Felébredett tanítványa, mindannak, ami sötétben él.¹⁶²*

Négyszáz éven át tevékenykedett önzetlenül a pátaliputrabeliekért, majd négyszázötven tanítványával együtt a Dákiní Mennyrországába emelkedett.

Busuku (Sántidéva), a lusta szerzetes

*Közeledik az eredménye annak, ahogyan élek –
Lármát hallani mind a négy irányból.
Jaj, a szarvasnak mindenki ellensége, ráadásul a saját húsa miatt.
Jönnek a vadászok, jönnek. Nem hagyják Busukát legelni,
Nem hagyják vizet inni
(mert olyan a tudata, mint a nyughatatlan szarvas).*

160 A „finom test” szimbolizmusához hozzátartozott az egyes misztikus központok, centrumok önálló teljességének leírása, analógiás láncokkal, s megfelelő varázsszavakkal, jelentéstömörítő szótagokkal. Ezek használatának – a konkrét gyakorlat elvégzésekor – meghatározott menete volt.

161 Neve a szanszkrit „nalina” szóból ered, melynek jelentése: lótusz, tündérrózsa.

162 Dhammapada 58-59.

Babhaha

Nalinapa

Busuku

S ekkor egy nőstényszarvas jelent meg és így szólt:

*„Figyelj, te szarvas! Vedd észre, hogy eltévedtél,
elhagytad az erdőt és összezavarodtál.”*

*Több sem kellett a szarvasnak, oly sebesen szököll,
Patájának nyoma sem marad.*

Na, erre mondja Busuka:

Ez már biztosan nem marad a nemtudás állapotában.¹⁶³

Miért kell hát éppen énnekem, ki már

Száz kétségen és nyomorúságon túlemelkedtem,

A természetes ellenséget, minden szenvedés állandó okát

Megsemmisítenem?¹⁶⁴

Busuku hercegi származású¹⁶⁵ szerzetes volt, a hatalmas nálandabéli kolostoregyetemen.¹⁶⁶ A nagy Dévapála király bőkezű adományokkal látta el az akadémiát, s ekkor kegyes szándékkal felvették a mahászanghika rendbe¹⁶⁷ az ifjú herceget.

Az apát¹⁶⁸ igen elégedett volt a szerzetesnövendékek előmenetelével, szorgalmasan tanulták az öt művészet és tudomány

163 Busuka és a szarvas. Mi-la: A Semmi virágai.

164 Bódhicsárjavatára IV. 38.

165 A gudzsarati Szaurástra trónjának volt várományosa. Egy másik legenda szerint már ekkor elnyeri a Bölcsesség bódhiszattvájának áldását egy „kuszulu-tantrika” beavatása által.

166 Buddhista egyetem Indiában.

167 A nagy szekér követőinek legnépesebb szerzetesrendje.

168 Ez az apát Dzsajadéva volt, Virúpa, és számos más tantrikus sziddha tanítója, a csárjapáda-énekek tudója (költője).

tanait.¹⁶⁹ Busukuval azonban elégedetlen volt – míg társai tanultak és gyakoroltak, ő csak az ágyban heverészett, vagy a hasát süttette a napon, hogy a bekebelezett bőséges elemőzsiát könnyebben megemészthesse. Nevét a királytól kapta, aki, amikor a herceg kirívó lustaságáról értesült – lám egy szerzetes, aki semmi mást sem tesz, mint eszeget, szundikál és egészségügyi sétáit végzi –, Busukának, „Lustaságnak” nevezte el.

A kolostorban az volt a szokás, hogy minden nap felmondták valamely szútrát, mégpedig úgy, hogy mindig másik szerzetes végezte el e gyakorlatot – a többiek színe előtt. Így idővel mindenki sorra került. Busuku nem tudott semmit, s amikor rá került a sor, persze hallgatott, mint sült csuka a cintáiban. A szerzetesek zúgolódtak, morgolódtak, az apát pedig megfenyegette, hogy kihajítja a kolostorból, ha nem teljesíti kötelességét.

– Nem szegtem én meg egyetlen fogadalmat sem – védekezett Busuku –, ha kidobsz, az igazságtalanság. Én egész egyszerűen nem vagyok tudós.

Ám az apát kitartott fenyegetése mellett.

A szerzetesek csak a nagy eseményre vártak kárörvendve, sóvárogva, hogy Busukut, a „hallgatag ökröt”, ahogyan maguk közt nevezték, megalázzák. Mindenfelé elhíresztelték a küszöbön álló nagy eseményt.

*De ami a Buddhák és az ő fiaik
Hatalmas belátása révén megpróbáltatott,
Valamint általam is felmértetett
Képességeim szerint, hát azt miért
Halogatom?¹⁷⁰*

A lusta szerzetes megmértetését megelőző éjjelen az apát meglátogatta Busukát, mert igen megkedvelte a fiút, s szívén viselte sorsát. Így szólt hozzá:

– Ettél és ittál, mikor tanulnod kellett volna, s most képtelen vagy arra, hogy akár csak a legeslegrövidebb szútrát is felmond. Ám, ha nem tudsz elmondani egyet sem – ezt tudnod kell –, ki fognak rúgni.

169 A szerzetesnövendékek képzésére természetesen Nándában is igen nagy súlyt fektettek.

170 Bódhicsárjavatára IV. 3.

Busuku morgolódni kezdett, de ez nem segített rajta. Az apát megnyugtatta, hiába érvel és vitatkozik, kirúgják, ha nem mond el egy szöveget. Végül így szólt:

– Most mormold hát egész éjjel a Bölcsesség bódhiszattvájának, Mandzsusrínak a varázsimáját.¹⁷¹

Megtanította Busukát a titkos gyakorlatra, és a varázsima áldását adta rá.

Busuku nagyot sóhajtva nekifogott az elmélkedésnek. Először a csuháját odaerősítette a mennyezethez, hogy ülve maradjon, ne bukjon előre elszundikálva, majd elkezdte mormolni a varázsszót. Hajnaltájban nagy fényesség támadt cellájában, és maga a bódhiszattva jelent meg előtte:

– Hát te mit csinálsz itt? – kérdezte.

– Ó, a mai nap egy szútrát kell recitáljak, s ezért Mandzsusrí bódhiszattvát hívom segítségül. Rajtam már csak a csoda segíthet – válaszolta Busuku.

– Nos, akkor hát megismeresz engem? – kérdezte a bódhiszattva.

– Fogalmam sincs, hogy ki vagy. Úgy tűnik, elszundíthattam. Észre sem vetem, hogy bejöttél.

– Nézz meg hát jobban!

– Hiába, nem segít.

– Ha nem ismered meg, megmondom: én vagyok Mandzsusrí. Miben segíthetek neked?

– Ha valóban így van, tégy a tökéletes bölcsesség birtokosává és adj erőt, hogy taníthassak, s a bölcsességhez elvezessek másokat is.

– Úgy legyen! – mondta a bódhiszattva, s azzal eltűnt.

*Egyedül a Mindentudó ismeri a
Dolgok végeláthatatlan folyását és
Útjait, amely a lényeket megszabadítja,
Még akkor is, ha ők a megvilágosodás gondolatát
Feladták.*¹⁷²

Amikor a lusta szerzetes tanításának ideje elérkezett, az egész kolostor összegyülekezett. Eljött a bámész nép, sőt a miniszterek,

171 A hercegnek egész éjjel mormolnia kellett a Bölcsesség megjelenítőjének, Aksóbhja Buddha kivételésének mantráját.

172 Bódhicsárjavatára IV. 7.

végül a király is megérkezett. Busuku teljes nyugalommal fellépett az emelvényre, a szerzetesek baldachinját kérte, s elfoglalta a helyét a templom trónusán. Az összegyülekezett igen tiszteletreméltó szerzetesek, s a nép alig várta, hogy mulathasson rajta, kigúnyolja hallgatását. Busuku azonban hirtelen a levegőbe emelkedett, s testéből sugárzó fény áradt a megdöbönt nézőkre. A sok ember, aki azért jött, hogy kicsúfolja, most dermedten figyelte. A templom kapui bezárultak, és Busuku kérdést intézett a királyhoz:

– Nos, óhajtja, hogy elrecitáljak egy hagyományos szútrát, vagy inkább meghallgatná saját tanításomat?

A tudósok összepislantottak, a király és udvara mulatott.

– Éttezési szokásaid különlegesek, alvásod és sétáid módja pedig valóban ritkaságszámba megy, nem igaz, szerzetesek? Tán az lenne a leghelyesebb, ha most is a saját stílusodnál maradnál!

Busuku ekkor mondta el a Megvilágosodáshoz vezető út¹⁷³ tanításának tíz fejezetét. Mindenki, aki csak ott volt, felébredt a megszabadulás beteljesítésnek képessége. Tiszteletük és hódolatuk jeléül pompás virághalmot szórtak a mester lábai elé és így kiáltottak:

– Ő nem Busuku, a Lustaság. Ő Sántidéva, az „Isteni Béke”! (Azért nevezték el így, mert gögjiüket lecsillapította.)

A tudósok egy kommentárt kértek a műhöz, amit Sántidéva le is diktált nekik, ők pedig elégedetten elvonultak, hogy kommentárt írjanak a kommentárhoz. Míg a mester beszélt, a szerzetesek is elvonultak, hogy az új szútrát beiktassák a többi bemagolandó mű közé. A világi hívők pedig megkaparintották valahogy az ülőpárnát, amin az előbb helyet foglalt, az oltárra tették és leborultak előtte.

Az apát ünnepélyesen felkérte, vegye át tisztét, ám Sántidéva az udvaron körülnézve csak ennyit mondott: „Eh!”, azzal szerzetesi tárgyait a templomban a Buddha képmása elé helyezte, majd anélkül, hogy bárki észrevette volna, csendben elment.

*Ha a bódhiszattva ígéretét nem valósítanám meg
A tetteken keresztül, úgy mindenkit becsapnék.
S miféle vérgyet lesz akkor osztályrészemül?¹⁷⁴*

173 Bódhicsárjavatára.

174 Bódhicsárjavatára IV. 4.

Dhókiribe ment, és a maga faragta fakarddal az oldalán jelentkezett vívómesterként a király¹⁷⁵ szolgálatára. Az így szerzett pénzből élt. Tizenkét éven át viselte tisztét, s közben szüntelen, egyhegyű-éber figyelemmel összpontosított a végső valóságra. Végére azonban Umádévi, Siva misztikus kedvesének őszi ünnepén, amikor a többi őrrrel együtt a templomba ment, egyik társa felfedezte, hogy a mester fegyvere nem más, mint egy aranyszínűre festett fakard. Rögvest jelentette a királynak észrevételét, s a szemtelen csalót azonnal a trónterembe parancsolták:

– Rajta, katona, rántsd elő a fegyvered! – dörrent rá nyersen a király.

– Nem tehetem, mert megsebesíteném az itt jelenlevőket, felség – mondta a volt herceg.

– No, azért csak rajta, ezt a kis kockázatot még tán elvállaljuk, nem igaz, urak? De jó, legyen hát enyém a felelősség minden sérülésért, amit majd elszenvedünk... hehe.

– Legyen, de akkor legalább az egyik szemét kösse be mindenki. Ehhez ragaszkodom.

Mikor kérésének nagy vihorászva eleget tettek, előrántotta az oldalán függő hüvelyből a kardot – a bölcsesség ragyogó lángpallósát. Mindenki megvakult arra az egy kíváncsi szemére. A mester visszadugta helyére a kardot, a megszeppent, jajgató király és udvara pedig térden állva könyörgött bocsánataért. Ő nyállal dörzsölte meg kiégett szemüket, s ezzel menten visszanyerték látásukat. A király kérlelte, hogy legyen palotája papja, de a mester ezt elutasította és távozott.

*Hogyan is van ez? Ekképpen távozott,
A megragadhatatlan le hol horgonyozott?
Azért a király látását még visszaadta
A szemtelen katona.*

Sántidéva a hegyekbe ment, és eztán egy barlangban élt magányosan. Egy napon épp ínycsiklandó őz-sültet eszegetett, amikor egy arra bóklászó királyi vadász megpillantotta. Rögvest jelentette a dolgot az uralkodónak, aki azon nyomban, kíséretével együtt felment a barlanghoz. Szigorúan megróttá a szerzetest gyilkos tette miatt.

175 Arivisana.

– Én nem vagyok mészáros, lássatok hát, ti vakok – felelte a mester. Ávval szabaddá tette a barlang bejáratát. Állatok sokasága szaladt ki onnan, kövéren és elégedetten, a hatalmas csapat egyre gyarapodni látszott, ahogy elfutottak a völgyeken, bérceken át.

– Értsétek meg végre a valóság természetét, és ne próbáljátok állandóan görcsösen megragadni azt. A mindent átható felfoghatatlan és megragadhatatlan öntermészet mindenek alapja és egyetlen íze, fogjatok hát fel mindent a szellem megjelenéseként.

*Az őz, mely pecsenyémé lett, sohasem élt,
Sohasem lesz, s léte soha meg nem szűnik.
Ám ha egyetlen tapasztalat,
S az sem, minek véget vet,
Belső lényeggel nem bírhat –
Melyik akkor a vadász, és melyik az áldozat?
Ó, emberek, ti szorultok részvételre,
S mégis engemet neveztek Busukának!*

A király és udvara ekkor a felébredés útjára lépett.

Sántidéva száz éven át tanította mindazokat, akik a segítségét kérték, önzetlenül tevékenykedve minden lény üdvére. E versben nyilvánította ki beérkeztségét:

*Beérkeztségem ideje míg el nem érkezett,
Kóstoltam én számtalan ízeiket,
S a lét forgatagában a Buddhától elidegenedtem.
A beérkeztségben, lám, a nagy üdvben
Eggyé lett létforgatag s a tudatlanság ellobbanása,
S én lángoló gyémánttá lettem
A tengerek távolában.*

Végül testben érte el a Dákiní Mennyországát.

Indrabhūti

Indrabhūti, a megvilágosodott sziddhakirály

*Ha hiányzik az önmagától való kegyelem,
Hiába görcsök, törekvés, fegyelem,
Még mámorban vagy emelkedettségben sem lesz
Abból megvilágosodás – csak valami más...
Üdv és a Buddha, ez nem két dolog,
Hát metszd el a vágyak gyökerét, felfogva az önlét
Örök, üdvözült természetét.*

Oddjana titokzatos vidéke két királyságra oszlott: Sambhólára, ahol Indrabhūti király uralkodott, és Lankápuríra, ahol pedig Dzsaléndra király országolt. Mind a két ország pontosan ugyanakkora volt, kétszázötvenezer háztartásból állott. Ám míg Sambhóla lakói a Buddha hívei voltak, addig Dzsaléndra király és alattvalói a brahmanista hithez tartoztak.

Egy napon követek érkeztek Lankápuríából Indrabhūtihoz, hogy Indrabhūti hétéves hűgát, Laksmínkarát feleségül kérjék Dzsaléndra fia számára. A király megvitatta a javaslatot a négy miniszterével. Mindannyian egyetértettek abban, hogy egy efféle házasság mindkét fél számára igen előnyös lenne. Ám mivel a leány még túl fiatal volt a házassághoz, abban állapodtak meg, hogy arra csak a királylány nagykorúságának eljöttével kerül sor.

Teltek-múltak az évek, és végtére elérkezett a várva várt házasság ideje. El is jött a herceg fényes küldöttsége, hogy az arát a szokásoknak megfelelően országába hazavigye. Igen ám, de akkorra már Laksmínkará, és Indrabhūti király buddhista feleségei mind,

Kambala mester tanítványaivá lettek. Egyetlen céljuk a megszabadulás elérése volt.

Így hát a leányban, amint a herceg házába megérkezett, igen erősen feltámadt a világgal szembeni undor. Elszökött és egy barlangban telepedett le. A gyakorlatait végezte. Amint a tökéletes beérkeztséget elérte, latrinapucolókat és más kasztonkízülieket tanított – végül pedig testben érte el a Dákiní Mennysországot.

Indrabhúti Dzsalandra királytól értesült húga üdvözültségéről. Rádöbrent, hogy míg a leány a lét mélységeinek legbelsejébe hatolt, ő addig csak az idejét vesztegette. Letette az uralkodás kényszerű nyűgét, lemondott fia javára, szabadulva a tettek gyümölcseitől.

Egy kicsiny kastélyba vonult vissza, s tizenkét éven át végezte gyakorlatát. Végül elérte a mahámudrá-sziddhit. Beérkeztségéről senki sem tudott, egészen addig a napig, amíg fia és egy nemes, akik látogatására indultak, meg nem pillantották kastélya mellett egy trónon ülve – a levegőben lebegve. A fiú és a nemes a látvány hatására az üdvözültség magas fokára emelkedett, s örömmel hódoltak a mester előtt.

A király hét napig maradt az égben, fiának, és az udvar minden emberének a „mélység és felmérhetetlenség” megragadhatatlan tanát hirdette.¹⁷⁶ Végül hétszáz tanítványával együtt testben érte el a Dákiní Mennysországot.

*Ó, mily szívgyönyörködtető egy ország birtoklása,
Mily csábítóak a királyság terhei!
Uralom s hatalom az ember vágya,
Ki az e földön, ki ellenáll neki?
Kocsik, gyöngy, arany, mit segít ez neked?
A haláltól szabadítsd meg az életet!
A valóság-mester tanítása olyan, miként a villám –
Ezt éberem figyeld!
A szorító szenvedés tízezer szála, e sok finom ér mivé lesz,
Ha abba az egybe lépsz?*

176 A „Megvilágosodott Villám Király” bizonyos tekintetben a sziddhák első mestere.

Mékópa, a szörnyűségesen bámuló sziddha

*Éld meg a szellem természetét!
Ez a mester parancsa.
A formák között ne tégy különbségeket.
Azért, hogy megszokd nem-kettős öntermészetedet,
A hullaégető hely legyen lakóhelyed.
S ha általad mindez felismertetett,
Menny-világgá, szent bolond!*

Mékópa bengáliai ételárus volt. Szívének jóságától vezetvén minden nap enni adott a közelben időző Maitripa mesternek. Egyszer aztán a jögi megkérdezte, miért ad neki ételt újra meg újra. Az ételárus elmondta, hogy egy kedvező újjászületéshez gyűjt érdemeket. Maitripa így felelt:

– Jó bizony a kedvező újjászületés, s pompásak a számos érdemek, de a lények étele: tetteik gyümölcse. Még a legkedvezőbb újjászületés is véget ér a halállal, a lét forगतagának világában minden mulandó. Törekedj hát a megszabadulás elérésére, legyen ez a te újjászületésed!

A szent megtanította az ételárust egy gyakorlatra. Beavatta a titkos tanokba, eltöltvén így a mester áldásával:

*Tudatod kívánságteljesítő drágakő,
Általa jelenik meg létforगतag és ellobbanás különvalósága:
Tudás és nemtudás kettősségének forrása.
Tekintsd hát öntermészetedet, a nemváltozó teret,
S leld meg, a kettősség vajon honnan ered.
A nem-kettős tér lényeg nélküli; s a látott mintázat,
Minden tapasztalás, végül így – pusztá káprázat.
Mi tehát sóvárgások és félreértések csalásától
Kötöztettünk meg.*

Mékópa felismerte szellemének múlhatatlan természetét, s az újraszületés és újra-meghalás illúzió mivoltát. Hat hónapon át időzött egyhegyű figyelemben a szellem végső üdvének állapotában. Immáron mindent a szellem eredeti természetének fényében látott.

Ezután a hullaégető helyen kóborolt, vadállathoz hasonlatosan. Mikor néha bebandukolt a városba, úgy viselkedett, mint egy őrült,

s szemeit meresztgetve ijesztően bámult. Az emberek „a szörnyű tekintetű mesternek” nevezték, de egyesek Mékópa, „Felleg” néven ismerték. Sok tanítványának nyilvánította ki magasztos tanait, s végül, kimutatva beérkezetségét, testben távozott a Dákiní Mennysországa.

Kótálipa, a földműves

*Bizony mondom nektek, akik itt összegyűltetek,
ássátok ki a szomj gyökerét, ahogy gumójáért
kiássák a bíranát, nehogy újra meg újra letörjön benneteket
a Kísértő, amint a nádat is letöri az ár!¹⁷⁷*

Kótálipa, a földműves, az állandóan háborúskodó királyok birodalmából családotól elszökött egy hajnalon. Bevették magukat a sivatagba, és egy éppen csak hogy csordogáló forrás közelében, egy sziklateraszon telepedtek le. Megélhetésükért a nem sok jóval kecsgetető kőpárkányokat próbálták megművelni, embertelenül nehéz munkát végezve.

Egy napon, amikor a földműves épp a sziklák között dolgozott a rekkenő hőségben, hirtelen díszes menetet pillantott meg a távolban, amely éppen felé tartott. Egy darabig tűnődött, hogy elrejtőzzön-e, vagy pedig közelebről is megnézzé a ritka látványosságot. Végül győzött a kíváncsisága, no meg ekkorra már azt is látta, hogy a szekereken és hordszékeken nem harcosok, hanem szerzetesek ülnek. Ekképpen találkozott össze Sántipával, a híres hittudóssal, aki, Srí Lanká szigetéről hazatérőben, már negyedik napja a sivatagban vándorolt szerzetestársaival együtt.

Emberünk kecskebőr tömlőben friss vizet adott a kitikkadt hírességnek. A mester sorsa felől kérdezgette. Kótálipa el is mesélt neki mindent sorjában. Sántipa ekkor afelől tudakozódott, hogy nem akarna-e megismerni egy varázs-imát, amellyel a mezőt könnyedén feláshatná. A földműves természetesen nagy örömmel kapott a felajánlott segítségén. Sántipa ezt a verset mondta neki:

177 Dhammapada 337.

Mékópa

Kótálipa

Kamparipa

Tested fáradt és elhasználódott:
 Ennek oka az életmódod.
 Kedvezőtlen sorsod születésed óta:
 Ez az élet hatrétű nyomora.
 Adakozásod a föld művelése,
 Erkölcőd az erőszak kerülése.
 Türelmed: elviselni a szenvedet,
 Kitartásod állandó fáradozásod lett.
 Összpontosításod: fáradhatatlanság,
 Bölcsességed mindezek tudása,
 Ez életed hat nyomorúsága – hagyd el!
 Éld a beérkezetség hat létét e helyett:
 A valóság-mester iránti odaadást adakozássá tegyed,
 S erkölccsé a szellem uralását.
 A szellem természetének állandósága a türelem neve,
 S az efeletti elmélyedés a kitartásod,
 Összpontosítás: az egyhegyű figyelem,
 S a valóság színről-színre látása
 Tökéletes bölcsességed megnyilvánulása.¹⁷⁸
 Eme sors legyen megszokásoddá.

Minden öröm és fájdalom tudatod terméke,
 Ez a lét hegyének termőtalaja,
 Ebből hajt ki burjánzó a szenvedés gaza.
 Ám a hegy maga a nemváltzó, tiszta öntermészet:

178 Ez a hat páramitá, „túlpartra vivő tökéletesség”.

*Ha eddig léaszol, haláltól ment léted –
Tedd hát ásóddá a sugárzó megismerést!
Elmélkedésedben tedd eggyé a két kéz munkáját,
S földed megtermi akkor az élet fáját,
Gyümölcse táplál, nem-múló pomagránát.*

A földműves tizenkét éven át elmélkedett a hallottak szerint, és elérte a mahámudrá beteljesedtségét. Hogy ezután szeretete, és tisztelete által miképpen mentette meg a haláltól mesterét, azt Sántipa legendája meséli el. Nevének jelentése: „az ásós mester”. Miután számtalan önzetlen tettet vitt végbe a lények üdvére, testben érte el a Dákiní Mennysorságát.

*Vágy és fájdalom a szellem képe,
Ásd hát fel e földet a mester tana szerint!
Ám ha köves talajt, sziklát forgat vasad,
Üdvözültségre nem lelsz soha, még akkor sem,
Ha a bölcsek bölcse vagy.
A szívek szívében ébressz éberséget, előbb a szív,
S csak aztán a tények.
A szeretetben az öröm áradásává lesz a hat érzéklet,
Hisz az elkülönülés, az ítélet, a rettegés oka.
Oltódj ki hát tevékenységben, elmélkedésben:
Egyaránt a veleszületett-éber-csendességben.*

Kamparipa, a kovács

*Testem természetének tűzhelyén az elképzelések szene hever,
A tiszta éberség lángjait a szélső csatornák fújtatója
A középből¹⁷⁹ szítja fel.
Olvad már a háromszor mérgezett¹⁸⁰ gondolatok vasa!
Ebből kovácsoltatott a Dharmakája,
S ezt felfogva Kampari megszabadult!*

179 Lalaná: jobb csatorna; rasaná: bal csatorna; avadhúti: középső csatorna.

180 A három méreg: tompaság (móha), vágy (rága) és gyűlölet (dvésa).

Kamparipa, a kasztnélküli kovács, Pátaliputrában született. Éjt nap-pallá téve dolgozott, miként annakelőtte apja és nagyapja is, de sorsa igen nyomorúságos volt. Nem csoda hát, hogy amikor műhelyébe egy napon betért Maitripa mester, aki sorsa felől kérdezgette, keserűen elpanaszolta neki élete kínzó sanyarúságát.

A jógi megértéssel hallgatta, majd egyszerre ételt és italt kért a kézművestől. A kovács igen meglepődött. Nem tudott hová lenni örömeiben, hogy egy tiszteletre méltó vándoraszketá éppen tőle, az érinthetetlenek közé tartozó, megvetett mesterséget űző férfitől kér élelmet. Nagy boldogan kérte hát meg asszonyát, hogy a szükséges élelmeket elkészítse.

Az ebéd befejeztével Maitripa felajánlotta, hogy amennyiben a halottakat beteljesítik, megtanítja vendéglátóit a megszabadulás tanára. Ők nagy örömmel és hittel borultak a lábai elé, teljes önátadással a megszabadulás iránt. A jógi ekkor beavatta és megáldotta őket. Ekképpen tanította a három misztikus csatorna tanát:

*A vasat saját tisztátalansága rágja szét,
éppígy a bűnöst is saját cselekedetei
viszik a szenvedés poklába.¹⁸¹*

– Képzeljétek hát magatok elé műhelyeteket, a fújtatót, a szenet, a tüzet, az olvadt vasat, s minden egyebet. A fújtató a lalaná és raszaná, a tűzhely az avadhúti, s az érzéki észlelés a kovács. A tűz a tiszta éberség, a széndarabok a felfogás és az elképzélések. Kalapáld a három méreg vasát, így a kész mestermű a nem-kettős dharmakája tiszta öröme leszen. Napi munkádat tedd elmélkedéssé.

Kamparipa ekképpen vezette életét, s hat év után elérte a mahámudrá-sziddhit. Segédei mit sem tudtak mesterük beérkezetttségéről, mígnem egy napon a tűzhelyen csodálatos módon meg nem jelent egy leírhatatlanul szép mesterremek. Oly tökéletes volt, amelyet még szem nem is látott. A pátaliputrai emberek között ezután gyorsan elterjedt a hír, hogy a kovács a Buddha képességeivel bír. Kamparipa¹⁸² néven mindenfelé ismertté lett. Egész életét a lények kívánságainak teljesítésére áldozta, s végül, kinyilvánítva beérkezetttségét, testben lépett be a Dákiní Mennysországa.

181 Dhammapada 240.

182 Neve a „karmara” szóból ered, és annyit jelent: kézműves.

Dzsálandhara, a dákiní választottja

*Ahhoz, hogy felidézd magadban az áldást a három területen,
A test, beszéd és szellem minden gondolatát éberem
Kösd egybe a három csatornában.*

Dzsálandhara, turkhánai pap, egy napon – megcsömörlötten mindattól, ami körülvette – elszaladt a hullaégető helyre, és ott leült egy dzsambu-fa alá. Egyszerre a magasztos, örömteli boldogság üdvözültségébe került, s egy hangot hallott a feje fölül:

– Nemes ifjú, az igazság megismerésére törekedj!

A pap túlsorduló boldogságtól áthatva addig kérlelte a dákinít, hogy jelenjen meg előtte testi mivoltában is, amíg az valóban elé is lépett és megáldotta őt. Hévadzsra erőivel töltötte el, és az elmélkedés fokozatairól tanította.

*A megnyilvánulás három világában
Gyűjtsd a külső és belső jelenségeket
A test, beszéd és szellem síkján egybe,
Majd összpontosíts a három misztikus csatornában a megismerésre.
Utána ürítsd ki a hármat, s lökd ki az elképzeléseket,
Oszoljanak el a fejed koronája felett.
Juss megismerésre az üresség és jelenség elválaszthatatlanságában.
A tisztaság kapuján át az égbe lökve
A tapasztalat – a tisztá jóga által – nem más, mint üresség,
S üresség az öröm legmagasabb formája.
Tartsd fenn örökkön az öröm és üresség
Elválaszthatatlan egységét.*

Dzsálandhara hét év múlva elérte a mahámudrá-sziddhit. Nevének jelentése: „a hálót tartó”.¹⁸³ Miután kinyilvánította beérkezetttségét és önzetlenül tevékenykedett számtalan lényért, háromszáz tanítványával elérte a Dákiní Mennyországát.

183 Ő az egyik megalapítója a náth sziddhák hagyományi láncának, a kilenc nagy náth sziddha egyike. Ugyancsak egyike a kapálikák tizenkét alapítójának. Bengáliában Hádipa néven ismert. Számtalan sok híres csodát vitt véghez. Tanítványa volt Kánhapa, Tántipa, Mínapa, Csaurangi, Ananga, Csarpati, Dharmapa, Csampaka, Kukkuripa és Khadgapa. Mestere Indrabhúti volt.

Dzšálandhara

Ráhula

Gharbaripa

Ráhula, a szenilis vénség, aki megifjodott

*Elyeli a holdnak fényét falánkan a sárkánybolygó, az égi Ráhu,
S így falatik fel a nem-kettős-tér, a megismerés Ráhujától
A függő keletkezés holdfátyola.*

A kámarúpai¹⁸⁴ Ráhula vénségére szenilis trotli lett, mindent elfelejtett, amit valaha csak tudott. Végül még a teste feletti uralmat is elveszítette. Nagy-nagy szégyenében, boldogtalanságában és aggodalmában eljárt a hullaégető helyre. Tán ott egyszer ráel egy mesterre, aki segítségére lehetne.

S valóban, egy napon meg is szólította egy jógi, aki sorsa felől érdeklődött. Az öreg elpanaszolta neki minden gyötrelmét: gyermekei általi üldöztetését, s félelmét az elkerülhetetlen haláltól – bár az tán enyhet ad néki. A jógi elgondolkozva nézte, megjegyyezve, hogy a halálra bizony minden embernek fel kell készülnie. Az önbizalmát vesztett vénségnek felajánlotta, hogy megtanítsa a megszabadulás titkaira. Ekképpen énekelt:

*A Szellem öntermészete az öregségtől mentes,
S a hit igaz értéke nem csökken soha.
Ha gyakorlatodat önátadással valóvá tudod tenni,
Kövess hát engem – Oda.*

¹⁸⁴ Buddha fia a vágyak formái közt testetöltve látszólag eltávolodott eredeti, halhatatlan öntermészetétől, s megnyilvánult dolgok tükrében fogta fel önmagát.

*Az „A” szótagot képzeld el fejed koronáján,
Mely belőle nővő holdtányérnak ad, ím, alapot.
Lásd hát, hogy minden, mi mulandó, teremtett:
E holdba belehatolt.*

*Ha a nem-kettős felfogás sárkánya
A képzetek alany-tárgy holdját elnyeli,
A tiszta öröm pontjában az öröm és üresség
Egyesült folyama árad.
Ebben az ellentétek mind megsemmisülnek,
S fiam akkor minden tulajdonságomat elnyeri.
Ó, a halhatatlanság mily csodás!*

Az öreg felpillantott, a jógit keresve, ám bármerre fordult, nem látta, sem közelben, sem távolban. Gyakorlatát végezve így eggyé lett a nem-kettős felfogással. Ennek nektárja keresztül folyt koponyanyílásán, a „tisztaság kapuján”. Az elaggott test így eltelített az étellel – tizenhat éves ifjú testévé változott. Ekképpen érte el a mahámudrá-sziddhit, s miután kinyilvánítva beérkezett-ségét, a város népét tanította, testben lépett be a Dákiní Mennyrországába.

Gharbaripa (Dharmapa), a bűnbánó tudós

*A megjelenő lét lámpájába
Öntséd a válaszra kész éberség olaját.
Ha a hat érzékterület kanócán felgyullad
Az egyhegyű éberség lángja,
Villanás, és nincs már a feledés,
Tompaság és nemtudás homálya.*

A bódhinágári könyvmoly élete csendes nyugalomban telt el. A szobatudósok életét élte, olvasott, tanult, olvasott és olvasott. Olvasva evett, tányérjára sem nézve. A világgal egyetlen kapcsolata a könyvtárlablakon át – lett volna, ha akár csak egyszer is kipislantott volna rajta.

Ám az évek könyörtelenül elteltek. Emberünk megöregedett, s egyszerre azon kapta magát, hogy már annyira megvakult, hogy a betűket sem látja többé. Ekkor élte át, irtózatos és szívbemarkoló felismerésként, hogy a halál bizony őt is fenyegeti. S eleddig semmit sem tett azért, hogy legyőzze eme rejtező ellenségét. Bizony, még mestere sem volt!

*Ajka hiába zeng akárhány szent himnuszot,
ha azok szerint cselekedni már rest, nem él vallásosan,
hanem arra a tehénpásztorra hasonlít,
aki a más marháit számlálgatja.¹⁸⁵*

Ám a megszabadulásba vetett hite oly erős volt, hogy egy éjjelen egy dákiní jelent meg álmában – majd a tudós hosszas könyörgésére testi valójában is. Mesterévé és misztikus kedvesévé lett. Megáldotta Gharbarit és megtanította az elmélkedés fokozataira is:

*Minden jelenségek lámpája rejti az elképzelések vaj-olaját.
A tapasztalás a kanóc, a megismerés a lobogó láng.
Gyűjtsd meg a kanócot a tiszta megismerés
Egy-nyelvű lángjával,
S a szellem kívánságteljesítő-drágakövét
Szemléld tiszta tapasztalással.*

Gharbari öt éven át elmélkedett a tanítás szerint, és elaggott teste egy nyolc éves fiú testévé változott. A megdöbbsent embereknek e verssel válaszolt:

*Ha fehérek az okok s a körülmények, e fehér feltételek
Hogyan is adnának fekete eredményeket?
Annak, kinek tiszta a felfogása,
A benne rejlő igazságot csupán tettekre kell váltsa.*

Miután önzetlenül tevékenykedett másokért, beérkezett kinyilvánítva a Dákiní Mennyországába lépett.

185 Dhammapada 19.

Dhókaripa, a szilkés sziddha

*Ó koldus, írítsd ki ezt a csónakot!
Lám üresen milyen könnyedén mozog!
Ha a gyűlölet és a szenvedély
kötelékét elvágod, eléred a Nirvánát.¹⁸⁶*

A pátaliputrai koldust „Szilketartónak” nevezték az emberek, mert éjjel-nappal alamizsnászilkét tartott magánál, s abba tett mindent, amit csak talált vagy kapott. Ám egy napon senki sem adott neki semmit, s ő egy hatalmas koronájú fa tövébe telepedett le, hogy étlen bár, de megpihenjen.

Ekkor lépett elé egy jógi, s arra kérte, adjon neki valamit. A koldust igen bántotta, hogy semmit sem adhat sorstársának, és töredelmesen elnézését kérte. A jógi ekkor felajánlotta, hogy megtaníttja a halhatatlanság tanaira. A koldus ezt azonnal örömmel elfogadta, megígérve, hogy a megszabadulás elnyert útját be is teljesíti. Hévadzsra beavatását nyerte el. Mestere ekképpen tanította:

*Halld meg hát Dhókari!
Szilkéd tiszta terébe tégy
Minden forma-ismeretet,
S ismerd fel egyként a kettősségeket!*

Három év alatt Dhókaripa elérte a sziddhit. A szilkéjét még mindig magánál hordta. Mindenkinek, aki csak erről kérdezte, így felelt:

*Íme, ez az üresség szilkéje!
Dhókari adományai: az adottságok,
Mindezekből múlhatalatlan üdv születik.
Tiszta öröm, mit Dhókari kíván,
Értitek-e ti boldog és szerencsés emberek
Dhókari titkát, kinek vágya eléretett?*

*A felmérhetetlen térben, mely a csésze természete,
A megismerés hever, minden dolog valódi lényege;*

186 Dhammapada 369

Dhókaripa

Médhini

Pankadzsa

*S a végső megismerésben feltáru
Tér és megismerés elválaszthatatlansága,
S végtelenné lesz a jógi boldogsága.*

Önzetlenül tevékenykedett másokért, s miután kifejezésre juttatta beérkeztségét, testben lépett be a Dákiní Mennysorságába.

Médhini, a kimerült földműves

*Ahogy a gyomok pusztítják a mezőt,
úgy pusztítja a vágy az embereket.
Aki megszabadul a vágytól, bő termést hoz.¹⁸⁷*

Médhini, a pátaliputrai földműves nagyon szenvedett keserves élete miatt. A föld nehezen művelhető volt, ráadásul kevés termést hozott. Így nem csoda, hogy a földművesben igen erős volt a szabadulás vágya.

Egy napon arra járt Lílapa mester, aki részvétet érzet a szerencsétlen ember iránt.¹⁸⁸ Erős akarását látva felajánlotta, hogy megmutatja neki a szabadulás útját, ha azt be is teljesíti. Emberünk ezt azonnal és őszintén meg is ígérte. Megtanulta az elmélkedés mindkét formáját.

¹⁸⁷ Dhammapada 359.

¹⁸⁸ Gundharipa és Dharmabódhi is mesterei voltak.

Ám alighogy gyakorolni kezdett, kiderült, hogy gondolatai mind-egyre elhagyott munkája körül járnak. Egyetlen percre sem tudott Lílpa tanai szerint összpontosítani. Megkereste hát mesterét és a segítségét kérte. A jógi ekkor megtanította arra, hogyan egyesítse az elmélkedés módszerét addigi életvitelével:

*A tudatosság legyen az ekéd,
Ökreid pedig öröm és fájdalom –
Ezekkel szántsad föl függő léted mezejét.
S ha e szántásba a tökéletes megismerés magjait veted,
Szüntelen öröm gyümölcsét aratja kezed –
A valóság örök áramlásának gyönyörét.*

A földműves tizenkét év gyakorlás után elérte a sziddhit. Beérkezetttségét kinyilvánítva hét pálma magasságába emelkedett, és így dalolt:

*Velünk született megismerésünk tiszta bölcsessége:
A köznapi tapasztalás felerősítése,
Önmagától a tiszta örömet adja.
Hiszen ez az öröm a létünk alapja,
Valódi öntermészetünk.
A cél ekképpen eléretett.*

Hálipaként is ismert lett, s miután számtalan formában tevékenykedett a pátaliputrai emberek javára, testben érte el a Dákiní Mennysországot.

Pankadzsapa, a lótuszból született pap

*A világban, s nem a beérkezetttségben,
A gyémánt a csillámtól önmagában megkülönböztethetetlen.
Ám, ha az üdöbe emel a valóság-mester tana,
Úgy fog e kettő hasonlítani egymásra,
Mint a Nap meg a Hold fényére
A szentjánosbogárka csillogása.*

Pankadzsa, a papfiú, elhagyott helyen, egy lótusz kelyhéből született. Tavának közelében volt egy ereklyetartó, amelyben a Könyörületességből Alátekintő Úr¹⁸⁹ felszentelt képmása állott. A pap nem vizsgálta meg közelebbről, és azt hitte, a kép a Teremtő és Pusztító Mahádévát¹⁹⁰ ábrázolja. Ezért feltételek nélkül imádta.

Ebben az országban az volt a szokás, hogy ha valaki háromszoros virágáldozatot mutatott be egy szentélynél, elvett a sok szál közül egyet, és a saját fejére tette.

Egy napon a papfiú megpillantott egy magányos vándort, amint a képmás előtt éppen áldozatot mutat be. Ám a felajánlás végeztével maga a bódhiszattva jelent meg, és ő helyezett virágot az áldozó fejére. Pankadzsaát előntötte a féltékenység, és botladozva odarohant a kényelmesen letelepedő utashoz.

– Ejnye, micsoda dolog ez! Hát ez meg hogy a csudába lehet?! Én tizenkét éve imádom ezt a képet – semmi. Te meg csak úgy ukk-mukk-fukk idejössz, leteszél egyetlen árva szál virágot, és tessék, micsoda jelet kapsz! Nahát! Ki vagy te tulajdonképpen?

– Hiába is fáradozol nem tizenkét, de akár száztizenkét éven át is, ha a tisztátalanságok elborítanak. A szív megelőzi a tényeket! „Az ember győzze le a dühöt szelídséggel, győzze le a gonoszságot jósággal, győzze le a fősვნისეget bőkezűséggel, győzze le a hazugságot igazsággal!”¹⁹¹ Árja Nágárdzsuna vagyok.

A pap a mester lábaihoz borult, úgy kérlelte, hogy a tanítványává lehessen. A mester megáldotta és beavatta a szemlélet és cselekvés egységének tanába.

*Az érzéki beteljesedetséged iránti vágy – a részvéten át –
Eredeti, meg-nem-határozott természetteddel egy lesz,
Hisz a tökéletes szemlélet megkülönböztetésektől mentes.
Íme, a Könyörületességből Alátekintő Úr.*

Pankadzsa hét nap alatt elérte a mahámudrá beteljesedtségét. Mindenre könyörülettel és részvétellel tekintett, s a lényeket az üdvözültségre vezette. Végül testben érte el a Dákiní Mennyrországot.

189 Avalókitésvara bódhiszattva

190 Sivat, a hindú isten-triád tagját.

191 Dhammapada 223.

Ghantápa, a varázsharangként csengő szerzetes

*Akkor éred el a Nirvánát,
ha némává leszel, mint egy összetört gong,
s megszűnik számodra
minden nyugtalanság.¹⁹²*

Ghantápa szerzetes volt a nagy nálandai kolostoregyetemen. Példamutatóan beteljesítette a szerzetesi szabályokat. Az öt tudomány és művészet tökéletes tudója volt. Ám egy napon elhagyta a kolostort és vándoraszketává lett, bölcsességét minden lény üdvére bocsátva. Életszentségének híre futótűzként terjedt el az egész világban.

Egy napon Patáliputrába, a nagy Dévapála király uralkodói székhelyére érkezett. Tanította az embereket, s koldulással szerezte meg mindazt, amire szüksége volt. Egy nagy fa árnyéka volt hűsítő hajléka. Megérkezésének híre hamarosan eljutott a palotába is.

A király, aki buzgó buddhista hívőként élt, gazdagsága adta lehetőségét kihasználva támogatta az országába érkező szerzeteseket és vándortanítókat. Égett a vágytól, hogy új és új módon legyen a lények javára: önnön boldogságát elősegítendő. A feleségétől értesült Ghantápa megérkezéséről, és azonmód közösen elhatározták, hogy hatalmas ünnepi lakomát rendeznek a szerzetes tiszteletére. Nyolcvannegy étel, tizennégy édesség, az italok mind az öt fajtája elkészítetett. A királyi követ azonban a vendég nélkül tért vissza: a szerzetes elutasította, hogy a palotába lépjen.

Másnap – micsoda megtiszteltetés – maga a király ment el a szerzetesért, kísérete élén. Ám hiába. Ghantápa nyomorult és érdemtelen bűnösnek nevezte ragyogó öltözékű vendégét, mondván, mindenhez, amihez a király nyúl, bűn és szégyen tapad.

A megdöbönt uralkodó nem adta fel egykönnyen, negyven napon át járt a szerzeteshez, de mindhiába kérlelte. Végül az addig oly jól leplezett düh és bosszúvágy irtózatossá várt erővel lángolt fel szívében. Ettől kezdve csak azon volt, hogy ártalmára legyen az aszkétának. Óriási vagyont ígért annak, aki a szerzetes makulátlan hírnevét feltot tud ejteni, bűnbe csábítván a bűntelent.

192 Dhammapada 134.

Ghantápa

Dzsógipa

Csélukapa

Éppen ez idő tájt tevékenykedett a városban egész India valaha élt legravaszabb kurtizánja. Ő ezt az ajánlatot a meggazdagodás nyílgyenes és teljesen bizonyos útjának tekintette. Volt egy csodaszép, tizenkét éves szűz lánya, aki olyan, de olyan gyönyörű volt, hogy aki csak ránézett, menten igaz szerelemre gyulladt iránta.

A „madám” úgy vélte, a világ mocskától érintetlen lépre tudja csalni azt, aki nem érintett a világ mocskától. Sikerének teljes tudatában jelentkezett a királynál. Ettől fogva nagyokat ittak előre a medve bőrére, egy néhai medve bőrére heverészve. A prosti akcióba lépett, napokon át járt kiszemelt áldozata nyakára. Kérte, hadd gondoskodják ő a szükségleteiről az esős évszak időszakában. Ilyenkor, mivel az utak tönkreáznak, még a vándoraskéta is helyhez kötöttél.

Ily elszánt unszolásnak Ghantápa nem bírt sokáig ellenállni. Alig telt el egy hónap – legyen hát –, rábólintott. Darimá, a prostituált, a fellegekben járt örömeiben, s végső sikeréről meggyőződve ezt a dalt énekelte városszerte:

E lány visszarántja a világi sóvárgásba a szerzetest.

Hogy is történhetne máshogy!

A csaló hamisságon át beteljesedik a fiatal lány minden vágya,

Ehhez lebírhatalan fegyvere: a neme.

Lábaim alatt hever a világ!

Amikor beköszöntött az esős évszak, Ghantápa, mint mindig, visszavonult magányos elmélkedését folytatni. Világosan és érthetően meghagyta az asszonynak, hogy csak és kizárólag egyetlen szolgát küldjön hozzá kevés táplálékkal. Az mindenbe beleegyezett, és két

héten át tartotta is magát a meghagyottakhoz. Hanem aztán! A tizenötödik napon olyan lakomát készítettett, amelyet talán még a király sem eszik. A leányát felöltöztette drága selymekbe, díszes karperecekkal, diadémokkal ékszerelte fel. Ötven szolga kíséretében küldte el az erdő szélén álló magányos kunyhóhoz, ahol Ghantápa időzött.

A szolgálak visszafordultak, mihelyt letették terhüket, s a lány ott maradt egyedül, a tálak, terítők, párnák és kancsók között – idegenkedve hallgatta a dzsungel ismeretlen hangjait. Gyorsan be is lépett az elhagyott kunyhóba, és az anyjától tanult szerelmi praktikákat idézgette fel magában, míg a remete hazajöttére várt.

Ghantápa, elmélkedését befejezve, estefelé tért haza az erdőből. Már messziről észrevette, hogy valami szokatlan dolog történik hajléka körül. A szolga, aki ekkorra már ott szokott lenni, sehol. Mindenfelé fazekak, a fűfonat hasadékain át pedig fény szűrődik ki a kalyibából. Hatalmas volt megdöbbenése, amikor belépve a ragyogó szépségű lányra lelt. Az, miként meghagyták neki, bejelentette, hogy ezután ő fogja szolgálni. Rögvest körül is rakta mindenféle finomsággal a nagy zavarban feszengő szerzetest.

Ghantápa evett pár falatot, azután erélyesen megparancsolta a körülötte tébláboló lánynak, hogy most már menjen haza. Ám ő az égre tekintve közelgő vihart jósolt és menedéért könyörgött. Amikor meg végleg kiderült, hogy szó sincs semmiféle égiháborúról, a közelgő este miatt nem mert elindulni: hisz megölnék a rablók. Mit lehetett erre mondani?

Ghantápa megengedte, hogy az ajtó előtt éjszakázzon. Ám mihelyt a sötétség leereszkedett a párás rengetegre, és az éjjeli portyára induló erdőlakók titokzatos neszezése megkezdődött, olyan félelem fogta el a lányt, hogy sikoltozva könyörgött oltalomért. Végül a kunyhóban kapott alvóhelyet.

Ám a kunyhó igen kicsi volt. Ghantápa magának építette, nem számolt vendéggel, hát még hálótárrsal! Hiába forgolódtak, moco-rogtak, testük minduntalan összeért, s a kunyhó ölében álmatlanul, lélegzetvisszafojtva fészkelődtek. Végére a szív megelőzte a tényeket – s szerelemre gyulladva egymás iránt eggyé váltak a gyönyörben. Áthaladtak az üdvözültség négy fokán,¹⁹³ eljutva a végső

193 Csaturánandá.

megszabadulásba. Ekképpen lett a lány jóginí, Ghantápa misztikus kedvese és útján társa. Egy év múlva megszületett a fiuk.

Eltelt három év. A király közben mind türelmetlenebbé és türelmetlenebbé vált. Mindegyre sürgette a prostituáltat, hogy mutasson végre kézzelfogható eredményt. Az biztosra akarván menni, mindedig várt, ám most végre érkezettnek látta az időt arra, hogy a királlyal látogatást tegyen a lányánál. Futár vitte a közelgő érkezés hírért Ghantápa kunyhójához.

A mester kedvesét tudakolta, hogy most mihez is kezdjenek. Az asszony egy másik országba szeretett volna menni, tartván a szégyentől. Így hát útnak is eredtek. Ghantápa köpenye alatt egyik karjában boroskancsó, a másikban a kisia. Ám alig haladtak valamit az úton, ott jött szembe velük elefántháton a király, mögötte a kísérete és az egész pátaliputrai nép.

– Mi van a köpenyed alatt szerzetes, mutasd! És mondd csak, ki ez a nő?!

– A fiamat tartom a kezemben, meg egy flaska bort. Ő pedig a kedvesem.

– Háhá! És még én vagyok bűnös! Látjátok, emberek! Szerzetes és fia van! Látjátok?!

– Foltatlan vagyok, minden bűntől ment. De te, király, ki a szennybe ragadt, vakon gyalázol. Minden vádad igaztalan.

A király üvöltve szapult a aszkétát. Egyszerre, minden előzetes figyelmeztetés nélkül, Ghantápa a földhöz vágta a gyereket és a kancsót. A Földistennőt nagy félelem fogta el, és hatalmas vízáradatot fakasztott, amely felfogta a leeső fiút és korszót. Ott lebegtek egy ideig, majd a fiú gyémánt-villám-jogarrá¹⁹⁴ lett, a korszó pedig varázscsengővé.¹⁹⁵ Ugyanekkor a jógi és kedvese úgy jelent meg a levegőben lebegve, mint a Megtartó Istenség és misztikus kedvese, a Vaddisznófejű Dákiní. Az ellentétek egységét megjelenítő tartásban ültek – elválaszthatatlan egyesülésben.¹⁹⁶

Ezalatt az embereket alant elsodorta az ár. A király és udvara, a bámész városi nép tehetetlenül kapálózva könyörgött irgalomért a mesterhez. Ám ő haragjában szilárdan kitartva nem lépett ki elragad-

194 Vadzsra.

195 Ghanta.

196 Jab-Jum.

tatottságából. A víz már-már végleg átszapott a siránkozó tömegen, amikor megjelent a Könyörületességből Alátekintő Úr, és lábával megállította az áradatot, ott, ahol a földből kitört. Az emberek az utolsó pillanatban megmenekültek.

Földre borulva kérték a mester bocsánatát, a sziklafalban pedig egyszerre csodálatos módon megjelent a Könyörületességből Alátekintő Úr kő képmása. A lába alól mind a mai napig forrás tör fel. Gbantápa ekképpen tanította az őt kérlelő embereket:

*Méreg és gyógyír: ezt kettőnek véled,
Am öntermészetük szerint ezek egyik.
Ne tégy hát az úton ilyen kitéltelt:
„Ártó” meg „segítő”: így ugyanazt
Kétszer nevezed meg.
Nem utasít el semmit a bölcs, ki ezt felfogta,
De aki nem beérkezett, a kétségek foglya,
S a lét forगतagában,
Az öt méreg¹⁹⁷ által bizony elveszett!*

A király és a nép e tanításon át felfogta végre öngazoló ítéletei szenvedést okozó mivoltát, és a felébredés útjára lépett. A mestert ekkor nevezték el Gbantápanak, „varázsharangot tartónak”. A szerzetes fiát „Gyémánt-villám-jogar tartónak”¹⁹⁸ nevezte el. A lány pedig, aki időtlenül mindig arra vette rá a mestert, hogy szegje meg a fogadalmát, most végre megnyilvánult, mint az Önzetlenség Istennője. Tanításán át a szerzetes felfogta kettősségeken alapuló létének valódi természetét, és a legmagasabb üdvözültség honába lépett.

*Ahhoz, hogy üdvözülj, kösd össze a hármat.
Tedd egygé a misztikus csatornákat.
Háromra ügyel a bölcs,
Aki a beteljesedettségre vágy –
S e három:
A valóság-mester, a jelenségek, s az éber tudatosság.*

197 Pancsaklésa, az „öt szenv”: vágy, gyűlölet, tompaság, gőg, féltékenység.
198 Vadzsrapaní.

Dzsógipa, a zarándok

*Ha a szellem fénye,
Ez a ragyogó és heves lángnyelvo,
Gyújtópontján összpontosíttatik
Az egyhegyű-éberségben,
Akkor a mozgó és mozdulatlan jelenségek
Eggyé válnak öntermészetük egységében.*

Dzsógipa, az Odantapuriba való csandála, kasztonkízüli, hatalmas erőkkkel bírt, de igen buta volt szegény. A bölcsességnek bizony meglehetősen híjával volt. Így amikor Savaripa mester megáldotta és bevatta Hévadzsra Istenség tanaiba, bizony hiába ismerte meg az elmékedés két fokozatát. Amint tettekre akarta váltani a hallottakat, be kellett látnia, hogy semmit sem értett meg azokból.

Ismét elballagott hát Savaripához, aki meghagyta neki, hogy mivel erre valószínűleg már képes lesz, zarándokoljon el a huszonnégy nagy kegyhelyre,¹⁹⁹ s az egész zarándoklat alatt mormolja Vadzsra Héruka varázsimáját.²⁰⁰ Dzsógipa tizenkét éven át vándorolt, hittel mormolva az imát. Végül elérte a mahámudrá-sziddhit. Ötszáz éven át tevékenykedett önzetlenül másokért, számtalan módszert és képességet felhasználva. Végül testben lépett be a Dákiní Mennysországaiba.

*Nincs út az űrben,
kízüil nincs remete,
örök összetevők nincsenek,
a Felébredett meg se rezdül.*²⁰¹

199 Púrnapiri, Oddijána, Dzsálandhara, Kámarúpa, Arbuda, Godávarí, Rámesvaram, Dévikotta, Malava, Odra, Trisakune, Kószala, Kalinga, Lampáka, Káncsí, Himálaja, Pretapurí Tsaritra, Grihadéva, Szaurástra, Szuvarnadvípa, Nagara, Szindhu, Maru, Kulánta.

200 Tantrikus Buddhista védőistenség mantráját kellett mormolnia.

201 Dhammapada 255.

Csélukapa, az újjáéledt mihaszna

*Évről évre a mester parancsát követem,
S kioltódott immár a föld, víz, tűz, levegő, mind a négy elem.
A jelenségek, ím, önmagukat emelve égi világba,
A mahámudrává lettek a természetesség által.*

Csélukapa, a mangalapuri lustaság, teljesen használhatatlan volt a világ számára. Nem dolgozott, nem lótot-futott a megélhetésért. A gazdasági hírekre rá sem pislantott, semmit, de semmit nem csinált. Leginkább egy fa alatt heverészett, a valóság mikéntjén töprengve.

Egy napon, amikor fűszálat rágcsálva éppen fája alatt feküdt és a felhőket bámulta, odalépett hozzá Maitripa mester. Szintén a fa hűsítő árnyékába kíváncszott. Kettesben heverésztek tovább, majd szép lassan beszédbe elegyedtek. A jogi számára hamarosan egyértelművé vált, hogy a mihaszna szerfelett bölcs és érett gondolkodású férfi, s igaz figyelemmel fordul az igazság felé. Megkínálta hát mindazzal az elemőzsiával, amit még reggel kapott az emberektől, alamizsnaként.

Miközben eszegettek, megkérdezte, nem lenne-e kedve beteljesítenie egy gyakorlatot a világ üdvéért. A mihaszna, akit lustasága eddig megakadályozott abban, hogy egy mester keresésére induljon, örömmel beleegyezett a dologba. Ekképpen nyerte el a Megtartó Istenség tanait és áldását. Maitripa ekképpen tanította:

*Tested és a középső csatorna tavára
A megismerés hófehér hattyúja száll.
Két patak vize – a szélső csatornák –
Táplálja e tavat, s a figyelem gátja által
A víz a tóban megmarad:
A hattyú nem röppen tova.*

Csélukapa kilenc éven át elmélkedett a tanultak szerint, és elérte a mahámudrá beteljesedettségét. Minden gátló lustasága és tespedtsége éberséggé és szárnyaló boldogsággá nemesedett. Ekképpen dalolt:

*A fogalmon-túli, a képzetet-nem-alkotó:
Az avadhúti maga lett a tó.*

*Öröm dalát éneklő hattyú itt az ismeret,
S egygé tett testet, beszédet és szellemet.
A madár itala az örök élet nektárja,
Szárnyát kitérve úszik tükörsima vízben,
Semmitől sem kötött szabadságban.*

A mester²⁰² testben távozott a Dákiní Mennyszázáába.

Gódhuripa, a madarász

*Kézben tartva mind a hármát, a csodás jóginőt ölelem.
Ó, örökön szűz, nem élhetek nélküled, egyetlen percre sem!
Ajkad méz csókkal illetem, s lótusz nektárod lett
Éltető italom.²⁰³*

Bizony, a madarász különös fickó volt.²⁰⁴ Rabul ejtette a tollas kis lényeket, hálója elől egy sem menekülhetett. Amikor a lét ürességtermészete megjelent előtte Virúpa mester alakjában, sorsára hivatkozva mentette magát. Szenvedést okozva élt, tettei megkötötték, s ő legalább annyira rabja volt a madárkáknak, mint azok őneki. A jógi azonban feltárta előtte a lét megszabadító természetét. Eme eleddgi észrevétlen drágakő előtt örvendő szívvel borult le a befogóháló ura. Ekképpen köszöntötte tanítóját:

*Ha a bűnös iránt ily kegyes az örök üdv mestere,
Hogyan is lelhetne elutasításra?
Vezessen hát tana áldott szabadságba!
Beteljesítem mindazt, amire tanítasz.*

A jógi beavatta és megáldotta, majd megtanította az elmélkedés módzóataira:

202 Csélukapa azonos az idősebb Kálacsakrapádával, így ő az „Idő Kerekének Titkos Szövetneke” tanainak idő feletti tudója. E tanítást Sambhala országában nyilatkozta ki neki a Könyörületességéből Alátekintő Úr.

203 14. dal, közli Dasgupta, S.: *Obscure religious cults*, Calcutta, 1976.

204 A madarász Disunagar városában élt, neve a „vágura”, azaz háló szóból ered.

*Meg van vakítva a világ, csak kevesen látnak.
Az emberek akár a hálóba zárt madarak,
csak néhányan szabadulnak ki, s érik el a Mennyet.²⁰⁵*

*Ne feledd, mindaz, amit szeretsz, legyen a módszered,
Mert amit keresel: öntermészeted.
S ha valóban igaz önmagadban
Keresve rátalálsz, üdvödet föl akkor ki mérheti?
A madár éneke legyen az utad!
Dal és gondolat benned egygyé legyen.
Veszítsd el önmagad a pompás trillában,
Halld a koil-madár²⁰⁶ édes énekét.
Így tárul ki előtted minden hang azonossága,
S ekkor hangzás és hallgató megmutatkozik,
Mint a mindent felölelő valóság szabadsága.*

Gódhuripa e szerint a tanítás szerint tett egygyé gondolatot, szavakat és tetteket, s felfogta a hangzás és üresség egységét. Kilenc év után elérte a mahámudrá-sziddhit.²⁰⁷ E dalban nyilvánította ki beérkeztségét:

*A külső és belső jelenségeket megtapasztaltam mind,
Mint magát a szellemet,
S a szellem öntermészete fényként felfogatott.
Alva, éberen, álomban s az elmélkedés elragadtatottságában,
Tökéletesen felébredetten, a dharmakája általi hordozottságban
A felébredettség tökéletessége megvalósítottat.*

A világban maradt minden lény üdvére száz éven át tevékenykedett önzetlenül másokért. Végül, kinyilvánítva beérkeztségét, háromszáz tanítványával együtt testben érte el a Dákiní Mennyországát.

205 Dhammapada 174.

206 Eudynamis scolopaceus. A kakukkfélék családjába tartozik. Fiókáit ugyanúgy dajkamadárral költeti ki, akárcsak európai rokona, ám a koil-fióka nem löki ki a fészekből a többi kismadarat. Gyümölcsökkel, esetenként apróbb rovarokkal táplálkozik. Éneke igen jellegzetes, szép dallamú, nevét is messzehangzó kiáltása után kapta.

207 Másik mestere Lílapa, tanítványa Dharmapa és Médhini volt.

Gódhuripa

Lucsikapa

Nirgunapa

Lótusz és Mennydörgés közepén találkozik,
 S egyesülésükben lobogó tűzzé lesz
 Csandáli, tűzzé a dombí háza.
 Kezembem a Nap s a Hold, és vizet öntök,
 Ám nem lesz perzselő tűz-parázs, sem füst.
 ... az égbe lép a világhegy csúcsán át.²⁰⁸

Lucsikapa, aki megszökött a világból

Kezdetlen idő óta küzdünk,
 S mindegyre úz a létforgatag áradó hullámzása.
 A valóság-mester a biztos szekér, ki a nehéz átkelést
 Meg meri tenni, s minket a szabadságba általviszen:
 Most!

Lucsikapát,²⁰⁹ a bengáliai papot, megrettentette a halál. Minden erejét próbára tette, hogy embereket látott maga körül meghalni. Félelme arra sarkallta, hogy kiutat találjon szorongatottságából, a halál tényére választ leljen. Sorra próbált támaszra lelni megszokott világának dolgaiban, de mindig bebizonyosodott, hogy biztosnak vélt menedékei a halál hatalmának bizony alávetettek.

208 Közli Dasgupta, S. : Obscure religious cults, Calcutta, 1976.

209 Neve a szanszkrit luncsaka szóból ered, ami annyit tesz: „aki ki akar jutni”.

Végül a magányba menekült, s mivel hírére vette, hogy a buddhista jóga mesterei a halhatatlanság titkának birtokosai, egyéb vágya sem volt, mint mesterre lelteni, akitől tanulhatna. Így hát érthető, hogy mikor végre egy jógi sétált oda magányos tanyájához, emberünk rögvest leborult lábai elé. Tisztelettel köszöntötte – megmentőjeként. Az csodálkozva kérdezte, miért e nagy ünnepélyesség.

*Elhagytam a világot, hogy az utat kövessem,
S világtalan bolyongtam, egész mostanáig.
Ezen üdvoteli napon mesteremre leltem:
Ily mérhetetlen örömet ugyan ki látott?
Szilárd hittel kérem tanításod!*

A jógi Szamvara Istenség tanaiba avatta be. Megtanította az elmélkedés mindkét fokozatára. Tizenkét éves gyakorlás után, egyesítve az elmélkedés fokozatait, Lucsikapa elérte a beteljesedettséget. Ekképpen nyilvánította ki beérkeztségét:

*Van létforogató, s van a nemtudás ellobbanása:
Ez kettősség, s én mégsem látok semmi különbséget!
Tiszta örömmel hívják a megszabadulást,
Ám ha köt még bármi ragaszkodás,
Nehézzé lesz úgy az átjutás!*

Így dalolt, s eltűnt – testben érve el a Dákiní Mennyrországot.

Nirgunapa, a megvilágosodott semmirekellő

*A mester tanítása szabadító középutat mutat,
A kavargó érzelmek s száz vívódó gondolat mind elnyugszanak.
E hullámzó zűrzavar az elmélkedésben elcsöndesül,
S mi a kiegyensúlyozott éberségben nyugalmat lelünk.*

Nagy örömmel, pompázatos lakomával és díszes ceremóniával ünnepelte egy purvadésai család a legkisebb gyerek világrajöttét. Minden reménységüket e fiúba vetették. Ám ahogy teltek az évek, s az

felcseperedett, rá kellett döbenniük, hogy olyannyira hasznavehetetlen, hogy még a legeslegegyszerűbb dolgot sem tudja elintézni. Gyengeelméjű lustaságnak, tehetetlen trotlinak nevezték, s állandóan gyalázták.

A fiú végül kimondhatatlan szorongásában és magányosságában elszökött otthonról. Egy elhagyott helyen telepedett le. Itt talált rá Krisnácsárja mester. Arra bízta, hogy legalább a koldulással próbálkozzon meg, ahelyett, hogy tehetetlenül éhenhalna. A fiúban azonban oly mélyre beivódott a sok kárhoztató szó, hogy semmi önbi-zalma sem maradt. Teljesen átadta magát depressziójának és nihiliz-musának. A jógi végül így szólt hozzá:

– Ha nem is bízol magadban, azért a halált csak féled, ugye?

– Nem csak félek, de rettegek a haláltól, no de mit tehetnék ellene?

A jógi ekkor megígérte, hogy megtanítja a halál legyőzésének módszerére, ha megígéri, hogy azt gyakorolni fogja. A fiú ígéretet is tett. Ám feltételül szabta, hogy a gyakorlat olyan legyen, hogy fek-tében is gyakorolhassa, mert felállni bizony nem fog ő senki és semmi kedvéért. A jógi bevatta a titkos tanokba, és ekképpen tanította:

Nem mai, hanem egy réges régi mondás ez, Atula:

„Szidalmazták, ki némán ül,

szidalmazták, ki sokat beszél,

s szidalmazták, ki mértékkel szól.”

*Nincs a földön olyan ember, akit ne szidnának valamiért.*²¹⁰

Tudó és tudott: mindkettő csalás.

Ki ezt fel nem fogja, részvétre méltóan,

Félelemtől és reménytelenségtől gyötörődve szenved.

Ám a félelem maga valójában alaptalan!

Ismerd meg valódi természetét!

Tiszta fénnyé lesz a tudat folyamának árja:

A forma és üresség elválaszthatatlansága.

S te ekkor gátaktól szabadon vándorolsz,

Át úton és falvakon: Szent Bolond.

210 Dhammapada, 227.

Nirgunapa²¹¹ kolduló remetévé lett, szakadatlanul végezve gyakorlatát. Megismerésre jutván tanította az arra érdemeseket. Ha valakivel összetalálkozott, s az megkérdezte tőle, hogy kicsoda, ő a szemébe nézett és sírva fakadt.

Fokozatosan kioltódott minden szellemét sötétítő illúzió, s ő egyszerűen, minden erőltetés nélkül elérte a mahámudrá-sziddhit.

Testben érte el a Dákiní Mennyszágát.

Dzsajánanda, a varjak mestere

*Időzőm immár a tudatosság elragadtatásában,
Öntermészetünk tisztaságában,
Minden megkülönböztetéstől szabadon!
Beérkezetségem ajándéka a valóság bizonyossága,
Mit nem tarthat sem elővételezettség, sem kétség rabságban!*

Bengáliában történt, egy hithű papkirály uralkodásának idején, hogy az egyik Brahmá-hívő miniszter titokban a buddhista tantra gyakorlásának szentelte magát.²¹² Módszere sikerre vezetett, s ő elérte az üdv állapotát anélkül, hogy erről bárki is tudomást szerzett volna. Áldozati adományként felszentelt süteményt ajánlott fel a tantrikus isteneknek, amit aztán a varjak eszegettek meg. Ám egy másik miniszter kileste titkát. Mint az államvagyon tékozlóját bepanaszolta a királynál.

Az uralkodó rögvest börtönbe vetette emberét. Hiába védekezett a miniszter azzal, hogy az isteneknek bemutatott áldozat nem holmi bűnös pazarlás, hanem az egész országra üdvöt hozó tett, láncaitól nem szabadult meg.

Igen ám, de elérkezett az óra, mikor a pap imádkozni szokott, s a varjak, mint mindig, most is mindenfelől összegyülekeztek. Várták a sok finomságot. Most aztán várhattak! Amikor végre nagy éhesen rádöbrentek, hogyan is áll a helyzet, huss, nagy dühösen lecsaptak az utcán sétáló emberekre. Csípték őket, ahol csak érték!

211 A „nirguna” szó jelentése: érték nélküli, tulajdonságoktól szabad.

212 Atísának és Kálacsakrapádának volt a tanítványa.

Dzsajánanda

Volt valaki a tömegben, aki értette a varjak nyelvét. Így derült ki, hogy az uralkodó börtönbe vetette azt az embert, aki a madaraknak apja és anyja volt.

A király a történetek láttán megértette, hogy igaztalanul bánt miniszterével. Nyomban kiengedte, bocsánatot kérve tőle. Ekkor Dzsajánanda parancsára a varjak elszéledtek.

Ezt látva a király szívének keménysége felengedett, s felébredt benne a szenvedéstől való megszabadulásba vetett hit. A Varjak Mestere,²¹³ aki aztán mindenfelé ismertté lett, ezt a dóhát énekelte:

*Elértem a beteljesedettséget a mester áldásán át,
A veleszületett, önmaga által felkelő, tiszta tudatosságot.
Így lettem hát a tiszta öröm miniszterévé,
Nem szolgálva többé az örvénylőn szenvedő világot.
A király, a lét természetesen fénylő lényege,
Lebírt minden ellent, s a kettőségeket:
Kieltódott a világi örömök számára,
Elnyervén az igaz valóságot.
Halljátok emberek, ti mit sem tudók, halljátok,
A győzelemről Dzsajá nektek mit énekel!*

Hétszáz éven át szolgált önzetlenül másokat, majd elérte a Dákiní Mennysorságát.

213 Nevének jelentése: „aki a győzelemnek örvend”. A tibeti források megemlítik, hogy kínai útja során kereste fel országukat, s oly nagy tiszteletet keltett, hogy a tibetiek Szong-cen-gan-po király megtettesüléseként tisztelték.

Pacsaripa, a kenyeres sziddha

*Sehová nem nézve a középpontot látom –
Legfőbb öröm, ellobbant öröm, tiszta gyönyör!
Gyakorold hát a tantrikus titkok mágiáját,
Gyűjtsd a jógi közvetlen tapasztalását.*

Pacsari igen-igen szegény csapati-árus volt Csampában. Egyetlen ruhadarabjaként egy rongyot tekert ágyéka köré. A csapatit, ezt a kelesztetlen tésztából készült kenyérféleséget egy árustól szerezte be. Az utcákon az embereknek adta el árúját, ekképpen vezette életét.

Ám egy napon nem tudott eladni egy darabot sem készletéből. Mardosó éhségében elkezdett hát rágcáslni egy csapatit. Ebben a pillanatban megjelent előtte egy szerzetes. A kenyeres azonnal leborult előtte tiszteletében, s átnyújtotta neki a maradék kenyeret. A szerzetes elbeszélgetett jótévőjével. Miután megismerte körülményeit, elmosolyodott és így szólt:

– Nos, legyen hát akkor e kenyér beavatási ajándékom, ha kívánod, megtanítalak a megszabadulás tanára.

Pacsari elkészítette a köszönetadás világkörét, a szerzetes pedig virágokat ajánlott fel. Ezen keresztül nyerte el a kenyér adományozója a három drágaság oltalmát, tette le a bódhiszattva fogadalmát. A Világokba Alátekintő Úr hatszótagos varázsimájának titkát nyerte el – mert a bódhiszattva volt, aki a szerzetes képében tanította. De erre a kenyeres akkor még nem döbönt rá.

Pacsaripa ezután szüntelenül gyakorlatát végezte. Koldulásból tartotta fenn magát. Egy napon a város forgatagában összeakadt korábbi munkaadójával. Ő rögvest annak a kenyérnek az árát követelte rajta, amivel tartozott neki. Mikor kiderült, hogy a koldusnak nincs semmije, a hirtelen haragú gazda dühödten ütlegetni kezdte.

– Nem egyedül ettem meg a csapatit – kiáltott a megtámadott –, mindketten ettünk belőle, mester és tanítvány is!

A kiáltást oly különösen verték vissza a falak, s oly hangosan csengett, hogy a támadó rögvest elengedte áldozatát, ijedtében nekiadva a csapatit. Pacsari pedig elment a Könyörületességből Alátekintő Úr templomába, és a bódhiszattva szobra előtt pénzt kért a csapatiért, s abban a pillanatban megjelent előtte egy zacskó arany. Ezt korábbi munkaadójának adta, s vétke így eltöröltetett.

Ekkor ez a gondolat merült föl benne:

– Mesterem nem lehet más, mint Árja Avalókitésvara! Elmegyek hát és megkeresem! El is indult a Potalába, a bódhiszattva lakhelyére, ám útközben egy tüskével teli erdőbe ért. A lába csupa seb lett. Nagyot kiáltva hívta a bódhiszattvát, s ő testi valójában jelent meg előtte:

– Igen, én vagyok a mestered. Ám mondj le arról a képzetedről, hogy a Potalába mész. Térj inkább vissza Csampába, s vezesd tanítványaidat.

Pacsarit múlthatatlan öröm töltötte el, felröppent a levegőbe. Visszatért hazájába, s tanítványait a jelenségek és az üresség elválaszthatatlanságáról tanította. Mindenhol ismertté lett, s végül testben érte el a Dákiní Mennysországot.

*Az öröm lángjai sütik az élet kenyerét,
Nem fogyó ételét az üdvözültségnek.
Étkedül ez legyen a tiszta önzetlenségben,
Így minden szenvedéstől megszabadulsz.*

Csampaka, a virágkirály

*Se szantálfa, se tagara, se jázmin
illata nem száll a szél ellenében,
a jóság mégis szembeszáll a széllel,
a jó áthatja az egész világot.²¹⁴*

Csampaka király, aki Csampá királyságában uralkodott a virágok szépségének rabja volt. Király és királyság egyaránt arról a csodaszép, törékeny fehér és sárga virágokat hozó növénykéről kapta a nevét, amely a palotát övező kert és az egész birodalom díszje volt.²¹⁵

Virágok között állt faragott trónusa is, és éppen ezen üldögélt, amikor egy vándorjogi lépett elé, alamizsnáért koldulva.

214 Dhammapada 54.

215 *Michelia Champaka*: a liliomfafélék rendjébe tartozó zárvatermő növény. Virágait teaillatosításra használják, de ebből nyerik a „kampakolajat” is. A növénynek mind a kérgéből, mind a virágából, mind a leveléből gyógyszert készítenek.

A vándor életszentsége a lelke legmélyéig megérintette a királyt, s a felséges úr trónusáról leszállva maga mosta meg vendége poros lábait. Díszhelyre ültette, és válogatott ételeket hozatott számára. Tisztelettel felkérte, legyen az udvar papja, s a jógi ebbe bele is egyezett. Az étkezés befejeztével Csampaka és a jógi a virágok közt sétálva beszélgettek. Ahogy egyre beljebb és beljebb haladtak, a kert rejtett szépségei sorban feltárultak, s a birodalom gyönyörűsége ragyogón megmutatkozott.

Ám egyszerre a dicsőség lappangó vágya hurkot vetett a királyra. Afelől kezdte faggatni a világlátott aszkétát, hogy talált-e bárhol útja során olyan csodálatos helyet, mint a királyi viráglugas, s olyan királyt, mely hozzá, Csampakához fogható.

*Király vagy, s királyságod szépsége nem vitás,
Ám önámítás volna azt hinned, hogy élted végén
Mindezt elviszed. A távozás – miként jövedeled:
Üres volt, s üres lesz kezed.*

Amint a király végiggondolta e verset, a testiség bilincsei úgy hullottak le róla, mint elvirágzáskor a sárga szíromlevelek. Mestereként tekintett a jógira, aki Buddha tanairól beszélt neki és megáldotta. Megtanította az elmélkedés mindkét szintjére. Ám a király gondolatait oly erősen megkötötték szeretett virágai, hogy egyetlen pillanatig sem tudott másra összpontosítani. A jógi ekkor ekképpen tanította:

*A jelenségek üresség-természete a mesteri tan virága,
melyre a tudatosság méhe száll.
E virág pora a végtelenség ambróziája,
S a Három Test²¹⁶ kaptárja méhre vár.
Mert hisz egy valójában virág, virágpor és méh,
S méz a túlcsonduló, nem-múló tiszta öröm.
Legyen e méz éltető ételeid,
A szemlélődésben hagyd el a kettősségeket.
Ezt a Hatodik Buddha²¹⁷ tanítja neked,
Nyilvánítsd ki beérkezetségedet!*

216 Trikája: a Buddha Három Teste.

217 Vadzsradhara Ádibuddha.

Pacsaripa

Csampaka

Bhiksanapa

Ezeket mondván a jógi egyszerre eltűnt. A király tizenkét éven át elmélkedett. Felfogta a mester tanainak, a jelenségek ürességtermészetének, a szellemének alapját képező valóságnak, és a színről-színre látásnak el-nem-különülő természetét, és elérte a mahámudrá legmagasabb beteljesedtségét. Csampakapádaként, „virágkirály-mesterként” lett ismert,²¹⁸ s végül feleségével, udvarával, országa minden lakójával együtt, testben érte el a Dákiní Mennyországát.

*Miként tiszta fény a módszer és bölcsesség egyesülése,
A valóság-mester: mindent-felölelő, állandó folyam.
Önmagától, kényszertől mentesen felnövő,
Kívánságteljesítő fa a szahadzsa,
Melynek önmagában tökéletes gyümölcse: a Három Test maga.*

Bhiksanapa, a kétfogú sziddha

*Követve
Az egyesülés örömének felfoghatatlan útját,
Mely a megismerő tudás
Hasonlíthatatlan és elérhetetlen szentélyébe vezet,
A bölcs jógi
A tökéletes kiegyensúlyozottsághoz igazodva,
A valóság-mester tanításán át
Beérkezett.*

²¹⁸ A csampaka virága az Eljövendő Buddha, Maitréja szimbóluma.

Élt egykoron Pátaliputrában egy alacsony kaszthoz tartozó ember. A kényszer koldussá tette, mert eltékozolta öröklött vagyonát, elvesztegette mindazt, amije csak volt. Faluról falura, városról városra járt tehát, s az emberek könyörületességére bízta magát. Ám egy napon semmit sem kapott, s az éhségtől és kétségbeeséstől mardosva egy elhagyott helyre ment. Összekucorodva átadta magát sorsának.

Ekkor megjelent előtte egy dákiní. Sorsa felől kérdezte, s emberünk elpanaszolta neki minden bánatát. A tündér egyszerre felajánlotta, hogy varázsereje segítségével megmenti, ha elhatározását kinyilvánítja. A koldus ekkor egy fogóval kihúzta az összes fogát egy alsó és egy felső kivételével, és átnyújtotta mesterének. A dákiní a beteljesített adottságok és a színről-színre látás egységének tanába avatta be.

Bhiksanapa hét év után elérte a tökéletességet.

Ezután is vándorolva járt az országban, de immáron azok kedvéért, akik tanításaira fogékonyak bizonyultak. Évekkel később a Dákiní Mennysországaiba lépett.

*Akinek lecsendesült a teste,
lecsendesült a beszéde, lecsendesült az elméje,
aki összeszedvén felépítette azt, ami szétesett,
aki kihányta a világ csalétkeit,
azt a koldust lecsendesedettnek hívják az emberek.*²¹⁹

Dhilipa, az élvhajász kereskedő

*A haszon, a gazdagság és az élvezetek hajszolása
elpusztítja a balgákat, de nem a túlsó partra igyekvőket.
Az efféle kincsek utáni szomj révén a balga
elpusztít másokat, és ezzel önmagát is elpusztítja.*²²⁰

Dhilipa, az olajárus, Szatapuriban élt. Üzlete rendkívül jól jövedelmezett, hihetetlenül gazdag volt, az emberek messzi földről eljöttek portékájáért. Minden pénzt megadtak egy flaska eredeti

219 Dhammapada 378.

220 Dhammapada 355.

Dhilipa

Kumbharipa

Csarbaripa

„Dhilipa féle olajért”. Emberünk pedig ki is élvezte gazdagságának minden örömét. Hatalmas lakomákat rendezett – minden étkezése nyolcvannégy féle főételből, tizenkét édességből és öt válogatott italból állt. Efféle fényűzés csak a királyok számára volt megengedett.

Egy napon betért hozzá a tudós Bhahana, aki a lét szenvedésteli természetéről, s a megszabadulás módszeréről tanította. A kereskedő ekkor felkérte, hogy legyen házának papjává. A tanító ott is maradt, s amikor egy napon megpillantotta Dhilipát, amint a szezám-magvakból olajat présel ki, a következőképpen tanította:

*A szezám magja nem más mint a tested,
S a szellem üres természetének edényét
Vélekedéseid s elképzeléseid olaja tölti meg.
Forma és üresség egységéből sodord kanócodat,
S gyűjtsd meg azt az éber tudatosság ragyogó lángjával:
A nemtudás sötétje máris elűzetett.
Így a kifogyhatatlan örömben időzz,
A felülmúlhatatlan csodálatos megszabadulásban.*

A kereskedő kilenc év után egyesítette az elmélkedés két fokozatát, s elérte célját. Testéből sugárzó fény áradt, mely betöltötte mind a négy égtájat. A hír hallatán a király követet küldött hozzá, hogy megbizonyosodjék a valóságról, s Dhilipa ekkor így énekelt:

*No lám, ha összemérhető rang s vagyon,
Meg az üdvözülttség kiapadhatatlan forrása,*

*Úgy lám, csakugyan király vagyok, s birodalmam
A Valóság Királysága!*

Az emberek hittel és odaadással kérték tanítását. Ő az embereket a nekik legjobban megfelelő módon tanította. Beérkezettsegéről ekképpen dalolt:

*Felfogtam öntermészetemet a Buddhaként,
S Buddhává lett ekkor minden valóság természete.
A szahadzsa – a veleszületett teljesség – erő-átadása
A nemszületett Vadzsradhara valójával itat át.*

Évekkel később, sokak kíséretében érte el a Dákiní Mennnyorszáját.

Kumbharipa, a fazekas

*A megszokások pörgő korongján
Formáltatik a lét dala és tánca,
Ám az éberség s a megismerés tüze
Kiegyezett most minden tompa árnyat.*

Kumbharipa, a fazekas, Dzsómanasríben élt. Napestig szakadatlanul dolgozott megélhetéséért. Tevékenységének egyhangúsága azonban rettenetesen nyomasztotta, s ő egyre erőteljesebben változás után vágyott. Így amikor egy napon egy jógi élelmet kért tőle, teljes bizalommal elpanaszolta neki problémáját, munkájának hasztalanságát és vesződséges voltát. Az aszkéta ekkor minden lény állandó nyomorúságáról, a szenvedés világköréről beszélt neki. A fazekasban felébredt a vágy – megszabadulni minden nyomorúságtól, s kérése nyomán beavatást nyert a megszabadulás titkos szövéténekébe.

*A nemtudás földjéből készítettetted a szenvedések agyaga,
S a kapzsiság, sóvárgás korongján készült hat fazéknak
Ez az anyaga.
A tiszta éberség lángjával égesd ki őket, akkor nem-múló
Tartalommal telítődnek.*

A kézműves hat hónap után elérte a sziddhit. Ezután fazekaskorongja magától forgott. A kész fazekak úgy ugrottak le róla, ahogy az öröm sugárzott szívéből. Amint a város lakói értesültek beérkeztségéről, Kumbharipának,²²¹ „fazekas mesternek” nevezték el. Ő, miután felismeréseit kinyilvánította, testben érte el a Dákiní Mennyországát.

A náth sziddha Csarbaripa (Csarpati), aki kővé változott

*Az ön-beteljesítés minden Buddha
Legmagasabb fogadalma.
Aki szellemének öntermészetét mindig felfogja,
Azzal a szemlélettel bír, amivel a Buddha.*

Élt egykoron Magadhában egy jómódú csorda-tulajdonos. Seregyi vizibivalyt, bárányt és lovat mondhatott a magáénak. Amikor meghalt idős apja, hatalmas halotti tort rendezett. Az emberek hosszú időn át emlékeztek rá fenséges pompája miatt.

Még mielőtt véget ért volna a több napos áldozati rítus, a férfi a család többi tagjával együtt egy reggel elment a szent folyóhoz, a Gangeszhez, hogy rituális fürdőt vegyen. Nem maradt otthon más, csak a legfiatalabb feleség, újszülött gyermekével.

Ahogy az asszonyka otthon tett-vett, egyszerre, mintha az égből ereszkedett volna alá, előtte termett Csarpati mester, s elemózsiát kért tőle. Mikor meghallotta vendéglátójának aggályait, miszerint szidalmazást kap, ha a már igencsak megfogyatkozott ételből másnak is ad, felajánlotta, hogy ebben az esetben jöjjön el erdőn túli kunyhójába: vezesse útján a szent tűz lángja. Míg evett, csodálatos szavakkal mesélt a lét boldogságáról, s olyan örömet gyújtott hallgatójának szívében, amit az eleddi sosem érzett.

Nem sokkal azután, hogy a remete elment, hazajött az anyós. Látván az étkezés maradványait, olyan vadul kezdett veszekedni a fiatalasszonnyal, hogy az elviselhetetlen fájdalmában gyermekét felkapva elrohant Csarpatihoz.

221 A „kumbhaka” kifejezés a hindú tantrában a légzés ellenőrzésének egyik kifejezése.

– Jól van így – köszöntötte a mester, és vízzel hintette meg mindkettejüket: anya és gyereke Buddha kőből lévő képmásaivá lettek. Semmi szükség nem tudta hát őket eztán sanyargatni.

A fiatal apa éppen ekkortájt ért haza, s kereste eltűnt feleségét. Amikor megtudta, hogy elment hazulról, keresésére indult. El is jutott a mester kunyhójáig – s a víz beavatásán keresztül ő is a Buddha kőből való másává lett. A mester mindhármukat egy alapra állította.

Ekképpen jött el, keresvén a többit, eltévedt bikaborjúként az egész család, a rokonok s a barátok, háromszáz ember egymás után. Mindnyájan a Buddha kő másaivá váltak.

A csordabirtokos fia elérte a nyolc nagy varázslatos képességet, s az egész országban ismertté vált.

Csampá királya is tanítványává lett, akárcsak a gudzsarok, ezek a szilaj bivalypásztorok. A király templomot építtetett mestere és szülei számára, s egy másikat a háromszáz rokon számára. A fiú varázserőket nyert, és Dumapaként lett ismert. Megfogadta, hogy a templomban várja meg a Szeretetteljes Barátságosság Buddhájának, Maitréjának eljöttét, hogy akkor, fogadalmát beteljesítve, az egész világ üdvéért tevékenykedjék.

*A messi útról hazatérőt
túláradó örömmel fogadják rokonai, barátai,
s mindazok, akiknek szívéhez közel áll.
Az erényes embert,
midőn távozik ebből a világból a másikba,
úgy várják jótettei, mint szerettei a hazatérő jóbarátot.²²²*

A sziddhá jóginí Manibhadrá, a boldog háziasszony

*Minden jelenséget ítélet kísér, a káprázat vágatása,
Ha a szellem természete beárnyékolgatott.
Ám midőn a valóság öntermészetemként feltárult,
Semmit sem ítélve, ebben, a megtisztult jelenségekben állok.*

222 Dhammapada 219-220.

Manibhadrá

Mékhalá

Kanakhalá

Élt egykoron Agarcsében egy gazdag ember. Volt neki egy csodaszép, tizenhárom éves leánya. A kor szokásainak megfelelően eljegyezte egy azonos társadalmi helyzetű fiúcskával. Persze a gyerekek nagykorúságuk elérkezéséig továbbra is a szüleiknél laktak.

Teltek-múltak az évek, és egy napon, amikor már igencsak elközelített az esküvő várva várt ünnepe, Kukkuri mester tért be a házhoz, alamizsnáért koldulva. A szép leányt igen meglepte, hogy egy jóképű és pompás kiállítású férfiú rongyokba öltözve koldul, magányosan, asszony nélkül. Észrevételeit nyíltan és őszintén a vendég elé tárta.

*Mondd, hova menjek én?
Család barlangjába, egy eszme szigetére,
Vagy a jólét egébe?
Életre Kukkuri hol talál?*

*Sem a levegőben, sem a tenger közepén,
sem s sziklák hasadékaiban nem ismeretes
olyan hely a világon, ahová elrejtőzve
a halál ne győzné le az embert.²²³*

*Szabad vagyok minden reménytől és minden vágytól.
Üres elme a férjnek neve. Az üdv természete,
Mely tőlem magamtól ered,
Mert mindenen túli, nem kifejezett.²²⁴*

223 Dhammapada 128.

224 Kukkuripa dala, közli S. Dasgupta, i.m. 105. oldal.

A lány hirtelen bizalommal telt el e különös ember iránt, és arra kérte, fogadja tanítványául. A jógi meg is hívta magához – a hullaégető helyre.

Manibhadrá – így hívták a lányt –, nem tudott hová lenni örömeiben. Annyira izgult a közelgő találkozás miatt, hogy a házimunkát is gondatlanul végezte, alig várva az este beköszöntét. Alighogy eljött az idő, szívrepesve, nagy boldogan szaladt el Kukkuripához, a hely félelmetes mivolta meg sem érintette. Leültek egy farönkre, testvériesen elosztották és megeszegették mindazt az ételt, amit a lány egy kendőbe csomagolva magával hozott. Egy jó órán át beszélgettek.

Kukkuripa a Megtartó Istenség tanaiba avatta be Manibhadrát, megáldotta, és megtanította az elmélkedés két fokozatának egyesítésére. Hét napon át maradt teljes magányban a leány. Szilárdan rögzítette figyelmét a nem-születetten, a mesterétől tanult módszer szerint. A nyolcadik napon azután hazament.

Volt is otthon nagy ribillió! Szülei el sem tudták képzelni, hogy hol marad ilyen sokáig, már az egész utcát fellármázták aggodalmukban. Szidták, mint a bokrot, és remek pedagógiát követve vadul csépeltek a nagy nehezen megkerült lányt. Manibhadrá csak napok alatt tudta lecsillapítani a felkorbácsolt szenvedélyeket.

Ezután teltek a napok, múltak a hónapok. A megkerült gyerek pontosan végezte otthoni munkáját – ám a mesterével történt találkozása óta egyhegyű figyelemmel elmélkedett a végső valóság felett.

Eljött az esküvő ideje, eljött érte jegyese, s ő vele ment. Megszületett a kislánya, majd két évvel később a kislánya is. Akkorra Manibhadrá már tökéletes uralomra tett szert teste és szavai felett.

Tizenkét év telt el azóta, hogy Kukkuripával találkozott, amikor egy reggelen, mint mindig, korsóval a kezében a patakra ment vízért. Visszafele jövet megbotlott egy gyökérben, elesett, a korsó meg, placcs, darabokra tört egy nagy kővön.

*Aki tudja, hogy ez a test oly törékeny, mint a korsó,
az ebből a gondolatból építsen magának erődöt.
A Megismerés fegyverével szálljon szembe a Kísértővel,
s ne hagyja abba a harcot, amíg le nem győzte teljesen!*¹²²⁵

Elmúlt dél, az asszony meg sehol – a férje aggodalmaskodni kezdett és a keresésére indult. Ott talált rá, a kőnél, ahol még mindig meredten bámulta az elszórtan heverő cserepeket. Növekvő riadalommal kérdezgette, hogy mi lelte, ám választ nem kapott. Odasereglett a család, a rokonok, az egész szomszédság, mindent megpróbáltak, hogy figyelmét magukra vonják, mindhiába. Így telt el a nap, s lassan beesteledett. Amikor éjfélre járt, a háziasszony egyszerre ezt a verset mondta a szendergézből felriadóknak:

*Életük edényét ezek a kedves lények kezdetlenül összetörik,
Éltük így ér véget. Házukba újra és újra vissza miért térnek?
Ma „én”-edényemet összetörtem,
De a létforgatagba vissza nem térek, a tiszta örömbé érek.
Igaz csoda a valóság-mester, hit és remény által üdvre vezet!*

Ezeket mondva felröppent a levegőbe. Huszonegy napon át tanította a városbelieket, majd testben érte el a Dákiní Mennyországát.

A sziddhá jóginí Mékhalá, a lefejezett nővér

*Aki a Nap és a Hold egységét megérti,
az mindent megtett maradéktalanul.
Övé a Tan kosara,
s ekkor megjelenik a belső mester.²²⁶*

A dévikottai családapának két lánya volt, Mékhalá és Kanakhalá. Egy hajós fiaihoz mentek feleségül. Ám a durva férfiak a mézeshetek elmúltával, midőn a vágy gőze elillant fejükből, olyan durván és modortalanul kezdtek el bántani velük, hogy az teljességgel elviselhetetlen volt. A két ártatlan teremtés nem erre született, s nagy kínjukban még a szökés gondolata is felmerült bennük. Végül is a kötelességtudásuk kerekedett felül és maradtak.

Egy napon előttük haladt el az utcán Krisnácsárja mester, aki, valljuk be, egy kicsit mindig is vonzódott az enyhén színpadias ízű

226 Lúí-pa: A Semmi virágai. A vers Kánha-páda Dóhákóságának egyik versszaka.

megnyilvánulásokhoz. Hétszáz dáka és dákiní kísérté, díszes baldachin lebegett a feje felett, körülötte pedig damaru-koponyadobok peregtek. A két testvér leborult előtte, elmesélték neki sanyarú sorukat, és megkérték, mutasson kiutat. A mester megáldotta, és Vadzsra Váráhí titkába avatta be őket, amely a mahámudrá-tanítások egységét²²⁷ jeleníti meg.

*Mindenekelőtt a tudatot kell
a tiszta bölcsesség által lecsendesíteni,
mert akkor kontrollálható és legyőzhető
az illuzórikus világ minden ereje.*²²⁸

Tizenkét év szüntelen elmélkedés után a két testvér az út beteljesítésével elérte a megvalósulást. Megkeresték mesterüket, és lábaihoz borultak tiszteletük jeléül. Krisnásárja barátságosan elbeszélgetett velük, de csak nem jutott eszébe, hogy kik is lennének vendégei. Végül megkérdezte tőlük. A két jóginí elbeszélte neki mindent úgy, ahogyan az történt.

A mester ekkor áldozati adományt kért tőlük, a hagyományt követve, s nem is akármilyen: a fejüket. A két tanítvány nem lepődött meg a kérésen, szájukból előrántották a bölcsesség kardját, s nyissz – már át is adták Krisnásárjának a fejüket. Miközben a mester a kezeiben tartotta a fejeket, azok ekképpen énekeltek neki:

*A mester iránti odaadásban egyesítetttük
Az elmélkedés két fokát,
S létforgatag és ellobbanás megkülönböztetése
Ekképpen megsemmisítetett.
Eggyé lett elutasítás és elfogadás mardosó kétsége,
Megvalósult szemlélet és tettek időtlen egysége.
A végtelen tér és a tiszta éberség összeolvadásában
Oltódott ki az „én” és a „más”,
A nem-meghatározott szimbóluma legyen ez az áldozás.*

227 Megismerés (darsana), elmélkedés (bhávaná), tettek (csarjá) és cél (phala) lényegi egysége.

228 Lúi-pa: A Semmi virágai, Kánha-páda verse.

A mester meghatott örömmel felelt:

*Nézzétek hát e két nagy jóginít,
Kik örömben céljukra letek!
Éljetek hát minden lény javára,
Ti önösségtől mentek, üdv kapuját tárva!*

Ezzel visszahelyezte fejeiket a nyakukra. Testük a legkisebb heg nélkül újra ép lett. Mindazok, akik ennek tanúi voltak, az üdv egébe emelkedtek. A két jóginít „a lefejezett nővéreknek” nevezték el. Amint tiszteletük és odaadásuk jeleként megérintették mesterük lábát, elérték a mahámudrá legmagasabb beteljesedettségét. Sok-sok éven át tevékenykedtek önzetlenül másokért, s végül testben léptek be a Dákiní Mennyországába.

*Felismerve a külső és belső jelenségeket,
Mint magát a szellemet,
Elmélkedve az elfogulatlanságban,
Az egyetlen ízt megízlelheted.
Így leltem meg a legmagasabb
Elmélkedés elragadtatottságában,
Erőfeszítéstől és fáradozástól menten,
Buddhát, nem-múló gyönyört,
S a világ üdvére boldogságomat.*

A Sziddhá jóginí Kanakhalá, a lefejezett hóg

*Felépíttem a türelem romolthatatlan eszközét,
S az erény gyémánthoz hasonlatos
Erejével megkoronáztam.
Majd a tudatosság szekerére szálltam,
S töretlen hitenmmel emberi holttestemet
Birtokomba vettem.*

Kanakhalá Mékhalá húa. Történetét többnyire az ő legendájával együtt mesélik el.

Kilakilapa, a kitaszított nagyszájú

*Aki csak a mások hibáit kutatja,
akinek mindig a szemrehányáson jár az esze,
mindig és mindenért zúgolódik,
valamiért mindig sértve érzi magát,
attól messze van a szenvedélyek kihunyta,
ehelyett egyre nagyobbra nőnek szenvedélyei.²²⁹*

A bhiralirai Kilakila, ez az alacsony sorból származó nagyszájú fickó, városszerte hírhedt volt kötekedő hajlama miatt. Addig-addig bosszantotta az embereket, mígnem egy szép napon megelégték kötözködéseit. Kerek perec megmondták neki: távoznia kell, mégpedig azonnal.

Az elviselhetetlen fráter a hullaégető helyen kötött ki. Igen-igen megszeppent. Elveszítette mindenét, s most a halált várta. Ekkor talált rá egy jógi. Megkérdezte tőle, miként talált e pompás helyre, Kilakila pedig minden bűnét bevallotta neki. Kérlelte, hogy vezesse el a megszabadulás útjára. Ekképpen nyerte el a nagyszájú a „Titkok Mesterének” áldását és titkos tanait.

*Beszéded s az emberek szavai – ezek mind pusztá hangok.
Tekints minden külön zengzetet egynek,
S úgy tekintsd a létrehozott hangot, mint amely
Menydörgésként az égből alávilharzott,
Villám az üresség egéből – szivárvány szíromeső.*

A kötekedő, aki eddig csak a bántó, rosszindulatú hangszínt vette észre a másik hangjában, ettől kezdve minden téveszméjétől megszabadult. Minden hang és jelenség a mahámudrává lett számára. Elérte célját, a jelenségek ön-megszabadító állapotát. „Kötekedő” néven vált ismertté, és önzetlenül tevékenykedett mindenkiért, aki hittel fordult hozzá.²³⁰ Útjának végén harminc tanítványával együtt testben érte el a Dákiní Mennországot.

229 Dhammapada 253.

230 Kilakila az öröm kifejezése, s Siva hindú istenség egyik neve. „Kíla” a mágikus tőr, tibeti kifejezéssel phur-ba.

Kilakilapa

Kantalipa

Dhahulipa

*A dharmadhātu²³¹ föltsalan egén
a tiszta teremőterő villáma dörög;
Átváltozott a csalóka jelenségvilág egész tapasztalása:
Szépséggé s gyönyörre vált a Három Test éberségének
Beteljesítése által.*

Kantalipa, a foltszabó

*A Valóság-mester tűmmé lett,
S a könnyőriületesség cernáját öltötte kezem.
Egybevarrtam szépen a három területet:
Így készült el a jóga-király csodálatos új ruhája!*

A manidharai foltszabó mit sem tudott az örömről, nem látott soha boldog napot. Kezének munkájából tengődött. Egy napon, amikor ujját véresre szúrta a tűvel, betelt a pohár, elviselhetetlen kétségbeesésében kifutott a világból. Egy elhagyatott helyen a földre vetette magát.

Egyszerre egy asszony lépett oda hozzá, aki sorsa felől érdeklődött. Emberünk rögvést bizalmába fogadta, és elpanaszolta neki nyomorúságos helyzetét. Az asszony ekkor afelől tudakozódott, hogy amennyiben birtokában volna, beteljesítené-e a megszabadulás tanát.

231 A „mindent magába foglaló tér”; az ötödik elem. A beérkezetttség, „olyanság” mezeje.

Amikor a kézműves ezt tiszta szívből megígérte, beavatta Hévadzsrá istenség tanaiba és megáldotta. Az asszony ugyanis nem volt más, mint Vétáli dákiní.²³²

A foltszabó megpróbált a tanultak szerint elmélkedni, de gondolatai minduntalan elkalandoztak, régi mestersége körül jártak. A dákiní ekkor elmagyarázta neki, hogyan teheti kalandozó gondolatait a megszabadulás útjává:

*Úgy tekintsd rongyaid, mint az üres teret,
Éberségedet s a bölcsességet a tűvé tegyed,
Varrd egybe őket a könnyőriületesség fonalával,
S a három területen öltöztess föl minden lényt
E királyi ruhával.*

A szabó felismerte az üresség és az együttérzés egységét, és elérte a mahámudrá-sziddhit. Kantalipa²³³ mesterként lett ismertté, s önzetlennül szolgált minden lényt. Végül, kimutatva beérkezetttségét, testben érte el a Dákiní Mennyországát.

Dhahulipa, a kötélverő, akinek hólyag volt a kezén

*Nem a vasból, fából vagy kenderkötélből készült bilincseket
mondják erősnek a bölcsek, hanem a drágakövekhez,
gyermekkekhez, feleségekhez ragaszkodás szenvedélyét;
ezt a visszahúzó, nem mindig szoros, de mégis csak
nehezen meglazítható kötéleket. Akik ezt a bilincset is
elvágták, a vágy gyönyöreiről lemondva koldusokként
vándorolnak tovább.*²³⁴

232 Vétáli dákiní a Hévadzsrá istenség világműködésében (mandalájában) megjelenő 15 jóginí közül az egyik. Eme jóginik közül őt az elemek ürességtermészetét, őt az alap-összetevők ürességtermészetét, őt az érzéktárgyak ürességtermészetét testesíti meg. Mindnyájan Buddha-Dákinik. Vétáli eredetileg vér-ivó, emberhúsfaló istennő, az újra életre keltett holttest úrnője.

233 Kanthá cafatokat jelent, foltokból összefércelt felsőruhát. Kantalipa Nárópának és Kánhapának volt a tanítványa.

234 Dhammapada 345-346.

A dhókarai kötélverő alacsony kasztba tartozott. Kezeinek munkájából élt. Ez a megélhetés bizony meglehetősen szűkös volt. Igen-igen el volt hát keseredve sorsa miatt. Amikor egy napon éppen az erős, szálas kusa-fűből sodort kötelet – s az rettenetes hólyagokat dörzsölt kezére –, végleg mindenből elege lett. Fájdalmában mindent a földhöz vágott, hátra sem nézve elrohant, s egy magányos helyen átadta magát bánatának.

Itt talált rá egy jógi, s megkérdezte, mi bántja. Emberünk kezének fájdalmára panaszkodott, mutatván a véres sebeket. Az askéta csak legyintett milderre, s a poklok irgalmatlan, végtelen hosszú szenvedéseiről mesélt neki. Azzal nyugtatta, hogy ily hosszú szenvedés bizony még egy kötélverőt is könnyedén utolérhet – akkor aztán majd álmódzva fog e piciny kis kellemetlenségre gondolni.

El lehet képzelni, hogy az eddig sem kifejezetten nyugodt kézműves hogy megrettent erre. Kérlelni kezdte a jógit, hogy ha már mindezeket megmutatta neki, akkor mutasson mindebből kiutat is. A jógi ekkor beavatta és megáldotta, megtanítva egy olyan gyakorlatra, amellyel elképzeléseit a megszabadulás útjává teheti:

*A kötél, mit készítesz, jelenlevővé lesz,
Képzeld hát mellé elővételezésed,
Majd fogd fel úgy mindkettőt – képzetet, kötelet –,
Mint mindent magábfoglaló teret.
S ekkor rögzítsed egyhegyű figyelmedet
Az önvaló lényeg-nélküli lényege felett.*

A kötélverő tizenkét éven át folytatta gyakorlatát. Felfogta a név és forma lényegi egységét, a tér relatív, minden kitüntetett középponttól mentes végtelenségében. Elérte a sziddhit, és Dhahulipaként, „a kötél mestereként” lett ismert. E dalban nyilvánította ki beérkeztségét:

*Nem található meg kereséssel
A bölcsesség nem-kettős-térbe rejtett kincse.
Ám ha a nem-cselekvés állapotában hagyod szellemed,
Az üdvözültésgben a tiszta öröm jelenik meg neked.*

Hétszáz éven át vándorolt Indiában, önzetlenül szolgálva másokat, végül beérkeztségét kifejezve a Dákiní Mennysországa emelkedett.

Udhilpa, a madárember

*Őrületség követni a vágató gondolatot.
E hajszáznak ellenállva
Megálljt parancsolsz a kényszerítő megszokásnak.
Nem időzve sehol, a szellem középpontra talál:
Ezt hívják szárnyalásnak.
De hajszolhatod száz világot végigjárva,
Hazug, ki azt mondja: máshol megtalál.*

Élt egykoron Dévikotta városában egy nemesember. Csodálatos érdemei révén már itt a földön mennyei gazdagságot élvezett. Nem volt olyan gyönyör, amelyben ne lett volna része, s ő szívének ártatlanságában élvezte a világ minden szépségét. Egy napon, amikor a hegy csúcán épült palotájának ablakán kipillantott, észrevette, hogy az ötszínű felhők állatok alakját öltik fel. Ahogy messzebbre tekintett, egy szárnyaló hatyút látott, amely feljebb és feljebb szállt, s végül eltűnt az ég távolában.

– Ó, micsoda öröm lenne repülni – gondolta magában, s ez a gondolat attól fogva nem hagyta nyugodni.

Így amikor Karnari mester a palotájába jött, a legfinomabb étellekkel és italokkal halmozta el, s arra kérte, tanítsa meg az egekben szárnyalni.

Karnari mester beavatta a csatuspítha-mahájógini-tantrába,²³⁵ s meghagyta neki, hogy látogassa meg az erő huszonnégy helyét,²³⁶ gyűjtse össze onnan a huszonnégy dákinit²³⁷ huszonnégy csodaszereit, s a dákinik varázsimáit, s ezeket mormolja is el tízezerszer.

A vándorrá lett nemes ezt be is teljesítette, s azután elment mesteréhez, hogy az elixír elkészítésének titkát megismerje. Karnaripa elmagyarázott neki minden szükséges tudnivalót, ekképpen fejezvé be:

– Tedd hát a Mindent-gyógyítót először egy réz, majd egy ezüst, s végül egy arany edénybe, ezután fogsz tudni repülni.

235 A csathuspítha-mahájógini-tantra egy szahadzsjia szöveg, az erő négy helyéről szóló tanításban vezet el a megszabaduláshoz.

236 Az erő 24 helye a Megtartó Istenség (Szamvara, illetve itt Héruka) testének misztikus csomópontjai.

237 A csomópontokat a dákinik szimbolizálják és jelenítik meg, ők őrzik a test átlényegítésének csodaszereit, s az oda illő varázsimákat (mantrákat).

Udhilipa

Kapálapa

Kirapálapa

Tizenkét év után elkészült²³⁸ az elixír, s mert gondosan és jól készítette el:

*Semmi sincs, mi visszahúzza,
az emlékháló szétszakad,
száll magasba tó hattyúja,
és mindent, mindent hátrahagy.*²³⁹

A kapáli sziddha Kapálapa, aki koponyákat viselt

*Minek a kacagás, minek a jókedv,
hiszen a világ szüintelen lángokban áll!
Amikor rátok szakad a sötétség,
nemde egy lámpást kerestek először?*²⁴⁰

A rádzsapuribeli napszámost nagy-nagy szerencsétlenség érte. Nem elég, hogy hirtelen meghalt a felesége, de amíg testét kivitte a hullaégető helyre, meghalt mind az öt fia is. Az elviselhetetlen bánattól összetörve a földre rogyott, és keserves zokogás rázta testét.

Ekkor lépett oda hozzá Krisnácsárja mester, aki bánata okáról kérdezte. A szenvedések súlya minden elővételezetséget ellobbantott

²³⁸ Udhilipa neve az „uddija”, repülni szóból ered és „égben szárnyalót” jelent. Vairágipa néven Górkasa mesternek is tanítványa volt, és így a náth sziddhák egyike.

²³⁹ Dhammapada 91.

²⁴⁰ Dhammapada 146.

a férfiban, s így teljes kioltódottságban beszélgettek a mesterrel a léte-sülés nyomorúságáról.

Mivel Krisnácsárja látta, hogy a napszámos megfelelő kitartással bír, és véghez tudja vinni a gyakorlatot, Hévadzsra Varázskörébe avatta be. Megtanította az elmélkedés fokozataira. Végezetül az öt fiú holttestéből kivágta a jójik csontdíszeit, az asszony fejét pedig lemet-szette, és koponyacsészét készített belőle. E tárgyakat átnyújtotta tanítványának.

*Nem a megszokott gyakorlatok,
Vagy a külső formások jellemzik a koponyacsésze-jógit.
A valódi koponyacsésze-jógi az,
Aki minden bevett szokástól megszabadul,
És megvalósítja a megvilágosodott-tudat Nagy Boldogságát.²⁴¹*

*E koponya legyen elmélkedésed
Belépési fokának tárgya,
S a beteljesedés foka
Maga az üresség legyen.*

Kilenc évi szüntelen elmélkedés után a napszámos-jógi elérte a két elmélkedési fok egyesítését, a mahámudrá-sziddhit. Tanítványainak ekképpen nyilvánította ki beérkeztségét:

*A dolgok természetét felfogtam, a koponyák jógija vagyok!
A valóságot akképpen láttam,
Mint az ürességet rejtő koponyákat!
Magatartásom teljes és akadálytalan!*

Ezután nevezték el az emberek Kapálapáának,²⁴² „koponyás mes-ternek”. Ötszáz éven át tevékenykedett önzetlenül másokért, s végül hatszáz tanítványával együtt a Dákiní Mennyországaiba emelkedett.

241 Kánha-páda: A koponyacsésze-jógi (részlet), Lui-páda: A Semmi virágai.

242 A kapálikák szektájának tagjai bizonyos szempontból különösnek tűnő viselkedési formákat vettek fel, hogy elérjék a megszabadulást. Koponyacsészéjüket általában ők maguk készítették, egy pap vagy egy ismertebb szent meggyilkolása és fel-darabolása révén. Így az emberiség legrégebb, kőköri vallási rítusát, a koponyakul-tuszt elevenítették fel.

Kirapálapa (Kilapa), a bűnbánó hódító

*Legyőzhet valaki ezerszer
ezer embert a csatában,
a legnagyobb győztesnek csupán
egyetlenegyket kell legyőznie: önmagát.*²⁴³

Grahara királya hatalmas, virágzó ország felett uralkodott. Élvezte a Gazdagság Istenének, Kubarának minden örömét, de nem tudott megelégedni semmivel, bírvágya új és új álmok után hajszolta. Kifosztotta a környező államokat, akiket nem öltek meg, azt rabszíjra fűzték s eladták – de a király vágya nem csillapodott.

Ám egy napon serege közeli várost rohant le, s ő személyesen is jelen akart lenni a győzelem pillanatakor. Testőrsége élén, szilaj lován vágatott be a kidöntött kapukon – s ekkor hirtelen meglátta azt, amit eddig sohasem vett észre: a harc és háború minden borzalmát, a rettegést, félelmet, nyomorúságot és halált. Mint akinek hályog hullott le szeméről, úgy állt ott, megtorpanva, akárha falnak ütközött volna.

Látta immáron, amit eddig soha, de nem látta már mindazt, ami eddig kitöltötte életét, a győzelemittas hadvezéreket, a vigyorgó kincstárnokot, s a pompás harci díszeket. Kifordult a város teréről, nem nézett sem jobbra, sem balra, hanem pihenés nélkül hazalovagolt, és megkongatta a Jóság Harangját.

Lehetőségeihez mérten mindenkinek megtérítette az okozott kárt. Az elűzött családokat visszahívta, s újra egyesítette azt, ami széthullott. A rejtezőt régi helyére emelte. Elhatározta, hogy beteljesíti a megszabadulás útját. Mesterét nem várta tétlenül, az adakozásnak szentelte magát.

Amikor egy napon Lúipa sziddha lépett be a palotájába, ő képességei szerint a legtökéletesebb módon megvendégelte, s leborulva kérte, hogy legyen mesterévé. Lúipa a „nagy szekér” útjának tanaiba vezette be, ám a király olyan módszert kért, amellyel a megvilágosodást még életében elérheti. Ekkor a Megtartó Istenség beavatását és áldását nyerte el, s megtanított az elmélkedés fokozataira. Ám csapongó elméje minduntalan elkalandozott a múlt csatatereire.

243 Dhammapada 103.

Eluralkodtak rajta az emlékek. Mestere tanítása szerint ekkor így tette adottságait a megszabadulás módszerévé:

*A három terület minden lény legyen hatalmas sereged,
Mely – a szellem öntermészetének végtelen terével egyként –
Legyűri ellenfeleidet.
Ekkor, nagy király, a győzelem csúcsán állj,
Ragyogja be áldás létedet.
Minden harcot megharcoló beteljesülésed legyen elmélkedésed.*

Tizenkét évi szüntelen szemlélődés után a király elérte a sziddhit. Ekkor palotája önmagától ragyogni, fényleni kezdett. A királyné és a miniszterek rögtön megértették, hogy a bűnbánó hódító a Buddha tulajdonságait nyerte el. Ő ekképpen tanította őket:

*Sóvárgásotok követeli meg minden lény elfog(lal)ását.
A sereglő négy határtalan tudatállapottal,²⁴⁴
A bölcsesség düihének harcosával győzzetek le
Minden démont, mely a világotokba lép.*

Az emberek elnevezték királyukat Kirapálapádának,²⁴⁵ s ő hétszáz éven át tevékenykedett önzetlenül másokért, majd azután hatszáz tanítványával együtt belépett a Dákiní Mennyországába.

*Amíg a nemtudás fellege beárnyékolt,
Lekötöztek a magamról s a másról alkotott képzetek,
Ám mikor a felismerés pillanata felvilágolt,
Pilleként szálltak el az elképzelés-hegyek.
Jelentés nélküli megjelöléssé lett Buddha maga;
Az egyszerűségben megnyilvánuló öntermészet fényében,
A valóság nem-meghatározott, nem-tagolt,
üres lényege felismertetett.*

244 Csaturbrahmavihára, a tisztaság négy állapota: szeretet (maitrí), résztvevő öröm (muditá), részvét (karuná), egykedvűség (upeksá).

245 Tibeti nevének fordítása ezt jelenti: „az, aki minden elképzelést maga mögött hagy” és „aki minden dolgot felad”.

Szakara (Szaróruha), a lótuszból született sziddha

*Legyőzetett Baszúka, a nága- király,
S adománnyal halmozta el a szenvedő népet.
Tathatá²⁴⁶ erejének nagy helyén! Csak Az!
Az uralom alá vett bölcsesség-kígyó- király, szelíd esőként
A titkos szövétnek rejtelméit²⁴⁷ hullajtotta a kiválasztottakra.*

Káncsí királyának, Indrabhútinak nem volt fia. Ez nagy szomorúsággal töltötte el. Imáiban kérte az égiet, küldjenek számára fiút, s végül kérése meghallgatásra talált: egy szent lépett be felesége méhébe. A királyné minden éjjel azt álmodta, hogy megeszi a Világhegyet, és kiissza a tengert, s a három terület lábának zsámolyává lesz. Határtalan boldogság fogta el, mely napról-napra csak növekedett. Végül a bölcsek megfejtették az álmodot, amely egy hatalmas bódhiszattva-világkirály születését jósolta meg.

A fiúcska fogantatásának kilencedik hónapjában, a tizedik napon született meg. Csodálatos módon, egy lótuszvirág kelyhében jelent meg. Kincsek és drágaságok esője hullott az égből. A jelekből mindenki értesült a fiú világrajöttéről. A csodás születés miatt sokan Padmaszambhavanak nevezték a kicsit, míg szülei Szaróruha Kumárának hívták. Hét évvel születése után megszületett az öccse is.

Az öreg király halála után a fiatalabb fiú követte a trónon, mert bátyja kijelentette:

– Az én birodalmam a Valóság Királysága. Elmegyek Srí Dhánjakatakába.

El is indult. Útközben egy koszos, részeg, csupa seb szerzetest pillantott meg, aki dühödten hadonászott a botjával egy árokban, ahova bepottyant. Sírt és nevetett, folyt az orra, csorgott a nyála, fuldokolt és csuklott. A csuhája lehullott, és illetlen dalokat énekelt harsányan. A fiú minden bátorságát összeszedve odalépett hozzá, felsegítette. Nem törődve a rázúduló szitkokkal és ütlegekkel, a hátára vette. Így cipelte el egy fa árnyékába, a patak mellé, ahol megitta, megette védencét, még a lábát is megmosta. Éppen új adag vízért akart indulni, amikor a szerzetes egyszerre felállt, megáldotta és beavatta

246 „Olyanság”. A Buddha létmódja, vagyis az üresség.

247 A tantrákat.

Buddha „Gyönyörteli Testének”²⁴⁸ misztériumába, és Hévadzsra istenség minden titkába. Ezután a szerzetes – A Könyörületességből Alátekintő Úr – eltűnt.

Szaróruha folytatta útját Srí Dhánjakatakába. Amint megérkezett, elmélkedésbe merült. Szükségeiről – majdani tanítás fejében – egy férfi gondoskodott, aki mély tiszteletet érzett iránta. Alig kezdett bele elmélkedésébe a mester, az országra súlyos éhínség tört rá. A szolga, aki merő önzésből megijedt, hogy emiatt esetleg az ő beavatásának ideje is eltolódik, mit sem szólt a történekről. Inkább önmagától vonta meg a falatot, csak a mesternek jusson. Végére azonban ereje elhagyta, a mester előtt összerogyott, és így minden kiderült.

Szaróruha megfeddte a fickót, mondván, rögvest szólnia kellett volna, hisz ő uralommal bír az éhínséget okozó nága-kígyók felett. Azonmód fel is kerekedett, s áldozati süteményekkel, amit a kevés kis maradék rizspépből készített, egy patak partján előparancsolta a kígyókirályokat. Testtartások, varázsimák és elragadtatottság által mind a nyolcat uralma alá vonta, bárhogy is ficánkoltak – és hogy észre térjenek, kínzó fejfájást bocsátott rájuk. Azok feltételek nélkül meghajoltak előtte. Parancsára a szenvedések enyhítésére ételek, magvak, arany, ezüst és drágakövek esőjét küldték rendre, minden nap egymás után. A hetedik napon életadó záporral üdítették fel a földet. Az emberek szenvedései örömmé fordultak. A mester mindenfelé ismertté vált, mint a lények megmentője.

A szolga, akít Rámának hívtak, elnyerte Hévadzsra istenség beavatását, és varázserőkkel telt el. Srí Parvatába ment, ahol egy hercegnő lett a felesége. Ám okult a történekből, és eztán önzetlenül és fáradhatatlanul tevékenykedett a lények üdvéért, mestere tanítása szerint. Kedvesével együtt templomot építettek Ráma istennek. Végül mindketten testben érték el a Dákiní Mennysországot.

„Kire mutathatnék?

Mindentudó vagyok, mindent legyőző,

mindenben tiszta, mindenről lemondó;

megszűnt a szomj: íme, szabad vagyok már,

a teljes tudás feltárult magától.”²⁴⁹

248 Szambhógakája.

249 Dhammapada 353.

Szakara

Szarvabhaksa

Nágabódhi

Szarvabhaksa, a falánk

*Különbözők az ízek itt e világban, a nemtudásban,
Ám egyízű bizony a megvalósulás.
A sokért nem adnám én ezt az egyet!
Hisz a nemtudásban kettő a létforgatag
És a tudatlanság ellobbanása,
Ám a megvalósulásban ezek a tiszta öröm egységévé válnak.*

A falánk az abhirai Szinhacsandra király alattvalója volt. Elképesztő mennyiségű ételt kebelezett be naponta, a konyháknak réme volt, a vendéglősöknek mentőangyal. Mindegy volt, mit raknak elé – hamm, nyamm –, és már nem is volt sehol a tál étel. Nem csoda hát, hogy eljött a napja, amikor nem sikerült degeszre telitömnie imádott „kis” pocikáját. Ez bizony a vártnál is jobban megviselte. Kétségbeesve elhatározta, hogy elbujdosik.

El is ballagott nagy lihegve egy megfelelő méretű barlanghoz. Nagy nehezen beprézelte magát. Itt búslakodott a zsebében talált aszalt fügét rágszálva, amikor Szaraha mester lépett oda hozzá, aki egy ideje mosolyogva figyelte ténykedését. Beszédbe elegyedtek. Végül a mester mesélt a daginak a létesülés világának arról a területéről, ahol az éhező szellemek laknak. Hordónyi hasuk és tűnyi vastagságú nyakuk van, csillapíthatatlan szomjuk és éhük kínjait szenvedik. Hát még amikor azt is elmondta, hogy a pocakos is kerülhet ilyesféle létformába! Akkor ijedt csak meg igazán egyre megszeppenőbb emberünk! A megszabadulásnak olyan erős vágya ébredt fel benne, amely a mestert is őszinte bámolatba ejtette.

A mester Busukunak, a restség és tétlenség útján megszabadult mesternek módszerére tanította meg elszántan figyelő tanítványát:

*Üres égbéknél tekintsd hasad,
Melynek hasadó hajnaloként hevítő melege:
A lét végén mindent elemészto tűz heve.
Ezen süsd meg pecsenyédet: minden jelenséget.
S így, eszegetve, apránként fogyaszt el:
A világegyetem legyen étked.*

A falánk nagy lelkesedéssel vetette magát elmélkedésének végzésébe. Megette a Holdat s a Napot, elnyelte a Világhegyet. Így a fény elragadtatott, és az emberekre rettegés köszöntött. A dákinik végül elmentek Szarahához, és kérelték, tegyen valamit. Ő tovább tanította a pufit:

– Mindent, amit megettél, semmiként láss! Folytatódjék így ez a lelkes gyakorlás!

A nagyevő ekkor felismerte a jelenségek és az üresség azonosságát, és amint elérte célját, a Nap és a Hold újra fent ragyogott az égen. Tizenöt év után elérte a mahámudrá-sziddhit. Kinyilvánította beérkeztségét, hatszáz éven át szolgált önzetlenül az embereket. Végül ezer tanítványával együtt, testben érte el a Dákiní Mennyrorszáját.

*Az éhség a legrosszabb betegség,
a szankhárák a legkínzóbb szenvedés;
aki ezt valóban felismerte,
annak a Nirvána a legfőbb boldogság.²⁵⁰*

Nágabódhí, a vörös szarvú tolvaj

*Ha valaki olyan bölccsel találkozik,
aki megfeddi hibáiért, s rámutat arra,
hogy mit kell elkerülnie,
annak az embernek követnie kell ezt a bölcset,*

250 Dhammapada 203.

*aki mélyen rejtett kincseket tárhat fel.
Nem jár rosszul, ha ilyen bölcslet követ.*²⁵¹

Nágárdzsuna mester éppen a Szurvana viharában időzött, elmélkedéssel és az Örök Élet elixírjének elkészítésével töltve napjait, amikor kunyhójánál különös figura bukkant fel. A mester napi tevékenysége közben újra és újra megpillantotta a toprongyos alakot, aki hol a bokrok közül lesett, hol a sziklák takarásából kukkolt, hol meg egy fa koronájába rejtőzve pislogott alá.

Nágárdzsunát mulattatta a botcsinálta rejtőzködő ténykedése, és nem jelezte, hogy észrevette, nehogy kedvét szegje. Tudta jól, hogy ki is e figura és mit akar: egy tolvajjá lett lecsúszott pap, aki – miután az áldozati adományokból nem tudott megélni – végül a szokott úton asztrológussá, csodagyógyásszá, ereklye- és szentképárussá lett. Ám a sors kegyes volt hozzá, mindezekhez ügyetlennek bizonyult, s most a pokol kárhozatától ekképpen megmenekedve, sokkalta becsületesebb vállalkozásba fogott: tolvajjá lett. Ami pedig a kunyhóhoz vonzotta, a mester messze földön híres színarany alamizsnás szilkeje volt, amit Nágárdzsuna maga állított elő alkimista ténykedésének egy bizonyos szakaszában. Hát ezért sündörgött a kunyhó körül.

Egy este, mikor a sötétséggel a mersze is megnőtt, a tolvaj egészen a kunyhó ajtajáig settenkedett – s ekkor valami nagyot pendülve a lábai elé esett, a kunyhóból kihajítottván. Riadtan odanézett, és mit lát? A szilke hevert előtte a porban.

Nosza rajta, uccu neki, vesd el magad! Szilke a kézbe, hátra arc és iszkiri! Arcán a diadal bős vigyorával vágatott a fák között, gyökerektől gáncsolatva, kockáztatva a csonttörést, amikor hirtelen felfogta, hogy mi is történt tulajdonképpen. Úgy állt meg, mint akit villám sújtott. Hiszen a mester maga dobta ki neki a vágyott kincset. Ez hogy lehet? Miért tette mindezt?

Ez a gondolat mindennél erősebben hatalmába kerítette, még a vagyon iránti sóvárgásról is megfeledkezett. Végül fogta magát, és visszament a kunyhóhoz magyarázatért, ahol a mester már várta.

– Itt minden a tiéd is, miért kellene akkor lopnod? Vigyed magaddal, hisz sajátod, amit csak akarsz.

251 Dhammapada 76.

– Ó, bölcsességed számomra mindennél többet ér. Tolvajjá lettem, hogy hozzád eljuthassak, kérlek, vezess a megszabadulás útjára.

Ekképpen lett a tolvaj Nágárdzsuna tanítványa. Mestere a „Titkok Mesterének Titkos Szövetségébe”²⁵² avatta be, és elmékedésének módszeréről tanította:

*Ne gyötrődj tovább a tetteken,
De képzelj el szarvat a fejedén, a koponyanyíláson.
Vöröslő rubin, az elképzélések szarva,
Fényt sugározva áthat: akarva, nem-akarva.*

Avval a mester zsebeiből egy halom drágakövet szórt a letelepedő és igen elégedett tanítvány köré, majd elment.

Tizenkét éven át végezte gyakorlatát rettenthetetlenül a tolvaj. Az eredmény már nem sokkal a kezdet után megmutatkozott: picinyke szarvacska kezdett sarjadni fején. El lehet képzelni, hogy milyen boldog volt.

Ám az évek teltek-múltak, a szarvacsaka nőtt, növekedett, már nem szarvacska volt, hanem szarv, óriási tülök, s a tolvaj arcán, most először, aggodalom suhant át. Ám egy legyintéssel elhessegette ébredő félelmét, és erejét megsokszorozva vetette bele magát a gyakorlásba. Mire Nágárdzsuna visszatért hozzá, már moccanni sem tudott: a kunyhó padlóján hevert – a hatalmas szarv súlya lehúzta. Igen-igen nyomorúságos állapotban volt. Mestere ekképpen tanította tovább:

*Nagyra nőtt, lám, a képzetek szarva,
Hozván a buzgóra nyomorúságot!
Mostanra, azt hiszem,
Te is látod a léttől való függés szenvedelmét.
Ám mi tapasztalható, önlényeggel nem bír,
Hogyan is tudna hát nékiünk ártani?
Bíri hát le születést, életet és halált – boldog ki önlétre talált.
Kezdetlenül halált terem az ítélkezés fája,
De jó és rossz mit jelent,
Ha időtlen a valóság tisztasága?
Tudó és tudott kezdetből üres.*

252 Guhjaszamádzsza tantra.

Nágabódhi rádöbrent öntermészetének veleszületett mivoltára, és hat hónap alatt elérte a mahámudrá-sziddhi legmagasabb beérkezett-ségét. Nágárdzsuna mester szellemi fiának tekintette, és megáldva ráruházta erőit. Azt is meghagyta neki, hogy menjen el Srí Parvatába, s legyen teljes önzetlenségben a lények szolgálatára mindaddig, amíg a Szeretet Buddhája²⁵³ testi mivoltában el nem jön a világ megszabadítására.

*Mindenkinek öröm a földi élet.
Megszabadultunk a nyomorúság tengerének mélyéből.
A Nagy Gyönyör a kardcsapásban hever.
Szándéktól szabadon összejöve baráttra leliünk.*

Dárikapa, aki egy templomi prostituált rabszolgája lett

*Leljetez örömet a fáradhatatlan éberségben!
Vigyázzatok, elmétek minden erejével törekedjetez!
Hisz olyanok vagytok, mint a sárba süppedt elefánt.
De húzzátok ki magatokat a sárból!*²⁵⁴

Indrapála, Pátaliputra királya, vadászatról tért haza, és útját a birodalma közepén álló díszkert felé vette. Ennek központjában állt csodaszépre faragott nyári kőtrónusa, amelyre le kívánt ülni. Az emberek tisztelettel hajoltak meg előtte, amerre csak elhaladt, s ő kedé-lyesen integetett alattvalóinak.

Ám egyszerre, mikor már majdnem a céljához ért, döbbsenten vette észre, hogy a helye már foglalt. A trónuson, melyet még egy nemes sem érinthetett meg, egy antilopbőrbe burkolódzó, borzasztó hal-szagot árasztó férfi üldögélt nagy kényelmesen. A király duzzogva szólította meg:

– Ej, Lúipa, hát illik ezt? Az ott az én trónusom, miféle eljárás ez? De, ha úgy akarod, ám legyen! Tudom, hogy te is király vagy! Kincstáramból ellátlak mindennel, amire vágysz, csak egy szavadba kerül.

253 Maitréja.

254 Dhammapada 327.

– Jó. Akkor kérlek add nekem azt, ami megóv a haláltól és örökre ifjúvá tesz.

– Lehetetlent ne kérj! Igen tisztellek, hát nem bánom, tied a lányom meg a fele királyságom.

– Bah! Micsoda ajánlat! Mindez teljességgel értéktelen! Minek a királyság, és minek a lányok, minek a pompa, minek a dísz? Miért öltöztessük a mulandó bábót cifra, új ruhába, ha a halál várja? Igazad van, király vagyok, de az én királyságom a Valóság Királysága.

A király kővé dermedve hallgatta a szent szavait. Szívébe markolt a szavakon túli igazság, amit a jögi egész lényével megjelenített. Egyetlen vágyává lett, hogy elérje a megszabadulást. Lemondott fia javára. Mindent hátrahagyva, hajdani miniszterével együtt, aki szintén a mester tanítványává lett, elment a hullaégető-helyre, Lúipa kunyhójához. A Megtartó Istenség varázskörének beavatását nyerték el, a király a Dárikapa beavatási nevet kapta. Ajándékképpen a nincstelenek odaadták mesterüknek az egyetlen, amijük még maradt: önmagukat. Az odaadás erényét ekképpen beteljesítve ballagtak Lúipa után Orisszába, majd pedig Dzsantipurba.

Itt egyenesen ahhoz a templomhoz mentek, amelyben úrnőjük, Darimá vezetésével hétszáz szent kurtizán hódolt szüntelenül az istenségnek. Lúipa eladta a királyt száz aranyért, de kikötötte, hogy mihelyt ledolgozta vételárának ellenértékét, szabadon kell bocsátani, valamint azt is, hogy egyedül kell aludnia. Azután a miniszterrel együtt elment.

Tizenkét éven át volt a király a kurtizán személyes szolgája, zokszó nélkül viselve szeszélyeit. Ám egyetlen percre sem feledkezett meg mesteréről, és szüntelenül egyhegyű éberséggel a végső valóságra összpontosított. A többi szolga hamarosan felismerte életszentségét, és mestereként tisztelte.

Egy napon Dzsanapa király, akit Kuncsiként is ismertek, ellátogatott a gyönyör eme szentélyébe. Egész kis vagyont hozott magával, amit az itt kapott örömök ellenszolgáltatásául szánt. Közvetítőnek Dárikapát kérte fel, busásan megfizetve szolgálatait. Ám egy éjjelen – a túlságosan fűszeres vacsora után – a test szükségletei vad rohamot intéztek a király ellen, s ennek nyomán az élvhajász vad rohammal vette be a kerti árnyékszéket. Visszafelé lépdelve egyszerre pompás illat lengte körül, és fényt pillantott meg, amely a bokrok közül szűrődött ki.

Dárikapa

Putalipa

Kíváncsian odaballagott, és meglátta Darimá szolgáját, akit tizenöt lány állt körül, hódolva előtte. Odahívta az úrnőt, aki egyszerre megértette, hogy egy beérkezett szentet kezelt szolgájaként, s most bocsánatért esedezve a lábai elé vetette magát. Könyörögve kérte, legyen a papjuk. Ezt a királyból lett jogi elutasította, ám tanítványául fogadta Darimát, Kunycsit és a táncosnőket. „A város üressége” nevű tanba avatta be őket:

*Üdvözltségem fénye mellett
Fakó árnyak a világi királyok.
Baldachin, hordszekér és trónus
Nem köt meg immár!
A megszabadulás baldachinja óv,
S a Nagy Szekér visz az utamon,
A három birodalom trónját uralom,
Effélék Dáríka örömei!*

Hétszáz év után a király testben érte el a Dákiní Mennysországot.

*Szukhavati, az üdv hona benniünk van,
Ám a káprázattól elkendőztetett.
De felfedik az érdemek, s a misztikus éberség kiáradása,
Ám e kettőt száz évig gyűjtheted,
Ezen országba a kulcs: a valóság-mester tanítása,
Nélküle fel nem leled.*

Putalipa, a koldus a képpel

*Minden lény Buddha természetű,
Hagyd hát el az ítéleteket, a szélesebb utat,
S lépj a tízezer közül az egyetlenre,
A szív megelőzi a tényeket, így éred el célodat.
A Szahadzsa²⁵⁵ hatja ám át
– A Valóság-Mester áldásán át –,
Az egyetlen íz, a jógit, ki a keskeny útra tér,
Benne a Nemszületett megpecsételtetett.²⁵⁶*

A bangalai családfő Hévadzsra istenség áldását nyerte el egy jógi által, akit vendégül látott a házában. Ekképpen kapta meg azt a tekercképet is, amely az istenséget ábrázolta, néki volt szentelve. Ezt viselte a mondottak szerint a nyakában, éjjel és nappal, míg koldulva járta az országot. Tizenkét év után észrevétlenül, ahogyan élt, elérte a sziddhit.

Ekkor történt, hogy egy király palotájába tért be koldulni, s az uralkodó döbbenetesen vette észre, hogy a jógi képen az istenalak az ő személyes istenén áll. Üvöltve esett neki az aszkétának, aki kijelentette, hogy bár nem ő a festő, bizonyos benne, hogy az ábrázolás minden részletében helyes. Győzködtek egymást egy darabig, s végül megállapodtak, hogy jelet kérnek az égtől, mutassa meg, hogyan is áll a helyzet. Putalipa javaslatára olyan képet festettek a falra, amelyen a király istene álldogált Hévadzsrán.

Leszállt az éj, és a mester elmélkedő elragadtatottságba merült, melyben a magánál tartott képnek megfelelő módon jelenítette meg szemei előtt a falfestményt.

Reggel, alig kelt fel a nap, a király a nagy izgalomtól hajszolva, há-lóköntösben és papucsban szaladt végig a palota hosszú folyosóján, hogy mielőbb láthassa az eredményt. A képen most már Hévadzsra taposott a király határozottan nyúzótnak tűnő istenén. A kérdés eldőlt, a király pedig mestereként tisztelte Putalipát, hódolva előtte.

A mester a királyság minden lakóját a megszabadulás ösvényére vezette. Ötszáz éven át szolgálta önzetlenül a lényeket, majd végül hatszáz tanítványával együtt a Dákiní Mennyországaiba emelkedett.

255 Veleszületett, együtt született.

256 Vadzsradhara Ádibuddha testetöltésévé lett.

Upanaha, a cipész

*A tiszta szív szándékát
Valósággá teszi a pusztá gondolat.
A fogékony, érzékeny valóságban
Betöltetett minden vágyam.*

Szendhónagar városában élt az alacsony sorból származó cipész, aki egy napon megpillantott az utcán egy jogi-mágust, s már ez elég volt ahhoz, hogy mély bizalom és hit ébredjen fel benne iránta. Követte a vándort magányos tanyájára, majd ott arra kérte, vezesse el a megszabadulás útjára. A jogi megáldotta és arra tanította meg, miként változtathatja korábbi kötelekeit a beteljesedéshez vezető úttá.

*Mily édes cipőid csengődíszinek dala,
Lépésről lépésre felcsendül, dicsérvén ügyességed,
Gyűjts hát minden hangot egybe,
S ne különíts el csengést és ürességet.*

A cipész e szerint elmélkedett, és kilenc év után elérte célját. Upanaha²⁵⁷ mesterként lett ismert, s miután önzetlenül szolgálta az embereket kilencszáz éven át, nyolcszáz tanítványával együtt testben távozott a Dákiní Mennyszázába.

Kókilipa, az öntetszelgő esztéta

*Nem-cselekvés a titkos útmutatás,
Nem-ragaszkodás a megvalósulás,
Nem-vonatkoztatott öröm az elmélkedés,
Nem-szerzés a legnemesebb cél.*

Mahagóni-ligetének hűvös rejtekében keresett enyhet a nyári nap heve elől Csampárna királya, s a patakok csobogása, a virágok illata

²⁵⁷ Neve egy szójátékot rejt: az „upanahi” szó jelentése: „az, aki összeköt”, az „upánah” szandált, cipőt jelent. Neve előfordul még Panata, Natapa, Sanaka formában.

nyugtatta kedélyét. Szattyán kereveten heverészett, selyemtakarókon. Csodás fiatal leányok egész sora leste minden parancsát – dallal és tánccal szórakoztatták urukat.

Ekképpen éldegélt a király, ám egy napon, amikor éppen megint azzal volt elfoglalva, hogy veleszületett adottságait, no meg a királyság vagyonát eltékozzolja, egy jögi lépett eléje. Az örök rögvest ki akarták penderíteni a koszos csavargót, de a király meghívta a vándort ebédre. Csodálatosságának tudatában kérdezzette vendégét, nem találja-e mindennél kívánatosabbnak eme életet. A szerzetest azonban nem hatotta meg a látvány s a kényelem.

*A Halál legyőzi a vágy virágait gyűjtőt,
kinek elméjét megzavarta a világ,
mielőtt még jóllakhatna a gyönyörökkel.²⁵⁸*

*Keverd csak az ősi hatalommal a három mérget,²⁵⁹
Úgy szerzel magadnak, csúfos, szörnyű véget,
A virág-hegyű nyíl majd telibe talál.
Vágyad minden tárgya a Halál ámitása.*

Mivel a király éber ítélőképességgel bírt, hamar levonta a hallottakból a következtetést, s menedéért fordult a jögihoz. A Megtartó Istenség beavatását és áldását nyerte el, s lemondott a trónról fia javára, hogy beteljesíthesse sorsát.

Ám ahogy a mangóligetben üldögélt, gondolatait mindegyre elvonta az összpontosítás tárgyától a koil-madár éneke, s ő újra meg újra azon kapta magát, hogy önfeledten gyönyörködik a szépséges dallamban.

Mestere ekkor megtanította neki az „Elképzelések hirtelen kioltásának” módszerét.

*Üres égen viharfelhők gyülekeznek,
A gyümölcsfákra s termésükre eső záporoz.
Ha füledben mennydörög a koil dala,*

258 Dhammapada 48.

259 Tompaság, gyűlölet, vágy.

Upanaha

Kókilipa

Anangapa

*Fogalmaknak s érzelmeknek leszen diadala,
S a gyűlölet termése nő.
Ez a bolondok útja.*

*A szellem öntermészetéből elválaszthatatlanul dörög elő
Üresség és hang,
S a kimeríthetetlen üdö fellegei szállnak,
S esője pereg az önmagát beragyogó valóságnak.
Ekképpen érik meg az ötrétű tudatosság gránátalmája,
Íme, ez a bölcsék csodája.*

A király e tanokat követve hat hónap után elérte célját. Az emberek Kókilipádának nevezték el a madár után, melynek dala felett elmélkedett. Fáradhatatlanul szolgált másokat, s végül a Dákiní Mennyországába emelkedett.

*Akinek kialudtak a szenvedélyei,
aki nem függ a tapasztalás táplálékától,
akinek feltárult a tapasztalás valódi természete,
akinek étele a kiszabadulás,
az ok és támaszték nélküli Üresség,
annak útját nehéz kifürkészni,
miként az égen a madarak röptét.²⁶⁰*

260 Dhammapada 93.

Anangapa, a szép bolond

*Sem az ékesszólás, sem a szépség
nem tesz tiszteletreméltóvá
egy irigy, kapzsi és csalárd embert.
Aki elpusztította,
aki gyökerestül kiirtotta magából e hármat,
aki megszabadult a gyűlölettől,
azt hívják tiszteletreméltó bölcsnek az emberek.²⁶¹*

Egyszer egy szerzetes kért alamizsnát a gaudai Anangától, ettől az alacsony sorban élő, ám csodálatosan szép, és éppen ezért igen hiú embertől. Ő ekképpen válaszolt:

– Jöjj, légy a házam vendége, csodálatos ételeket készítek számodra, s ínycsiklandó étkeket. Élvezd a jólét minden örömét. Minek is alázod meg magad, koszos koldusként vándorolva?

– Mert a világ csábításait elvettem, s mert félelemmel tölt el a létesülés körforgása, mely maga a pokol.

– Ezt mondd, de mégis, mi a különbség kettőnk között? Te is csak ember vagy, akárcsak én. Ne törődj azzal, ami nem a te dolgod.

– A te életed alapja a hiú önteltség, szépséged pedig csupán adottság, mely nem a tiéd. Én a megszabadulás adottságára alapozom léte-met, s a valóság megismerésének képességét értem el. Ezek a titkos tulajdonságaim és rejtett erőim.

– Ha valóban így van, taníts meg engem is ezen képesség elérésére.

Ekképpen nyerte el a szépség a Megtartó Istenség áldását és titkos tanait, a hat érzékterületben elrejtett felébredési képességekről.

*Tudatosságod természete:
A jelenségek sokfélesége
Hagyd hát el a hat érzék tárgyait,
S a nem-kötöttségben nyugodj.*

Ananga e tanítás szerint elmélkedett, és hat hónap után elérte célját. Önzetlenül szolgált másokat, s végül testben érte el a Dákiní Mennyszigát.

²⁶¹ Dhammapada 262-263.

*A létforgatag, akár egy álom, lényegnélküli,
S e test szivárványként ragyog.
De mi tudatlanságtól mérgezetten
Valónak véljük azt, amit csak álmodunk.
Ha elillan a ragaszkodás ámitó csalása,
A létforgatag maga lesz akkor
A ragyogó dharmakája.*

Mahásziddhá jóginí Laksmínkará, a bolond hercegnő

*A bölcs először megvilágosodott szemléletet ér el,
Majd rendíthetetlenül elmélkedik az üresség felett.
Nem szűnő misztikus tapasztalással tesz mindent,
Mit tennie kell, a részvét kedvességével.*

Laksmínkará Indrabhúti király húga volt. Már igen fiatalon Kambala mester tanítványává lett, de számos más mester tanait is ismerte. Amikor férje, a világi életet élő herceg, végre magához vitette országába, a baljós jelekre hivatkozva megtagadta, hogy a palotába belépjen.

Hát még amikor egy napon megpillantotta a vadászatról hazakerkező nemesek egy csapatát, a feldíszített harci lovakat, a vértől csepegő fegyvereket, idegesen tekintgető vadász-héjákat, és a leölt állatok ernyedten csüngő sorát! Lelke mélyéig elborzadt, s amikor megtudta, hogy az eddig csak hírből ismert férjura nem más, mint a csapat nagy hangú vezetője, több sem kellett neki – illa berek, nádak erek –, elmenekült, s egy kamrácskába zárkózott.

Ékszereit, hozományát és tárgyait elosztogatta a szegények között, vagy visszaküldte hazájába, Sambhólába. Testét korommal és olajjal kente be, ruháit összeszaggatta, és eszelős örültnek tette magát. A szolgákat, akik beléptek hozzá, megharapta, az udvarhölgyeket leköpte, az orvosokat az éjjeli edény direktre e célra félretett tartalmával loccsintotta képen.

A kétségbeesett herceg végtére követeket küldött Indrabhútihoz, aki a híreket hallva jót mulatott, ismerve hűgát, hiszen tudta jól, hogy mindezen idő alatt Laksmínkará valójában az elmélkedés egyhegyű figyelmével fordul a szívben lakozó végső igazság felé.

Eközben a hercegnő elszökött a palotából, a kutyáknak dobott falatokat ette, és a hullaégető helyen aludt. Szüntelenül elmélkedett a végső megszabadulás felett. Hét év után elérte a sziddhit. Ekkor lett tanítványává a király egyik latrinapucolója, aki anélkül, hogy bárki tudomást szerzett volna róla, Buddhává lett.

Egy napon a királyfi vadászni indult az erdőbe. Megtetszett neki egy csodaszép hely, és lováról leszállva elidőzött ott egy darabig. Ahogy üldögélve nézelődött, egyszerre elálmosodott és elszunnyadt. Mire felébredt, már rég beesteledett, s ő ott találta magát kísérete nélkül, az erdő sötétjében. Utat nem ismert, s nem volt ki irányt mutasson számára.

Végül elszánta magát, és toronyiránt nekivágott az ismeretlennek. Ahogy a növényzet közt botladozott, egyszerre hirtelen fényt pillantott meg a lombokon átszűrődve. Óvatosan közelebb lopódzott, és legnagyobb örömeire Laksmínkará barlangjánál találta magát. Csendesen odaóvakodott egy sziklarepedéshez, és belesett a fényárban úszó csarnokba. Megpillantotta a jóginít, amint középen foglal helyet, és számtalan istennő hódol előtte, testéből pedig ragyogó fény árad.

A királyfi szívében sosem érzett öröm támadt, önzetlen bizalom a szent iránt. Vigyázva, nehogy megzavarja, visszábbhúzódott, de éjszakára a barlang közelében maradt. Másnap elindult a város felé, de bár napvilágnál kellett megtennie a jól ismert utat, egész napos vándorlás után estére ismét a barlangnál találta magát.

Így történt ez a következő és az erre következő napon is. Ekkor megértette, hogy az ég akarata vezette Laksmínkarához, elé járult és leborult előtte. A szent afelől tudakozódott, hogy miféle szándék vezette hozzá, a herceg pedig elmondta, hogy a megszabadulás vágya vezette ide, s a Buddhába vetett hit. Kérlelte a jóginít, hogy fogadja tanítványául. Laksmínkará ezt a verset mondta néki:

*Szenvedés a lények sorsa a lét kerekében,
Üdvre nem lel senki a vágyak bilincsében.
Legyen bár hona emberi vagy isteni világ,
A szenvedés fájdalomja mindenkiben rág.
Hát még az állatok egymást habzsoló kényszere,
S a szellemek csillapíthatatlan szomja, a poklok lángoló jege,
Ó, király, keresd a megszabadulás nem-múló örömét!*

Laksminkará

Szamudra

Elmondta a királynak, hogy nem ő lesz mestere, hanem egy a palota latrinatisztítói közül. A király kérésére azt is elárulta, miképpen ismerheti fel a beteljesedett részvét jelei alapján lelki vezetőjét.

A király meg is találta a jógit, akit azonnal, úgy ahogy volt, felkísért a trónterembe, a trónusra ültette, és leborult előtte a kővé dermedt udvar szeme láttára. Ekképpen nyerte el a király a mester áldását, és Vadzsra Váráhinek, a Vaddisznófejű Dákinének titkos gyakorlatait.

Laksminkará és a latrinatisztító számtalan csodát vitt véghez Lankápuri városában, és végül testben léptek be a Dákiné Mennysországaiba.

Szamudra, a gyöngyhalász

*A Nemszületettet felfogva, ám az elmélkedést elhanyagolva,
A jógi nem más, mint csecsemőt ringató kannibál.
Szemlélődésének léteről lehasított volta –
Akár a sárban rejtező elefánt.*

Élt egykoron Szarvatira városában egy kaszton kívüli gyöngyhalász, aki munkájának gyümölcseit, a tengerből felhozott kincset, a piacon adta el, ám élete mégis nyomorúságos volt. Amikor egy napon nem talált semmit, hirtelen elhatározással a hullaégető helyre ment, s ott siratta szomorú sorsát.

Itt talált rá Acsintapa mester, és bánatának okáról kérdezte, ő pedig gyöttrődve elmondta neki minden keserűségét. A mester beszélt neki a szenvedés állandó körforgásáról, s arról is, hogy mégis van kiút ezen áldatlan helyzetből. A halász könyörgött neki, hogy mutassa meg számára ezt a kínálkozó lehetőséget, s végül elnyerte a megszabadulás áldását, és tanait.

*Oltsd ki a nyolc kényszerképzetet²⁶²
A négy határtalan tudatállapot²⁶³ által,
Majd lásd az elragadtatottság folyamát,
Mely fejed misztikus központján²⁶⁴ folyik át,
S alábugyogva a négy örömet²⁶⁵ okozza
Misztikus centrumaidban.²⁶⁶
Engedd spontán felkelni az elválaszthatatlan
Örömet és ürességet,
S ekkor örökre megszűnik minden szenvedésed.²⁶⁷*

Szamudra három éven át elmélkedett, és elérte a sziddhit. Szamudrapadaként²⁶⁸ lett ismertté, s miután önzetlenül tevékenykedett másokért, kifejezésre juttatta beérkezetttségét, s nyolcszáz tanítványával együtt a Dákiní Mennyországába lépett.

262 Astalókadharma: dicséret és szemrehányás, szégyen és dicsőség, vesztés és nyerés, öröm és fájdalom.

263 Csaturbrahmavihára: szeretet (maitri), együttérző öröm (muditá), részvét (karuná), egykedvűség (upeksá).

264 „Fejed misztikus központjából.”

265 Csaturánanda: öröm (ánanda), tiszta, nemes öröm (paramánanda), kioltódott öröm (vilaksana), veleszületett öröm, önmagától felkelő gyönyör (szahadzsánanda).

266 A négy misztikus központ: a fej központja, a gége központja, a szív központja és a köldök központja.

267 Ez Vadzsra Varáhi joggyakorlata, az elmélkedés „beteljesítendő” fokozatának központi módszere.

268 Nevének jelentése „Tenger”, „aki a kincset felhossa a tengerből”. Mestere volt még Mína és Maitripa is.

Vjálipa

Vjálipa, a kurtizán alkímistája

A végső valóság képe: a felülmúlhatatlan mester fénye.

Az igazi magány:

A mindent magábafoglaló tér összpontosított megtapasztalása.

A teljes harmónia: a tapasztalat természetének felfogása.

Éltre kelsz, mondhatom, az égi tej egyetlen kortyától!

Apatra országában élt az a gazdag pap, aki egész vagyonát alkímiai kutatásokra költötte. Elképesztő mennyiségű higanyt rotyogtatott, párolt és hűtött, számtalan vegyszerrel és anyaggal kísérletezett. Eredmény semmi, az idő szaladt, a halál egyre közelített, a pénz meg, hogy, hogy nem, elfogyott. Emberünk, akit a halálfélelem új és új próbálkozásokra sarkallt, eladta mindenét. Semmi eredmény. Kölcsönöket vett fel. Semmi eredmény. Végül a mesterség titkait tartalmazó könyvet dühösen a folyóba hajította – a Gangesz sodra elragadta a viharvert példányt. Nincstelen koldusként, a melléktermékként felfedezett hajnövesztő szerrel házalni kezdett.

Ekképpen jutott el egy kis halászfaluba, amelynek, mint kereskedelmi állomásnak, nevezetes létesítménye egy kupleráj volt. Éppen a Rámacsandra templom előtt haladt el, amikor egyszerre odalépett hozzá egy kurtizán, és átnyújtotta neki a saját, réges-rég eldobott könyvét! (A nő fürdés közben találta meg, s most azt gondolta ez az idegen tán meg tudja mondani, hogy mi az.) Az égiek eme jelére fellelkésedett emberünkben a fújtató, s olyan belső örömtüzet szított, hogy egészen kivirult. Újdonsült partnerével újult erővel vetette bele magát a kísérletezésbe, ám ismét csak eredménytelenül.

Kevert, kavart, ám valami, valami fontos hiányzott, de mi? Amíg töprengett, és morfondírozott, a kurtizán fürdőt vett a folyóban, s egy virág akadt a kezébe. Megtetszett neki, vitte is már Vjálinak, át is nyújtotta – a kondér felett –, s egy csepp, zsupsz, belepergett a nek-tárból az italba.

Megmutatkoztak ekkor az égen a siker jelei.

Este főzött a házias kurtizán, s fűszerezett – kökényt téve bele, hogy húzzon össze száját, s egyszerre beteljesedett a sokéves mű, halhatatlansággal áldva meg hármat: Vjálit, a kurtizánt, meg egy kancát, ki szintén kapott.

De az önző Vjáli eldugta az életadó italt, nem adott senkinek. Elrejtőzött. Kilampara országába ment, és egy mocsár közepén álló, megmászhatatlanul magas, óriási szikla tetején telepedett le. Itt maradták időtlenül önnön zsugoriságának kínjai, s az elviselhetetlen magány, míg végül Nágárdzsuna mester megkönyörült rajta. Szárnyas saruiban odaröppent hozzá, hogy az Italt minden lény üdvére magával vigye.

Bárki iszik az Italból, avval enyhíti Vjáli szenvedéseit is, aki éppen akkorra fog keserve legutolsó morzsájától is megszabadulni, amikor Maitréja, a Szeretet Buddhája a világba lép.

Glosszárium

Avalókitésvara: „A Könyörületességből Alátekintő Úr”. A megváltást minden világban megtestesítő és megjelenítő, a részvét és könyörület által megszabadító Isten neve.

Arhat: Szent, a tökéletességet elért személy.

Belátás: Pradnyá, a színről-színre látás bölcsessége.

Bódhiszattva: „A megvilágosodás lényegét megtestesítő”. A tökéletes ellobbanást elért, de minden lény üdvéért a világok körében maradó felébredett.

Buddha: A megszabadulás megtestesítője, a tökéletesen beérkezett.

Csárjápada: Misztikus költemény, titkos nyelvezetet használ. Dóhá-formában íródik.

Dáka: Varázserővel bíró lény.

Dákiní: Buddha bölcsességét megjelenítő nő. A hindú mitológiában húsfaló boszorkány, az Idő Istennőjének kísérője. A tantrikus világképben az egyes istenségek misztikus kedvese. A jelenségek megszabadulásra vezető természetének szimbóluma. Ha isteni párjával ölelkezve jelenítik meg, úgy ez az ábrázolás a kettősségek eredeti, elválaszthatatlan egységének kifejezése.

Dóhá: Páros rímű, időmértékes versszak, amely két sorból áll. Egy sor 24 vagy 25 morából áll, középen sormetszettel. Tágabb értelemben általában vers, misztikus költemény.

Elmélkedés: Bhávaná, a már uralt figyelemnek a tapasztalás lényege felé fordítása. A tantrikus gyakorlatokban két fokozata van. Először a belépési fok: utpattikrama, a valóság szimbólumok általi újrafelépítésén át a valóság természetéről megismerésre jutni. Másodszor: nispannakrama, minden megalkotott kioltása. A két fokozat hierarchikus sorrendben követi egymást, ám természetük szerint egylényegűek. Egységük a mahámudrá megvalósulása.

Elragadtatás: Szamádhí.

Guhjaszamádhsa: „A Titkok Mestere”, tantrikus istenség. Vadzsradhara Ádibuddha fia.

Három birodalom (Trilóka): vágyak világa: kámalóka, formák világa: rúpalóka, formák feletti világ: arúpalóka.

Három csatorna (Trinádi): lalaná, jobb csatorna – „a nyelv”; raszaná, bal csatorna – „az asszony”; avadhúti, középső csatorna – „mindent átható anya”.

Három Test (Trikája): a Buddha Három Teste: „A megszabadulás tana által hordozott”: dharmakája; „a lét gyönyörűsége által hordozott”: szambhógakája; „a jelenségek által hordozott”: nirmánakája. A Három Test más oldalról közelítve: „Mesterként megjelenő”, „Istenségként megjelenő” és „Dákiniként megjelenő” Buddha. A Három Test oszthatatlan egységét nevezik Ádibuddhának.

Hévadzsra: „Ó, Gyémánt-Villám-Jogar” tantrikus istenség. Istadévatá, „megjelenített”, „vágott” Istenség, aki a megszabadulás útján járó személyes védőistene és vezetője. A bölcsesség és a könyörületesség megtestesítője. Titkos szövéténeke a Hévadzsra tantra.

Hullaégető hely: A halottak elhamvasztásának színhelye. A mulandóságnak, de a megszabadulásnak is szimbóluma. Minden halottégetőhelyen található egy kis tavacska, egy fa, és egy sztúpa – buddhista szentély. Minden helynek külön védőistene van. A nyolc halottégető hely (asthasmasána) a hat érzékterület és a kétféle tudatosság szimbóluma, a tantrikus istenségek varázs világkörében is ábrázoltatik.

Indra: „Villámúr”. A védikus istenek királya.

Jamantaka: Vadzsrabhairava, „A Halál Lemészárolója”. Tantrikus védőistenség.

Jógi: A jóga útján haladó, a kettősségek kioltását az aktivitás útján, az önuralom beteljesítése által végrehajtó aszkéta.

Koponyadob (Damaru): Emberi koponyából készített szertartási eszköz. Hangja a mennydörgést szimbolizálja.

Létforgatag (Szanszára): a szenvedés világköre.

Mahámudrá: Nagy pecsét, remek tartás, mindent átható gesztus. A Buddha létének közvetlen megnyilvánulása: a megismerés, elmélkedés, tettek és cél lényegi egysége.

Mandzsusrí: A Bölcsesség bódhiszattvája.

Nagy Gyönyör (Mahászukha): A kettősségek misztikus szerelemi egyesülése a megszabadulásban.

Nairátmja: Nirátá dákiní, Hévadzsra misztikus kedvese. Nevének jelentése: éntelenség, önzetlenség.

Nirvána: Ellobbanás, kioltódás, a szenvedések világából történő végső megszabadulás.

Pradnyá: A színről-színre látás bölcsessége. Mahápradnyáparamitá dákiní jeleníti meg.

Szahadzsa: Veleszületett, együtt született, természetes, egyszerű.

Szamvara: „A Megtartó Istenség”. A tantrikus jelképeket igen összetett szimbolikával megjelenítő „vágyott” isten. Csakraszamvaraként a szenvedés körforgásának megállítója. Misztikus kedvese a Vaddisz-nófejú Dákiní, Vadzsra Váráhi

Sziddha: Képességgel bíró, tudó, mester. A beérkezettségre jutott szent megnevezése.

Sziddhi: Képesség, erő. A legendákban a valóság természetének a személyes adottsághoz kötött úton elért, élő megtapasztalása.

Szövétnek: Tantra.

Szukhávati: Amitábhának, „A Mérhetetlen Fény” Buddhájának mennyországa.

Tan: Dharma, a megváltás tana.

Tantra: „Szövétnek”, „titkos fonat”. A lét megszabadító rejtélyének kinyilatkoztatása a középkori Indiában. Megnyilvánulva hierarchikus rendszerben jelenik meg.

Tárá: „Megmentő”, „Csillag”. Amógasziddhinek, a „Hiba Nélkül Való Tökéletesség” Buddhájának misztikus kedvese. A mindenen túlvivő bölcsesség megtestesítője, aki örök érintetlenségben és szeplőtelenységben szüli meg a Szeretet Buddháját, Mairéját, a világ megváltására.

Varázs-ima: Mantra.

Világ-varázkör: Mandala.

Visvakarman: „Mindenek Alkotója”, Isteni kézműves, a mindenség alkotója, égi költő, aki elnevezi az isteneket. A világ megalkotásához önmagát áldozza fel.

Kiadja: A Tan Kapuja Buddhista Főiskola
Címlapterv: Székely Kálmán
Műszaki tervezés: Dobosy Antal
Szerkesztette: Farkas Pál
Nyomda: Akadémiai Nyomda, Budapest

ISBN 963 00 5153 2